

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

INSTITUT POLITOLOGICKÝCH STUDIÍ

MAGISTERSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Ozbrojené násilí – gangy maras – výzva a hrozba pro národní stát.**

**Příklad El Salvadoru, Guatemaly a Hondurasu.**

Kateřina Líčková

Vedoucí práce: PhDr. et Mgr. Kryštof Kozák, PhD.

Praha 2011

### **Prohlášení**

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně, uvedla v ní všechny zdroje a literaturu, s nimiž jsem pracovala a v textu řádně vyznačila jejich použití.

Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v depozitáři Univerzity Karlovy a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem.

V Praze dne 18. května 2011

Kateřina Líčková

## **Poděkování**

Ráda bych touto formou poděkovala PhDr. et Mgr. Kryštofu Kozákovi, PhD. za odborné vedení, věcné připomínky a podnětné návrhy. Bez jeho vstřícnosti a ochoty by tato práce nemohla vzniknout.

Na tomto místě bych chtěla také poděkovat Mgr. Jakubovi Rychtarovi a Mgr. Barboře Těhnikové za pomoc při korektuře a editaci textu.

## Bibliografický záznam

---

Líčková, Kateřina *Ozbrojené násilí – gangy maras – výzva a hrozba pro národní stát. Příklad El Salvadoru, Guatemaly a Hondurasu*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. 2011, s. 164. Vedoucí diplomové práce PhDr. et Mgr. Kryštof Kozák, PhD.

### **Anotace**

---

Tři státy Střední Ameriky El Salvador, Guatemala a Honduras, jímž se také říká severní trojúhelník, patří mezi nejnásilnější země na světě. Jedním z aktérů tamějšího násilí jsou gangy maras. Diplomová práce „Ozbrojené násilí – gangy maras – výzva a hrozba pro národní stát. Příklad El Salvadoru, Guatemaly a Hondurasu.“ se věnuje problematice nadnárodních gangů Mara Salvatrucha (MS-13) a Barrio 18 (M-18) a vzájemnému působení maras a společnosti. Cílem této diplomové práce je porozumění komplexnosti fenoménu maras a poskytnutí jeho detailní analýzy. Maras byly založeny v Los Angeles mexickými (M-18) a salvadorskými (MS-13) imigranty. Následkem přísnější imigrační politiky USA, byli někteří členové deportováni do země svého původu – do zemí severního trojúhelníku. Silná kulturní identita maras našla ohlas u tisíců mladistvých a napomohla rychlé expanzi gangů. Maras jsou v současnosti považovány za jednu z největších hrozeb středoamerického regionu. Od roku 2003 proti nim vlády vedou silnou represivní kampaň, která je podporována médii a jež si vyžádala zapojení vojska do policejních akcí. Tvrdé politiky však neměly žádoucí účinky. Označení maras za hlavní viníky násilí odvádí pozornost a zdroje od hlubších problémů, jako je velká chudoba, nezaměstnanost, rozbujelá korupce, slabý právní stát, bezzubý justiční systém, sociální nerovnost... tedy od faktorů, které se také podílejí na šíření maras.

### **Klíčová slova**

---

maras, Střední Amerika, nadnárodní gangy, násilí mladistvých, společná identita, veřejná bezpečnost, sociální vyloučení, politiky mano dura

### **Abstract**

---

The three countries of Central America El Salvador, Guatemala and Honduras, which form the so-called Northern Triangle, are among the most violent countries in the world. One of those contributing to local violence are the gangs "maras". This thesis "Armed Violence - Gangs Maras - Challenge and Threat to the National State in El Salvador, Guatemala and Honduras." deals with the problem of transnational gangs Mara Salvatrucha (MS-13) and Barrio 18 (M-18) and with the interaction between maras and society. The aim of this thesis is to understand the complexity of the maras phenomenon and to provide its detailed analysis. Maras were originally founded in Los Angeles by Mexican (M-18) and Salvadorian (MS-13) immigrants. As a result of tighter U.S. immigration policy, some members were deported to their country of origin – to the northern triangle countries. The strong cultural identity of maras appealed to thousands of young people and helped in the rapid

expansion of the gangs. Maras are currently regarded as one of the greatest threats to the Central American region. Since 2003 the governments have led a repressive campaign to combat maras, which is supported by media and which sought to involve military in police actions. However, the tactical policies of a firm hand approach have not had the desired effect. Labeling maras as the main source responsible for violence in the country's diverts away attention and resources from deeper problems such as large poverty, unemployment, rampant corruption, weak rule of law, dysfunctional judicial system, social inequality...factors, that are also concerned in the diffusion of maras.

***Keywords***

---

maras, Central America, transnational gangs, youth violence, common identity, public security, social exclusion, mano dura policies

## OBSAH

---

ÚVOD .....	1
1. Původ a vývoj maras v regionu Střední Ameriky.....	10
1.1 Pandilla Barrio 18 .....	13
1.2 Mara Salvatrucha a původ slova mara .....	14
1.3 Deportiční politika USA .....	16
1.4 Expanze MS-13 a M-18 v zemích severního trianglu .....	19
1.5 Počet pandilleros a jejich základní charakteristika .....	22
2. Vnitřní svět maras a teoretické uchopení fenoménu maras.....	26
2.1 Mara jako rodina .....	26
2.2 Vlastní pravidla a znaky kolektivní identity .....	31
2.2.1 Vstup do mara .....	33
2.2.2 Znaky identity – jazyk, grafiti a tetování.....	36
2.3 Organizační struktura a financování.....	41
2.4 Kultura násilí.....	46
2.5 Definice gangu, mara.....	49
2.6 Teorie subkultur .....	55
2.6.1 Albert Cohen – Delinquent Boys: The Culture of the Gang (1955).....	56
2.6.2 Richard Cloward a Lloyd Ohlin – Delinquency and Opportunity: A Theory of Delinquent Gangs (1961) .....	59
2.6.3 Walter Miller – Lower Class Culture as a Generating Milieu of Gang Delinquency (1958) .....	61
3. Maras a současná společnost.....	68
3.1 Dopady činnosti gangů a vliv maras na současnou společnost.....	68
3.1.1 Podíl maras na násilí a kriminalitě v zemích severního trianglu.....	68
3.1.2 Kriminální aktivity maras .....	71
3.1.3 Maras jako oběti násilí.....	73
3.1.4 Maras a komunita.....	75
3.2 Vliv současné společnosti na formování maras. Maras jako násilná odpověď na sociální vyloučení. ....	76
3.2.1 Faktory mající vliv na velkou míru násilí a kriminality ve Střední Americe.....	77
3.2.2 Veřejná bezpečnost a trestní systém.....	79
3.2.3 Sociální nerovnost a sociální vyloučení .....	84
3.2.4 Shrnutí faktorů mající vliv na vznik a šíření fenoménu maras.....	86
3.2.5 Vzájemné působení maras a společnosti .....	89

4.	Maras jako národní a regionální hrozba .....	91
4.1	Maras a obchod s drogami, zbraněmi, kontrola migračních toků .....	91
4.2	Limitovaná transnacionalizace maras .....	96
4.3	Definice a charakteristika organizovaného zločinu. Přeměna maras v organizovaný zločin? .....	99
4.4	Maras jako hrozba národní a regionální bezpečnosti .....	105
4.5	Teorie gangů třetí generace .....	108
4.5.1	John P. Sullivan – Tři generace pouličních gangů .....	108
4.5.2	Maras – nadnárodní gangy .....	110
4.5.3	Max G. Manwaring - gangy jako nový druh městského povstání.....	111
5.	Reakce na maras .....	115
5.1	Politická a mediální konstrukce maras.....	115
5.2	Vládní politiky.....	120
5.2.1	Honduras .....	120
5.2.2	El Salvador .....	123
5.2.3	Guatemala .....	126
5.3	Následky represivních politik .....	129
5.4	Alternativní přístupy a jejich rizika .....	139
5.5	Regionální a mezinárodní spolupráce v boji proti maras .....	147
5.5.1	Regionální spolupráce .....	148
5.5.2	Spolupráce a pomoc Spojených států.....	152
5.5.3	Multilaterální spolupráce .....	155
	Závěr .....	159
	Summary.....	165
	Použité zdroje .....	167

## Seznam použitých zkratk

---

- AECID (*Agencia Española de la Cooperación Internaciona para el Desarrollo*) – Španělská agentura pro mezinárodní rozvojovou spolupráci
- CAFÉ (*Central American Fingerprint Exploitation*)
- CARSI (*Central America Regional Security Initiative*) – Středoamerická regionální bezpečnostní iniciativa
- CNSP (*Consejo Nacional de Seguridad Pública*) – Národní rada pro veřejnou bezpečnost
- FLASCO (*Facultad Latinoamericana de Ciencias Sociales*) – Latinskoamerická fakulta sociálních věd
- IACPV (*Inter-American Coalition for the Prevention of Violence*) – Mezi-americká koalice pro prevenci násilí
- ICE (*The Bureau of Immigrations and Customs Enforcement*)
- IDB (*Inter-American Development Bank*) – Mezi-americká rozvojová banka
- INL (*Bureau of International Narcotics and Law Enforcement Affairs*) – Úřad pro mezinárodní záležitosti narkotik a vymáhání práva
- IUDOP (*Instituto Universitario de Opinión Pública*) – Univerzitní institut veřejného mínění
- MS – Mara Salvatrucha
- MS-13 – Mara Salvatrucha
- M-18 – Barrio 18
- NGIC (*National Gang Intelligence Center*) – Národní zpravodajské centrum pro gangy
- OAS (*Organization of American States*) – Organizace amerických států
- OS – občanská společnost
- OZ – organizovaný zločin
- PAHO (*Pan American Health Organization*) – Panamerická zdravotní organizace
- PNC (*Policia nacional civil*) – salvadorská Národní civilní policie
- PNUD (*Programa de las Naciones Unidas para el desarrollo*) – Rozvojový program OSN
- SIDA (*Swedish International Development Agency*) Švédská agentura pro mezinárodní rozvojovou
- TAG (*Transnational Anti-Gang Units*) – Nadnárodní protigangová jednotka



UCA (*Universidad Centroamericana José Simeón Cañas*) – *Středoamerická univerzita José Simeón Cañas*

UNDP (United Nations Development Program) – Rozvojový program OSN

UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime) – Úřad OSN pro drogy a kriminalitu

USAID (*United States Agency for International Development*) – Agentura Spojených států amerických pro mezinárodní rozvoj

WB (*World Bank*) – Světová banka

WHO (World Health Organization) – Světová zdravotnická organizace

## ÚVOD

---

Střední Amerika<sup>1</sup> byla v 80. letech 20. století postižena válečnými konflikty velkého rozsahu. Občanské války v El Salvadoru (1980–1992), Guatemale (1962-1996) a Nikaragui (1981-1990) zasáhly všechny země regionu. Navzdory tomu, že poslední mírová dohoda byla podepsána před 15 lety, násilí neskončilo. Naopak, má rostoucí tendenci a změnilo svoji podobu. Nemá již povahu politickou, ale kriminální. Region je celkově velice náchylný ke zločinnosti, podíl na tom nese zejména jeho geografická poloha (Střední Amerika slouží jako koridor pro organizovaný zločin. Zejména se jedná o pašování drog z Jižní Ameriky do severní a zbraní opačným směrem), ekonomické zaostalosti, historii konfliktů a nedostatečnému dodržování práva. Světová banka na základě vypracovaných dat připisuje vzrůst násilí a delikvence ve Střední Americe faktorům jako je rychlá urbanizace, stále přítomná chudoba a nerovnost, sociální vyloučení, politicky motivované násilí, přítomnost struktur organizovaného zločinu, post-konfliktní kultura, nelegální konzumace a pašování drog a autoritativní rodinné struktury (machismus, násilí jak prostředek k získání autority).<sup>2</sup> Situace je závažná především v El Salvadoru, Guatemale a Hondurasu – v tzv. severním trojúhelníku. El Salvador získal v roce 2009 smutné prvenství, když se stal počtem 71 vražd na 100 000 obyvatel nejnásilnější zemí Latinské Ameriky. Velký podíl trestné činnosti je připisován pouličním gangům *maras*, jejichž kořeny najdeme na předměstí Los Angeles. Mladistvé gangy, španělsky *pandillas juveniles*, nejsou zvláštním jevem ve Střední Americe, nicméně od 90. let 20. století se setkáváme s *maras* jako kvalitativně odlišným typem mladistvého gangu, který se etabloval ve třech státech regionu – v El Salvadoru, Hondurasu a Guatemale. Jedná se zejména o dvě „konfederace“ gangů – Mara Salvatrucha a Barrio 18, pod které spadají lokální gangy v několika zemích.<sup>3</sup> *Maras* se vyznačují systematickým užíváním násilí a vysokou mírou brutality. Byly označeny v roce 2007 vůdci členských států

---

<sup>1</sup> Mezi země Střední Ameriky se řadí sedm států – Guatemala, Honduras, El Salvador, Nikaragua, Kostarika, Belize a Panama. Belize se liší jazykem (angličtina), Kostarika a Panama si vedou lépe z ekonomického hlediska. Země mají mnoho společného, společnými znaky jsou:

- Byly španělskými koloniemi, sdílejí společný jazyk a podobné kulturní kořeny (katolictví)
- Všechny země kromě Belize a Kostariky zažily v nedávné době autoritářské a vojenské vlády, státní převraty, období politické nestability včetně zdoluhavých občanských válek v Guatemale, El Salvadoru a Nikaragui.
- Podle OSN jsou kromě Kostariky a Panamy považovány za země středně rozvinuté, s úrovní alfabetyzace 70 % a více a s očekávanou délkou života 67 let a více.
- Historicky ukázaly vysokou závislost na primárních komoditách. Zdroj: UNODC (2007): *Crimen y desarrollo en Centroamérica. Atrapados en una Encrucijada*. Oficina de las Naciones Unidas contra las Drogas y el Crimen, s.27.

<sup>2</sup> Rodgers, Dennis; Muggah, Robert and Stevenson, Chris (may 2009): *Gangs of Central America: Causes, Costs, and Interventions*. Small Arms Survey, Occasional Paper 23. Geneva: Graduate Institute of International and Development Studies, s.1.

<sup>3</sup> „Šíření gangů Salvatrucha a Barrio 18 je masové pouze v tzv. severním trojúhelníku, který se skládá z El Salvadoru, Guatemaly a Hondurasu; jejich projev jsou méně podstatné v Nikaragui – kde nejsou hegemónicky přítomné; a ještě méně významné v Kostarice a Mexiku, kde nepředstavují problém veřejné bezpečnosti.“ Zdroj: Martín Álvarez, Alberto, Fernández Zubieta, Ana y Villareal Sotelo, Karla: *Difusión transnacional de identidades juveniles en la expansión de las maras centroamericanas. Perfiles latinoamericanos: revista de la Facultad Latinoamericana de Ciencias Sociales*. Sede México. 2007, №. 30, s. 101-122, s.102.

SICA a zástupcem Mexika za jednu z hlavních hrozeb regionální bezpečnosti. Maras představují jeden z nejdůležitějších a nejkompexnějších problémů, se kterým se potýkají státy severního triangu od dob skončení občanských válek.

Tématem mé diplomové práce je problematika jevu maras ve státech severního triangu. Jak napovídá název práce, bude nás zajímat zejména vztah mezi těmito skupinami a státem, ale i vzájemné působení maras a společnosti jako celku. Zpracování této látky jsem si zvolila nejen pro svůj zájem o středoamerický region a bezpečnostní problematiku, ale také proto, že v českém prostředí se jedná o fenomén téměř neznámý. V zemích, kde maras působí, je mu ovšem věnována značná pozornost i v akademických kruzích. Jedná se o jev velice komplexní, na jehož vzniku a působení se podílela/podílí celá řada faktorů. Problematika má dimenzi sociální, institucionální, ekonomickou, kulturní, bezpečnostní a nabírá navíc nadnárodní rozměr.

Dvě konkurenční maras, Mara Salvatrucha a Barrio 18, jsou zarytými nepřáteli na život a na smrt. Násilí je pro ně prostředkem vyjádření vlastní identity. Nemilosrdně likvidují členy konkurenční skupiny. V posledních letech však roste i počet nevinných obětí, které nemají s maras nic společného. Média senzacechtivě líčí nelítostný svět a činy maras a šíří pocit nebezpečí, jež přichází od těchto skupin. Od roku 2003 zavádějí vlády severního triangu protigangové politiky, které tvrdě postihují členy gangů a zpřísňují příbuznou legislativu. Došlo k masivnímu zatýkání členů maras, jež sebou přineslo problém přeplněných věznic. Maras se však dokázaly přizpůsobit novým podmínkám. Jsou lépe organizované, institucionalizované a operují ve větší tajnosti. Ve vězení získaly kontakty na organizovaný zločin a někteří jedinci se zapojují do sofistikovanější kriminální činnosti a páchají delikty na objednávku. Někteří politici a média proto maras považují za skupiny organizovaného zločinu a za spojence teroristických skupin.

Maras mají nadnárodní rozměr – tyto gangy vznikly především z řad středoamerických imigrantů v Kalifornii. Díky deportační politice Spojených států se někteří členové následně dostaly zpět do zemí svého původu. Příbuzenství klik jedné mara je hlavně symbolické a je založeno na historickém „dědictví“. Umožňuje skupinám navazovat kontakty s členy mara v jiných zemích. Toto je ovšem pouze jedna strana problematiky. Na straně druhé jsou zde děti a adolescenti, kteří jsou k mara přitahováni pro její symbolickou kulturní identitu, adrenalinový způsob života a jimž skupina poskytuje de-facto rodinné zázemí a smysl vlastního bytí. Represivní politiky států často nerozlišují mezi členy mara (vrahy) a pouhými

sympatizanty mara či členy, kteří ještě nepáchají závažnou trestnou činnost. Státy nepřišly s politikami, které by řešily příčiny problému a které by nabídly mladým lidem alternativu k životu v gangu.

Cílem této diplomové práce je porozumění komplexnosti fenoménu maras a poskytnutí jeho detailní analýzy ve vztahu k roli a pozici národního státu.

Z metodologického hlediska se jedná o kritickou analýzu problematiky. Charakter práce je převážně analytický. Klíčovými tématy pro analýzu je původ maras, jejich charakter, vnitřní fungování a struktura, jejich aktivity a vazby na sofistikovanější kriminálními skupinami. Dále je to dopad jejich činnosti, působení na komunitu, společnost a region. Následně charakter států a společnosti, ze které maras vycházejí, tedy jak prostředí formuje maras. Předmětem analýzy je také mediální a politická konstrukce maras, konkrétní vládní politiky zaměřené boj proti gangům a dopad těchto politik. Představím alternativy k represivním politikám a závěrem si analyzujeme regionální a mezinárodní spolupráci v boji proti maras.

Hlavním časovým rámcem je období mezi lety 2003–2010, tedy od doby, kdy vlády zavedly první politiky represe, do podzimu 2010, kdy El Salvador přijal novou legislativu týkající se maras. Při vysvětlování původu maras se budeme zabývat i dřívějším děním, a to zejména v 80. a 90. letech 20. století.

Z geografického hlediska je práce výhradně zaměřena na státy El Salvador, Guatemala a Honduras, s občasným přesahem do USA.

Hlavní výzkumné otázky, na něž budu hledat odpověď, jsou následující:

- Jak vznikl jev maras a jaké procesy se na tom podílely/jí?
- Kdo jsou maras – neboli o jaký typ uskupení se jedná a kdo jsou jeho členové?
- Jaký druh hrozby představují maras pro stát a region?
- Jaké jsou vazby maras na organizovaný mezinárodní zločin?

Jaké jsou dopady politik, které národní státy přijaly? Hlavní hypotézy, jež byly představeny v projektu, jsou:

- 1) Členové maras jsou sociální skupinou, občany, které stát není schopen začlenit do společnosti. Jedinci se cítí vyloučení ze společnosti, která jim nenabízí budoucnost.
- 2) Existence a působení maras souvisí s nefunkčností státu. Stát například zcela selhává v sociální a bezpečnostní oblasti. Některá území maras zcela ovládají. Dané státy mají nedostatečný počet policistů, jímž zároveň chybí dostatečné vybavení. Justiční

systémy jsou bezzubé, řada zločinů se vůbec nevyšetřuje, lidé se nedovolají práva, nefunguje vězeňský systém atd. Stát má pouze iluzorní kontrolu nad svým teritoriem.

- 3) Medializace maras a diskurs používaný v politických prohlášeních a mediích problematiku zjednodušují a nafukují. Manipulace s informacemi ovlivňuje společenské vnímání maras. Je šířen pocit strachu a nejistoty, a tak je ospravedlňován nárůst vojenské a politické kontroly. Ve skutečnosti maras nepředstavují největší hrozbu národní bezpečnosti, ani nenesou hlavní váhu v obchodu s drogami.
- 4) Restriktivní politiky mají negativní politické a sociální následky, které situaci zhoršily. K vyřešení problematiky je nutný komplexní přístup (např. obnovit politiky sociální asistence, zaručit přístup ke vzdělání, zvážit velkou přítomnost násilí ve veřejném životě, zaměřit se na korupci institucí, politici a média by neměli šířit strach i paniku a nevyužívat situace k sociální kontrole...). Na holistický přístup je však potřeba financí a prostředků, které státy nemají a ani neumějí používat.

V práci je použito několik teoretických konceptů:

- 1) Kapitola 2.5 je věnována problematice definice gangu (španělsky pandilla). Ujasníme si definici mara<sup>4</sup> a zařadíme si maras do typologie gangů podle klasifikace Interpolu a Organizace amerických států. Také si charakterizujeme gang jako nestátní ozbrojenou skupinu.
- 2) V kapitole 2.6 budou představeny první teorie gangů – tzv. subkulturní teorie. Seznámíme se s díly a teoriemi těchto autorů: Albert Cohen, Richard Cloward a Lloyd Ohlin, Walter B. Miller. Díky těmto teoriím porozumíme lépe gangu jako delikventní subkultuře, tomu co gang jedinci poskytuje a hodnotám a normám gangu. Na závěr kapitoly aplikujeme tyto teorie na problematiku maras.
- 3) V kapitole 4.3 si definujeme a charakterizujeme organizovaný zločin. Budeme se zabývat vazbami maras na organizovaný zločin a přesvědčíme se, zda se maras ne/přeměnily v jeho struktury.
- 4) Na závěr kapitoly 4 jsem zařadila teorii gangů třetí generace John P. Sullivana. Charakterizujeme si tedy pouliční gangy první, druhé a třetí generace. Právě poslední kategorie nás bude zajímat nejvíce, a to z toho důvodu, že se Sullivan domnívá, že

---

<sup>4</sup> Pojem mara je vysvětlován již v kapitole 1 a rozdíl mezi tradičními gangy a maras v kapitole 1 i 2.

Mara Salvatrucha se rozvinula svou politizací, internacionalizací a sofistikovaností do této třetí fáze vývoje. Dále si charakterizujeme nadnárodní gang a zjistíme, zda maras odpovídají této definici. Max G. Manwaring rozvíjí Sullivanovu teorii ještě více a považuje gangy za nové městské povstání. Vysvětluje, jakou hrozbu mohou gangy představovat. Závěrem se budu snažit vyvrátit tvrzení autorů, že maras koncepčně patří mezi gangy třetí generace.

Protože cílem práce je porozumění komplexnosti fenoménu maras a poskytnutí jeho detailní analýzy, práce je obsáhlá a problematika detailně zpracovaná. Povrchní zpracování by totiž nesplnilo účel práce. Struktura práce má svoji jasnou logiku, je rozdělena do 5 tematických okruhů – hlavních kapitol:

V 1. kapitole se seznámíme se složitým původem maras – jak, kdy a proč tyto gangy vznikly ve Spojených státech, jaké procesy se na jejich vzniku podílely. Vysvětlíme si specifickou povahu maras a původ a význam slova mara. Blíže si charakterizujeme Mara Salvatrucha a Barrio 18 a jejich rivalitu. Podíváme se, co zapříčinilo jejich objevení se ve středoamerickém prostoru – obeznámíme se s deportační politikou USA a následnou expanzí maras v zemích severního trianglu. Shrňeme si význam deportací pro země a kapitolu uzavřeme základní charakteristikou pandilleros/maras a jejich činnosti. V kapitole 1 se nachází odpověď na první výzkumnou otázku – Jak vznikl jev maras a jaké procesy se na tom podílely? Částečně si odpovíme i na otázku Kdo jsou vlastně maras?

Kapitola 2 je věnována vnitřnímu světu maras a s tím souvisejícímu teoretickému uchopení jevu. Vysvětlíme si, co mara pro své členy znamená a co jim nabízí. Mara je především skupinou s vlastní kolektivní identitou. Dále nás zajímá, jaké hodnoty skupina vyznává, jací jsou mladí lidé/děti, kteří jsou členy maras, z jakého (rodinného) prostředí pochází? Ukážeme si důležité rozdíly mezi maras a tradičními pandillas. Mara je poměrně uzavřenou komunitou s jasnými pravidly, silnou vnitřní disciplínou a solidaritou. Maras byly schopny vytvořit alternativní kulturní identitu, která našla ohlas i tisíce mladistvých. Tato identita je vyjadřována jazykem, znakovou řečí, grafity a tetováním. Těmito znaky se budeme blíže zabývat, zejména si vysvětlíme význam a důležitost tetování. Popíšeme si proces vstupu do mara a jasně vymezená pravidla/předpisy gangu. Za jejich porušení může jedinec zaplatit až smrtí. Maras mají jasnou organizační strukturu – seznámíme se s jednoduchými posty ve skupině a s fungováním gangu. Kde mara získává příjem, jaké má aktivity. Násilí hraje

v mara ústřední roli – co si představíme pot pojmem kultura násilí? Kapitola dvě je ukončena teoretickými částmi, o kterých jsme již mluvili výše. Tato část práce nám dá plnou odpověď na druhou výzkumnou otázku.

Kapitola 3 Maras a současná společnost se zabývá vzájemným působením maras a společnosti. Maras svými zločineckými aktivitami přispívají k nejisté situaci v regionu. Vyjasníme si skutečný podíl maras na kriminalitě a násilí v zemích severního trianglu. Jakými zločineckými aktivitami se maras zabývají, za jaké činy jsou mareros zatčeni? Členové maras nejsou pouze násilnými aktéry, ale také oběťmi násilí. I když členové gangů nahánějí místní populaci strach a způsobují potíže, stále jsou součástí místní sociální sítě, jsou rodiči, sousedy, přáteli... Druhá část kapitoly je věnována společnosti, ze které mareros pochází. Jaké je to žít v zemích severního trianglu, jaké jsou zde možnosti pro mladého člověka z chudých poměrů? Společnosti severního trianglu jsou velice násilné a země jsou postiženy vysokou mírou kriminality, ve státních institucích bují korupce. Ukážeme si, jak zde ne/funguje veřejná bezpečnost a trestní systém. Státy se zároveň charakterizují vysokou mírou sociální nerovnosti a nepodporují sociální mobilitu, veřejné sociální politiky jsou minimální. To vede k tomu, že řada jedinců se cítí/je společensky vyloučena. Na závěr si shrneme faktory, jež daly vzniknout a pomáhají šíření fenoménu maras. Tyto faktory se nachází ve čtyřech různých vztahových úrovních, ve kterých se jedinec ocitá – společnost, komunita, vztahy, jedinec. Kapitulu uzavřeme systémem Roberta Evana Ellise. Na třetí výzkumnou otázku – O jakém druhu hrozby u maras mluvíme – najdeme odpověď v kapitole 3 a 4.

Kapitola 4 je věnována nadnárodnímu působení maras, jejich transnacionalizaci, sofistikovanosti, jejich vazbám na organizovaný zločin a napojení na obchod s drogami. Ujasníme si, jakou hrozbu maras představují pro stát a pro region. Zodpovíme si čtvrtou výzkumnou otázku.

Práci uzavírá 5. tematický okruh – Reakce na maras. Dozvíme se, jak s tematikou maras nakládají média a jak ji prezentují politici. Jaký postoj k násilí maras zaujali vládní představitelé – seznámíme se s konkrétními vládními kroky, s protigangovými politikami a zákony. Následující kapitola řeší reálné dopady represivních politik jednak na fungování a organizaci maras, jednak na společnost a vězeňský systém. Maras se přeměnily a vyvinuly nové strategie přežití. Jestliže represivní politiky situaci nezlepšily, jaké jsou možnosti řešení? Kapitola 5.4 se zabývá alternativními přístupy – zejména otázkou prevence násilí

mladistvých. Je zdůrazněn význam občanské společnosti. Maras jsou závažným problémem ve více státech, a tak je žádoucí regionální uchopení problému. Zahraniční pomoc a spolupráce je naprosto nezbytná. Pomoci mohou zejména Spojené státy, jež samy mají hojné zkušenosti s gangovou problematikou i maras. Odpověď na pátou výzkumnou otázku nalezneme v 5. kapitole.

Informace pro diplomovou práci jsem čerpala z rozličných zdrojů. V českém jazyce jsem žádné materiály nenašla. Vycházela jsem převážně ze španělských a anglických zdrojů. Na studijním pobytu ve španělské Granadě jsem získala přístup k monografickým knihám – jako velice přínosnou a kvalitní práci bych ráda zmínila knihu od španělského autora Pedra Gallega Martíneze *La mara al desnudo*. Jedná se o jedinečnou publikaci, jež obsahuje cenné informace především o vnitřním fungování maras. Gallego spolupracuje s badateli, kteří pracují v terénu a jsou v blízkém a přímém kontaktu s gangy. Velice přínosný byl také sborník *Las Maras. Identidades Juveniles al límite* a kniha Franciscy Cano *La vida loca*. Dovolím si také zmínit jméno Isabel Muñoz. Je to populární španělská fotografka, jež nafotila v salvadorském vězení členy maras a fotografie vydala v knižní podobě *Maras: La kultura de violencia*. Její fotky jsou velice umělecké, syrové a i když zobrazují zločince, jsou esteticky velmi hodnotné. Oblétly celý svět a často jsou použity pro ilustraci u článků o maras.

Přirozeně jsem využívala i odborných článků v časopisech. Čerpala jsem z rozličných periodik (např. *Pensamiento Iberoamericano*, *Estudios centroamericanos*, *Revista CIDOB d'affers internacionals*). Užitečným zdrojem pro tematiku Střední Ameriky je nikaragujský časopis *Revista Envío*. Pro lepší představu jsem do práce zařadila i konkrétní události týkající maras (např. zablokování veřejné dopravy maras v září 2010). Tento typ informací jsem získala z novinových článků. Novinové články/zprávy jsou dnes již běžně dostupné na internetu, vycházela jsem zejména ze zpráv *BBC* a *El País*, vždy jsem uvedla přesný konkrétní odkaz. Práce by nemohla vzniknout bez odborných studií a zpráv. Velkou pomocí mi byla studie provedena výzkumníky z Kostariky ze společnosti Demoscopía S. A. *Maras and Youth Gangs, Community and Police in Central America*, jež byla financována švédskou rozvojovou agenturou (SIDA). Badatelé provedli terénní výzkum, vytvořily rozsáhlou anketu – získali vzorek reprezentující přibližně 3400 osob. Ptali se nejen členů a exčlenů gangů, ale také rodinných příslušníků mareros a členů komunity. Tématem maras se aktivně zabývají výzkumníci z výzkumného centra IUDOP Středoamerické univerzity José Simeón Cañas v El



Salvadoru. Provedli několik velice cenných terénních výzkumů a tato kvantitativní data jsou citována v řadě prací. Výbornou studii o ganzích ve Střední Americe *Central America and Mexico gang Assessment* vypracovala Americká rozvojová agentura. Jediným zdrojem informací byl pracovní dokument Stevena Dudleye *Drug Trafficking Organizations in Central America: Transportistas, Mexican Cartels and Maras*.

Materiálů k problematice maras je dostatek, zejména ve španělském jazyce. Je však potřeba jejich důkladného nastudování a orientace v problematice, aby člověk rozeznal ty kvalitní a přínosné zdroje a věděl, jaké informace lze s jistotou použít. Řada článků je zkreslená a zjednodušuje problematiku. Maras jsou předmětem sociálního výzkumu od poloviny 90. let 20. století. Problematika se mění, vyvíjí, proto je potřeba nových výzkumů a studií. Spolehlivých informací o ganzích není mnoho, soubory dat, které jsou k dispozici, jsou nedostatečné. Oficiální statistiky jsou často ovlivněny politickým vměšováním. Kvantitativní data jsou málo věrohodná, např. dotazování nepředstavují dostatečný vzorek. Když je prováděn výzkum ve všech zemích severního triangu, rozdíly mezi nimi nemusí představovat rozdíly mezi těmito zeměmi, ale jen mezi oblastmi/čtvrtěmi, které byly do průzkumu zahrnuty. Je potřeba více terénních výzkumů, které přinesou spolehlivá data. Spolupráce s maras není jednoduchou záležitostí. Jde o pomalý proces vytváření jistoty a důvěry, který je často přerušen kvůli násilnickým střetům s opoziční maras či s policií, zatčení důležitých členů maras, kteří autorizovali přítomnost výzkumníků, smrtí členů maras... Badatelům hrozí nebezpečí jak ze strany maras, tak policie. Rozhovory s mareros ve vězení jsou znesnadněny dlouhým procesem obdržení povolení od vůdce mara či vězeňských autorit.

Roste počet kvalitních kvalitativních studií. Odborníky na maras, jejichž jména bych ráda připomenula, jsou britský antropolog Dennis Rodgers, salvadorský sociolog José Miguel Cruz a Jeannette Aguilera ze salvadorského výzkumného centra IUDOP. Jsou autory kvalitních studií a výzkumů. Koncepčně se shodují.

Obecně lze autory článků a studií rozdělit do dvou skupin. U anglosaských odborníků na maras a novinářů převažuje perspektiva národní bezpečnosti na jev maras (Sullivan, Manwaring), opomíjejí sociální dimenzi jevu. Proto jsou také příznivci posilování zákona. Středoameričtí autoři v maras jednoznačně vidí sociální problém a sociální vyloučení mareros. Vidí velké nedostatky u vládních představitelů a kladou důraz na rozvoj preventivních opatření.

Tato práce se zabývá gangy maras – tedy dvěma skupinami Mara Salvatrucha a Barrio 18, jež si získaly dominantní pozici na gangové scéně zemí severního triangu. To ovšem automaticky neznamená, že jsou zde jedinými gangy. Mladistvý gang se španělsky řekne *pandilla* juvenil. *Mara* je specifický typ gangu s nadnárodními kořeny. Všechny maras jsou *pandillas*, ale ne všechny *pandillas* jsou maras. Je důležité tyto dva typy rozlišit. Nicméně řada autorů používá maras pro označení všech gangů ve Střední Americe. Jiní používají *pandillas* a maras jako synonyma, jiní mezi nimi rozlišují. V této práci používám všech třech výrazů – gangy, *pandillas* a maras. Jsou užívána téměř jako synonyma, a to z toho důvodu, že jsem čerpala z rozličných prací, kdy každý autor pracuje s pojmy jiným způsobem. Snažila jsem se však, v případech kdy to bylo možné, mezi pojmy maras a *pandillas* rozlišovat.

V roce 2010 vyšla v České republice kniha od Samuela Logana *This is For The Mara Salvatrucha*, v českém vydání pod názvem *Gang Mara Salvatrucha – Ve znamení krve*. Jde o pravdivý příběh šestnáctileté hondurasko-americké dívky Brenda Paz, členky MS-13 ve Spojených státech. Poslední tři roky svého života strávila v mara a na jeho sklonku se stala důležitou informátorkou policie pod programem ochrany svědků. Jedná se o jedinečný pohled do vnitřního fungování mara.

## 1. PŮVOD A VÝVOJ MARAS V REGIONU STŘEDNÍ AMERIKY

---

Poslední válečný konflikt ve Střední Americe, guatemalská občanská válka, byl ukončen v roce 1996. Násilí ve třech zemích tzv. severního trojúhelníku (v El Salvadoru, Guatemale a Hondurasu) však pokračuje. Změnilo svoji podobu a jeho míra je dokonce vyšší než za doby válečných let. Britský antropolog Dennis Rodgers uvádí, že zatímco pro rok 2003 Rozvojový program OSN odhadl náklady El Salvadoru<sup>5</sup> na trestnou činnost (neboli zdroje, které země vydá v důsledku násilí v zemi) na 1,7 miliardy dolarů, což představuje kolem 11,5 % HDP, během válečných let 1981-1985 stálo násilí zemi průměrně ročně okolo 3,3 % HDP. V Guatemale byl v roce 2005 ekonomický dopad násilí vyčíslen na 2,4 miliardy dolarů, ekvivalent 7,3 % HDP.<sup>6</sup> Světová banka pak ve své nejnovější zprávě (2011) uvádí údaje k roku 2008, kdy náklady na kriminalitu a násilí v El Salvadoru představovaly 10,8 % HDP, respektive 2,01 miliardy dolarů, v Guatemale 7,7 % HDP – 2,291 miliard dolarů a v Hondurasu se jednalo o 9,6 % HDP – 885 milionů dolarů.<sup>7</sup> Tyto výdaje/náklady se týkají záležitostí souvisejících se zdravím (ztracené životy, emocionální úzkost, lékařská péče), institucionálních výdajů (veřejná bezpečnost, správa soudnictví), nákladů na soukromé bezpečnostní služby, negativního dopadu na finanční investice, ztráty pracovních příležitostí a materiálních ztrát.<sup>8</sup> Násilná trestná činnost představuje hlavní překážku rozvoje ve Střední Americe.<sup>9</sup> Jedním z mnoha aktérů násilí jsou mladistvé gangy. Agentura Spojených států amerických pro mezinárodní rozvoj (*United States Agency for International Development - USAID*) charakterizuje problematiku gangů následovně: v El Salvadoru vidí situaci s gangy jako vážný mezinárodní problém; v Hondurasu jde o velký problém s mezinárodními aspekty, které vzbuzují obavy; a Guatemala má závažný lokalizovaný problém s omezenou mezinárodní přítomností.<sup>10</sup>

Mladistvé gangy, španělsky zvané *pandillas juveniles*, jsou v regionu Střední Ameriky jevem poměrně nedávným. Tyto skupiny mladých lidí nalezneme ve velkých městech

---

<sup>5</sup> Zpráva UNDP (2005): *Cuanto Cuesta la Violencia a El Salvador* (Kolik stojí násilí El Salvador?), San Salvador.

<sup>6</sup> Aguilera Peralta, Gabriel: *Enfrentar la violencia con "mano dura": políticas de contención en Centroamérica*. *Pensamiento iberoamericano*. 2008, No. 2, (Ejemplar dedicado a: (In)Seguridad y violencia en América Latina: un reto para la democracia), s. 124-140, s. 135.

<sup>7</sup> Banco Mundial (2011): *Crimen y Violencia en Centroamérica. Un Desafío para el Desarrollo*. Documento de Banco Mundial. Dostupné na: [http://issuu.com/world.bank.publications/docs/crimen\\_y\\_violencia](http://issuu.com/world.bank.publications/docs/crimen_y_violencia)

<sup>8</sup> USAID (April 2006): *Central America and Mexico gang Assessment*. USAID Bureau for Latin American and Caribbean Affairs. Office of Regional Sustainable Development, s. 47. Dostupné na: [http://www.usaid.gov/locations/latin\\_america\\_caribbean/democracy/gangs\\_assessment.pdf](http://www.usaid.gov/locations/latin_america_caribbean/democracy/gangs_assessment.pdf)

<sup>9</sup> Rodgers, Dennis: *The Gangs of Central America: Major Players and Scapegoats*. *Revista Envío*. Diciembre 2007, Nu. 317. Dostupné na: <http://www.envio.org.ni/articulo/3704>

<sup>10</sup> USAID (April 2006): *Central America and Mexico gang Assessment*. USAID Bureau for Latin American and Caribbean Affairs. Office of Regional Sustainable Development, s. 27.

od 60. let 20. století. Objevují se s růstem chudých předměstí a okrajových kolonií a mohou být chápány jako následek kapitalistického rozvoje, který narušil tradiční (agrární) způsob života. Skupiny mladistvých, které se formovaly v 60. a 70. letech v ulicích, měly relativně krátkou životnost a neformální struktury.<sup>11</sup> Často se jednalo o adolescenty, kteří žili na ulici, kradli, žebrali, páchali drobnou násilnou trestnou činnost a dostávali se do konfliktu s policií a vojáky. V této době se ještě neidentifikovali s určitým teritoriem. Malé skupiny přátel či studentů se sdružovaly podle módy oblékání a oblíbené hudby a vytvořily se tak dvě skupiny: *los cholos* a *los rockeros* (rockeři). *Los cholos* se oblékali tradičněji, jejich oblečení bylo volné a vybírali si určité oděvní značky, např. Nike. Nosili vlasy krátce střižené, poslouchali reggae a rap.<sup>12</sup>

V událostech válečných střetů v regionu se v polovině 80. let zásadně mění charakter skupin mladistvých a vznikají a šíří se *pandillas*. Ty již vykazují nové formy organizace a realizují nové aktivity. Obrana teritoria se stává hlavním předmětem jejich činnosti. Tyto první *pandillas* měly až 100 členů a brzy si pro svoji odvahu a provokativní chování získaly prestiž a uznání mezi mladými své čtvrti.<sup>13</sup>

Jako vedlejší produkt změny deportační politiky Spojených států v 90. letech se do El Salvadoru, Guatemaly a Hondurasu dostává nová forma gangové identity a struktury z Kalifornie – tzv. *maras*, které díky své silné symbolice, organizaci, identitě a celkové atraktivitě téměř pohltní místní tradiční *pandillas*. *Mara* se používá k označení specifického typu mladistvého násilnického gangu původem z Los Angeles, který se rozšířil na konci 80. let a počátkem 90. do zemí severního trojúhelníku. V úzkém slova smyslu ve skutečnosti existují pouze dvě *maras* - *Mara Salvatrucha* (MS, MS-13, *Mara*) a *Barrio 18* (M-18, *Mara 18*), v USA známá jako *18th Street Gang* (Gang z 18té ulice). Tyto dvě *maras* jsou dominantními *pandillas* ve státech severního trojúhelníku, a proto řada autorů a studií používá slovo *maras* k obecnému označení mladistvých gangů v této oblasti, tedy jako synonymum *pandillas*.

*Maras* jsou součástí širšího sociálního a kulturního procesu vývoje Mexičanů a *chicanos* (američtí občané mexického původu) na mexicko-americké hranici. Jejich mladistvá hnutí *pachucos* a *cholos* přispěla k symbolickému repertoáru, organizačním vzorcům a vzorců chování *maras*. Ve 30. letech 20. století se z důvodů poptávky po pracovní síle v průmyslu

<sup>11</sup> Liebel, Manfred: *Pandillas y maras: señas de identidad*. *Revista Envío*. Julio 2002, No. 244. <http://www.envio.org.ni/articulo/1161>

<sup>12</sup> Gallego Martínez, Pedro (2008): *La mara al desnudo*. Málaga: Sepha, s. 51-52.

<sup>13</sup> Liebel, Manfred : *Pandillas y maras: señas de identidad*. *Revista Envío*. Julio 2002, No. 244. <http://www.envio.org.ni/articulo/1161>

a službách zvýšil podíl mexické populace ve Spojených státech. Ta se z tradičních zemědělských oblastí přesunula do městských čtvrtí. V tomto kontextu vzniká figura *pachuco*, kdy si mladí Mexičané žijící v USA vytvořili vlastní subkulturu a dali formu prvnímu transnacionálnímu a příhraničnímu hnutí mladistvých. Etnický a kulturní rasismus a sociální segregace v americké společnosti zapříčinily, že si pachuco vytvořil symboly definující jeho mexický kulturní profil jako zdroj sociálního, politického a kulturního odporu.<sup>14</sup> Pachucos mluvili vlastním mexicko-španělským dialektem, vyvinuli spanenglish, vytvořili nové kódy socializace a asociovali se s kulturou gangů. Páchali násilí a trestné činy. Společný pobyt pachucos ve vězení posílil jejich vzájemnou loajalitu. Po návratu z vězení pokračovali ve stylu pouličního života, jejich život byl jako kolotoč - tzv. *vida loca* – styl života plný drog, násilí, vězení a smrti. V 60. letech 20. století se ujímá nové výrazné vyjádření mladých mexického původu v městských čtvrtích Los Angeles - *cholismus*. Cholo v následujících 30 letech ještě více rozvinul subkulturu, které se také říkalo barrios, clickas, gangas. Pro los cholos je ulice hlavním prostředím socializace, násilí je jejich hlavním prostředkem k získání respektu. Chovají se podle vzorů cti a hrdosti, jejichž prostřednictvím také definují sami sebe. V 60. letech již existuje v USA velký počet čtvrtí pod nadvládou gangů, zejména v městských zónách Kalifornie a Texasu a v pohraničních mexických městech.<sup>15</sup>

Co zapříčinilo prostoru? Za prvé jsou to občanské války, které izolovaly středoamerický objevení se maras ve středoamerickém region v 80. letech 20. století: občanská válka v El Salvadoru (1980-1992), agrese proti sandinistické vládě v Nikaragui (1981-1990) a různé fáze partyzánské války v Guatemale (1962-1996) a vyprodukovaly intenzivní emigraci do Spojených států; a za druhé deportace mladých Středoameričanů z USA.

Ve válečném kontextu Střední Ameriky a také kvůli slabé ekonomické situaci v regionu v 80. letech 20. století uprchly na sever tisíce lidí z El Salvadoru, Guatemaly a Nikaragui a mnoho z nich skončilo jako nelegální pracovníci v Los Angeles. Středoameričtí imigranti žili v nejnuznějších oblastech Los Angeles, kde našli alternativní sociální vazby, vztahy s ostatními imigranty, etniky a národy. Sdíleli společný prostor s Mexičany a chicanos, kteří již měli svoji kulturu gangů. Na scéně byly afroamerické gangy Crips a Bloods, mexicko-

---

<sup>14</sup> Valenzuela Arce, José Manuel: La mara es mi familia, in: Valenzuela Arce, José Manuel: Introducción. Cien años de choledad, in: Valenzuela Arce, José Manuel; Nateras Domínguez, Alfredo a Reguillo Cruz, Rossana (Coordinadores) (2007): *Las Maras. Identidades juveniles al límite*. México: El Colef / Universidad Autónoma Metropolitana / Casa Juan Pablos, s. 36-37.

<sup>15</sup> Valenzuela Arce, José Manuel: Introducción. Cien años de choledad, in: Valenzuela Arce, José Manuel; Nateras Domínguez, Alfredo a Reguillo Cruz, Rossana (Coordinadores)(2007): *Las Maras. Identidades juveniles al límite*. México: El Colef / Universidad Autónoma Metropolitana / Casa Juan Pablos, s. 13-14.

americké gangy, Mexická mafie (La Eme) a gangy ilegálních mexických imigrantů. Noví příchozí byli častým terčem jejich útoků.<sup>16</sup> Pro děti imigrantů bylo těžké zorientovat se v novém prostředí. Aby se obránily v drsných čtvrtích, spolčovaly se, a takové skupiny se rychle měnily v organizované a násilné gangy mladých. Jak ve své knize vysvětluje mexický doktor sociologie Juan Carlos Narváez Gutiérrez: „*Děti a mládež ze Salvadoru, které zažily zblízka zmatky občanské války a v jejím následku také vysídlení, čelily drastickým změnám ve svých sociálních vztazích. Děti a mladí lidé, kteří migrovali spolu se svými rodiči, byli vloženi do nové dynamiky socializace: spolupůsobení v hustě osídlených městských oblastech a člení nové školní kultury a každodennímu okolí, kde konfrontace a etnický konflikt jsou součástí dynamiky přežití, vyústilo v narušení a znovu definování národní a mladistvé identity.*“<sup>17</sup> Gangy mají původ v komunitách, které charakterizuje chudoba, etnický rasismus, nepřiznání občanských práv, deprivace a nízká úroveň sociální kontroly.<sup>18</sup>

## 1.1 Pandilla Barrio 18

Někteří mladí muži zejména z El Salvadoru se přidali ke Gangu z 18té ulice (18th Street Gang). Tento gang získal své jméno po 18. ulici části Rampart v LA. Byl původně založen ilegálními mexickými imigranty v roce 1965, kterým byl odmítnut přístup do Clanton Street Gang – Clantone 14, jež měl vysoké požadavky na členství.<sup>19</sup> Eighteen Street Gang měl časté střety s gangem Clantone nebo s ostatními „bílými“ gangy. Aby upevnil své postavení a získal více členů, postupně přijímal kohokoli bez rozdílu rasy či národnosti, přijímal Afroameričanky, asiaty, bělochy. Stal se tak prvním hispánským gangem, který rozbil rasovou hranici týkající se členství.<sup>20</sup> Nejdříve se gang rozrostl za hranice města, poté po celé Kalifornii. V 70. a 80. letech počet jeho členů výrazně vzrostl, a to zejména díky uprchlíkům z El Salvadoru a Guatemaly, kteří vstoupili do gangu.

Zajímavým detailem, který odlišuje členy od konkurenčního gangu Mara Salvatrucha je, že členové M-18 nosí výhradně sportovní obuv značky Nike. Pandillas zakazují nazývání rivalní skupiny pravým jménem - mají zakázáno vyslovovat slovo mara nebo číslo 13 a místo toho

<sup>16</sup> Bruneau, Thomas C.: The Maras and National Security in Central America. *Strategic Insights*. Center for Contemporary Conflict. May 2005, Vol. IV, Issue 5.

<sup>17</sup> Narváez Gutiérrez, Juan Carlos (2007): *Ruta transnacional: a San Salvador por los Ángeles. Espacio de interacción juvenil en un contexto migratorio*. Colección América Latina y el Nuevo Orden Mundial. México: Miguel Ángel Porrúa, UAZ, Instituto Mexicano de la Juventud, s. 85.

<sup>18</sup> Johnson, Mary Helen (April 2006): *National Policies and the Rise of Transnational Gangs*. Migration Policy Institute. <http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?ID=394><http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?ID=394>

<sup>19</sup> Martín Álvarez, Alberto, Fernández Zubieta, Ana a Villareal Sotelo, Karla: Difusión transnacional de identidades juveniles en la expansión de las maras centroamericanas. *Perfiles latinoamericanos: revista de la Facultad Latinoamericana de Ciencias Sociales*. Sede México. 2007, N<sup>o</sup>. 30, s. 104.

<sup>20</sup> Gallego Martínez, Pedro (2008): *La mara al desnudo*. Málaga: Sepha, s. 44.

užívají slovo Sur – Jih či místo Mara Salvatrucha říkají Mierda Seca<sup>21</sup>. Zkratku M-18 či Mara 18 převzali jeho členové ve Střední Americe. Členové Barrio 18 (M-18) se nepovažují za mareros, ale za pandilleros, jsou členy pandilla. Číslo 18 má pro členy speciální význam a každý 18. den v měsíci považují za svátek a scházejí se. Jako symbol M-18 používá Pannu Marii z Guadalupe či tři barvy mexické vlajky. Fráze identifikující tento gang je: „*mata, viola y controla*“ – zabij, znásilni a kontroluj. Pandilleros (členové pandilla) mezi sebou ve španělštině nikdy nepoužívají zájmeno *vos* – vy, ale *usted*. Jestliže lídr nařídí misi-úkol, musí dojít k jeho splnění, jinak hrozí tzv. corona – trest smrti.<sup>22</sup>

## 1.2 Mara Salvatrucha a původ slova mara

---

Mara Salvatrucha je mladšího původu. Mladý Salvadořan známý jako „El Flaco Stoner“ emigroval do USA v roce 1969. Usadil se ve čtvrti Rampart v Los Angeles, v oblasti ovládané Barrio 18 a spolu s dalšími mladými ze Salvadoru založil gang Wonder 13, první známý gang v USA tvořený pouze mladými salvadorské národnosti. Na konci roku 1979 propuká občanská válka v El Salvadoru a tisíce lidí prchá do USA. Někteří z těchto imigrantů byli členy existujících pandillas v El Salvadoru a jiní bojovali v řadách levicového guerillového hnutí FMLN (Frente Farabundo Martí de Liberación Nacional). Řada z nich se přidává k Wonder 13 a pandilla se rozrůstá a mění své jméno na „Pura Mara“ a „Mara Salvatrucha Stoner“, až se stává známou jako Mara Salvatrucha či MS-13. Číslo 13 odkazuje na datum, kdy se členové gangu ve vězení dali pod ochranná křídla Mexické Mafie. Původně mohli být členy MS-13 pouze Salvadořané, v současné době MS dovoluje vstup i příslušníkům jiných národností. Členové se identifikují tetováním s číslem 13 či slovem *trece* (číslo 13 ve španělštině) a také s termínem *sureño* a jeho zkratkou SUR – jih. Tyto termíny odkazují na skutečnost, že členové MS v Kalifornii jsou rivaly severních gangů Kalifornie. Také písmeno M či MS jsou častými symboly, M je třináctým písmenem abecedy. Příslušníci MS mají zakázáno tetování Panny z Guadalupe, která patří mezi symboliky rivalů z 18th Street Gang. Namísto vyslovení čísla 18, vyslovují všechna slova, která končí na ocho (španělsky číslo 8) – s koncovkou *hoyo* (díra, hrobka). Často si nechávají vytetovat srdce Ježíše Krista, používají barvy modrou a bílou jako barvy salvadorské vlajky. Mají naprosto zakázáno nosit červené oblečení, které používá

<sup>21</sup> Zúñiga Núñez, Mario: ¿Qué decimos cuando decimos „mara“? *Pasos*. Marzo-Abril 2009, №. 142, s. 31-33.

<sup>22</sup> Gallego Martínez, Pedro (2008): *La mara al desnudo*. Málaga: Sepha, s. 45.

M-18. Oslavují každý 13. den v měsíci a právě v toto symbolické datum spáchají vraždu. MS je extrémně násilná. Odmítá být nazývána pandilla, sama sebe považuje za mara.<sup>23</sup>

Existuje několik verzí vysvětlení jména Mara Salvatrucha. Původ slova mara je nejasný. Obecně je fenomén pandillas ve Střední Americe známý jako fenomén maras, což má lingvisticko-kulturní kořeny. Na severu Střední Ameriky slovo mara představuje skupinu osob či skupinu přátel. V prvních studiích o pandillas v Guatemale a El Salvadoru nazývaly tyto sami sebe maras, což bylo jméno pro skupinu osob (např. la mara de mi trabajo – lidi z práce...). Později se v Los Angeles slovo mara vžilo jako označení salvadorské identity.<sup>24</sup>

*Maras* může také znamenat lidé mimo kontrolu, nepokojní lidé, salva pak odkazuje na původ z El Salvadoru a trucha znamená důvtipný, lstivý.<sup>25</sup> Slovník Španělská královská akademie (Real Academia Española) přijímá pro slovo mara významy jako: cháska, lidé, parta kluků, spolek rozrušených a bouřlivých lidí atd.<sup>26</sup> Salvatrucha je od spojení slova salvadoreño (salvadorský) a trucha je starý výraz pro inteligenci, obratnost. Trucha také znamená v salvadorském slangu rychle myslící či bystrý.<sup>27</sup>

Slovo mara mělo tedy do té doby 2 významy/smysly: 1) Pro Střední Ameriku znamená širokou škálu skupin osob a není typickým označením pro mladistvé delikventní gangy. 2) V Los Angeles má protestní význam a slouží jako opětovné potvrzení salvadorské identity a kultury, je důležitým výrazem pro pandillas (v kontextu desvalorizace salvadorské kultury před anglosaskou - i mexickou). Změna nastává momentem započetí masivních deportací z USA do Střední Ameriky a tedy příchodem potetovaných a nápadných členů MS-13 a M-18. Dochází k oživení a upoutání pozornosti na jev gangů, kdy místní média masové komunikace přemění koncept mara v něco zruďného – na symbol totálně zlého, špatného, protispolečenského, kolektivu, které ztělesňuje nemilosrdné násilí. Mara se stává stigmatem - odlidštěním a dodnes má tuto konotaci nejen ve státech severního trianglu.<sup>28</sup>

Někteří jsou toho názoru, že termín mara pochází ze slova *marabunta* (*marabunda*) – toto označení se užívá pro více než 200 druhů mravenců, které charakterizuje žravost a agresivní chování. Vyskytují se v určitých státech Jižní Ameriky. Ta však nezahrnuje

<sup>23</sup> Gallego Martínez, Pedro (2008): *La mara al desnudo*. Málaga: Sepha, s. 47-49.

<sup>24</sup> Zúñiga Núñez, Mario: ¿Qué decimos cuando decimos „mara“? *Pasos*. Marzo-Abril 2009, №. 142, s. 31-33.

<sup>25</sup> Martín Álvarez, Alberto, Fernández Zubieta, Ana a Villareal Sotelo, Karla: Difusión transnacional de identidades juveniles en la expansión de las maras centroamericanas. *Perfiles latinoamericanos: revista de la Facultad Latinoamericana de Ciencias Sociales*. Sede México. 2007, №. 30, s. 104.

<sup>26</sup> Cano, Francisca (2009): *La "vida loca": pandillas juveniles en El Salvador*. Barcelona: Anthropos, s. 26-27.

<sup>27</sup> Rodgers, Dennis: The Gangs of Central America: Major Players and Scapegoats. *Revista Envío*. Diciembre 2007, Nu. 317. <http://www.envio.org.ni/articulo/3704>

<sup>28</sup> Zúñiga Núñez, Mario: ¿Qué decimos cuando decimos „mara“? *Pasos*. Marzo-Abril 2009, №. 142, s. 31-33.



El Salvador, Guatemala a Honduras, proto se zdá tento původ slova nepravděpodobný. Jiní se zase domnívají, že termín pochází z klasického hororového filmu USA *The Naked Jungle* (1954), který byl přeložen do španělštiny pod jménem *Cuando rugen las marabuntas* (Když burácí marabunta)<sup>29</sup>, ve kterém armáda mravenců marabunta devastuje plantáž v Brazílii. Tato domnělá vazba byla také zmíněna ve vůbec první studii zabývající se gangy provedené ve Střední Americe.<sup>30 31</sup>

Obě maras po nějakou dobu spoluexistovaly pokojně, dokonce byli členové, kteří přešli k opačnému gangu. Následné spory pak vznikaly kvůli kontrole nad obchodem s drogami, zbraněmi a prodejem dokumentů.<sup>32</sup> Skupiny se rychle staly nesmiřitelnými rivaly a expandovaly později jak do velkých kalifornských měst, tak také do dalších západních států USA, v 90. letech také do jižních států a rovněž na východní pobřeží USA.<sup>33</sup> Tyto gangy se poté v důsledku deportací a migračních toků rozšířily z USA do států Střední Ameriky.<sup>34</sup>

### 1.3 Deportiční politika USA

Podle sčítání lidu z roku 1990 kolem 70 % Středoameričanů žijících ve Spojených státech přišlo do USA po roce 1980. K roku 2000 představovali obyvatelé původem ze středoamerického regionu (*foreign born*) více jak 2 miliony osob. Polovina z nich pocházela z El Salvadoru a Guatemaly. V přesných číslech se jednalo podle censu z roku 2000 o 817 336 osob (40,3 %) z El Salvadoru, 480 665 (23,7 %) z Guatemaly a 282 852 (14 %) z Hondurasu (viz Graf 1). Nejvíce přistěhovalců narozených ve Střední Americe (36 %) žilo v Kalifornii, zejména v LA.<sup>35</sup> V roce 2005 žilo ve Spojených státech 20 % salvadorské populace.

Mezi lety 1984-1990 Spojené státy vyhověly 2,6 % ze 45 000 žádostí Salvadořanů o azyl a 1,8 % z 9 500 žádostí Guatemalců. Obyvatelům těchto dvou zemí byl pravidelně odmítán

<sup>29</sup> Zúñiga Núñez, Mario: ¿Qué decimos cuando decimos „mara“? *Pasos*. Marzo-Abril 2009, N<sup>o</sup>. 142, s. 31-33. Dostupné na stránkách Departamento Ecuinómico de Investigaciones, Sab José, Costa Rica <http://www.dei-cr.org/uploaded/content/publicacione/1340280304.pdf>

<sup>30</sup> Touto studii je: Levenson, Deborah (1988): *Por sí mismos. Un estudio preliminar de las "maras" en la ciudad de Guatemala*.

<sup>31</sup> Rodgers, Dennis; Muggah, Robert and Stevenson, Chris (may 2009): *Gangs of Central America: Causes, Costs, and Interventions*. Small Arms Survey – Occasional Paper 23. Geneva: Graduate Institute of International and Development Studies, s. 26.

<sup>32</sup> Valenzuela Arce, José Manuel: Introducción. Cien años de choledad, in: Valenzuela Arce, José Manuel; Nateras Domínguez, Alfredo a Reguillo Cruz, Rossana (Coordinadores) (2007): *Las Maras identidades juveniles al límite*. México: El Colef / Universidad Autónoma Metropolitana / Casa Juan Pablos, s. 15.

<sup>33</sup> Ve Spojených státech si MS-13 a M-18 např. zajistily přítomnost ve Washingtonu DC; Severní Virginii; určitých městech Marylandu; Nashville – Tennessee; v New Yorku; Houstonu – Texas atd. M-18 je v USA co se týče členství mnohem početnější než MS-13: k roku 2005 s 30 000 členy v celých USA ve srovnání s 8 000-10 000 Mara Salvatrucha. Přesto si MS-13 zajistila větší pozornost médií a Kongresu. MS-13 je přítomna téměř ve všech státech USA. Podle FBI byla k roku 2007 MS-13 aktivní ve 42 státech USA a M-18 ve 36 státech. Zdroj: Franco, Celinda (30.1.2008): *The MS-13 and 18th Street Gangs: Emerging Transnational Gang Threats?* CRC Report for Congress, Washington, D.C.: Order Code RL34233, s.2-3. <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL34233.pdf>

<sup>34</sup> Martín Álvarez, Alberto, Fernández Zubieta, Ana a Villareal Sotelo, Karla: Difusión transnacional de identidades juveniles en la expansión de las maras centroamericanas. *Perfiles latinoamericanos: revista de la Facultad Latinoamericana de Ciencias Sociales*. Sede México. 2007, N<sup>o</sup>. 30, s. 104.

<sup>35</sup> Davy, Megan (April 2006): *The Central American Foreign Born in the United States*. Migration Policy Institute. <http://www.migrationinformation.org/USfocus/display.cfm?ID=385#1>

uprchlický status a většina z nich žila v USA bez dokumentů. Podle censu z roku 1990 většina středoamerických přistěhovalců nezískala vyšší vzdělání. 46 % imigrantů dosáhlo na středoškolský diplom, pouze 9 % na bakalářský titul či vyšší. 21 % středoamerických rodin žilo v USA pod hranicí chudoby.<sup>36</sup> V roce 1991 se rozhodlo v případě *American Baptist Churches (ABC) versus Thornburgh*, že vláda jednala diskriminačním způsobem s žadateli o azyl z Guatemaly a El Salvadoru. Imigranti z Guatemaly, kteří byli fyzicky přítomni v USA před 1. říjnem 1990 včetně a z El Salvadoru před 19. zářím 1990 včetně, mohli znovu požádat o interview týkající se jejich azylu bez ohledů na předchozí rozhodnutí.<sup>37</sup>

Latinskoamerické gangy byly zapojeny do nepokojů a výtržností v dubnu a začátkem května 1992 v Los Angeles, jež následovaly po soudním rozhodnutí ve věci Rodneyho Kinga. Následovně Kalifornie zavedla striktní anti-gangové zákony a mladiství členové gangů začali být často souzeni jako dospělí, stovky mladých Latinoameričanů byly poslány do vězení za těžké zločiny. V roce 1994 byla v Kalifornii přijata legislativa „*Three strikes and you are out*“ (Třikrát a dost) tzn., jestliže byla osoba v minulosti odsouzena dvakrát za těžké zločiny, potřetí je trestem doživotní vězení s minimální dobou 25 let.<sup>38</sup>

Deportační politika Spojených států byla posílena v roce 1996 za administrativy Billa Clintona. Americký Kongres schválil Reformu ilegální imigrace a Zákon imigrační odpovědnosti (*Illegal Immigration Reform and Immigrant Responsibility Act - IIRAIRA*), které zpřísnily imigrační podmínky.<sup>39</sup> Před rokem 1996 mohli být jednotlivci deportováni za řadu trestných činů včetně krádeže, pašování přistěhovalců bez dokladů, úplatkářství, podvodu, obchodu s vozidly, bránění spravedlnosti, křivé přísahy atd., ale pouze v případě, pokud byli odsouzeni k 5 a více letům, tedy k trestům kvalifikovaným jako těžké zločiny. Nyní stačilo k vyhoštění ze země odsouzení na 1 rok a více. IIRAIRA obsahoval dvě ustanovení, která ovlivnila jak středoamerické členy gangů, tak populaci bez občanství mající častý kontakt s trestním systémem. První ustanovení se týkalo rozšíření definice těžkého zločinu (*aggravated felony*) a retroaktivní aplikace této definice. IIRAIRA zkrátil délku uvěznění za řadu zločinů považovaných za těžké z 5 na 1 rok. Výsledkem bylo, že zákon změnil povahu a vážnost zločinů kvalifikovaných jako trestný čin vedoucích k deportaci. Důsledkem bylo, že

<sup>36</sup> Johnson, Mary Helen (April 2006): *National Policies and the Rise of Transnational Gangs*. Migration Policy Institute. <http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?ID=394>

<sup>37</sup> Davy, Megan (April 2006): *The Central American Foreign Born in the United States*. Migration Policy Institute. <http://www.migrationinformation.org/USfocus/display.cfm?ID=385#1>

<sup>38</sup> Arana, Ana: How the Street Gangs Took Central America. *Foreign Affairs*. Vol. 84, No. 3 (May - Jun., 2005), s. 98-110. dostupné na: <http://www.panama-guide.com/article.php/20050615221448528>

<sup>39</sup> Více např. v článku: Austin T. Fragomen, Jr.: The Illegal Immigration Reform and Immigrant Responsibility Act of 1996: An Overview. *International Migration Review*, Vol. 31, No. 2 (Summer, 1997), s. 438-460.

členové gangů s nelegálním statutem odsouzení na rok a více do vězení, měli být posláni zpět do vlasti okamžitě či po výkonu trestu. Podle nového zákona se objektem deportace stali i odsouzení imigranti s legálním trvalým pobytem. Na seznamu zločinů, které vedly k deportaci, byly i trestné činy jako řízení v opilosti či drobné krádeže. Tato imigrační politika zvýšila počet potencionálně deportovaných ve stejném okamžiku, kdy americké lokální vlády usilovaly o potlačení gangů. Oba tyto faktory přispěly k prudkému nárůstu deportací v letech 1997 a 1998.

Druhým klíčovým ustanovením bylo odstranění tzv. pozastavení deportací (suspension of deportation) – které dovolovalo určitým jedincům přizpůsobit se legálnímu statutu (legal permanent residence). Ti mohli doložit kontinuální přítomnosti ve Spojených státech po dobu 7 let či předložit důkazy strádání při návratu do rodné země. Pozastavení deportace bylo nahrazeno „zrušením vyloučení“ (cancellation removal). Toto nařízení požadovalo od nelegálních residentů ukázat dobrý morální profil, desetiletý nepřetržitý pobyt v USA a předložení důkazů, že americký občan či v USA legálně žijící člen rodiny by trpěli extrémním strádáním, pokud by byl jedinec deportován. V roce 1997 Nikaragujský regulační a středoamerický pomocný zákon (*Nicaraguan Adjustment and Central American Relief Act – NACARA*) ustanovil, že také určití Salvadořané a Guatemalci byli vybráni, aby jejich statut/případ byl přezkoumán podle ustanovení platných před zavedením IIRAIRA standardů, která požadovala pouze 7 let pobytu v zemi a doložení strádání jedince. I přes určité uvolnění, které přinesl NACARA, se roční deportace do zemí Střední Ameriky během 8 let ztrojnásobily - z 8 057 v roce 1996 na 24 285 deportovaných v roce 2004.<sup>40</sup> Mezi těmito deportovanými byli často i členové maras.

Mezi lety 1998-2005 Spojené státy deportovaly do Střední Ameriky<sup>41</sup> téměř 46 000 odsouzených (viz Tabulka 4 a 6).<sup>42</sup> Z toho odhadovaných 20 000 bylo deportováno mezi lety 2000-2004.<sup>43</sup> Země severního trianglu obdržely 90 % těchto tzv. kriminálních deportací (viz Graf 2). Jeden americký činitel v rozhovoru pro Stevena Dudley uvedl, že El Salvador stále

<sup>40</sup> Johnson, Mary Helen (April 2006): *National Policies and the Rise of Transnational Gangs*. Migration Policy Institute. <http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?ID=394>

<sup>41</sup> Mluvíme-li v této práci o regionu Střední Ameriky, máme na mysli tyto země: Guatemala, Honduras, El Salvador, Nikaragua, Kostarika, Belize a Panama. Mexiko do našeho kontextu nezařazujeme.

<sup>42</sup> Rodgers, Dennis: The Gangs of Central America: Major Players and Scapegoats. *Revista Envío*. Diciembre 2007, Nu. 317. <http://www.envio.org.ni/articulo/3704>

<sup>43</sup> Arana, Ana: How the Street Gangs Took Central America. *Foreign Affairs*. Vol. 84, No. 3 (May - Jun., 2005), s. 98-110. Dostupné na: <http://www.panama-guide.com/article.php/20050615221448528>

přijímá v průměru 5 letadel plných 100 deportovaných osob týdně, z toho 1 letoun je plný odsouzených zločinců (viz Tabulka 7).<sup>44</sup>

Obžalování a odsouzení zadržených členů gangů za trestnou činnost se ukázalo být velice obtížné, zhruba 70 % členů gangů neamerického původu, kteří jsou zadrženi v USA, nemohou být obviněni z trestného činu (zřejmě z nedostatku důkazů), a proto jsou často deportováni spíše za porušení imigračních pravidel nežli ze závažných trestních činů.<sup>45</sup> Tento trend se také odrazil na prudkém zvýšení deportací nekriminálního původu ve srovnání s deportacemi týkajícími se trestné činnosti (viz. Graf 3). Lze tedy předpokládat, že členy maras přijaly středoamerické země také v rámci nekriminálních deportací. Neexistují přesná čísla, kolik deportovaných s kriminálním záznamem či bez něj bylo členy maras. Např. El Salvador přijal v roce 2005 1900 vyhoštěných členů gangů. Guatemalská policie potvrdila, že polovina kriminálně deportovaných do její země jsou členy gangů.<sup>46</sup>

Dopady těchto deportací jsou předmětem stálých debat, kdy země severního trojúhelníku mají pocit, že jim byl importován cizí problém a že Spojené státy by se měly více angažovat v pomoci s problémem maras ve středoamerickém regionu. Vyhošťování z USA jednoznačně mělo ústřední podíl na středoamerické kultuře maras. Je však méně jasné, do jaké míry nesou maras vinu na zvýšené míře kriminality. Co se týče deliktů, za něž byly osoby vyhoštěny, řada z nich není tak závažná, jak se může na první pohled zdát. V roce 2005 37 % deportovaných bylo usvědčeno za záležitosti týkající se drog, z toho v polovině případů šlo o pouhé držení drog, ne za jejich prodej. 19 % případů se týkalo imigračních přestupků.<sup>47</sup>

#### 1.4 Expanze MS-13 a M-18 v zemích severního trojúhelníku

Někteří členové maras M-18 a MS-13 byli nuceně deportováni z USA a najednou se ocitli v zemi, kterou neznali a jejíž kultura a jazyk jim byly cizí. Zažívali kulturní šok. Mnozí přišli do USA spolu se svými rodinami jako batolata či v raném věku a angličtina byla jejich rodnou řečí. Vyrůstali celý život v USA, aby nyní byli z této země vysídleni. Jejich nejbližší příbuzní

<sup>44</sup> Dudley, Steven S. (May 2010): *Drug Trafficking Organizations in Central America: Transportistas, Mexican Cartels and Maras*. Working Paper Series on U.S.-Mexico Security Collaboration. Mexico Institute at Woodrow Wilson International Center a Trans-Border Institute at the University of San Diego, s. 19.

<sup>45</sup> Johnson, Mary Helen (April 2006): *National Policies and the Rise of Transnational Gangs*. Migration Policy Institute. <http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?ID=394>

<sup>46</sup> UNODC (2007): *Crimen y desarrollo en Centroamérica. Atrapados en una Encrucijada*. Oficina de las Naciones Unidas contra las Drogas y el Crimen, s. 44. [http://www.pnud.or.cr/index.php?option=com\\_docman&task=doc\\_download&gid=117&Itemid=6](http://www.pnud.or.cr/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=117&Itemid=6)

<sup>47</sup> UNODC (2007): *Crimen y desarrollo en Centroamérica. Atrapados en una Encrucijada*. Oficina de las Naciones Unidas contra las Drogas y el Crimen, s. 46.

zůstali ve Spojených státech. Dokonce byli deportováni i ti, jejichž děti byly americkými občany. Příslušnost k maras a tetování představuje pro deportovaného, který se snaží začít v nové zemi nanovo, překážku k získání zaměstnání a obecně k bezproblémovému akceptování většinovou společností. Konstantní příliv vyhnanců z USA a jeho monitorování sdělovacími prostředky vytvořilo kolem členství a kultury maras atmosféru strachu a obestřelo je stigmatem. Neexistence podpůrných programů pro nově příchozí, absence podpůrné sociální sítě, dezorientace a prožitá zkušenost nuceného přesunu, nedostatek pracovních příležitostí v chudých zemích Střední Ameriky, život bez kontaktů a prostředků, vedly k tomu, že členové maras končili často na ulici a obnovili struktury a chování, na něž si zvykli ve Spojených státech. Dělali, co znali nejlépe, založili místní odnože svých gangů, což rázem přilákalo lokální mládež. Kulturní vlivy Spojených států započaly ohromnou expanzi ve Střední Americe a mladistvé gangy adoptovaly styl a jméno maras z LA takovým způsobem, že časem tyto tradiční pandillas byly maras téměř pohlceny.

Maras se nejdříve objevily v El Salvadoru a Hondurasu a pak se rozšířily do Guatemaly. Odnož Mara Salvatrucha byla založena v San Salvadoru v roce 1992 a odnož M-18 pak byla založena později v roce 1996. Vojenský analytik John P. Sullivan uvádí, že MS-13 se objevila v Hondurasu v roce 1989 a M-18 na počátku 90. let 20. století.<sup>48</sup> V prvotních salvadorských maras se nesdružovali pouze mladiství z okolí, ale také někdejší guerilloví bojovníci a demobilizovaní vojáci velice zklamaní z poválečného vývoje v zemi. Nerovnost, vyloučení, marginalizace širokých vrstev mladé populace v kontextu poválečné rekonstrukce neoliberalní orientace vedly k tomu, že tisíce adolescentů v nejisté situaci se v touze po identitě a adekvátním sociálním zařazení přidružily k maras.<sup>49</sup>

Expanze maras byla rychlá. Rostl počet klik, rozšiřovaly se řady příznivců. Mladistvé gangy byly známým jevem ve středoamerických státech ještě před deportacemi mladistvých maras z USA. Nicméně skupiny, které přicházejí na počátku 90. let, jsou rozdílné, mají vlastní označení - mara, jsou mnohem násilnější, organizovanější, přinášejí vlastní estetiku, symboliku, striktní pravidla a modely chování, které chtějí adolescenti napodobovat a následovat.<sup>50</sup><sup>51</sup> Tradiční pandillas v Hondurasu nebyly připraveny na agresivitu Mara

<sup>48</sup> Sullivan, John P.: Transnational Gangs: The Impact of Third Generation Gangs in Central America. *Air and Space Power Journal*. Edición en español: Segundo trimestre 2008. Dostupné na: <http://www.airpower.au.af.mil/apjinternational/apj-s/2008/2tri08/sullivaneng.htm>

<sup>49</sup> Martín Álvarez, Alberto, Fernández Zubieta, Ana a Villareal Sotelo, Karla: Difusión transnacional de identidades juveniles en la expansión de las maras centroamericanas. *Perfiles latinoamericanos: revista de la Facultad Latinoamericana de Ciencias Sociales*. Sede México. 2007, Nº. 30, s. 105.

<sup>50</sup> Více ke struktuře, identitě maras a jejich členech viz kapitola 2.

<sup>51</sup> Martín Álvarez, Alberto, Fernández Zubieta, Ana a Villareal Sotelo, Karla: Difusión transnacional de identidades juveniles en la expansión de las maras centroamericanas. *Perfiles latinoamericanos: revista de la Facultad Latinoamericana de Ciencias Sociales*. Sede México. 2007, Nº. 30, s. 115.

Salvatrucha a Barrio 18. V letech 1996-2001 se domácí skupiny pandilleros početně zmenšily, či zcela vymizely. Podíl na tom měla i represivní strategie policie. Členové tradičních pandillas bez možnosti reintegrace do společnosti a bez ochrany, následovali MS-13 a M-18. Mara Salvatrucha a Barrio 18 jsou hlavními pandillas v Hondurasu z následujících důvodů: Jako jediné mají národní dimenzi, jsou přítomné v hlavních městech a v nejdůležitějších čtvrtích. Jsou nejpočetnější a nejrozptýlenější, a tak se stávají opěrným bodem mnoha mladých. Jsou nejlépe organizované, disciplinované, angažované. Přestály represivní politiky států a také neustálé vraždy svých členů. Mají nejlepší zdroje a mezinárodní podporu (např. v Los Angeles, myslíme oproti jiným gangům). Jsou dominantní - dokázaly pohltnout, zkrátit, sloučit, neutralizovat či vymýtit tradiční pandillas. Jsou nejvíce obávanými gangy ze strany států a společností pro své extrémní násilí, vyzbrojení a napojení na organizovaný zločin.<sup>52</sup>

Také v Guatemale, navzdory existenci tradičních pandillas, dominují gangové scéně MS a Barrio 18. Zpráva USAID (2006) uvádí, že Mara Salvatrucha představuje 80% podíl pandilleros v zemi a Barrio 18 15%.<sup>53</sup> Tyto údaje jsou zpochybňovány jinými zdroji, které argumentují, že Barrio 18 byla a stále je v Guatemale tradičně nejsilnější, neuvádějí však procentuální podíl.<sup>54</sup>

Maras lze označit za volné sítě lokálních gangů, které nemusí nutně mezi sebou komunikovat či koordinovat svoji činnost. Příbuzenství klik je hlavně symbolické a je založeno na historickém „dědictví“.

Pouhá přítomnost členů maras nevysvětluje úspěch jejich šíření v regionu, nesmíme opomenout strukturální a kulturní souvislosti.<sup>55</sup> Středoamerické komunity byly úrodným prostředím k získání nových členů. Jak uvádí Mary Helen Johnson z Migration Police Institute, Washingtonu D.C., velká část populace zemí severního trojúhelníku žije pod hranicí chudoby. V roce 2006 tak žilo 36 % obyvatel v El Salvadoru, 53 % v Hondurasu a 75 % v Guatemale.<sup>56</sup> Průměrný věk v těchto státech nepřesahuje 21 let a přes polovinu populace Střední Ameriky tvoří děti a mladiství do 24 let.

Vlády v zemích severního trojúhelníku, které měly plné ruce práce s poválečnou obnovou, nevěděly přesně, kdo jsou noví obyvatelé, americké imigrační zákony nedovolaly americkým

<sup>52</sup> Andino Mencía, Tomás (Septiembre 2006): *Las maras en la sombra. Ensayo de actualización del fenómeno pandillero en Honduras*. Tegucigalpa: IUDOP, Universidad Centroamericana.

<sup>53</sup> USAID (April 2006): *Central America and Mexico gang Assessment*. USAID Bureau for Latin American and Caribbean Affairs Office of Regional Sustainable Development, s. 64. [http://www.usaid.gov/locations/latin\\_america\\_caribbean/democracy/gangs\\_assessment.pdf](http://www.usaid.gov/locations/latin_america_caribbean/democracy/gangs_assessment.pdf)

<sup>54</sup> Ranum, Elin Cecilie (2006): *Pandillas juveniles transnacionales en Centroamérica, México y Estados Unidos. Diagnóstico Nacional Guatemala*. San Salvador: IUDOP, s. 5.

<sup>55</sup> Podrobněji o stavu společností zemí severního trojúhelníku a jejímu vlivu na vznik prostředí, ve kterém se mladí uchylují k mladistvým gangům viz kapitola 3.2.

<sup>56</sup> Johnson, Mary Helen (April 2006): *National Policies and the Rise of Transnational Gangs*. Migration Policy Institute. <http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?ID=394>

úředníkům prozradit kriminální pozadí deportovaných. Je zajímavé, že ve Středoamerických státech neměli do počátku 90. let ani ponětí o problémech, které představovaly maras pro americkou vládu. Novináři si začali v letech 1993 a 1994 všímat, že mezi deportovanými z USA jsou příslušníci gangů maras. Policie v zemích Střední Ameriky si uvědomila závažnost fenoménu teprve v momentě, když už bylo pozdě. Mezi lety 1995-1999 se výrazně rozšířilo obecné povědomí o maras a jejich aktivitách, které měly podíl na zvýšení kriminality v mnoha městech. V letech 2000-2002 už byly maras zakořeněny a vládly pevnou rukou nad svými čtvrtěmi.<sup>57</sup>

### 1.5 Počet pandilleros a jejich základní charakteristika

---

Neexistuje naprosto spolehlivý a přesný pramen, ze kterého bychom mohli alespoň přibližně určit počet členů pandillas ve Střední Americe. Oficiální statistika, ze které vychází většina autorů, je výstupem bádání Regionálního technického týmu, který byl jmenován na XXIII. Summitu prezidentů Střední Ameriky (*Cumbre de Presidentes de Centroamerica*) v prosinci 2003. Tyto údaje Interpolu (viz Tabulka 8) jsou obecně respektovány a všichni autoři z nich částečně vycházejí. Podle výsledků výzkumu se ve středoamerickém prostoru sedmi zemí k roku 2005 nacházelo na 70 000 (přesně 69 145) členů gangů. 60 000 z nich se pohybovalo v severním triangu, konkrétně 10 500 pandilleros bychom našli v El Salvadoru, 14 000 v Guatemale a nejvíce, 36 000, v Hondurasu. Výzkum také zjišťoval počet rozličných pandillas v jednotlivých zemích a počet členů na gang.<sup>58</sup> Dominantní postavení maras neutralizovalo mnoho tradičních gangů, ty které dnes ještě působí, mají velmi omezený operační rádius a menší počet členů.<sup>59</sup> V El Salvadoru se jedná o 4 skupiny: majoritní postavení si drží MS-13 a M-18, v pozadí se drží La Mao Mao a La Maquina. V Guatemale bylo napočítáno na 434 gangů, hlavními jsou MS-13, M-18, Los Cholos, Los Nicas, Los Batos Locos, Los Breakers, Los Wifers... V Hondurasu ze 112 pandillas kromě MS-13 a M-18 nalezneme La Mao Mao, Los Batos Locos, Los Cholos, Los Rockeros....<sup>60</sup> Mara Salvatrucha

<sup>57</sup> Gallego Martínez, Pedro (2008): *La mara al desnudo*. Málaga: Sepha, s. 53-54.

<sup>58</sup> Organización Panamericana de la Salud (2008): *Las maras y pandillas en Centroamérica*. Sala de Situación de Salud Internacional. Cohorte 2008 – Violencia – Maras-Pandillas. [http://72.249.12.201/wordpress-mu/guatemala/?page\\_id=160](http://72.249.12.201/wordpress-mu/guatemala/?page_id=160)

<sup>59</sup> Aguilar, Jeannette a Carranza, Marlon (2008): *Las maras y pandillas como actores ilegales de la región*. San Salvador: Estado de la Región. Informe Estado de la Región 2008, s. 5.

<sup>60</sup> Bruneau, Thomas C.: The Maras and National Security in Central America. *Strategic Insights*. Center for Contemporary Conflict. May 2005, Vol. IV, Issue 5. dostupné na: <http://www.nps.edu/Academics/centers/ccc/publications/OnlineJournal/2005/May/bruneauMay05.html>

a Barrio 18 nejsou přítomny v Kostarice a Panamě.<sup>61</sup> Neoficiální verze rozličných nevládních organizací mluví o 100 000 či až 200 000 pandilleros ve Střední Americe. Podle oficiálních odhadů bylo v roce 1987 v Guatemale aktivních 28 000 pandilleros, v roce 1998 v Hondurasu 60 000 a v El Salvadoru 20 000 (1996) - většina v hlavním městě San Salvadoru.<sup>62</sup> V roce 2000 se měly počty členů gangů v El Salvadoru vyšplhat na 30 000-35 000.<sup>63</sup> Všechna tato čísla jsou ovšem přibližná. Přihlédneme-li k údajům Interpolu z roku 2005, vyplývá z nich, že se počet pandilleros snížil. Jaká je však hodnověrnost počítání? Množství pandilleros je velice obtížné spočítat. Je téměř nemožné zjistit jejich přesný počet, vezmeme-li v úvahu neustálá úmrtí členů, vstup nových pandilleros, strategie kamufláže členství atd. Je také důležité poznamenat, že policejní statistiky nerozlišují mezi skutečně aktivními členy, pouhými sympatizanty, ex-pandilleros a tzv. calmados - členové, kteří se „uklidnili“ a již se aktivně nepodílejí na fungování gangu. Metodika Interpolu tedy není ideální.

Pandilleros jsou ve velké většině muži. V Guatemale se v 80. letech věk členů gangů pohyboval mezi 15 až 19let, žádný z nich nebyl starší 25 let. V El Salvadoru v 90. letech mělo 72 % pandilleros mezi 16-21 lety. Na základě tří studií, které byly publikovány v letech 1996, 2000 a 2006<sup>64</sup>, lze vyzorovat, že průměrný věk vstupu do gangu/mara se nezměnil, průměrný věk člena se však během let zvýšil. V roce 1996 to bylo 18,7 roků, v roce 2000 20,2 roků a v roce 2006 se průměrný věk člena vyšplhal na 24,1 roků (viz Graf 7).<sup>65</sup> Průměrný věk vstupu do pandilla byl v roce 2000 15,2 roků. Aktuálně více než polovina mladých vstupuje do gangu mezi 11-14 lety. Zdá se také, že počet dívek v gangu se zvyšuje, i když pochopitelně existují rozdíly mezi jednotlivými skupinami. V některých klikách pak tvoří dívky až 40 %.<sup>66</sup> Salvadorská Národní rada pro veřejnou bezpečnost (*Consejo Nacional de Seguridad Pública*) uvedla, že typický věk pro vstup do gangu v zemi poklesl ze 14 na 12 let.<sup>67</sup> Jak ze studií dále

<sup>61</sup> Mnoho studií je věnováno situaci gangů v Nikaragui a otázkou, proč nejsou maras také v této zemi (viz. např. sociální antropolog Dennis Rodgers; José Luis Rocha z Universidad Centroamericana v Nikaragui). Nikaragua má za sebou také násilnou minulost a je velice chudou zemí s nízkým rozvojem. Přesto nemá takové problémy s násilím mládeže. Během válečných let směřovaly emigrační vlny jednak do Kostariky (půl milionu Nikaragujců žije dočasně či trvale v této zemi), a menší část pak do USA. Rovněž oblasti, v nichž se Nikaragujci usazovali, byly odlišné od těch, kde našli svůj domov vystěhovanci ze severního triangu. Podle censu představují pouze 4 % Středoameričanů v Los Angeles, ale mají poloviční podíl (47%) na středoamerické imigraci v Miami. Gangy v LA jsou více „otevřené“ na rozdíl od gangové scény v Miami, kde jsou přítomny exkluzivně afroamerické a kubánsko-americké gangy, které nepřipustí členství Nikaragujců. Nikaragujci nebyli ovlivněni v takové míře deportacemi jako ostatní Středoameričané. Lépe se aklimatizovali také díky imigrační politice USA, která Nikaragujcům častěji udělovala povolení k pobytu. Spojené státy rovněž Nikaragujcům poskytly azyl jako uprchlíkům před sandinistickým režimem (1979-1990 - *gobierno sandinista*). Pandillas v Nikaragui vznikly na konci 80. let a na počátku let 90., neprošly institucionální evolucí a jejich aktivity nemají takovou váhu jako akce maras. Jedná se o atomizované skupiny bez oficiálního vůdce a bez rituálů přijetí. Zde můžeme jmenovat např. skupiny Gerber Boys a Los Charly.

<sup>62</sup> Liebel, Manfred: Pandillas y maras: señas de identidad. *Revista Envío*. Julio 2002, No. 244. <http://www.envio.org.ni/articulo/1161>

<sup>63</sup> Valenzuela Arce, José Manuel: Introducción. Cien años de choledad, in: Valenzuela Arce, José Manuel; Nateras Domínguez, Alfredo a Reguillo Cruz, Rossana (Coordinadores) (2007): *Las Maras identidades juveniles al limite*. México: El Colef / Universidad Autónoma Metropolitana / Casa Juan Pablos, s. 18.

<sup>64</sup> Solidaridad y violencia en las pandillas del Gran San Salvador (1996), Barrio Adentro (2000) y Estudio sobre Redes Transnacionales Guatemala y El Salvador (2006)

<sup>65</sup> Toto zjištění je zajímavé v kontrastu s Nikaragou, kde je průměrný věk člena mezi 15-18 lety.

<sup>66</sup> Liebel, Manfred: Pandillas y maras: señas de identidad. *Revista Envío*. Julio 2002, No. 244. <http://www.envio.org.ni/articulo/1161>

<sup>67</sup> Lemus, Eric: El Salvador: Hungry for members, gangs recruit children. *IPS/GIN*, San Salvador. 28.3.2008 Dostupné na <http://www.highbeam.com/doc/1G1-177299252.html>



vyplývá, obecně nejde o mladé analfabety – kolem 95 % členů pandillas umí číst a psát. Průměrná doba dosaženého vzdělání se během let snížila. Jak je ukázáno na případu El Salvadoru, členové maras v průměru dosahovali v roce 1996 8,4 let studia, pro rok 2000 8 let studia a v roce 2006 se jim dostalo v průměru pouhé 7leté vzdělání.

Existují různé důvody, proč mladí lidé vstupují do pandillas. Hlavním důvodem je styl života v mara – tzv. „vacil“ či „vaciles“ - od dobrého soužití, pocitu příslušenství až po aktivity na hranicích zákona - způsob života plný přátelství, zábavy, hry, vzrušení..., stávají se *mareros* (marero – člen mara), protože život v mara jim zdánlivě nabízí více kladů než život mimo ni. Rodinné problémy jsou až na druhém místě. Neživí se pouze trestnou činností, ale část z nich pracuje či se snaží najít zaměstnání. Mnoho lidí se velice mylně domnívá, že členy maras tvoří výhradně nejnižší vrstvy společnosti s nejnižším vzděláním. Někteří členové dokončili studia, v roce 2006 bylo dokonce v Hondurasu zjištěno, že pandilla M-18 financovala dvaceti svým sympatizantům kursy práva na Universidad Autónoma de San Pedro de Sula.<sup>68</sup>

Statistiky ohledně podílu maras na celkové zločinnosti v severním trojúhelníku se velice různí. V El Salvadoru některé odhady přičítají maras až 60% (!) podíl na vraždách, avšak chybí jasná a ověřená data, která by opravňovala k tomuto závěru. Např. podle vyšetřování salvadorského Ústavu soudního lékařství (Instituto de Medicina Legal El Salvador) bylo možno v roce 2002 doložit pouze 8 % vražd, jež byly spáchány pistolemi členů maras.<sup>69</sup> Problémem monitorování skutečných dopadů násilí maras spočívá v absenci ověřených dat týkajících se kriminality. Žádná ze zemí neužívá jednotný systém statistik trestné činnosti, každý stát klasifikuje trestné činy jinak.<sup>70</sup>

To, že deportace jsou kořenem problému pandillas v zemích severního trojúhelníku, je jedním z mýtů. Jak jsme si již ukázali, mladistvé gangy byly přítomny v těchto zemích od 60. let. 20. století. Již v roce 1991 některé akademické práce poukazyvaly na vážnost jevu mladistvých gangů v El Salvadoru. Je pravděpodobné, že by se tyto gangy vyvíjely stejně jako v 80. a na počátku 90. let. Vliv deportovaných maras je nepopiratelný v přenesení kulturního modelu. Mareros dali tradičním pandillas současnou tvář a přinesli s sebou americkou

<sup>68</sup> Gallego Martínez, Pedro (2008): *La mara al desnudo*. Málaga: Sepha, s. 51.

<sup>69</sup> UNODC (2007): *Crímen y desarrollo en Centroamérica. Atrapados en una Encrucijada*. Oficina de las Naciones Unidas contra las Drogas y el Crímen, s.17. [http://www.pnud.or.cr/index.php?option=com\\_docman&task=doc\\_download&gid=117&Itemid=6](http://www.pnud.or.cr/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=117&Itemid=6)

<sup>70</sup> Cano, Francisca (2009): La "vida loca": pandillas juveniles en El Salvador. Barcelona: Anthropos, s. 12-13.

kulturu gangů, která je charakterizována velkou brutalitou. Problém pandillas není nedávný ani překvapující, současná závažná situace je produktem odmítání vlád řešit tento jev celistvě. Univerzitní institut veřejného mínění Středoamerické univerzity v San Salvadoru (*Instituto Universitario de Opinión Pública – IUDOP, Universidad Centroamericana*) provedl výzkum mezi maras v metropolitní oblasti San Salvadoru, z něhož vyplynulo, že pouhých 11 % členů následovalo maras v USA. Procentuální podíl mareros, kteří pobývali v USA, nepřesáhl 17 %. Deportovaní mareros měli prestiž a brzy si získali vůdčí postavení, byli respektováni a udávali směr. Dokázali importovat identity a přenést konflikt dvou stěžejních rivalů – Mara Salvatrucha a Barrio 18 do oblasti Střechy Ameriky.<sup>71</sup> V současné době není pravidlem, že příchozí deportovaní mareros vstupem do místních klik převezmou vůdčí či privilegované postavení.<sup>72</sup> Účast pandilleros/mareros na trestné činnosti se zvyšuje, nicméně nejsou jedinými ani nejdůležitějšími aktéry násilí v zemích severního trojúhelníku.<sup>73</sup>

---

<sup>71</sup> Revista Proceso: El Salvador – Plan “Mano Dura”: violencia estatal contra las maras. *Revista Proceso* – informe semanal, Universidad Centroamericana, Centro de Información, Documentación y Apoyo a la Investigación (CIDA). 13.8.2003, N°.1059-1060, año 24. Dostupné na: <http://www.uca.edu.sv/publica/proceso/proc1059.html#Derechos%20Humanos>

<sup>72</sup> IUDOP (2006): *Red de análisis transnacional sobre las pandillas*. El Triángulo Norte. Presentace, s. 9.

<sup>73</sup> IUDOP (2006): *Red de análisis transnacional sobre las pandillas*. El Triángulo Norte. Presentace, s. 30.

## 2. VNITŘNÍ SVĚT MARAS A TEORETICKÉ UCHOPENÍ FENOMÉNU MARAS

---

Maras mají složitý původ. Mezi prvky, které jej definují, patří:

- 1) Politiky násilného vysídlení a přesunů původního obyvatelstva (indígenos), venkovanů a městské populace ve Střední Americe. Po ukončení válečných konfliktů bojovníci všech stran často končili na ulici. Zejména ve městech bylo mnoho mladých lidí bez zaměstnání.
- 2) Vymezení transhraničních sítí, které byly určeny migračními procesy do Spojených států a částečně do Mexika a následnou deportací z USA zpět do zemí Střední Ameriky.
- 3) Znovuoživení kulturních a symbolických prvků nahromaděných v tradici pachucos a cholos v kontextu USA, silný kulturní vliv Mexičanů a chicanos.

Maras jsou plodem tohoto dědictví, těchto vlivů.<sup>74</sup> Je velice obtížné získat informace ohledně vnitřního fungování maras. Pro členy platí přísný zákaz mluvení o vnitřních věcech (hablar de cosas) vně skupiny, je také nesnadné udržet vztahy s pandilleros. Např. výzkumníci pracující v terénu, kteří dělají rozhovory s marareros a navštěvují je ve vězení, se sami ocitají v nebezpečí. Průzkum je také přerušován náhlými úmrtími pandilleros.

### 2.1 Mara jako rodina

---

V mara se sdružují lidé obou pohlaví ve věku 5-35 let s touhou příslušnosti ke skupině a s cílem kontroly teritoria (čtvrti). Patřit k mara je životním stylem, který však s sebou přináší páchání deliktů a dokonce ztrátu života. Je jednou z mála možností jak žít v chudých oblastech sužovaných bídou a bez šance na lepší budoucnost. Členové netrpí hladu ani jim nechybí peníze, stávají se ekonomicky plně soběstačnými. Pandilleros se nesdružují toliko za účelem páchání trestné činnosti, nýbrž proto, že v mara vidí prostor interakce a komunikace. Mara slouží jako sociální síť, která poskytuje svým členům příjem, sebeúctu, solidaritu, důležitost, pocit síly a příslušnosti k určité skupině. Emotivní dimenze gangu je pro mladé lidi v před-adolescentním a pubertálním věku velice atraktivní. Ve skupině naplňují své citové potřeby (členství, vztah, příslušnost), vyměňují si s ostatními zážitky, sdílejí pocity, zájmy. Jsou aktivní, v okamžiku dosažení cíle spjatého s úkolem zažívají vzájemnou

---

<sup>74</sup> Valenzuela Arce, José Manuel: La mara es mi familia, in: Valenzuela Arce, José Manuel; Nateras Domínguez, Alfredo a Reguillo Cruz, Rossana (Coordinadores) (2007): *Las Maras identidades juveniles al límite*. México: El Colef / Universidad Autónoma Metropolitana / Casa Juan Pablos, s. 33-62, s. 52.

solidaritě, získávají nové znalosti, zdroje a schopnosti. Učí se vzorcům chování a spolužití, respektu ke druhým ve své skupině. Naučí se užívat vliv a nakládat s mocí, jsou tedy schopni orientovat se v situacích, kdy mohou prosadit vlastní kritéria jako jedinci a jako skupina.<sup>75</sup> „V mnoha ohledech, mohou být maras chápány jako jistý druh rodiny. Představují emotivní komunity, které uspokojují řadu emocionálních potřeb mladistvých, kteří se k nim připojili. Svým členům poskytují pocit sounáležitosti a identity a dávají jim pocit, že jejich život má smysl - něco čeho se jim v opomíjeném prostředí, ve kterém žijí, nedostává nebo je velmi omezené.“<sup>76</sup> Příslušenství k maras poskytuje svým členům autonomii, oproštuje je od dospělých autorit, které jsou přítomné v původních rodinách, ve škole či v zaměstnání. Jejich nová rodina je chrání a brání před ostatními autoritami. Moc původní dospělé autority je nahrazena pravidly gangu.<sup>77</sup>

Příslušnost ke gangu je většinou dobrovolná a aktivní nábor nových členů je velice neobvyklý. Bylo však zjištěno, že ve velkých konfliktních situacích, kdy mara potřebuje posílit, aby se postavila úspěšně rivalu, zastrašovala mladé, aby vstoupili, a dokonce hrozila trestem smrti těm, kteří odmítli. K maras se děti a adolescenti často dostávají prostřednictvím přátel, rodinných příslušníků či známých, kteří již jsou jejich členy. To, k jaké maras se budoucí člen přidá, není ani tak determinováno tím, jaká klika má kontrolu nad konkrétním teritoriem, ve kterém budoucí člen žije, ale spíše jde o sociální vazby, které mladý člověk má (ke které maras/klice patří např. bratr či jiný člen rodiny). Nový člen postupně ztrácí kontakt s předchozím sociálním prostředím. Vstup do mara je symbolickou rekompencí, kdy mladý člověk získává to, co neměl, včetně drog a sexu. Stávají se součástí kolektivu, skupiny přátel, kde panuje bratrství a mara je pro mnohé z nich skutečnou rodinou. Největší věrnost nepřísahají své pokrevní rodině, ale mara.<sup>78</sup> Členové musí být k sobě naprosto upřímní. Největšími hodnotami ve skupině jsou spravedlnost a čestnost. Téměř žádný pandillero se nenechá uplatit, aby udal své kamarády či se jinak zaprodal. Mara si vytváří vlastní svět a vlastní kulturu.

<sup>75</sup> Cano, Francisca (2009): *La "vida loca": pandillas juveniles en El Salvador*. Barcelona: Anthropos, s. 25.

<sup>76</sup> Sida – Swedish International Development Cooperation Agency (may 2008): *Maras and Youth Gangs, Community and Police in Central America*. Summary of regional and multidisciplinary study, s. 10. [http://www.sida.se/Global/About%20Sida/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv%202009/Dokument/Maras\\_and\\_Youth\\_Gangs,\\_Community\\_and\\_Police\\_in\\_Central\\_America%5B1%5D.pdf](http://www.sida.se/Global/About%20Sida/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv%202009/Dokument/Maras_and_Youth_Gangs,_Community_and_Police_in_Central_America%5B1%5D.pdf)

<sup>77</sup> Sida – Swedish International Development Cooperation Agency (may 2008): *Maras and Youth Gangs, Community and Police in Central America*. Summary of regional and multidisciplinary study, s. 10.

<sup>78</sup> Martín Álvarez, Alberto, Fernández Zubieta, Ana y Villareal Sotelo, Karla: Difusión transnacional de identidades juveniles en la expansión de las maras centroamericanas. *Perfiles latinoamericanos: revista de la Facultad Latinoamericana de Ciencias Sociales*. Sede México. 2007, Nº. 30, s. 101-122, s. 110.

Členové maras pocházejí obvykle z nejisté ekonomické situace, jejich rodiny přežívají v chudobě a někdy rodiče dokonce ani nemohou dosyta nakrmit vlastní děti, natož jim ekonomicky pomáhat. Rodina není schopna zajistit vzdělání a zdravotní péči pro své potomky a v domě, kde žije, není dostatek prostoru. Velká část mareros má rodiče či sourozence v USA (ať již definitivně či dočasně), což nutně neznamená, že ti je finančně podporují. I když, jak podotýká salvadorský sociolog José Miguel Cruz, neexistuje přímé spojení mezi chudobou a příslušenstvím k mara.<sup>79</sup> Pro děti nejsou k dispozici organizace, kde by mohli zdarma či podle svých zálib trávit volný čas a věnovat se zajímavým aktivitám. V místech, kde působí gangy, je městské prostředí charakterizováno socioekonomickou nejistotou. Ve čtvrtích proběhla rychlá urbanizace, která způsobila nedostatek veřejných prostor pozitivní integrace.<sup>80</sup> Mareros nejsou dětmi ulice. Přestože tráví velkou část svého času v ulicích a venku, většina z nich disponuje střechou nad hlavou a většina z nich přespává doma. Není pravdou, že všichni pandilleros pochází z neúplných rodin<sup>81</sup>, spíše jde o nízkou úroveň rodinných vztahů. Děti/adolescenti trpí malou pozorností v rodině a navíc jsou často oběťmi rodinného násilí či jsou mu doma přítomni. Rodina neplní svoji roli a svoji socializační úlohu. Podle výzkumů nezáleží ani tak na tom, zda jsou přítomni všichni členové rodiny, co je však důležité, jak kvalitní jsou rodinné vztahy, tj. jak se k sobě členové rodiny chovají. IUDOP zjistila, že mladí lidé, jejichž rodiče jsou nedbalí, zanedbávají je a neví často, kde a s kým tráví svůj čas, mají obvykle násilnější chování ve škole a mimo ni, než ty děti, nad kterými mají rodiče stálý dohled. V průzkumu týkajícím se salvadorských pandillas v Los Angeles bylo zjištěno, že potřeba živobytí vede u zodpovědných imigrantů-rodičů k současnému vykonávání dvou či tří prací, což s sebou nese nedostatek času na děti. Rodiče nemají finance na hlídání dětí, nemají ani příbuzné, kteří by jim pomohli. Mladí pak naleznou na ulici a v pandilla rodinu. Zejména dívky přichází do maras z domovů, kde vládne násilí.<sup>82</sup> Pandilleros postrádají pozitivní modely socializace v rodině, ve škole či ve svém bezprostředním okolí.

<sup>79</sup> Liebel, Manfred: Pandillas y maras: señas de identidad. *Revista Envío*. Julio 2002, No. 244. <http://www.envio.org.ni/articulo/1161>

<sup>80</sup> Martín Álvarez, Alberto, Fernández Zubieta, Ana y Villareal Sotelo, Karla: Difusión transnacional de identidades juveniles en la expansión de las maras centroamericanas. *Perfiles latinoamericanos: revista de la Facultad Latinoamericana de Ciencias Sociales*. Sede México. 2007, Nº. 30, s. 101-122, s. 106.

<sup>81</sup> Např. ve studii uskutečněné mezi pandilleros v Hondurasu (1999) Švédskou asociací pro mezinárodní rozvoj, pocházelo 50 % pandilleros z úplných rodin a 50% z nich uvedlo, že mají dobré vztahy se svými rodiči. Zdroj: Secretaría General de la Organización de los Estados Americanos (junio 2007): *Definición y categorización de pandillas. Anexo VI Informe Honduras*. Departamento de Seguridad Pública, Washington DC, s. 6.

<sup>82</sup> Revista Proceso: El Salvador – Plan “Mano Dura”: violencia estatal contra las maras. *Revista Proceso* – informe semanal, Universidad Centroamericana, Centro de Información, Documentación y Apoyo a la Investigación (CIDAI). 13.8.2003, Nº.1059-1060, año 24. Dostupné na: <http://www.uca.edu.sv/publica/proceso/proc1059.html#Derechos%20Humanos>

Švédská mezinárodní agentura pro rozvojovou spolupráci (dále SIDA – Swedish International Development Agency) se ve svém výzkumu zabývala otázkou, jaké jsou rozdíly mezi těmi, co následují maras a ostatními mladými, kteří žijí v sousedství za podobných podmínek, ale do gangu nevstoupí. Pouhá socioekonomická marginalizace a snížený sociální kapitál nemůžou samy o sobě vysvětlit vznik gangů. Do gangů vstupuje jen menšina mladých lidí. Podle většiny studií končí v pandillas mezi 3-5 % ohrožených mladistvých<sup>83</sup> Nejsou jasné parametry, které by udávaly, kdo se stane členem gangu a kdo ne, spíše se jedná o specifickou kombinaci individuálních a kolektivních podmínek a situací. „Členové gangů jsou mladí lidé, kteří jsou rychleji namířeni či postrčeni do „dospělého života“ – stávají se rodiči, žijí a živí se sami, opustí školu, .... - rychleji opouštějí svoje adolescentní období, aniž by nutně byli dostatečně vyspělí vypořádat se s tak významnými změnami.“<sup>84 85</sup> SIDA<sup>86</sup> ve svém výzkumu (viz Tabulka 9) dále zjistila, že:

- 1) Členové maras často žijí s partnerem a mají dítě. Nečlenové, kteří žijí s partnerem, častěji vstoupili do manželského svazku.
- 2) Většina členů gangů absolvovala 6 tříd základní školy, nečlenové dosáhli vyššího vzdělání.
- 3) Pandilleros častěji než nečlenové pocházejí z rodin, ve kterých zažili domácí násilí, ztratili rodinného příslušníka a mají špatné vzpomínky na své dětství (30 %).
- 4) Mareros mají často příbuzného, který je členem gangu.

Mareros častěji tráví volný čas se svými přáteli (ze skupiny) než nečlenové. Ne všichni pandilleros mají negativní rodinné zázemí. Ženské členky gangu mají mnohem častěji než mužští členové zkušenosti s násilím v rodině (63 %) a častěji byly vystaveny také jiným traumatickým událostem. Dalším aspektem, kterým se členové gangů liší od svých vrstevníků, je konzumace drog. Řada z nich však užívala drogy ještě před vstupem do mara.<sup>87</sup>

Jak uvádí Manfred Liebel, v El Salvadoru má třetina členů maras vlastní potomky a v roce 2002 bylo 38 % dívek matkami. Pandilleros přirozeně nenavštěvují soukromé školy. Škola je

---

<sup>83</sup> Rodgers, Dennis; Muggah, Robert and Stevenson, Chris (may 2009): *Gangs of Central America: Causes, Costs, and Interventions*. Small Arms Survey – Occasional Paper 23. Geneva: Graduate Institute of International and Development Studies, s. 4-5.

<sup>84</sup> Sida – Swedish International Development Cooperation Agency (may 2008): *Maras and Youth Gangs, Community and Police in Central America*. Summary of regional and multidisciplinary study, s. 25.

<sup>85</sup> Adolescentní období je kritické, v době přechodu z dětství do dospělosti se řada jedinců nachází v krizi postavení a nejlépe se vypořádávají s novou sociální a sexuální identitou. Výsledkem je, že se spoléhají na kamarády a u troche starších hledají modely chování. Mnoho členů gangů zůstává závislých na svých kamarádech ještě ve svých 30 a 40 letech života. Zdroj: Vigil, James Diego: Urban Violence and Street Gangs. *Annual Review of Anthropology*. 2003, Vol. 32, s. 225-242, s.227.

<sup>86</sup> SIDA užívá slova maras a pandillas jako synonyma.

<sup>87</sup> Sida – Swedish International Development Cooperation Agency (may 2008): *Maras and Youth Gangs, Community and Police in Central America*. Summary of regional and multidisciplinary study, s. 22-24.

nebaví, nejsou v ní spokojeni, hodnotí ji jako nudnou a neužitečnou záležitost. Pandilleros většinou zanechávají školy ještě před vstupem do gangu. Je však přirozené, že vstup do gangu jde ruku v ruce se zanecháním školy. Členství v gangu je jednoduše nekompatibilní se školní docházkou. Je zajímavé, že mareros jsou si často vědomi politické a sociální situace v zemi. Když mohou, tak pracují a aktivně přispívají do rodinného rozpočtu. Zastávají manuální, špatně placené pozice bez nutné kvalifikace. Jejich příjmy jsou malé a nepravidelné.<sup>88</sup> Jsou také živiteli a jejich zatčení či zadržení má pak negativní ekonomické následky pro jejich rodiny. Vzhledem k vysoké nezaměstnanosti, která panuje mezi mladými lidmi ve Střední Americe, nemají příliš šancí k zapojení se do pracovního procesu. Nedávné studie dokazují, že mladí lidé ze sociálně marginálních prostředí vyvinuli strategie přežití, kdy často kombinují účast v legální/formální ekonomice s kriminálními a nelegálními aktivitami.<sup>89</sup> Pandilleros se nevěnují pouze kriminalitě, ve svém volnu si najdou čas na stejné aktivity jako jejich vrstevníci. Častěji však tráví čas v barech, hazardem atd. Také ne všichni členové jsou vrazi, kradou a přepadávají, ne všichni se musí nutně chovat jako pandilleros. Mnoho mladých upřednostňuje být členem mara, která jim zajišťuje jistotu a ochranu, které by mimo skupinu nedosáhli.<sup>90</sup>

Podle průzkumu v El Salvadoru na otázku, jaké výhody má členství v mara, mareros uvedli, že se jim líbí společné akce na hranicích zákona, kamarádství, získaný respekt, moc, ochrana, jednota, vzájemná důvěra, peníze a nezávislost na rodičích. V menší míře je přitahují drogy, boj a ženy. Jako negativa členství uvádí diskriminaci, pronásledování policií, nebezpečí uvěznění a zabití. Úvahy o životě v gangu se liší u dívek, které vidí v členství více záporných stránek. Jako negativní aspekt označují vynucování sexuálních praktik požadovaných šéfem pandillas a mužskými členy. Pro dívky je důležité trávení společných chvil a příležitost poříditi si nové oblečení. Mladí následují maras, protože tento způsob života se jim zdá atraktivní a z jejich pohledu s sebou nese více výhod nežli nevýhod.<sup>91</sup>

Někteří badatelé zastávají tezi, že určité skupiny násilného charakteru jako Mara Salvatrucha a Barrio 18 by mohly být označeny jako typ destruktivní sekty. To proto, že boří či vážně narušují osobnost dítěte či mladého člověka, který se integruje do skupiny. Jedinec

<sup>88</sup> Liebel, Manfred: Pandillas y maras: señas de identidad. *Revista Envío*. Julio 2002, No. 244. <http://www.envio.org.ni/articulo/1161>

<sup>89</sup> Sida – Swedish International Development Cooperation Agency (may 2008): *Maras and Youth Gangs, Community and Police in Central America*. Summary of regional and multidisciplinary study, s. 17-19.

<sup>90</sup> Valenzuela Arce, José Manuel: La mara es mi familia, in: Valenzuela Arce, José Manuel; Nateras Domínguez, Alfredo a Reguillo Cruz, Rossana (Coordinadores) (2007): *Las Maras identidades juveniles al límite*. México: El Colef / Universidad Autónoma Metropolitana / Casa Juan Pablos, s. 33-62, s. 59.

<sup>91</sup> Liebel, Manfred: Pandillas y maras: señas de identidad. *Revista Envío*. Julio 2002, No. 244. <http://www.envio.org.ni/articulo/1161>

je vytržen z rodinného jádra a jeho jedinou a skutečnou rodinou se stává mara. Vytváří se rozdíl mezi „my“, skupina, mara a ti ostatní. Mara má jasnou doktrínu s vnitřními pravidly a od svých členů vyžaduje disciplínu.<sup>92</sup>

## 2.2 Vlastní pravidla a znaky kolektivní identity

Ústředním bodem kolektivní identity maras je vymezené území, ve španělštině tzv. *barrio* – čtvrť, sousedství, kde se cítí doma a v bezpečí. Kolem tohoto teritoria se maras organizují, vykonávají moc a brání jej i s rizikem ztráty života (*hasta morir*). Mara Salvatrucha a Barrio 18 bojují za svrchovanost nejen mezi sebou, ale také proti „nepřátelským“ dospělým a policii. Jak vysvětluje jeden z pandilleros: „*Vládneme čtvrti bez toho, aby nám kdokoli cokoli říkal. Jestliže někdo něco namítne, zhebne. Ztuhne, protože nás je hodně. My mladí máme velení.*“<sup>93</sup> Podřizují si ostatní, protože sami se cítí ohroženi, vyloučení a vykořeneňi. *La vida loca* - žijí bláznivý život, jehož nedílnou součástí jsou násilí, drogy, zbraně, vězení, smrt, „musí“ být tvrdí a nemít strach. *Locura* je pouliční stav mysli (psychosociální stav mysli jak přežít na ulici), téměř nekontrolované šílenství, od slova *loco* – crazy, bláznivý. *Locura* může být skutečná, získaná z prožitků (traumatický život), či nástrojová, přijatá za určitých okolností.<sup>94</sup> Členům maras se líbí provokovat, riskovat, dělat věci, které „normálním“ lidem připadají skandální či jsou jasně zakázány.

„*La MS siempre*“ – MS navždy, „*La MS se respeta*“ – MS je respektována, musí se respektovat, „*La MS controla*“ - MS kontroluje, „*La mara es mi familia*“ – mara je má rodina...lojalita, solidarita, násilí, destrukce... jak zdůrazňuje doktor sociologie José Manuel Valenzuela Arce, všechny tyto elementy, které maras používají, vycházejí z tradice pachucos a cholos.<sup>95</sup>

Existuje několik důležitých rozdílů mezi maras (MS-13 a M-18) a tradičními pandillas juveniles (mladistvými gangy):

- Zasvěcení jako forma vstupu

<sup>92</sup> Gallego Martínez, Pedro (2008): *La mara al desnudo*. Málaga: Sepha, s. 85.

<sup>93</sup> Liebel, Manfred: Pandillas y maras: señas de identidad. *Revista Envío*. Julio 2002, No. 244. <http://www.envio.org.ni/articulo/1161>

<sup>94</sup> Vigil, James Diego: Urban Violence and Street Gangs. *Annual Review of Anthropology*. 2003, Vol. 32, s. 225-242, s. 230.

<sup>95</sup> Valenzuela Arce, José Manuel: La mara es mi familia, in: Valenzuela Arce, José Manuel; Nateras Domínguez, Alfredo a Reguillo Cruz, Rossana (Coordinadores) (2007): *Las Maras identidades juveniles al límite*. México: El Colef / Universidad Autónoma Metropolitana / Casa Juan Pablos, s. 33-62, s. 53.



- Páchání trestných činů je obvyklým způsobem jednání maras (vraždy, únosy, násilí, přepadení, obchod s drogami)
- Existence vazeb na organizovaný zločin
- Vysoký počet členů v každé skupině
- Užívání grafity, tetování a „znakové řeči“ jako prostředek vyjádření se
- Převaha mara nad rodinou
- Neomezené užití násilí
- Permanentní stav války s ostatními úvalními gangy
- Obývání určitého území, obecně podle blízkého etnického původu
- Zavádění teroru proti bezmocným obyvatelům
- Naprostá poslušnost členů vůči vůdci mara
- Naprostá příslušnost ke skupině, nedovolený odchod je trestán smrtí<sup>96</sup>

Maras jsou poměrně uzavřenými komunitami s vlastními pravidly. Sdílejí kódy komunikace (gesta, jazyk), silnou vnitřní disciplínu a solidaritu. Členové musí být poslušní kolektivním rozhodnutím a rozhodnutí členů s vyšším postavením. Jak se Barrio 18 a Mara Salvatrucha podařilo „kolonizovat“ široká území vzdálená od místa svého původu? Jak vysvětluje Alberto Martín Álvarez a spol.<sup>97</sup>, maras se podařilo díky šíření image síly a prestiže vytvořit pocit identity u tisíce mladistvých. Jedná se o sociokulturní proces, ve kterém se mladí lidé uchylují k praktikám a identitám, aby tím kladli odpor chudobě a sociální nejistotě. Snaží se o transformaci svého sociálního stigmatu. Maras byly schopny vytvořit alternativní kolektivní identitu, estetiku a model postoje, které našly ohlas u tisíce mladistvých ve Střední Americe nacházejících se v sociální nejistotě. Vyvezly model mladého člověka, násilnického, inteligentního, věrného svým přátelům, který má moc, peníze a obléká se a chová určitým způsobem. Svůj podíl na šíření této identity také nese zábavný průmysl a média.

Vytváření kolektivní identity je neustále se přetvářejícím procesem, který je posilován organizačními mechanismy, užitím kulturních výrazů, symbolů, obřadů a společnými činy. Skupinová totožnost je morálním, kognitivním a emočním spojením jedince s širší komunitou, která se projevuje zejména v interakci skupiny s ostatními aktéry. Jde o svébytnou interpretaci světa, o vymezení se „my“ a „oni“, o definici skupiny vůči vnějšímu

<sup>96</sup> Gallego Martínez, Pedro (2008): *La mara al desnudo*. Málaga: Sepha, s. 86-87.

<sup>97</sup> Martín Álvarez, Alberto, Fernández Zubieta, Ana y Villareal Sotelo, Karla: Difusión transnacional de identidades juveniles en la expansión de las maras centroamericanas. *Perfiles latinoamericanos: revista de la Facultad Latinoamericana de Ciencias Sociales*. Sede México. 2007, Nº. 30, s. 101-122.

prostředí. „My“ – členové maras jsme objekty solidarity, přátelství a „ostatní“ jsou součástí nepřátelského světa. Mareros mají společnou zkušenost marginalizace a stigmatizace a ve skupině získávají alternativní společenský kapitál, stavějí se kolektivně v opozici proti většinové společnosti. Vlastní znaky identity mara mají za úkol upevňovat vnitřní soudružnost a pro vnější okolí ukázat příslušnost ke skupině.

### 2.2.1 Vstup do mara

Dítě se cítí být přitahováno k mara ve věku sedmi let, aktivně vstupuje mezi 12-16 lety. Podle Národní rady veřejné bezpečnosti (*Consejo Nacional de Seguridad Pública*) gangy v El Salvadoru rekrutují malé děti tak, že jim nabízejí nové boty, oblečení, peníze atd., aby znovu vybudovaly sílu gangu, když je tolik členů ve vězení a aby získaly tak mladé členy, kterým nehrozí zákonné tresty. Maras užívají děti jako kurýry, k odlákání pozornosti policie, k vybírání výpalného, jako hlídky při obchodních operacích se zbraněmi a drogami...<sup>98</sup> Není ničím zvláštním najít vůdce klik, kterým je pouhých 16 či 17 let a 13, 14leté pandilleros, kteří již mají za sebou několik vražd.<sup>99</sup> Aktivita maras se nachází často v ilegální sféře, je tedy přirozené, že existují určité předpisy a omezení k přijímání nových členů. Přidružení se ke gangu a ztráta původních sociálních vazeb probíhá ve třech fázích. Může se jednat o až o tříletý proces. V první chvíli jsou aktivity, které adept sdílí s gangem, zřídka násilnického charakteru, jedná se např. o hlídky. Až v pozdější fázi jsou na ně vznášeny požadavky k páčání trestné činnosti.<sup>100</sup> Zasněžující obřad ke vstupu do gangu se těší velkému významu a může se mezi jednotlivými klikami jedné mara lišit. Nejběžnější formou je tzv. *brincadera* neboli *brinco*. Adept je bit 3-4 členy gangu - u MS třináct vteřin, u Mara 18 osmnáct vteřin. Po tuto dobu nesmí klást odpor a je mu dovoleno krýt si obličej a genitálie.

Ostatní běžné vstupní ceremonie se týkají splnění určitého úkolu. Může jít o krádež, násilí proti soupeřícímu gangu, dokonce o vraždu. Účelem rituálu je ukázat loajalitu vůči gangu a prokázat sílu, schopnosti odolat fyzické bolesti, strachu ze smrti, nebojácnost a odvahu, které jsou nutné k životu v mara. Jde o označení momentu symbolického vstupu, o neodvratné rozhodnutí, které nelze vzít zpět. Členství v mara je slibem na život a na smrt a ovlivňuje každý aspekt života. Noví členové musí projít několikaměsíční zkušební lhůtou

<sup>98</sup> Lemus, Eric: El Salvador: Hungry for members, gangs recruit children. *IPS/GIN*, San Salvador. 28.3.2008 dostupné na <http://www.highbeam.com/doc/1G1-177299252.html>

<sup>99</sup> Gallego Martínez, Pedro (2008): *La mara al desnudo*. Málaga: Sepha, s. 98.

<sup>100</sup> Martín Álvarez, Alberto, Fernández Zubieta, Ana y Villareal Sotelo, Karla: Difusión transnacional de identidades juveniles en la expansión de las maras centroamericanas. *Perfiles latinoamericanos: revista de la Facultad Latinoamericana de Ciencias Sociales*. Sede México. 2007, N.º. 30, s. 101-122, s. 111.

(viz Tabulka 10). V některých klikách neexistují jasné iniciační procedury. Vstup závisí na vzájemné důvěře, sdílené socializaci, společných zážitcích. Mezi dotazovanými v průzkumu SIDA 25-50 % členů maras odpovědělo, že nemuseli podniknout nic speciálního ke vstupu do gangu.<sup>101</sup> Noví mareros nesmí zpochybnit pravidla skupiny a musí se naučit tradici a normám. Páchají drobné krádeže a přestupky. Zkušenější obchodují s drogami, páchají vloupání a sjednané vraždy. Slouží jako pěšáci pro existující drogové sítě a mezinárodní sítě krádeží aut.<sup>102</sup> Důležitým počinem k vzestupu v mara je zabití osoby, tzv. *sangre afuera, sangre adentro* (krev venku a krev uvnitř), prozání schopnosti zabít.

Pro ženu, jestliže je dostatečně silná, platí také zahajovací obřad *brinco* - je bita různými ženskými členkami gangu, či musí spáchat delikt. Není-li dostatečně silná, musí mít sex s mužskými členy mara, tzv. *el trencito* či *donando amor* - s tím, kdo se jí líbí, se šéfem skupiny, či dvěma členy, které určí vůdce. Iniciace ženy se různí. Někdy sex není vstupním rituálem, později je však povinnou normou, funkcí ženy v mara. Žena je využívána k pašování drog do vězení, předávání informací, k nalákání obětí.

Když je člen přijat, získává přezdívku, pod kterou je známý uvnitř skupiny - většinou podle svého vzhledu, povahy, osobních postojů. Během života v mara může přezdívku změnit. Kliky také mají jména, např. ve vztahu k sousedství, kde působí: Mara de los eucaliptos - čti: v zóně, kde má mara vliv, je hodně eukalyptových stromů. Některé přezdívky mají za cíl zastrašit, ohromit, vzbudit strach. Jestliže skupina nese hanlivé jméno, znamená to, že se tak nepojmenovala sama, ale byla tak označena rivalními skupinami, až se toto oslovení ujalo a ona jej přijala: např. Mara Basura - mara odpadků, Mara pescados - mara ryb... Specialista na středoamerické maras Pedro Gallego Martínez uvažuje, že podobným způsobem mohla získat jméno i Mara Salvatrucha, kdy Barrio 18 nazývalo tyto mareros opovržlivě Los Salvatruchos - „ti z jihu“ - jméno, kterým byli známí guerilloví bojovníci v El Salvadoru.

Každá mara má jasně vymezená pravidla, která musí být respektována. Trestem za porušení pravidel je často podrobení se násilí ze strany ostatních členů gangu, vážné

<sup>101</sup> Sida - Swedish International Development Cooperation Agency (may 2008): *Maras and Youth Gangs, Community and Police in Central America. Summary of regional and multidisciplinary study*, s. 12.

<sup>102</sup> Arana, Ana: How the Street Gangs Took Central America. *Foreign Affairs*. Vol. 84, No. 3 (May - Jun., 2005), s. 98-110. Dostupné na: <http://www.panama-guide.com/article.php/20050615221448528>

chyby mohou být potrestány smrtí. Mareros si mezi sebou ve skupině říkají *hommie*, *homeboys*. Pravidly *Mara Salvatrucha* jsou:

- Vzájemný respekt členů.
- Nepozvednout zbraň proti *hommie*. Jestliže zabiješ *hommie* a nemáš k tomu vážný důvod, musíš nést zodpovědnost. Pokud se pokusíš o útěk, zemřeš.
- Jestliže potupíš, urazíš *barrio*, dostaneš výprask a musíš smazat vinu akcí, úkolem, který ti uloží lídr skupiny.
- Jestliže je *hommie* zavražděn členem jiné *pandilla*, hledá se pachatel. Jestli se nenajde, zabijí se dva jiní příslušníci té samé *pandilla*.
- *Hommie* nesmí zaprodat jiného *hommie*.
- Ten, kdo zradí skupinu, zemře a jeho rodina také.
- Tajné věci se neprobírají doma, a to ani před *jainas* – ženskými členkami.
- Slovo šéfa se plní, nediskutuje se. Vůdce je respektován.
- Úkol se musí splnit, i kdyby byl namířen proti vlastní rodině.
- Hodina setkání se musí respektovat a nezveřejňuje se.
- Jinému *hommie* se nepřipomíná jeho „špatná“ minulost.
- *Hommie* musí požádat o schválení, jestliže si chce nechat odstranit tetování.
- Šéf kliky má právo pronajmout aktivity *mara* (např. objedná-li si někdo vraždu, přepadení, loupež...)
- Smrt členům, kteří odejdou z *mara* bez dovolení.
- Zákaz krádeží či vražd ve čtvrti kontrolované *mara*.
- Zákaz násilí a znásilňování ve čtvrti kontrolované *mara*.
- Zákaz udržování vztahů se členy nepřátelského *gangu*.
- Zákaz užití cracku a šňupání lepidla.
- Zákaz užití marihuany a alkoholu v průběhu plnění úkolu.<sup>103</sup>

Co se týče posledních dvou předpisů, jejich porušení nemá vážné následky. Mareros téměř nikdy nejdou „do boje“ pod vlivem drog. „Mimo boj“ konzumují *maras* různé druhy drog, nejčastěji marihuanu, dále crack a kokain. Crack byl v některých klikách zakázán. Některé kliky *Mara Salvatrucha* provádějí satanské rituály se svými oběťmi, těla rozčtvrtí a ostatky rozptýlí na různá místa. Marero si vyslouží respekt, je-li zatčen policií za „splnění mise“. V případě zatčení nesmí *pandillero* spolupracovat s policií, i když čin, za který je

<sup>103</sup> Gallego Martínez, Pedro (2008): *La mara al desnudo*. Málaga: Sepha, s. 50, 95-97.

zadržen, nespáchal. Je velkou ctí odpykat si trest za jiného člena skupiny. Pravidla Barrio 18 jsou téměř shodná, M-18 zakazuje provádění akcí uvnitř kostelů.<sup>104</sup> Mara si pronajímá domy mimo své sousedství, kde pořádá setkání, na kterých se plánují akce. Každá klika příbuzná Barrio 18 či Mara Salvatrucha má své zvláštnosti.

### 2.2.2 Znaky identity – jazyk, grafiti a tetování

Nejdůležitějšími znaky identity maras jsou jazyk, grafity a tetování. Pandilleros mezi sebou používají vlastní specifickou komunikaci (žargon) - vyjádření, slova, kterým rozumí pouze oni. Jejich jazyk je dynamický, flexibilní a navíc je přijímán i ostatními osobami mimo mara. Často míchají slova z angličtiny a španělštiny, používají archaické verze španělštiny a idiomy používané v jiných státech Latinské Ameriky, především v Mexiku, Kolumbii a Venezuele, vytvářejí také nová slova. Není běžné, aby pandillas ve Střední Americe zakládaly hudební skupiny a skládaly písně, jako je tomu v Mexiku.<sup>105</sup> Slova z angličtiny často špatně vyslovují a dávají výrazům nový význam. Např. *rifa/rifamos* znamená *controlamos* – kontrolujeme, *los vatos* – homeboys (parťáci), *jura* či *hudda* – policia (policie), *a zoca* – borracho (opilý), *chale* – no (ne), *feria* – negocio či dinero (obchod, peníze), *mapín* – pan (chléb), *me llega* – me gusta (líbí se mi), *maje, mula* – víctima, tonto (oběť, hlupák)...<sup>106</sup>

Komunikace je klíčová k udržení soudružnosti skupiny. Mezi mareros dochází k neustálé výměně informací a rozkazů. Jejich komunikace je stále složitější, aby byla obtížněji rozluštitelná pro policii a „nepřátele“. Je užíván systém šifer a kódů, zejména uvnitř věznic. Šifrou je například posunutí abecedy dopředu o jedno písmeno, kdy skutečné A je psáno jako B. Existují však i mnohem složitější šifry. Kódy představují slova či věty, jsou používány jak v ústní, tak psané formě. Např. kódy jmen členů jsou běžně používány v grafitech. Můžou vzniknout kódy určené pro specifickou komunikaci, každá klika používá jiné. Mají také abecedu, výrazy a slova vyjádřené rukama. Řeč těla je pro ně důležitá. Většina mareros je agresivní, svojí řečí těla chtějí ohromit, zastrašit, urazit. Jsou určité znaky, které používají všichni mareros a pak jiné, které jsou specifické pro určitou kliku, zejména název skupiny.<sup>107</sup> Když marero opustí své teritorium, barrio a prochází jiným, dělá znaky rukama, aby se

<sup>104</sup> Gallego Martínez, Pedro (2008): *La mara al desnudo*. Málaga: Sepha, s. 45-46.

<sup>105</sup> Liebel, Manfred: Pandillas y maras: señas de identidad. *Revista Envío*. Julio 2002, No. 244. <http://www.envio.org.ni/articulo/1161>

<sup>106</sup> Gallego Martínez, Pedro (2008): *La mara al desnudo*. Málaga: Sepha, s. 225-234.

<sup>107</sup> Gallego Martínez, Pedro (2008): *La mara al desnudo*. Málaga: Sepha, s. 99-101.

identifikoval jako člen jisté mara, a mohl tak projít bez nebezpečí, že bude napaden členy stejné skupiny.<sup>108</sup>

K určení teritoria a k vyjádření identity slouží grafity. Z tradice cholos přetrvávají následující zobrazení: figura matky, panny, ženy, la vida loca, bolest Istivé smrti, postřelený parťák, násilí, vězení jako jasná trajektorie života či varovný osud; dále jméno susedství, 13 je odkaz na sureño, moc mara, 13 jsou homies, cholos o mareros. Malba může posloužit k deklarování války či vyjádření konkrétní hrozby proti členům rivalské mara. V některých zobrazeních se členové mara chlubí zločiny, které spáchali. Grafity se můžou nacházet na místě, kde byl spáchán zločin či bezprostřední vražda jiného marero. Dalším zobrazením jsou chvála, sláva určitému členovi. Používá se číslo 187, které se vztahuje k článku trestního zákoníku státu Kalifornie, jenž se týká vraždy. Číslo 213 koresponduje s jižní oblastí Kalifornie. Jméno či číslo mara se zobrazuje, aby se stalo proslulou. Potyčku vyvolá přeškrtnutí či počmárání grafity rivalské mara. Když mara Barrio 18 poškodí grafity Mara Salvatrucha, škrtně písmena MS, ale nikdy ne číslo 13, protože to se vztahuje k jihu a M-18 se také hlásí k této symbolice.<sup>109</sup>

Tetování se těší velké vážnosti a významu. Zobrazuje osobní historii jedince uvnitř skupiny. Tetování jsou kolektivně schvalována a ukazují úsilí a nebezpečí podstoupené k prospěchu gangu. Znázorňují mara, ke které člen patří, jsou veřejným symbolem příslušnosti ke skupině – definice „my“, ilustrují osobní zkušenosti (pobyt ve vězení, smutek a radosti života, přemožené nepřátele, smrt blízkého, obtížnost opustit mara...)<sup>110</sup> Tetování prezentují a vysvětlují emocionální život marero a jeho základní loajality. Tetování není povinné, ale většina mareros je má. Většinou tetuje *tagger* - známý člen vysoké prestiže uvnitř mara a jediný, který mívá pověření k realizaci tetování po předešlém souhlasu šéfa kliky či jenga. Častými jsou nápisy jako: *Perdóname madre mía por mi vida loca* (odpusť mi matko pro můj bláznivý způsob života), *nacer para morir* (narozen, aby zemřel), *Por mi barrio vivo, por mi barrio muero...* (Pro mé barrio žiju, pro mé barrio umřu) atd. Běžným je vytetování tří bodů - MS -13 používá tři černé body ve tvaru trojúhelníku – dva body nahoře jeden dole, M-18 opačně - dva body dole, jeden nahoře. Tyto tři body znamenají la vida loca – jak plyne život marero, vězení, nemocnice, hřbitov. Některá tetování mají vyjadřovat nebezpečnost konkrétního jedince. Velký význam má nejen to, co tetování zobrazuje, ale

<sup>108</sup> Gallego Martínez, Pedro (2008): *La mara al desnudo*. Málaga: Sepha, s. 108.

<sup>109</sup> Gallego Martínez, Pedro (2008): *La mara al desnudo*. Málaga: Sepha, s. 102-105.

<sup>110</sup> Sida – Swedish International Development Cooperation Agency (may 2008): *Maras and Youth Gangs, Community and Police in Central America*. Summary of regional and multidisciplinary study, s. 13.

také na jaké části těla se nachází, jak je velké a jaké písmo je užito. Čím má jedinec více tetování a na více nápadných místech, tím více je integrován do skupiny a má k ní větší závazek.

I když ne vždy, obvykle jsou prvním tetováním písmena mara, ke které osoba náleží. Členové Barrio 18 preferují jako místo tetování paže a hrudník, MS-13 záda. Tetováním se můžou rozeznat řadoví členové mara od těch, kteří páchají násilnější akce či dávají instrukce. Ti, co zažili pobyt ve vězení, mají obvykle i tetování v obličeji (nechávací si jej udělat ve vězení). V současné době, kdy jsou mareros terčem policejních razií, si nechávají dávat tetování na neobvyklá místa jako ohanbí, penis, hýždě, chodidla... Mnoho mareros však nemusí mít žádné tetování.

Častými vytetovanými prvky jsou např.: srdce Ježíse Krista (MS) – pro mareros je mara to dobré a Bůh to nejlepší; symboly ying a yang – používají obě maras; EST – Este de Los Angeles (M-18); lístek marihuany. Lebka může mít více významů: ve vztahu ke spáchaným vraždám také záleží, zda je lebka malá či velká. Když je lebka větší, znamená vražda větší úlevu, jedná se o mrtvého policistu, soudce, člena opoziční mara... Jindy znamená vztah k duším mrtvých členů rodiny či přátel. Vytetovaná pavučina - čím je větší, tím více je člen v mara, když je na obličeji, byl jedinec ve vězení. Figury zvířat jsou znamením respektu a dlouhého členství ve skupině. Členové tvrdého jádra Mara Salvatrucha mají malby draka, hada, škorpióna vytvořeného ve tvaru písmene „S“.

Číslice 666 představuje ďábla (Barrio 18). Náhrobky jsou vzpomínkami na mrtvé kamarády, znamenají: odpočívej v pokoji. Slzy zobrazují počet spáchaných vražd, obvykle jsou vytetovány na rohu víček na pravé lící kosti. Mají však i jiný význam - marero vzpomíná na rodinu, přítelkyni... Hodinky a kalendář - vyjadřují hodinu odchodu z vězení a kalendář čas pobytu. Čínský znak znamená: nikomu nevěř. Ostnatý drát jako utrpení ze života. Od roku 2004 používá MS uzel drátu se čtyřmi hroty, Barrio pak se dvěma. Černé body kolem tetování znamenají páchaní zločinů, čím více, tím závažnější... Hvězda znamená také spáchání vraždy. Koruna je používána klikou MS – Coronados Liru Psico. Speciálním tetováním je ďábel smilníci s Pannou z Guadalupe, je to výsměch M-18 a většinou jej nosí MS.

Bylo vypořádáno, že členové tvrdého jádra, Gran Mister a lídři některých klik, nemají často žádná tetování. Interpretace tetování mareros, i když se může zdát jednoduchá, je obtížná a vyžaduje široké znalosti a vhled do komunity. Policie má odborníky na správnou interpretaci tetování. To slouží jako vodítko pro zjištění zapojení osoby v mara. V Hondurasu

jsou osoby podezřelé ze členství v maras podle článku 332 trestního zákoníku klasifikováni podle expertů do 4 kategorií: stálý marero typu A (vůdce), stálý marero typu B (voják), člen typu C (nováček) a neurčený či bývalý člen pandilla typu D. Tetování obsahuje množství informací o jedinci, např. k jaké klíce náleží (zkratka často napsaná gotickým písmem). Kliky MS-13 jsou např.: Weeden Locos Salvatruchas (WLS), Parvis Locos Salvatruchas (PVLS), Stoners Locos (STLS), Norths Side Locos (NSL)... Kliky pandilla 18: Six Bonny Bleans (SBBLS), Carnales (CNL), Imperial Gangsters (IGS), Hermanos Locos Surenos (H.LS)... Některá slova v tetování mají velký význam pro to, co znamenají, např. slovo GANSTER nám říká, že jde o člena tvrdého jádra, vedoucího, který dává rozkazy...<sup>111</sup>

Podíl žen v gangu se pohybuje mezi 20-40 %.<sup>112</sup> Mají tendenci hrát podřadnou roli ve světě maras, kde vládou typicky maskulinní rysy jako agresivita, odvaha a zacházení se zbraněmi. Často s nimi nikdo nekonzultuje přijímaná rozhodnutí a jsou bez šance být zvoleny šéfem. Normy jsou pro ně jiné a přísnější. Nadřazené a přehlíživé chování hochů k dívkám nemusí být pravidlem, existují maras, ve kterých panuje rovnost. Většina ženských členů má v gangu manžela či partnera, mnohé z nich se stávají v době členství matkami. Mladiství členové gangů jsou často rodiči, třetina těchto dětí s nimi zůstává a žije v mara.<sup>113</sup> K homosexualitě mají maras tolerantní přístup, jiná sexuální orientace není motivem diskriminace. V mnoha pandillas se dokonce praktikuje v otevřené formě.

Opuštění mara je nesnadným procesem. Je dovoleno pouze se svolením skupiny – odchod musí být povolen, odsouhlasen ostatními členy mara, jinak je trestán smrtí. Gang nabízí sounáležitost, identitu, ochranu, přátelů a ekonomické výhody. Mimo gang mladé lidi z okrajových městských čtvrtí nic atraktivního nečeká a být členem mara s sebou nese společenské odmítnutí. Za určitých okolností je přijatelné, a to z následujících důvodů, které mara respektuje: založení rodiny, náboženská víra, či případ, kdy má člen mara rodinu a získá práci na plný úvazek. Tyto změny musí být ale doopravdy uskutečněny. Lze se také stát „neaktivním členem“ a „uklidnit se“. O dovoleném odchodu musí být rozhodnuto ve skupině a musí být současně zasloužen. Posuzuje se, co člen pro mara vykonal. Není trpěno odejít

<sup>111</sup> Gallego Martínez, Pedro (2008): *La mara al desnudo*. Málaga: Sepha, s. 109 – 122.

<sup>112</sup> Většina antropologů se shoduje, že muži jsou agresivnější než ženy. V posledních letech se podíl žen v gangách zvýšil. Ženy jsou silně ovlivněny socializací ulice, musí se navíc vypořádat se svojí genderovou pozicí. Řada z nich prošla sexuálním zneužíváním a vykořisťováním nejdříve rodinnými příslušníky, pak vrstevníky v ulici. Není pak divu, že některé pak tento zadržovaný vztek ventilují násilím ve světě gangů. Zdroj: Vigil, James Diego: *Urban Violence and Street Gangs. Annual Review of Anthropology*. 2003, Vol. 32, s. 225-242, s. 226.

<sup>113</sup> Sida – Swedish International Development Cooperation Agency (may 2008): *Maras and Youth Gangs, Community and Police in Central America*. Summary of regional and multidisciplinary study, s. 13-14.



bez konzultace či schválení. Neexistuje tolik překážek, jestliže se člen chce uklidnit a nebýt aktivním. Problémy nastanou, stane-li se člen přímo zrádcem. Podle výzkumu SIDA, téměř polovina členů mara má touhu v blízké budoucnosti vést jiný, normální život, najít si práci či studovat, mít stálý příjem a být společensky přijatelný. Členové si však dobře uvědomují obtížnost odchodu a uskutečnění nového životního stylu. Opuštění gangu je složité, ale možné. Odchod je ztížen následujícími faktory:

- Strach odvety gangu.
- Ztráta finančních výhod, které jsou poskytovány členovi gangu.
- Nedostatek možností „tam venku“ a nedostatek podpory úřadů.
- Trvajících společenských odmítnutí osob, které byli maras.<sup>114</sup>

Jak uvádí nikaragujský filosof José Luis Rocha, mara se může přeměnit v tzv. „kulturní celu“, kdy opuštění skupiny s sebou nese vážné následky, nastávají nové překážky života mimo gang. Opuštěním mara ztrácí jedinec ochranu vlastního gangu, prestiž a nese si s sebou nové stigma a dědictví *la vida loca*.<sup>115</sup>

Člen v rámci skupiny pochází vývojem. *„Existuje důležitá evoluce některých členů, týkající se typů deliktů, které páchají, jejich napojení na organizovaný zločin a především změna motivací, kódů a struktury jejich organizace...“*<sup>116</sup> Maras prošly od dob svého založení ve státech Střední Ameriky vývojem a transformací, dnešní maras se liší od těch před 15 lety. Tyto změny souvisí se zavedením antigangových zákonů. Aktuální charakteristika by tedy mohla znít např. takto:

- Členové nedávají již tak okázale najevo svoji příslušnost. Maras fungují více v tajnosti.
- Již tak nebrání určité geografické teritorium jako spíše svoji organizaci a obchody.
- Opouští tetování, grafity, zvláštní mimiku.
- Jsou mobilnější, vnitřní a vnější migrace pandilleros je dnes samozřejmostí.
- Členové maras omezili konzumaci těžkých drog, jako je crack.
- Byly zpřísněny podmínky k přijetí a vnitřní pravidla k zabránění zběhnutí členů.
- Současné pandillas jsou v dnešní době spíše organizace mladých dospělých nežli adolescentů.

<sup>114</sup> Sida – Swedish International Development Cooperation Agency (may 2008): *Maras and Youth Gangs, Community and Police in Central America*. Summary of regional and multidisciplinary study, s. 31-33.

<sup>115</sup> Martín Álvarez, Alberto, Fernández Zubieta, Ana y Villareal Sotelo, Karla: Difusión transnacional de identidades juveniles en la expansión de las maras centroamericanas. *Perfiles latinoamericanos: revista de la Facultad Latinoamericana de Ciencias Sociales*. Sede México. 2007, Nº. 30, s. 101-122, s. 108-110.

<sup>116</sup> Aguilar, Jeannette a Carranza, Marlon (2008): *Las maras y pandillas como actores ilegales de la región*. San Salvador: Estado de la Región. Informe Estado de la Región 2008, s. 9.

- Realitou dneška je častější užití násilí, větší participace na delikventních činech a vazby některých členů na organizovaný zločin.
- Maras fungují více jako hierarchická struktura s jasně vymezeným vůdcem.
- Přístup k prostředkům a zdrojům, které profesionalizují jejich akce.
- Užití velice kvalitních zbraní průmyslové výroby.<sup>117</sup>

Tetování, vytváření vlastního jazyka, pomocí kterého konstruují svůj svět, vnitřní pravidla... to vše je odmítáním společnosti, která je vyloučila, aktivní a mnohdy násilné odmítnutí jejích hodnot. Společnosti, jež rozšiřuje práva několika málo privilegovaných a zanedbává péči mnoha. Tetování maras nejenže zobrazuje jejich bezpodmínečnou a věčnou oddanost ke skupině, ale také označuje a upomíná společnost na toto vyloučení.<sup>118</sup>

### 2.3 Organizační struktura a financování

Výchozím bodem organizace maras je barrio, které je vyznačeno grafity. Hlavním úkolem je jeho kontrola. Maras ke svým aktivitám užívají často veřejných prostranství, a to jak pro účely kriminální, tak k trávení volného času. Jak jsme již uvedli dříve, v současné době v souvislosti s represivními opatřeními maras změnily a přizpůsobily své strategie, a tak velká část jejich aktivit probíhá méně nápadným způsobem. Gang má přehled o osobách pohybujících se na jeho území, může jim zabránit ve vstupu. Kontrola území představuje atribut moci.

Základní jednotkou gangu je klika (*clíca*), která se formuje kolem určitých čtvrtí, ulic a bloků. Má obvykle 25-50 členů, ale může být i početnější. Tito jedinci jednají tváří tvář a přímo se stýkají. Několik klik pak tvoří *jenga* – obvykle 2-3 (slouží také jako nástroj ke koordinaci klik stejné zóny) a dohromady *jengas* tvoří specifickou maru jako MS-13 a Mara 18<sup>119</sup>.

V čele kliky je *gran mister – líder* (lídr, šéf), pod ním slouží jako jeho zástupce a podpora *mister*. Oba jsou neustále chráněni vybranými členy pevného jádra. Povaha, aktivity a úroveň násilí každé kliky záleží v určité míře na jejím vůdci. Mezi klikami stejné mara existují rozdíly.

<sup>117</sup> IUDOP (2006): *Red de análisis transnacional sobre las pandillas*. El Triángulo Norte. Presentace, s. 5-6.

<sup>118</sup> Gaborit, Mauricio: Los círculos de la violencia: sociedad excluyente y pandillas. *ECA: Estudios centroamericanos*. 2005, No. 685-686 (Ejemplar dedicado a: Juventud y desarrollo en Centroamérica), s. 1145-1154, s. 1149.

<sup>119</sup> Sida – Swedish International Development Cooperation Agency (may 2008): *Maras and Youth Gangs, Community and Police in Central America*. Summary of regional and multidisciplinary study, s. 11.

[http://www.sida.se/Global/About%20Sida/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv%202009/Dokument/Maras\\_and\\_Youth\\_Gangs,\\_Community\\_and\\_Police\\_in\\_Central\\_America%5B1%5D.pdf](http://www.sida.se/Global/About%20Sida/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv%202009/Dokument/Maras_and_Youth_Gangs,_Community_and_Police_in_Central_America%5B1%5D.pdf)

Kliky se mohou lišit organizací, vnitřními pravidly, delikventní činností a formou vztahu k vůdci. Ostatní šéfové mara zasahují do vnitřních záležitostí pouze v případě, když klika dělá něco špatně, např. přílišně konzumuje drogy. Mnozí věří, že lídři jsou nejnásilnější, nejstatečnější, a proto jsou zvoleni do čela, nemusí to však být pravidlem. Jisté je, že k tomu, aby mohli lídři působit a obstát v čele skupiny, by měli umět vést komunitu, být dobrými organizátory a rovněž disponovat talentem k vůdcovství. Lídři často nemají tetování, pracují, či se dokonce těší prestiži v místní komunitě. Mají kvality, které favorizují celou skupinu. Lídři jednoduše jednají v zájmu a ve prospěch celé pandilla. Gran mister je stabilizačním prvkem, není však nezpochybnitelným vůdcem a dojde-li k jeho uvěznění či zabití, je ihned nahrazen vůdcem novým. Organizace snadno nahradí ztrátu člena bez ohledu na to, jakou pozici ve skupině zaujímá. Strategie namířené na zatčení šéfů se tedy míjí účinkem, vezmeme-li navíc v úvahu jejich snadnou komunikaci z vězení. SIDA mluví ve svém výzkumu o lokálních vůdcích, tzv. *primera palabra* a *segunda palabra*, kteří předsedají obecným setkáním a zastupují kliku jako její mluvčí na setkáních vyšší úrovně. Mohlo by se jednat o shodné pozice, které Pedro Gallego Martínez označuje jako gran mister a mister.

Na úrovni kliky působí administrátor zvaný *ranflero*. Ten svolává obecná setkání *mirin*, jehož se účastní všichni členové a působí také jako pokladník/účetní. Má přehled nad příjmy a výdaji kliky a má k dispozici platby pro advokáty a lékaře. Jestliže je marero zraněn, mara obvykle kontaktuje lékaře, kterému důvěřuje, aby pomohl, aniž by museli do nemocnice, kde by hrozilo zatčení policií. Lékaře také donutí spolupracovat pod pohrůzkou likvidace.<sup>120</sup>

Tzv. *veteranos* (veteráni) a členové tvrdého jádra (*miembros de la base dura*) jsou obecně nejstaršími a nejtvrdšími členy. Většina z nich byla souzena a pobyla/pobývá ve vězení. Mají spoustu tetování, často i v obličeji. Veteranos jsou často ti, kteří byli vyhoštěni do Střední Ameriky z USA a těší se speciální prestiži, i když nezastávají nějakou speciální formální pozici. Členové tvrdého jádra jsou během pobytu ve vězení navštěvováni mareros zvenčí. Dávají pokyny, které delikty mají být spáchány. Funkce členů tvrdého jádra jasně definuje gran mister. Přiděluje jim úkoly, které mají být provedeny. Jsou začleněni do skupin: skupina a) nájemných vrahů, b) logistická skupina – financování, či c) skupina obrany/střežení. Skuteční veteráni jsou násilní a nemilosrdní, více než ostatní. Přetrhali rodinné vazby, nestudují ani nepracují, tráví většinu času se svou pandilla a plně se podílí na jejich aktivitách. Jsou v mara na celý život, jestliže nedosáhnou na pozici líder či mister

<sup>120</sup> Gallego Martínez, Pedro (2008): *La mara al desnudo*. Málaga: Sepha, s. 98-99.

(zástupce šéfa, zastoupí ho v případě uvěznění či smrti), slouží jako jeho poradci. Jejich hlas má váhu a ostatní si jich váží.

Gallego Martínez mluví i o národním vedení maras – *jefatura nacional*, která je tvořena několika lídry jengas. Tito lídři mají označení *mero mero*, *mero queso* či *big palabra* (velké slovo, hlavní slovo). Jedná se o vysoce prestižní posty. Tito vůdci udržují kontakty s protějšky v sousedních zemích, kde se nachází maras, zejména v jižní Kalifornii. Jejich rozkazy a instrukce se musí poslouchat a splnit (poslouchají šéfové klik). Posílají rozkazy, zprávy z vězení. Když big palabra chce rozhodnout o tématech speciální relevance, dohodnou se setkání, jichž se big palabras účastní osobně nebo pošlou své zástupce s jasnými instrukcemi. Tento tip setkání (reuniones) se nazývá *cuerdas*, *rudas*. USAID ve své zprávě o středoamerických pandillas uvádí, že v El Salvadoru: „*Agenti nasazení v ganzích hlásí, že některé kliky se scházejí pravidelně s vedením gangů národní úrovně, které určuje kriminální a delikventní akce pro celý gang. Většina expertů na gangy připouští, že je obtížné identifikovat vůdce gangů. Lidé dotazovaní terénním týmem uvedli, že existuje vůdce na národní úrovni MS-13, který calls the shots z vězení, ale terénní tým nemohl potvrdit tyto informace.*“<sup>121</sup> Podle výzkumu Francisca Cano nejsou šéfové regionální, národní či nadnárodní.<sup>122</sup> Zdá se tedy, že existuje-li národní vedení, nejedná se o jednu osobu, ale spíše o jakousi radu starších, skupinu nejprestižnějších členů jengas. Vojenský analytik a stratég Max G. Manwaring popisuje organizaci maras jako čistou pyramidální kriminální organizaci bez doložení jakýchkoli přesnějších dat.<sup>123</sup> Jeho tvrzení se mi zdá značně zkrácené a s jeho názorem nesouhlasím.

*Novatos* (nováčci) již prošli zasvěcovacím obřadem, jsou vyučováni znakové řeči mara a slovníku skupiny, jsou vedeni tutorem z tvrdého jádra. Ještě nemají dostatečnou prestiž či reputaci uvnitř gangu. Udržují častý kontakt se svou rodinou, můžou studovat či pracovat.

<sup>121</sup> USAID (April 2006): *Central America and Mexico gang Assessment*. USAID Bureau for Latin American and Caribbean Affairs Office of Regional Sustainable Development, s. 45. [http://www.usaid.gov/locations/latin\\_america\\_caribbean/democracy/gangs\\_assessment.pdf](http://www.usaid.gov/locations/latin_america_caribbean/democracy/gangs_assessment.pdf)

<sup>122</sup> Cano, Francisca (2009): *La "vida loca": pandillas juveniles en El Salvador*. Barcelona: Anthropos, s. 18.

<sup>123</sup> Max G. Manwaring – výzkumný profesor vojenské strategie na Strategic Studies Institute United States Army War College, vysloužilý armádní plukovník, zabývající se bezpečností Latinské Ameriky, politicko-vojenskými záležitostmi a rebeliemi (insurgency) popisuje organizační strukturu maras následujícím způsobem: *Na vrcholu pyramidy jsou mezinárodní šéfové. Poté, existuje druhá vrstva mezinárodního/nadnárodního vedení. Tato druhá úroveň jednotlivců dohlíží na dobře napojené buňky, které se zabývají především obchodováním s globálními zbraněmi, drogami a lidmi. Na třetí úrovni, členové buněk jsou zapojeni do nižší úrovně národního vs. mezinárodního obchodu všeho druhu. Přes jejich národní orientaci, členové na třetí úrovni jsou v kontaktu s horní úrovní stejně jako s členy druhé úrovně. Tato třetí úroveň gangového členství zahrnuje centrální vedení a řízení prvků operativního plánování, financí, strategií a poskytují některou správní podporu vyšším a spodním vrstvám. (...) Čtvrtá úroveň obecně pyramidy gangů je tvořena členy gangů okolo čtvrtí. Jedná se o sérii decentralizovaných klik či buněk, které jsou zodpovědné za konkrétní sousedství či oblasti.* Manwaring, Max G. (December 2007): *A Contemporary Challenge to State Sovereignty: Gangs and Other Illicit Transnational Criminal Organizations (TCOs) in Central America, El Salvador, Mexico, Jamaica, and Brazil*. Strategic Studies Institute, United States Army War College, s. 17-18. Dostupné na: <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/display.cfm?pubID=837> Podle mého názoru, je tento popis organizační struktury maras trochu nešťastný a nevhodný. Obecně se mi Manwaringův přístup zdá velice „bombastický“, jde vidět, že se autor zaměřuje na národní bezpečnost. Nelíbí se mi a dezinformuje.

*Aspiranti, sympatizanti*, jsou většinou adolescenti susedství, kde působí mara, či mají v gangu známého. Jsou přitahováni ke skupině přátelství, a postupně se začínají zapojovat jejich do aktivit. Rozdíl mezi aspirantem a sympatizantem tkví v míře kontaktu se skupinou. Uchazeč má větší kontakt s mara, zná její členy, schází se s nimi. Je jen otázkou času, kdy se stane trvalým členem a integruje se.<sup>124</sup>

Postavení, které je nadřazené běžnému členovi, je získáno za mimořádný výkon. Největší uznání je za zavraždění člena soupeřící mara, policisty, soudce nebo v případě, když na sebe marero vezme odpovědnost za čin spáchaný parťákem, když se vydává za jiného člena a nechá se uvěznit. Krádeží a přepadení se neúčastní celá klika, ale k akcím se vyráží v menší skupině. Člen projevuje svoji sílu a získává i svou pozici ve skupině.<sup>125</sup>

Organizace gangu je většinou horizontální, i když pandilla může být víceméně hierarchická. Členové gangu obecně odmítají myšlenku jediného velkého vůdce, spíše smýšlí kolektivně a hovoří o vůdci/vůdcích v množném čísle. O přijetí nového člena rozhodují kolektivně. Obecně tedy platí, že všichni členové jsou si rovni. Zajímavé je, že podle výzkumu SIDA většina členů gangů na otázku kolik aktivit během dne vykonávají na rozkaz někoho, odpověděla, že žádnou. Přesto však, když měli charakterizovat svoji pozici ve skupině, značná část sebe sama označila za toho, kdo poslouchá, kdo se podrobí.<sup>126</sup>

Maras nemají jasnou národní ani transnacionální hierarchickou strukturu, nemají jediného vůdce. Jedná se zejména o symbolickou jednotu, jednotlivé kliky uvnitř jednoho státu či mezi státy spolu nemusejí nutně komunikovat či spolupracovat. Vazby jsou spíše založené na pocitu identity a stigmatizace ve Střední Americe.<sup>127</sup>

Existují dvě rozdílné vize chápání maras. Na jedné straně zde vzniká dojem, že jsou tyto gangy velice dobře organizované na vertikální úrovni, s centrálním vedením a regionálními a mezinárodními konexemi. Jsou viděny jako skupiny organizovaného zločinu. Tato vize maras jako supergangu (superpandilla) je nejčastěji diskutována v určitých vládních kruzích, a také tak byla interpretována některými členy vlády USA. Tato konstrukce je často šířena médii. Pohled je to však značně nadsazený, vzdálený realitě a terénní výzkumy jej nepotvrzují. Na druhé straně je zde diskurs, který prezentují samy maras, a to

<sup>124</sup> Gallego Martínez, Pedro (2008): *La mara al desnudo*. Málaga: Sepha, s. 89-93.

<sup>125</sup> Lieber, Manfred Liebel, Manfred: Pandillas y maras: señas de identidad. *Revista Envío*. Julio 2002, No. 244. <http://www.envio.org.ni/articulo/1161>

<sup>126</sup> Sida – Swedish International Development Cooperation Agency (may 2008): *Maras and Youth Gangs, Community and Police in Central America*. Summary of regional and multidisciplinary study, s. 11.

<sup>127</sup> Rodgers, Dennis; Muggah, Robert and Stevenson, Chris (may 2009): *Gangs of Central America: Causes, Costs, and Interventions*. Small Arms Survey – Occasional Paper 23. Geneva: Graduate Institute of International and Development Studies, s. 8.

sebecharakteristika zdůrazňující horizontálnost a zapojení všech členů do rozhodovacích procesů.

Podle terénních výzkumů jsou jasné evidence poukazující na dvě základní úrovně uvnitř organizace. V první řadě se jedná o běžné členy (pěšáky), jejichž věk je obecně v rozmezí mezi 12-25 lety. Jsou spojováni s konkrétními operacemi, jsou známí ve svých komunitách a jsou viditelní běžné populaci, nedožívají se vysokého věku. V druhé úrovni se nacházejí lídři v ulicích a ve věznicích mající mezi 20-30 lety. Jsou operativním vedením, které dává příkazy a má přímý finanční užitek z aktivit gangu.

SIDA si položila otázku, zda neexistuje ještě třetí úroveň uvnitř organizační struktury gangu, a to nejvyšší vedoucí úroveň, která se zabývá strategickou inteligencí, je neviditelná veřejnosti a neznámá běžným členům gangu a která má značný finanční užitek z aktivit gangu. Tato úroveň mně osobně přijde v současné době nepravděpodobná.<sup>128</sup>

„Pozitivní“ dopady na organizační mechanismy maras měla hromadná uvěznění po zavedení antigangových zákonů.<sup>129</sup> Ve vězení se posiluje skupinová soudružnost mezi členy a vertikální charakter organizační struktury. Je zřejmé, že existuje dobrá komunikace mezi uvězněnými a pandilleros venku, kteří vězňům opatřují hotovost a jiné produkty, které potřebují. V mnoha věznicích mají členové maras (zejména lídři) přístup ke drogám, telefonům a mnohdy dokonce ke zbraním. Také vězeňské autority posilují pozici šéfů maras tím, že je využívají jako mluvčí při diskuzích týkajících se vězeňského režimu. Komunikace mezi vězením a okolním světem se zdá plynulá, dokonce i mezinárodně. Lídři udělují z vězení rozkazy, role vůdce není tedy uvězněním vůbec narušena.<sup>130</sup>

Mladí lidé brzy poznají, že v gangu mohou získat peníze rychlou cestou. Hlavními zdroji financování maras jsou obchod s drogami (maras maloobchodně prodávají drogy ve svém teritoriu) a vydírání.<sup>131</sup> S tzv. vybíráním daní (vydírání) ve svých čtvrtích přišly maras jako s novým zdrojem příjmů před 4-6 lety. Pravidelné platby jsou vymáhány na sousedech, drobných obchodnících (majitelé obchodů, barů) a společnostech veřejné dopravy. Tyto daně podle vlastních slov maras slouží k tomu, aby mohly být schopny „zajistit ochranu obyvatelům“. Staly se častým a téměř institucionalizovaným jevem. Jejich masivní vybírání je

<sup>128</sup> Sida – Swedish International Development Cooperation Agency (may 2008): *Maras and Youth Gangs, Community and Police in Central America*. Summary of regional and multidisciplinary study, s. 15-16.

<sup>129</sup> Blíže o vládních politikách k problému maras a o jejich dopadech viz kapitoly 5.2, 5.3.

<sup>130</sup> Sida – Swedish International Development Cooperation Agency (may 2008): *Maras and Youth Gangs, Community and Police in Central America*. Summary of regional and multidisciplinary study, s. 14.

<sup>131</sup> Bruneau, Thomas C.: The Maras and National Security in Central America. *Strategic Insights*. Center for Contemporary Conflict. May 2005, Vol. IV, Issue 5, s. 2. Dostupné na: <http://www.nps.edu/Academics/centers/ccc/publications/OnlineJournal/2005/May/bruneauMay05.html>

vymáháno velmi striktně a sankce za neplacení jsou dramatické a často končí smrtí. Nejčastější formou jsou denní a týdenní platby. Ty často probíhají v hotovosti a jsou adresovány výběřčímu gangu, neméně dochází také k bankovním transakcím a depositům v bankách skládaných na účty členů maras. Tento jev poukazuje na proces změny maras, jejich posílení a institucionalizaci. Příjmy, které pandilleros obdrží z vyděračských aktivit, slouží nejen členům, ale finanční částky jsou poskytovány zatčeným kamarádům a jejich rodinám či rodinám mrtvých parťáků. Stejně tak pandilla financuje právní pomoc zatčeným členům. Podle policejních zdrojů mohou týdenní příjmy kliky z „nájmu“ stoupnout na několik tisíc dolarů, které mohou být dále investovány do dalších obchodů.<sup>132</sup> Steven Dudley, odborník na organizovaný zločin v Amerikách tvrdí, že většina peněz vybraných z vydírání jde lídrovi gangu, který často řídí operaci z vězení a jeho nejbližšímu okruhu přátela a rodině. Co zbude, jde na logistické a jiné operace.<sup>133</sup>

Vydírání probíhá různě. Někdy mají členové přiřazené cesty autobusů či obchody, kam jít. Jindy záleží na každém členovi, jak získá peníze, které má odevzdat klice.<sup>134</sup> Jednou z forem vydírání je např. poslání zprávy napsané na papíře. Zprávy jsou předávány pomocí dětí, které pak také vyberou peníze. Gran mister či big palabra mají list osob, které lze vydírat určitou částkou. Oni dají příkaz kdy jednat a jakým způsobem. Zprávy obsahují výhružku smrti, jestliže nedojde k zaplacení.

Mara ví o strachu, který v občanech vzbuzuje a využívá toho ke zvýšení svých příjmů. Dále se financuje prostřednictvím krádeží, obchodu s drogami, únosů a někdy také nájemných vražd. Rozpočet mara je podle studií policie obvykle rozdělen následující formou: 35 % pro nákup zbraní a munice, 10 % platby členům skupiny, 15 % na úplatky a 10 % na honoráře advokátům, 35 % míří neznámo kam.<sup>135</sup>

## 2.4 Kultura násilí

Mladí lidé nevstupují do mara primárně za účelem páčání násilí a jiných kriminálních aktivit, přesto nedílnou součástí identity maras je neomezené užití násilí jako formy

<sup>132</sup> Aguilar, Jeannette a Carranza, Marlon (2008): *Las maras y pandillas como actores ilegales de la región*. San Salvador: Estado de la Región. Informe Estado de la Región 2008, s. 24

<sup>133</sup> Dudley, Steven S. (May 2010): *Drug Trafficking Organizations in Central America: Transportistas, Mexican Cartels and Maras*. Working Paper Series on U.S.-Mexico Security Collaboration. Mexico Institute at Woodrow Wilson International Center a Trans-Border Institute at the University of San Diego, s.21.

<sup>134</sup> Ranum, Elin Cecilie (2006): *Pandillas juveniles transnacionales en Centroamérica, México y Estados Unidos. Diagnóstico Nacional Guatemala*. San Salvador: IUDOP, s.11-12.

<sup>135</sup> Gallego Martínez, Pedro (2008): *La mara al desnudo*. Málaga: Sepha, s. 123-124.

interakce a rozřešení konfliktů, a to jak mezi skupinou a zbytkem společnosti, tak mezi členy gangu navzájem. V mara hraje násilí ústřední roli, vše je založeno na násilí – uvedení do gangu, pozice v něm, postup, disciplína. Nebojácným a nezkrotným násilím se získává respekt. Násilí vyvolává obdiv a strach. Jestliže nezíská uznání jinak, získá jej násilím. Zúčastnit se tvrdé bitky s rivalní skupinou a být zadržen policií zvyšuje statut a reputaci jedince. Maras soupeří především k získání reputace dominantní mara – té násilné, nebezpečné, nadřazené.<sup>136</sup>

Salvadorský sociolog José Miguel Cruz mluví o kultuře násilí (*kultura de la violencia*), kdy maras vytváří normy a hodnoty, které legitimují a připouštějí privilegium užití násilí před ostatními formami sociálního jednání v jakémkoli prostředí.

V určitém smyslu jsou středoamerické maras produktem svých společností, ve kterých převládá násilí v osobních a společenských vztazích po desetiletí. Nejde pouze o vztahy mezi dospělými, ale také o to, jak se dospělí chovají k dětem a mladí lidé doma a ve škole. Násilí je běžné v domácnostech Střední Ameriky, a tím se zvyšuje pravděpodobnost, že se dítě bude dopouštět násilných činů, ať již v domácím prostředí, či ve společnosti.<sup>137</sup> Násilí má různé tváře – společenské, politické, kriminální (rodinné násilí, násilí na ženě, obtěžování a sexuální násilí, mediální násilí, násilí páchané státem atd.). Vnitřní válečné konflikty pak zhoršily tuto normu ve prospěch ještě většího násilí. Navíc mnoho občanů má příznivý vztah ke zbraním. Maras odráží hodnoty, které získaly v procesu socializace.<sup>138</sup>

Vláda moci a brutální síly hrstky privilegovaných, beztrestnost, porušování základních lidských práv a občanských svobod jsou stále aktuální v El Salvadoru, Guatemale a Hondurasu.<sup>139</sup> Mnoho občanů nemá přístup ke kvalitnímu vzdělání, nemá slušnou práci, žije v nelidských podmínkách a musí emigrovat na sever, chce-li změnit svůj životní úděl. Sama společnost vyhání mnoho mladých lidí na samu hranu společenské akceptace, tedy do míst, kde převládá násilí, smrt a nejistota. Selhání společnosti a státu vytváří podmínky, které podněcují maras. Násilí, které vykonávají maras, je vyjádřením hlubšího a strukturálního násilí. Maras jsou výrazem špatného stavu elitistické, diskriminující

<sup>136</sup> Tamayo, Eduardo G. (2005): *Maras: ¿Nueva amenaza internacional?* Agencia Latinoamericana de Información. América Latina en movimiento. <http://alainet.org/active/10276&lang=es>

<sup>137</sup> Falkenburger, Elsa y Thale, Geoff: Maras centroamericanas: Políticas públicas y mejores prácticas. *Revista CIDOB d'afers internacionals*. 2008, Nº. 81 (Ejemplar dedicado a: Maras y pandillas juveniles: dos mundos diferentes), s. 45-66, s. 52.

<sup>138</sup> Cruz, José Miguel: Los factores asociados a las pandillas juveniles en Centroamérica. *ECA: Estudios centroamericanos*. 2005, Nº. 685-686 (Ejemplar dedicado a: Juventud y desarrollo en Centroamérica), s. 1155-1182, s. 1164-1166.

<sup>139</sup> V těchto společnostech jsou dva druhy osob. Jedni se těší hospodářským a sociálním zdrojům země, mají možnosti a jsou váženými občany. Zatímco druhí žijí mimo kulturní, společenský a ekonomický život v zemi a nemají žádné prostředky.



a vylučující společnosti a jsou projevem dlouholeté oficiální nepozornosti a zanedbávání chudých komunit ze strany oficiálních míst.<sup>140 141</sup>

Mladí lidé jsou svědky úpadku společenské soudružnosti. Jsou současně protagonisty a oběťmi násilí. Násilí je proto pro ně normálním prostředkem k získání respektu. Kulturní normy násilnického prostředí lze vidět i ve státních politikách nulové tolerance, kdy si vládní kruhy myslí, že problém bude nejlépe vyřešen použitím síly.<sup>142</sup>

V mnoha čtvrtích se pandillas formují jako mechanismy obrany. Mareros jsou neustále připraveni na násilí, které může přijít kdykoli a odkudkoli - od soupeřícího gangu, od policie, od zbytku společnosti. Konflikt mezi MS a M-18 je velice intenzivní a nesmiřitelný, je nikdy nekončící krevní mstou. Tento spor charakterizuje každodenní život v mara. Pandilleros musí mít stále na paměti, jakým teritoriem prochází a očekávat kdykoli útok. Hrozba fyzického násilí zvětšuje míru solidarity maras a vnitřní soudružnost roste s pocitem ohrožení. Bez jakéhokoli racionálnějšího zdůvodnění mareros ponížují členy protějšího gangu a vyzdvihují kvality vlastních členů. V tomto boji mohou být přátelé a rodinní příslušníci členů soupeřícího gangů ve snaze potupit nepřítele či zaslat mu zprávu „označení“ – znásilnění, vážně zranění či dokonce zabiti.<sup>143</sup> Mstivý charakter násilí mareros posiluje, vede k přesvědčení, že jestliže nenáležím k mara, nikdo mne neochrání. Mnoho mladých lidí vstoupí do gangu, aby získali ochranu, ale tím spíše roste nebezpečí, že oni sami budou obětí násilí. Mareros získávají image tvrdosti a síly, jsou vnímáni jako hrozba společnosti. Ta se od nich distancuje a nechce je následně znovu přijmout a pomoci jim v rehabilitaci. Sociální odmítnutí pandillero ztěžuje, aby případně znovu navázal vztahy i mimo mara a mohl provozovat aktivity mimo gang.<sup>144</sup>

Thomas Bruneau ve svém článku uvádí, že v rámci jeho studia problému maras v El Salvadoru pomocný biskup v San Pedro Sula Dom Romulo Emiliani uvedl, že mezi 8-12 % členů maras jsou psychopaté, vrazi závislí na krvi.<sup>145</sup>

Mladí mareros zažívají každodenně násilí a nespravedlnost – ve škole, při hledání práce, (zejména pro stigma, kterým je členství v maras) ve styku se státními autoritami. Důvodem může být tetování, neobvyklé oblečení či místo, kde bydlí. Když už najdou práci, jsou velice

<sup>140</sup> Gaborit, Mauricio: Los círculos de la violencia: sociedad excluyente y pandillas. *ECA: Estudios centroamericanos*. 2005, Nº. 685-686 (Ejemplar dedicado a: Juventud y desarrollo en Centroamérica), s. 1145-1154, s. 1154.

<sup>141</sup> Více o stavu společnosti v El Salvadoru, Guatemala a Hondurasu viz kapitola 3.2.

<sup>142</sup> Lieber, Manfred: Pandillas y maras: señas de identidad. *Revista Envío*. Julio 2002, No. 244. <http://www.envio.org.ni/articulo/1161>

<sup>143</sup> Sida – Swedish International Development Cooperation Agency (may 2008): *Maras and Youth Gangs, Community and Police in Central America*. Summary of regional and multidisciplinary study, s. 6.

<sup>144</sup> Cano, Francisca (2009): *La "vida loca": pandillas juveniles en El Salvador*. Barcelona: Anthropos, s. 20-21.

<sup>145</sup> Bruneau, Thomas C.: The Maras and National Security in Central America. *Strategic Insights*. Center for Contemporary Conflict. May 2005, Vol. IV, Issue 5, s. 3. <http://www.nps.edu/Academics/centers/ccc/publications/OnlineJournal/2005/May/bruneauMay05.html>

špatně placeni (důvodem je také často nedokončené vzdělání). Jsou považováni státními autoritami, paramilitantními skupinami za potenciální zločince a z jakéhokoli důvodu jsou zatčeni polici a uvězněni. Dívky jsou často zneužívány.<sup>146</sup>

## 2.5 Definice gangu, mara

---

Jednotná a všemi přijímaná definice gangu a jedinců, kteří by měli být do této definice zařazeni, vlastně neexistuje. Clare Ribando ve zprávě pro americký Kongres shrnuje tyto obecně přijímané charakteristiky: Většina gangů má jméno a kolektivní identitu, která může být vyjádřena v symbolech, grafity a ve znakové řeči jedinečné pro daný gang. Gangy jsou tvořeny členy ve věku 12-24 let, někteří členové však mohou být starší. Lze hovořit o jistém stupni permanence a organizovanosti. Gangy jsou obecně zapojeny do delikventních a kriminálních aktivit, ale od organizovaných kriminálních organizací se liší – chybí jim typická hierarchická struktura vedení, kapitál a pracovní síla potřebná pro sofistikovaný kriminální podnik. Gangy jsou obecně více horizontálně organizované, s mnoha malými skupinami a bez centrálního vedení, které by určovalo strategii a vyžadovalo disciplínu.<sup>147</sup>

Dennis Rodgers vidí gang jako jasnou organizaci, která vykazuje institucionální kontinuitu nezávisle na členství. Gangy mají pevná pravidla - např. iniciační rituál, systém hodnocení, pravidla chování a obřady, které dělají z gangu primární zdroj identity jedince. Kódy gangu často vyžadují od svých členů určité vzorce chování, přijmutí stylu oblékání, tetování, grafity, znakovou řeč, slang, stejně jako zapojení se do nedovolených a násilných aktivit. Gangy jsou často vázány na určité teritorium a jejich vztahy s lokálními komunitami mohou být utiskující stejně jako ochranné.<sup>148</sup>

Martín a spol. popisují gang mladistvých jako sociální mikrouspořádání, které dodává životům svých členům institucionální struktury. Jde o trvalou integraci skupiny mladistvých, která orientuje své aktivity na ulici.<sup>149</sup> J. M. Hagedorn identifikuje gangy jako „...odcizené skupiny socializované ulicemi nebo vězeními“.<sup>150</sup> Např. honduraská legislativa stanovuje

---

<sup>146</sup> Lieber, Manfred Liebel, Manfred: Pandillas y maras: señas de identidad. *Revista Envío*. Julio 2002, No. 244. <http://www.envio.org.ni/articulo/1161>

<sup>147</sup> Ribando, Clare M. (11.1.2010): *Gangs in Central America*. CRS Report for Congress, Order Code RL34112. Congressional Research Service.

<sup>148</sup> Rodgers, Dennis: The Gangs of Central America: Major Players and Scapegoats. *Revista Envío*. Diciembre 2007, Nu. 317. Dostupné na: <http://www.envio.org.ni/articulo/3704>

<sup>149</sup> Martín Álvarez, Alberto, Fernández Zubieta, Ana y Villareal Sotelo, Karla: Difusión transnacional de identidades juveniles en la expansión de las maras centroamericanas. *Perfiles latinoamericanos: revista de la Facultad Latinoamericana de Ciencias Sociales*. Sede México. 2007, N°. 30, s. 101-122, s. 102-103.

<sup>150</sup> Hazen, M. Jennifer: Understanding gangs as armed groups. *International Review of the Red Cross*. June 2010, Vol. 92, Nr. 878, s. 369-386, s. 375.

definici gangu v článku 90 Zákona o policii a společenském soužití (*Artículo 90 de la Ley de Policía y de Convivencia Social*) následujícím způsobem: „*Za škodlivý gang je považována skupina adolescentů mezi dvanácti (12) a osmnácti (18) lety, kteří se setkávají a jednají za účelem útoku na třetí osoby či mezi sebou, poškození veřejného nebo soukromého majetku nebo působení výstřelků, které narušují veřejný pořádek.*“<sup>151</sup>

Pro doktora práva a kriminologie Juanjo Medina a doktora sociologie se specializací na městskou urbanizaci Pedro Mateu-Gelabert jsou gangy (*pandillas*) či *maras* „*mládežnické stabilní skupiny, které počítají se skupinovou identitou konstruovanou prostřednictvím účasti na násilných a trestných činech a které nabízejí svým členům některé modely identifikace, které jim umožňují organizovat každodenní život.*“<sup>152</sup>

SIDA používá následující definici: „*Gangy a maras jsou relativně stabilní skupiny mladistvých, pro které je charakteristické užívání městských veřejných prostranství. Poskytují vzorce pro vytvoření skupinových identit a příslušnost k těmto skupinám řídí každodenní život a hospodaření jejich členů. Bez nárokování si jakéhokoli institucionálního rámce nasazují protisílu, která je udržována původně neuspořádaným násilím.*“<sup>153</sup>

Jasnou a jednotnou definici mladistvých delikventních gangů by uvítali především kriminalisté – a to proto, aby tyto gangy byly jasně odlišeny od skupin problematické mládeže a dospělých kriminálních organizací. Rozdíly v definici mezi jednotlivými státy mohou vést k nepřesným a nespolehlivým kriminálním statistikám a k nesprávně naměřeným prevenčním a trestním politikám, příkladem jsou např. problematické zákony v El Salvadoru, které považují gangy *maras* za struktury organizovaného zločinu. V Chicagu ve Spojených státech trestní orgány používají rozdílné definice k poměřování trestné činnosti gangů: je rozlišováno, zda čin s gangem souvisí - *gang related*, tedy zda jde o jakýkoliv čin spáchaný členem gangu nebo zda je čin motivován gangem – *gang motivated*, respektive jedná-li se o čin spáchaný na rozkaz gangu. Podle této logiky zapojení člena gangu do násilného činu/zločinu ještě neznámá, že jde automaticky o aktivitu gangu. V Chicagu je tedy definice gangu založena na motivaci či funkci činu, kdežto např. v Los Angeles,<sup>154</sup> a podle mého názoru i v zemích severního trianglu, pouze na základě členství. Protože fenomén

<sup>151</sup> Secretaría General de la Organización de los Estados Americanos (junio 2007): *Definición y categorización de pandillas. Anexo VI Informe Honduras*. Departamento de Seguridad Pública, Washington DC, s. 5.

<sup>152</sup> Demoscopia (2007): *Maras y Pandillas, Comunidad y Policía en Centroamérica: Hallazgos de un estudio integral*. Banco Centro Americano de Integración Económica (BCIE), UN Development Program (UNDP) and Swedish International Development Cooperation Agency (SIDA). San José, Costa Rica, s.xi.

<sup>153</sup> Sida – Swedish International Development Cooperation Agency (may 2008): *Maras and Youth Gangs, Community and Police in Central America*. Summary of regional and multidisciplinary study, s. 9.

[http://www.sida.se/Global/About%20Sida/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv%202009/Dokument/Maras and Youth Gangs, Community and Police in Central America%5B1%5D.pdf](http://www.sida.se/Global/About%20Sida/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv%202009/Dokument/Maras%20and%20Youth%20Gangs,%20Community%20and%20Police%20in%20Central%20America%5B1%5D.pdf)

<sup>154</sup> Hazen, M. Jennifer: Understanding gangs as armed groups. *International Review of the Red Cross*. June 2010, Vol. 92, Nr. 878, s. 369-386, s. 372.

gangu se mění, jsou také nutné nové definice a přizpůsobení pojmů novému prostředí. Mezi gangy existují velké rozdíly.

Někteří autoři upřednostňují koncept pouličního gangu (*pandillas calleras*) před pojmem mladistvý gang (*pandillas juveniles*). Vysvětlují to současnou tendencí, kdy pandilleros zůstávají v gangu déle než dříve. Přestože mladí tvoří většinu, počet starších členů stoupá. Dalším důvodem je také to, že důležitější charakteristikou k porozumění gangů a jejich dynamice se stává spíše prostředí ulice než věk jejích členů.<sup>155</sup>

Některé studie užívají pojmů *pandillas* = gang a *maras* zaměnitelně (jako synonyma), zatímco některé je rozlišují: *pandillas* jsou lokalizované skupiny, které jsou dlouho přítomné ve středoamerickém regionu a *maras* jsou novějším jevem s nadnárodními kořeny.<sup>156 157</sup>

Organizace amerických států ve své studii *Definice a kategorizace gangů (Definición y categorización de pandillas)* říká, že koncept *mara* a *pandilla* označuje stejný jev a vysvětluje problematiku následujícím způsobem: Tradiční stejně jako nadnárodní gangy (tedy *maras*<sup>158</sup>) jsou tvořeny mladými, kteří mají společnou identitu, která je ilustrována především jejich názvem a je vyjádřena rovněž prostřednictvím symbolů a gest. Členové mezi sebou často spolupracují a jsou zapojeni do ilegálních aktivit. Navíc si nárokují kontrolu nad určitými záležitostmi – územím či obchodními trhy. Tradičně se jednalo o mladé, kteří žili ve stejné komunitě, sjednocovali se a založili si bandy, jež vystupovaly proti mladým z jiných komunit. Od 90. let 20. století se v zemích severního triangu některé *pandillas* transformovaly do skupin, které překračují hranice mezi místním, národním a mezinárodním, kdy jsou lokální gangy sjednoceny pod stejným jménem. Tyto kliky se identifikují se jménem nadnárodního gangu *Mara Salvatrucha* či *Barrio 18*. Na rozdíl od tradičních *pandillas* referenčním znakem identity již není čtvrť jako pouhé fyzické teritorium, nýbrž *barrio* jako idea, která sjednocuje všechny kliky pod stejným jmenovatelem sociální identity nezávisle na skutečnosti, kde se geograficky nacházejí.<sup>159</sup>

<sup>155</sup> Secretaría General de la Organización de los Estados Americanos (junio 2007): *Definición y categorización de pandillas*. Departamento de Seguridad Pública. Anexo IV Informe El Salvador, Washington DC, s. 5-6.

<sup>156</sup> Ribando, Clare M. (11.1.2010): *Gangs in Central America*. CRS Report for Congress, Order Code RL34112. Congressional Research Service, s. 4.

<sup>157</sup> Socioložka Laura Techaran popisuje rozdíl mezi *maras* a *pandillas* jako: *pandillas* – místní kriminální skupiny, které zápasí o kontrolu nad čtvrtěmi a jejich existence je založena na prodeji drog. *Maras* na druhou stranu překračují hranice a rozrůstají se na základě moci, která vzniká z pašování drog... a mají vazby na organizovaný zločin, eskadry smrti a narkoteroristy – v podstatě udává rozdíl založený na jejich přístupu, sofistikovanosti, rozsahu a stupni hrozby, který představují pro stát. Sullivan, John P.: *Transnational Gangs: The Impact of Third Generation Gangs in Central America*. *Air and Space Power Journal*. Edición en español: Segundo trimestre 2008. Dostupné na: <http://www.airpower.au.af.mil/apjinternational/apj-s/2008/2tri08/sullivaneng.htm>

<sup>158</sup> O *maras* jako nadnárodním gangu viz více kapitola 4.

<sup>159</sup> Secretaría General de la Organización de los Estados Americanos (junio 2007): *Definición y categorización de pandillas*. Departamento de Seguridad Pública. Anexo IV Informe El Salvador, Washington DC, s. 4.

Všechny maras jsou pandillas = tedy gangy, ale ne všechny pandillas jsou maras. Ve Střední Americe existují dva typy gangů – tradiční pandillas (tradiční gangy) a maras, které přímo souvisí s migračním vzorcem a jsou jevem s nadnárodními kořeny. Úvahu uzavírám konstatováním, že se tato práce zabývá právě gangy maras, pro něž ale používám též pojmů pandilla a gang.

Pandillas se jasně liší od skupin spřátelených dětí a adolescentů. Tito se sdružují předně za účelem zábavy, společného trávení volného času, za účelem sportovních a rekreačních aktivit. Bitky a užití násilí jsou výjimečné.<sup>160</sup> Existuje také skupina mladistvých, která se nalézá v ohrožení, lze hovořit o „pre-mara“ a jejíž členové navázali kontakty s mara, obdivují její styl života a sympatizují s ní. Taková skupina má tendenci k inkorporaci do gangu a jedinci mohou v mara nelézt ochranu před reálnou hrozbou jiné skupiny v komunitě.<sup>161</sup>

Interpol používá následnou klasifikaci gangů:

*Pandilla Juvenil* – mládežnický gang – tj. jedinci ve věku 9-20 let, může zde být či nemusí hierarchická organizace. Členové páchají menší delikty (krádeže, rušení veřejného pořádku atd.).

*Pandilla Juvenil Delincuencial* – gang mladistvých delikventů má již definovanou organizační strukturu, která je využívána organizovaným zločinem. Členové páchají násilí, dopouštějí se loupeží, vražd atd. Většina jejich členů přetrhala vazby s rodinou.

*Pandilla nebo Banda criminal* - kriminální gang nebo skupina, struktura organizovaného zločinu. Tyto skupiny mají dobrou logistickou podporu a důkladnou strukturu, která jim dovoluje páchat zločiny jako únosy, vydírání, obchod s drogami, praní peněz a další.<sup>162</sup> Podle této klasifikaci by maras – Mara Salvatrucha a Barrio 18 spadaly do druhé kategorie mladistvého delikventního gangu. Je možné, že se současnou evolucí maras se některé kliky mohou přeměnit v kriminální gang.

<sup>160</sup> Důležité aspekty, které odlišují pandillas od pouhých skupinek dětí a přátel:

1) Příslušenství k pandilla je na celý život. Skupiny dětí a přátel jsou dočasné, bez definovaného trvání. Být členem pandillas vyžaduje přijímací rituál. 2) Členové pandillas sdílejí určitou sociální identitu, kterou vyjadřují prostřednictvím způsobu oblékání, symbolů, gest a graffiti. Tento styl je pro ně charakteristický a odlišuje je od ostatních skupin mladistvých. 3) Jejich společenská identita není pouhé členství ve skupině, ale také jsou rivaly nepřátelského gangu, který je hlavním nepřítelem. Vlastní společenská identita a negace té druhé definují skupinu. Tak se členové Mara Salvatrucha definují jako zapřísáhlý rival Barrio 18. 4) Na rozdíl od ostatních skupin mladistvých, pandilleros mají přístup který zdůrazňuje význam a neustálou potřebu ochrany proti rivalské pandilla, jak sebe samých tak okolí. 5) Pandillas vykazují kontrolu nad „svým“ teritoriem, kdy kontrolují obyvatele své čtvrti a dávají najevo, kdo je tady pánem a zabraňují aby residenti jednali proti jejich zájmům (např. spolupráce s policií 6) Pandilleros jsou zapojeni do delikventních a násilných aktivit uvnitř a mimo své teritorium. Převážně kriminální skupiny mladistvých, které se věnují krádežím, loupežím, přepadením a obchodu a konzumu drog mohou sdílet poslední dva aspekty s pandillas, liší se však s prvních dvou aspektech. Zdroj: Secretaría General de la Organización de los Estados Americanos (junio 2007): *Definición y categorización de pandillas. Anexo IV Informe El Salvador*. Departamento de Seguridad Pública, Washington DC, s. 7.

<sup>161</sup> Secretaría General de la Organización de los Estados Americanos (junio 2007): *Definición y categorización de pandillas. Anexo VI Informe Honduras*. Departamento de Seguridad Pública, Washington DC, s. 9.

<sup>162</sup> Cano, Francisca (2009): La "vida loca": pandillas juveniles en El Salvador. Barcelona: Anthropos, s.28-29.

Organizace amerických států rozlišuje následující kategorie existujících gangů ve Střední Americe:

- a) *Maras* – (*pandillas californias* – kalifornské gangy)
- b) Tradiční gangy – satelity maras – (*pandillas tradicionales satélites de las californianas*): mají vazby s maras, ale jsou na nich nezávislé. Přežily díky lokálním vazbám ve strategických zónách, např. Los Vatos Locos.
- c) Tradiční *pandillas* (*pandillas tradicionales*): jsou nezávislé na maras a jejich satelitech. Např. roqueros, los cholos. Jde jim zejména o definování identity prostřednictvím uměleckého vyjádření.
- d) *Consentidos sin estigma* (mladí zkažení lidé, kteří nemají označení) jsou skupiny mladých střední a vyšší třídy, kteří se organizují za účelem prostého hédonismu (orgie, tanec, konzumace drog, autodestruktivní aktivity, zločiny a násilí)
- e) *Chicos banda* nebo profesionální mafiáni (*chicos banda o profesionales mafiosos*): jsou mladí mezi 15-30 lety. Plánování delikventních akcí je u nich na vysoké úrovni. Mají vyspělé zbraně, které jim umožňují účast na distribuci drog, pašování, vraždách, únosech, krádežích aut atd. Mají specializovaný trénink vojenského typu. Tato skupina využívá zejména výhod trestního systému, který je v mnoha směrech benevolentní k lidem mladším 18 let.
- f) Školní bandy (*pandillas escolares*) jsou skupiny adolescentů zejména ve městech. Studují, ale pocházejí ze slabého sociálního prostředí. Nachází se tedy v kontextu sociálního ohrožení (*marco social de alto riesgo*). Přestože jsou nezávislí na ostatních organizacích, mohou se stát součástí gangu.<sup>163</sup>

Gangy také spadají do definice *nestátních ozbrojených skupin* (*non-state armed groups*). Nestátní ozbrojená skupina je organizovaná skupina s jasně čitelnou strukturou, členstvím a kapacitou užití násilí k prosazení svých cílů. Tato skupina funguje mimo státní kontrolu. Někteří politologové zašli až tak daleko, že považují gangy za povstalce (*insurgents*). Zejména maras jsou často a podle mého názoru mylně řazeny mezi povstalecké skupiny (*insurgents group*). Cíle gangů jsou různé, ale klíčovou charakteristikou, která je odlišuje od ostatních nestátních ozbrojených skupin, je, že se nesnaží svrhnout vládu.<sup>164</sup> Jak upřesňuje Jennifer

<sup>163</sup> Secretaría General de la Organización de los Estados Americanos (junio 2007): *Definición y categorización de pandillas. Anexo VI Informe Honduras*. Departamento de Seguridad Pública, Washington DC, s. 10.

<sup>164</sup> Hazen, M. Jennifer: Understanding gangs as armed groups. *International Review of the Red Cross*. June 2010, Vol. 92, Nr. 878, s. 369-386.

Hazen, problematiku gangů si můžeme přiblížit pomocí čtyř konceptů používaných u ozbrojených skupin, zejména u povstalců:

1) *Ungoverned spaces* – neřízené prostory souvisí s nedostatkem efektivní státní vlády, ne s její naprostou absencí (to je pak anarchie). Toto bezpečnostní vakuum může být tolerováno vládou z různých důvodů, např. umožnění korupce politiků k usnadnění pochybných finančních transakcí, usnadnění obchodu s drogami, nezájem vlády o chudinské čtvrti. Žádná z ozbrojených skupin neusiluje o naprostou absenci vlády. Gangy operují v oblastech, kde je moc státu velmi slabá. Tato částečná absence státní kontroly přispívá ke vzniku gangů a je výsledkem tamějšího nedostatku veřejné bezpečnosti. Gangy nepřímo ohrožují stát v tom smyslu, že jejich aktivity v tamějších čtvrtích podkopávají vládu, demokracii a právo.

2) *Vztah ke státu* – gangy přímo fyzicky neohrožují stát. Snaží se toliko o obranu svého teritoria proti jiným gangům. Mohou se pokoušet o kontrolu místních ekonomických aktivit, tyto akce však zřídka neumožní vstup státních aktérů do teritoria gangu. Ve většině případů zůstávají gangy mimo politiku. Mohou spolupracovat s politiky či bezpečnostními představiteli, a to z důvodů zajištění hladkých operací svých ekonomických aktivit (např. pašování drog). Gangy většinou existují a působí v oblastech, které jsou vysoce opomíjeny většinovou společností. Vlády se o tyto oblasti a gangy, jež v nich působí, nestarají do té doby, než jsou gangy zapleteny do velkého počtu vražd a kdy institucionalizované gangy a organizovaný zločin hladce fungují a využívají nedostatku pozornosti vlády ve svůj prospěch. Teprve pak je vláda vidí jako svou přímou hrozbu, hrozbu své suverenity a stability.

3) *Role násilí* – gangy užívají násilí či hrozbu použití násilí k vytvoření strachu v komunitě a ke kontrole čtvrti. Gangy nepoužívají násilí k nabírání nových členů.

4) *Udržitelnost skupiny* – zde hrají roli 4 faktory – institucionalizace (permanence a uznání gangu jako normální součásti sousedství), obavy o bezpečnost (gangy nabízejí formu bezpečnosti, sociální instituce jedincům mimo většinovou společnost.), normalizace skupiny (tradice, vnitřní struktura, solidarita...) a ekonomické možnosti (schopnost gangu fungovat jako ekonomický hráč – místní výběry daní, poplatky za bezpečnost atd.).

Institucionalizované gangy jsou vzácné, také se jim někdy říká supergangy. Jsou vysoce organizované, v tom případě jde spíše o síť. Gang a smysl jeho identity přetrvává nezávisle

na příchodu a odchodu jeho členů a nezávisle na jeho vůdci. Právě maras jsou příkladem institucionalizovaného gangu.<sup>165</sup>

## 2.6 Teorie subkultur

Gangy jsou alternativní formou socializace a stylu života - vznikly na konci 19. století. Významnými se stávají ve 20. století v souvislosti s mohutnými procesy urbanizace. Právě ve městech se vyskytuje velké množství mladistvých nutné pro vznik gangu. Většina gangů se objevuje v chudších městských oblastech (ne nutně v těch nejchudších).<sup>166</sup> Gangy mají mezi 15-100 členy, v průměru 20-25 členů. Vysvětlením městského násilí pouličních gangů dominují dva přístupy: a) subkultura násilí (*subculture of violence*) a b) teorie běžné činnosti (*routine activities theory*). První přístup předpokládá, že hodnoty a normy pouličního gangu (systém normativního chování skupiny) podporuje a omlouvá násilí. Násilí je očekáváno a vyžadováno za určitých podmínek a v určitých situacích, jinak člen gangu riskuje, že se sám stane obětí a ztratí respekt. Tato norma ovlivňuje každodenní chování příslušníků gangů, které je v konfliktu s konvenční společností. Teorie běžné činnosti se opírá o dimenzi místa a času. Jednoduše řečeno - jedinec je ve špatnou dobu na špatném místě. Potenciál k násilí je produktem příležitostí. Šanci, že se mladý jedinec účastní trestné činnosti, zvyšuje: riskantní život na ulici, pohybování se v oblastech s vysokou kriminalitou a trávení času s delikventními osobami.<sup>167 168</sup>

Většina studií o gancích byla realizována ve Spojených státech.<sup>169</sup> Jedny z prvních uskutečnila *Chicagská škola* již ve 20. letech 20. století a položila tak základy subkulturních studií. Sociologové a antropologové pravidelně mapovali rozdílné společenské vztahy uvnitř městské komunity. Jejich cílem bylo vysvětlit sociální a kulturní kontext deviance, aniž by se omezili na pouhou psychiku této mládeže.<sup>170</sup> Mladistvá delikvence je na rozdíl od delikvence dospělých charakterizována spíše jako skupinová delikvence. Vlastní koncept a první detailní studii gangů představil *Frederic Trasher* ve své knize *The Gang (1927)*. Gang je podle něj

<sup>165</sup> Hazen, M. Jennifer: Understanding gangs as armed groups. *International Review of the Red Cross*. June 2010, Vol. 92, Nr. 878, s. 378.

<sup>166</sup> Rodgers, Dennis; Muggah, Robert and Stevenson, Chris (may 2009): *Gangs of Central America: Causes, Costs, and Interventions*. Small Arms Survey – Occasional Paper 23. Geneva: Graduate Institute of International and Development Studies, s. 4-5.

<sup>167</sup> Kritika tohoto přístupu přichází zejména z řad antropologů – i když je čas a místo klíčové, podle nich musí být tento typ dat kombinován ještě s jinými faktory.

<sup>168</sup> Vigil, James Diego: Urban Violence and Street Gangs. *Annual Review of Anthropology*. 2003, Vol. 32, s. 225-242.

<sup>169</sup> Kromě teorií subkultur z USA také existují významné britské teorie subkultur.

<sup>170</sup> Blackman, Shane: Youth Subcultural Theory: A Critical Engagement with the Concept, its Origins and Politics, from the Chicago School to Postmodernism. *Journal of Youth Studies*. March 2005, Vol. 8, No. 1, s. 1-20, s. 2-3.



organizací poskytující přístřeší a identitu mladým lidem, kteří se cítí odstrčeni konvenční společností. Gang není pouhou skupinou zaměřenou na páchaní zločinů, ale subkulturou se svými pravidly, přesvědčeními a stylem života.<sup>171</sup> *Subkulturní teorie* se objevily v kriminologii jako vysvětlení delikvence u teenagerských gangů v prostředí dělnické třídy - průkopníky byli/jsou Frazier, A. Cohen, Cloward a Ohlin, W. Miller, D. Matza<sup>172</sup> a Ferrell<sup>173</sup>. Subkultura je dílčí kultura, je součástí dominantní kultury, existuje uvnitř většinové společnosti, ne mimo ni. Má vlastní normy, hodnoty a systém víry. Delikventní subkultury se objevují, když se jedinci v podobných podmínkách cítí izolováni či odmítáni většinovou společností a shromažďují se pro vzájemnou podporu. V subkultuře je důležitý kolektiv a skupina je prostředkem, který převádí individuální nespokojenost v kolektivní řešení.<sup>174</sup> Subkultura je reakcí/odpovědí na problémy, se kterými se členové většinové společnosti nesečkávají. Teorie subkultur kombinují perspektivy teorie napětí (*strain theory* - Merton), teorie sociální dezorganizace (*social disorganization*),<sup>175</sup> teorie diferencované asociace (*differential association theory*)<sup>176</sup> a teorie kulturního konfliktu (*cultural conflict theory*).<sup>177</sup> Subkulturní teorie lze rozdělit na dva typy: reaktivní (reactiv - Cohen, Cloward a Ohlin) a nezávislé (Miller). Pracují s dvěma základními poznatky: gangy reprezentují subkulturu a nejčastěji je najdeme ve čtvrtích dělnické (nižší) třídy.

### 2.6.1 Albert Cohen – *Delinquent Boys: The Culture of the Gang* (1955)

Albert Cohen sjednotil výše zmíněná teoretická východiska a zpopularizoval termín subkultura. Nejdůležitější vliv na něj měla teorie napětí (1938) Roberta Mertona - ten viděl zdroj deviantního chování v samotné sociální struktuře americké společnosti, která klade přílišný důraz a společenský tlak na to, aby byli lidé úspěšní (kulturní cíl). Ne všichni toho však mohou dosáhnout a je více než možné, že ti, co nebudou v tomto ohledu úspěšní, použijí k dosažení těchto cílů třeba i nelegálních prostředků. Přeceňování nutnosti

<sup>171</sup> Garrido Genovés, Vicente; Redondo Illescas, Santiago; Stangeland, Per, (aut.) 3<sup>a</sup> ed., (2006): *Principios de Criminología*. Valencia: Tirant lo Blanch, s. 515.

<sup>172</sup> David Matza (1964) - subkulturní teorie podle něj přeceňují delikvenci mladistvých. Předpokládají totiž, že členství ve zločinecké subkultuře je trvalé. Nižší třídy mají větší obtíže realizovat více legitimní aktivity.

<sup>173</sup> Ferrell (1995) se zaměřil na estetické styly subkultury - jak členové chodí, mluví, jak se oblékají - to podle něj charakterizuje deviantní subkulturu. Ferrell věří, že prostřednictvím takovéto analýzy, mohou být individuální významy za deviací a subkulturou lépe chápány. Kriminologie by se podle něj také měla zaměřit na způsob, jakým agentury společenské kontroly manipulují mediální obrazy, zprávy a veřejné mínění za účelem demonizace subkulturních aktivit.

<sup>174</sup> Demelo, Diane (2000): *Criminological Theory*. University of Missouri-St. Louis, s.17. [http://www.umsl.edu/~keelr/200/Diane\\_Demelo/diane.pdf](http://www.umsl.edu/~keelr/200/Diane_Demelo/diane.pdf)

<sup>175</sup> Chicagská škola - 1920'-1930' - perspektiva sociální dezorganizace. Deviace viděna jako produkt rychlé sociální změny. Shaw a McKay zjistili, že nejvyšší míra delikvence byla soustředěna v rozrůstajících se centrálních obchodních distriktech a že míra zločinnosti byla konzistentní s mírou ukazatelů společenské dezorganizace. Sociální dezorganizace mezi přistěhovaleckými skupinami, které byly nuceny přizpůsobit se nové kultuře, produkovala zločin.

<sup>176</sup> Sutherland nahradil koncept sociální dezorganizace teorií diferencované asociace - *differential association theory* k vysvětlení, proč se zločin soustřeďuje v určitých oblastech - slumech. Společenské skupiny jsou rozdílně organizovány, některé tak, že více podporují deviantní chování. Proces získání vyhraněnosti (definice) podporující zločin je vytvořen asociací s ostatními. Stupeň rozdílné asociace závisí na frekvenci, trvání, prioritách a intenzitě sdružování jedince.

<sup>177</sup> Blackman, Shane: Youth Subcultural Theory: A Critical Engagement with the Concept, its Origins and Politics, from the Chicago School to Postmodernism. *Journal of Youth Studies*. March 2005, Vol. 8, No. 1, s. 1-20, s. 16.

materiálního úspěchu ústí v deviaci.<sup>178</sup> Deviace je tedy výsledkem souhry prvků americké kultury a struktury společnosti.

Cohen zkoumal delikvenci mladistvých a všiml si, že je nejčastější mezi mladými muži patřícími k dělnické třídě, ve slumech největších měst a její nejhojnější formou je delikvence gangu. Ve své slavné knize *Delinquent Boys: The Culture of the Gang*<sup>179</sup> (1955 – Delikventní hoši: Kultura gangů) se zabýval stylem života gangů, zaměřil se na proces, kterým byla subkultura vytvořena a způsob, jakým byla přijata dítětem. Pozice v sociální struktuře určuje problémy, se kterými se dítě bude v životě potýkat. V preadolescentním období si dítě všimne společenského postavení rodiny, rozeznává symboly jiné společenské třídy jako např. oblečení. Děti si osvojují standardy střední třídy, poté však očekávají materiální vybavení, na které nemají prostředky. Dítě se stydí, že jeho rodiče nejsou ekonomicky úspěšní. Tato deprivace (strádání) vede mnoho mladých z dělnické třídy k pocitům frustrace z vlastního postavení (*status frustration*). Cohen považuje společenskou prestiž, životní úroveň, postavení a respekt za žádané společenské komodity. Děti z dělnické třídy jsou pro splnění kritérií střední třídy znevýhodněny dvěma faktory:

1) Děti z dělnické třídy nejsou obklopeny prostředím, které ilustruje hodnoty střední třídy – jejich rodiče mají méně ambicí a menší příjem a neprosazují plánování a prozíravost. Věnují méně pozornosti přístupu ke vzdělání. Osoby z dělnické třídy se neostýchají poprosit o pomoc ostatní a čerpat zdroje ostatních bez pocitu viny a stejně tak se podělí i o své zdroje. Nekontrolují dobře emoce a jsou často agresivní .

2) Děti jsou v nevýhodě, co se týče vlastní startovní pozice. Rodiče ze střední třídy se svým dětem věnují a zároveň v nich vzbuzují ambice. Dávají dětem knihy a hračky. Hlídnou aktivity svých dětí a snaží se je kontrolovat. Jejich děti se snaží o splnění očekávání rodičů. Dítě z dělnické třídy tráví svobodně čas se svými kamarády a spíše je závislé na jejich očekáváních. Rodiče z dělnické třídy se častěji uchylují k fyzickým trestům.

<sup>178</sup> Greek, Cecil E. (1999): *Albert K. Cohen. Survey of Criminological Theory*. Criminology and Criminal Justice Department of Florida State University. <http://www.criminology.fsu.edu/crimtheory/cohen.htm>

<sup>179</sup> Kniha je produktem své doby, je důležité si uvědomit situaci americké společnosti v 50. letech 20. století. Američané byli posedlí americkým snem. Lidé věřili, že prosperující budoucnosti dosáhnou vzděláním a prací. Hodnoty střední třídy, které zdůrazňovaly ambice a materiální úspěch byly dominantními a vše ostatní nebylo přijímáno jako normální. Během druhé světové války bylo téma mladistvé delikvence horkým veřejným tématem a v obyvatelích vzbuzovalo strach a obavy. Na počátku 50. let hrály tři faktory roli v tom, že lidé vnímali delikvenci mladistvých jako velký problém: 1) nárůst výskytu mladistvé kriminality (reportováno FBI a Dětskou kancelář) zvyšoval veřejné znepokojení 2) donucovací orgány podporované vládou, lobbistickými skupinami a veřejným míněním zvýšily počty zatčení 3) mnoho aktů bylo schváleno jako kriminální pouze na základě věku – pití alkoholu nezletilými, sexuální zločinnost, zákaz vycházení, řízení automobilu bez řidičského průkazu. Vnímání veřejnosti problémů delikvence bylo přehnané. Mladistvá delikvence se týkala zejména nižší třídy a dětí imigrantů. Střední třída viděla sama sebe jako lepší a nadřazenou. Zdroj: Greek, Cecil E. (1999): *Albert K. Cohen. Survey of Criminological Theory*. Criminology and Criminal Justice Department of Florida State University. <http://www.criminology.fsu.edu/crimtheory/cohen.htm>

Škola podporuje normy střední třídy a hodnotí podle nich studenty.<sup>180</sup> Děti z dělnické třídy jsou často viděny jako problémové, protože nebyly vychovávány k plnění školních povinností. Nemají dovednosti a prostředky potřebné k úspěchu v institucích, jako je např. škola, které jako by byly navrženy pro úspěch střední třídy. Neúspěchy ve studiu mohou eventuelně vést k neúspěchu v práci, protože po dokončení svého vzdělání vykonávají námi představení lidé většinou málo placené kvalifikované práce. Neúspěch ve škole vede ke ztrátě sebevědomí a děti se pak potýkají s problémy s přizpůsobením (*problems of adjustment*).<sup>181</sup> Když chlapec zažívá frustraci ze svého společenského statutu, může se z něj stát:

1) *Corner boy* – chlapec v rohu, jenž přijme porážku a odstoupí z boje, má omezené šance na úspěch, akademický a sociální handicap mu brání, aby žil podle hodnot střední třídy. Vede běžný způsob života.

2) *College boy* – vysokoškolský chlapec se zaměří na mobilitu do střední třídy, tedy směrem nahoru.

3) *Delinquent boy*<sup>182</sup> – delikventní chlapci se spolčují, integrují se do antisociální subkultury proti systému, ve kterém nejsou schopni uspět.<sup>183</sup> Mnoho jedinců z dělnické třídy se setkává s rozdílem mezi společenskými aspiracemi a disponibilními prostředky k jejich dosažení a tato neshoda mezi cíli a prostředky vytváří stavy emocionálního napětí (vypětí) a nesouhlas s platnými kolektivními normami. Delikventní subkultura existuje proto, aby přispívala k vyřešení problému postavení nižší třídy. Poskytne dětem nová kritéria k získání postavení, která mohou splnit, nabízí jedincům společenské schválení, které představuje uznání uvnitř gangu a mezi přáteli. Tato mládež kompletně odmítne hodnoty a normy většinové společnosti<sup>184</sup> a nahradí je alternativními delikventními hodnotami.<sup>185</sup> Cohen si

<sup>180</sup> Učitelé také používají měřítka střední třídy jako je sdílení, zpoždění potěšení, dlouhodobé cíle, respektování majetku ostatních...tyto standarty nejsou nezbytně evidentní rodičům z dělnické třídy a tak nemohou být od dětí očekávány. Děti z nižší třídy ztrácejí v soutěživém prostředí půdu pod nohama v hledání svého postavení.

<sup>181</sup> Každý jedinec se nachází v rozdílné situaci, která omezuje, co jedinec může mít a co může dělat, což vede k problémům. Každý jedinec také vnímá/rozeznává situaci rozdílně, protože fakta jsou ovlivněna subjektivními faktory jako zájmy, zkušenosti a utkvělé představy. Také morálka vychází z morálního standartu našeho referenčního rámce. Problémy přizpůsobení souvisely podle Cohena silně se společenskou třídou mladého jedince. Zdroj: Greek, Cecil E. (1999): *Albert K. Cohen. Survey of Criminological Theory*. Criminology and Criminal Justice Department of Florida State University. <http://www.criminology.fsu.edu/crimtheory/cohen.htm>

<sup>182</sup> David J. Bordua Cohenovi vytýká, že nevysvětluje, proč stanovil zrovna tyto tři typy a jak k nim dojde. Podle Bordua se corner boy pravděpodobně nestane delikventem, protože byl např. socializován s respektem k majetku ostatních. Pro některé mladistvé může konflikt s měřítky střední třídy být spíše následkem než zdrojem delikvence, kdy např. nedostatek ohledu na vlastnictví může vést ke krádeži a destrukci majetku, tolerance pro fyzickou agresi může vést k vraždě, špatný jazyk může vést k výtržnictví v mladém věku atd. Zdroj: Bordua, David. J.: Some Comments on Theories of Group Delinquency. *Sociological Inquiry*. April 1962, Volume 32, Issue 2, s. 245–260.

<sup>183</sup> Greek, Cecil E. (1999): *Albert K. Cohen. Survey of Criminological Theory*. Criminology and Criminal Justice Department of Florida State University. <http://www.criminology.fsu.edu/crimtheory/cohen.htm>

<sup>184</sup> Standarty střední třídy aplikovatelné na mužskou roli: vlastní ambice, individuální zodpovědnost, rozvíjení a udržování dovedností, askeze, racionalita, rozumové pěstování chování, zdvořilost a osobitost, kontrola fyzické agrese a násilí, respekt ke vlastnictví a konstruktivní využití volného času.

<sup>185</sup> Delikventní chlapci odmítli hodnoty střední třídy. Některé hodnoty považovány střed. třídou za špatné tedy nemusí být špatné podle měřítek delikventního chlapce. Obrácenými společenskými normami jsou např. drzost k autoritám, nedochvilnost, nedodržování školních norem, krádeže a vandalismus, násilí jako zdroj respektu uvnitř skupiny.

všiml, že většina kriminálních činů gangů není motivována penězi ani nemá skutečný záměr/účel, nýbrž je bez užitku. Takovéto chování pramení ze zlomyslnosti a je negativistické. Delikventní chlapci přísluší k mladistvé kultuře, která krade kvůli vzrušení, často totiž zničí to, co ukradli. Neplánují, chovají se impulzivně, nemyslí na budoucnost. Tito delikventi se podle Cohena nijak neodlišují od ostatních adolescentů, jen potřebují získat postavení ilegálními prostředky, protože jim je odepřena možnost získat jej legitimně.

Cohen předpokládal, že se delikventní subkultura nachází u dělnické třídy, kde společenská kontrola nebyla dostatečně silná ke zkrocení delikvence. Jedinec si osvojil hodnoty deviance právě členstvím v gangu – proces deviance tedy závisí na sdružování se s ostatními.<sup>186</sup> Pro Cohena je delikventní subkultura typem mobilní strategie. Normy a hodnoty subkultury jsou obojím – odpovědí i opozicí proti převažujícím normám.<sup>187</sup> Tyto skupiny by se nemusely vytvářet, kdyby jim vzdělávací systém a společnost jako celek dokázala poskytnout jiné alternativní cesty nutné ke spokojenosti se svým postavením.<sup>188</sup> Svoji roli také hraje přistěhovalectví a nezaměstnanost. Je důležité poznamenat, že dělnické prostředí neodmítá všechny hodnoty střední třídy *a priori*. Cohen původně nereferoval o dívkách, později však rozšířil svoji teorii a přišel s typy delikventní subkultury jako např. ženská delikventní subkultura a analyzoval rovněž delikventy pocházející ze střední třídy. Co se týče úlohy rodiny jako příčiny stresu jedince, Cohen ji redukuje na zdroj konfliktu s institucemi střední třídy.<sup>189</sup> Na Cohena navázalo mnoho studií a výzkumů, bylo např. potvrzeno, že nízké sebevědomí souvisí s delikvencí a delikvence jej pak zvyšuje a že děti s nižším sebevědomím jsou více zapojeny v aktivitách gangu.

### **2.6.2 Richard Cloward a Lloyd Ohlin – *Delinquency and Opportunity: A Theory of Delinquent Gangs* (1961)**

Cloward a Ohlin přijímají Cohenův pohled na strukturální původ kriminality a zločinu. Přesto mu vytýkají, že nedokázal vysvětlit různorodost subkulturních forem. Napsali knihu *Delinquency and Opportunity: A Theory of Delinquent Gangs* (1961 – Delikvence a příležitost: Teorie delikventních gangů).

<sup>186</sup> Greek, Cecil E. (1999): *Albert K. Cohen. Survey of Criminological Theory*. Criminology and Criminal Justice Department of Florida State University. <http://www.criminology.fsu.edu/crimtheory/cohen.htm>

<sup>187</sup> King Edward VII School: *5. Functionalist subcultural theories of crime and deviance*. SCY6 – crime and deviance. Learning tables. Overview/timetable of crime and deviance. Studijní materiály ke kurzu. Dostupné k 28.3.2011. <http://learningat.ke7.org.uk/socialsciences/soc-sci/soc/a2/Crime&devianceLT/crime.html>

<sup>188</sup> Livesey, Chris (2006): *Unit M6: Subcultural Theories*. Deviance and Social Control, s.2-4. <http://www.sociology.org.uk/devsubc.pdf>

<sup>189</sup> Sociologové považují chaotické a nedostačující rodiny za běžnou kulturní formu nižší třídy, tedy spíše jako formu určité organizace nežli chaos. Jinými slovy jestliže je určitá forma rodinných struktur běžná či subkulturní, nemusí to být nutně viděno jako zdroj stresu.

Delikventní subkultura je pro autory výsledkem určitého mobilního postoje těch, kteří nedokážou zmenšit své aspirace. Lidé si cení úspěchu – ti, kteří jej mohou dosáhnout, tak činí legitimními prostředky, jako jsou kupř. vzdělání a práce. Využívají tedy tzv. *strukturu legitimních příležitostí (legitimate opportunity structure)*. Po úspěchu touží i lidé, kterým se nedostává legitimních prostředků. Ti pak k jeho dosažení např. páchají kriminální delikty, využijí tzv. *strukturu nelegitimních příležitostí (illegitimate opportunity structures)*, která se vyskytuje v jejich okolí. Mladistvé gangy vznikají v prostředí, kde je legitimní dosažení typických společenských cílů - jako jsou peníze, majetek, postavení v zaměstnání - velice složité. Podle Clowarda a Ohlina existuje pro mladé víc než jedna cesta k dosažení jejich tužeb. Mertonova teorie nesprávně předpokládá, že lidé z nižší třídy, kterým je odmítnut legitimní přístup, mají automaticky jiné, nelegitimní možnosti. Přístup k nelegitimním příležitostem je stejně tak omezený jako k těm legitimním. Delikventní subkultury se rodí a vzkvétají převážně v prostředí nižší třídy. Je jasné, že mezi dospívajícími chlapci vytváří deprivace legitimních prostředků tlak na spáchání zločinu. Kriminální chování se zdá být tedy racionální odpovědí na různé formy deprivace.<sup>190</sup> Druh subkultury, do níž jedinec v dospívání vpluje a jejíž charakter si osvojí, závisí na druhu nezákonných možností, které jsou mu k dispozici, na společenské organizaci čtvrti, v níž žije.<sup>191</sup> Struktury nelegitimních příležitostí (*illegitimate opportunity structures*) můžeme definovat na třech úrovních:

1) *kriminální subkultura* – organizovaná profesionální zločinnost, přístup ke kriminálním sítím existuje tam, kde je stabilní dělnická komunita s kontakty na legální i nelegální obchod a kde se zločinecké podniky mohou vyvíjet. Záměrem je zisk, násilí je minimální - užíváno pouze v nutných případech. Platí konvenční i nekonvenční hodnoty chování. Nutná je přítomnost tří podmínek:

a) stabilní soudružná dělnická komunita - potencionální zločinci budou mít kontakty v dělnické třídě a uvnitř kriminální subkultury – např. ukradené zboží prodají, aniž by jim někdo kladl otázky;

b) úspěšné modely zločinců – lidé v komunitě, kterým se daří docílit kriminální cestou bohatství či vlivu a mladí k nim mohou vzhlížet. Mladým je tak podáván důkaz, že se zločin vyplácí a může být za určitých okolností cestou z chudoby;

c) kariérní struktura pro aspirující zločince.

<sup>190</sup> Livesey, Chris (2006): *Unit M6: Subcultural Theories*. Deviance and Social Control, s. 7-8. <http://www.sociology.org.uk/devtsubc.pdf>

<sup>191</sup> Misis, Marcos (Spring 2010): *Subcultural theories*. The University of Southern Mississippi, School of Criminal Justice. Studijní materiály ke kurzu CJ 325. Dostupné ke dni 29.3.2010. <http://www.usm.edu/cj/Syllabi/Misis/Subcultural%20Theories.pdf>

2) *konfliktní subkultura* – je přítomna tam, kde neexistuje kriminální subkultura. Jedinci žijí v prostředí, které uznává obranu teritoria a násilí (boj mezi skupinami). Delikventi často formují konfliktní gangy z frustrace nad nedostatkem jakékoli jiné vhodné struktury příležitostí. Cloward a Ohlin nezmiňují etnickou dimenzi války gangů.

3) *ústupová subkultura* – je pro toho, kdo nezapadne do určeného společenského řádu ani subkultury. Jedinec se uchýlí k únikovým aktivitám, jako je konzumace drog, alkoholu, které si následně financuje drobnými krádežemi či prostitutí.<sup>192</sup> Cloward a Ohlin ve svých analýzách rodinu zcela ignorují. Stejně tak nepřikládají velkou váhu rase, etnicitě a venkovskému původu.<sup>193</sup>

### **2.6.3 Walter Miller – Lower Class Culture as a Generating Milieu of Gang Delinquency (1958)**

Antropolog a kriminolog Walter B. Miller odmítá ideu, že by subkultura byla jakousi reakcí na dominující hodnotový systém střední třídy. Zastává názor, že na delikventní subkulturu by mělo být pohlíženo jako na nezávislý kulturní fenomén, který je rozšířením kultury nižší<sup>194</sup> třídy. Střední a nižší třída jsou podle něj dvě rozdílné kulturní skupiny, kdy každá z nich má odlišný hodnotový systém, normy chování a přesvědčení (určitý souhlas mezi nimi však existuje). Věř, že delikvence je zakořeněna v hodnotovém systému nižší třídy – kultura nižší třídy generuje prostředí pro delikvenci gangů. Gangy ve skutečnosti reflektují hodnoty (sub)kulturního systému, jehož jsou součástí. Podle Millera se tak delikventní chování mladých nevysvětluje společenskými překážkami, které jim brání v úspěchu, ale existencí určitých subkulturních hodnot, jejichž součástí jsou také násilí a zločinnost. Miller odmítá strukturální pohled Cohena, Clowarda a Ohlina. Domnívá se, že mládež nižší třídy nikdy nepřijme normy a hodnoty většinové společnosti. Nabízí alternativní pohled, a to teorii kultury nižší třídy (*lower class culture*). Miller představuje koncept tzv. ústředních obav (*focal concerns*) – jde o šest ústředních záležitostí, na které klade nižší třída důraz:

<sup>192</sup> King Edward VII School: 5. *Functionalist subcultural theories of crime and deviance*. SCY6 – crime and deviance. Learning tables. Overview/timetable of crime and deviance. Studijní materiály ke kurzu. Dostupné k 28.3.2011. <http://learningat.ke7.org.uk/socialsciences/soc-sci/soc/a2/Crime&devianceLT/crime.html>

<sup>193</sup> David Bordua přikládá význam etnickému, rasovému a venkovskému složení nižší městské třídy: 1) Rasa a etnicita jsou kritérii sociálního žebříčku, která operují do určité míry nezávisle. Rasa je také velkým kritériem v distribuci vzdělání, ekonomických šancí, prestiží. Rasy jsou jinak obdařeny talentem. 2) Rozdílné kulturní (národní) skupiny se ve stejné situaci liší kulturním postojem – jak moc touží po třídní mobilitě a jakými schopnostmi jsou vybaveny pro tento úkol. Rozdílné kultury se také liší v rodinných strukturách atd. 3) skupiny, ve větší míře prezentovány na konci pracovního žebříčku, sebou často přinášejí tradice, které rozdílně produkují kriminalitu a delikvenci. Dává příklad migrantů z jihu, jak bílých tak černých, kteří si sebou přinášejí tradice extrémního individualismu a násilí, latinskoamerická tradice machismu. 4) Venkovské skupiny mohou být schopny špatné adaptace v městském prostředí. 5) Etnická a rasová heterogenita nižších tříd v severní městské populaci vede také o boj o život ve slumu (struggle for life). Bordua zdůrazňuje možnosti násilí gangů založených na meziskupinovém nepřátelství. Zdroj: Bordua, David. J.: Some Comments on Theories of Group Delinquency. *Sociological Inquiry*. April 1962, Volume 32, Issue 2, s. 252-254.

<sup>194</sup> Miller upřednostňuje pojem nižší třída před označením dělnická třída.

1) *Trable, potíže* (troubles) – denními starostmi je být a nebýt v problémech. Rodiče z řad nižší třídy se např. zabývají tím, aby se jejich syn vyhnul rvačkám a dcera neotěhotněla.

2) *Tvrđost, odolnost* (toughness) – být odvážný, schopnost vypořádat se s potížemi, schopnost postarat se o sebe a své přátele. Násilí je viděno jako prostředek vyřešení problému. Ceněn je machismus a síla.<sup>195</sup>

3) *Mazanost, bystrost* (smartness) – schopnost něco získat ochytračením někoho, podfouknout někoho, blýsknout se dobrým vtípem – to vše se najednou stává hodnotou.

4) *Vzrušení* (excitement) – žít na pokraji vzrušení a dělat nebezpečné věci, riskovat, mít srandu, užívat si legrace. Dělnické profese vskutku nedávají prostor k vlastní seberealizaci. Život je příjemný pouze ve volném čase, mimo pracovní koloběh, a tak lidé kladou důraz na to mít zábavu, zabavit se.

5) *Osud, úděl* (fate) – mnozí věří, že jejich život je řízen silami, jež jsou mimo jejich kontrolu. Jsou přesvědčení, že nemají moc ovlivňovat věci a změnit to, co je podle nich dané.

6) *Samostatnost* (autonomy) – zde máme na mysli nezávislost, nespolehání se na ostatní, nelibost respektování autority a pravidel.<sup>196 197</sup>

Chování a hodnoty charakteristické pro kulturu nižší třídy existují proto, aby podporovaly základní funkce způsobu života nižší třídy.<sup>198</sup> Mládež nižší třídy je socializována souborem těchto hodnot. Delikvence není reakcí proti hodnotám střední třídy, ale spíše způsobem života podle svých vlastních kulturních vzorců (tj. kupř. být tvrdý a mazaný). V běžném nudném životě představuje zločin vzrušení a autonomii tím, že odmítá společenské konvence. Podle Millera může být rodina sama o sobě zdrojem stresu a napětí jedince. Rodinu vedenou pouze ženou nepovažuje již za anomálii, jejímž výsledkem je dezorganizace tradiční rodinné struktury (americké společnosti), ale jde podle něj o běžnou formu rodinného života nižší třídy. Miller vyzoroval, že nepřítomnost otce v období chlapcova mládí, představuje konflikt točící se kolem mužské identity.

Pouliční skupiny adolescentů představují důležitou instituci nižší třídy a adolescentní variantu strukturálních forem nižší třídy (lower class structure form). Dílčím typem adolescentních pouličních skupin je také delikventní gang. Tato skupina vrstevníků představuje pro dospívajícího muže velice důležitou a nota bene stabilní skupinu přátel,

<sup>195</sup> Např. profesor sociologie James W. Messerschmidt vidí v násilí mladých vyjádření maskulinity v kultuře dělnické třídy.

<sup>196</sup> Livesey, Chris (2006): *Unit M6: Subcultural Theories*. Deviance and Social Control, s. 8-10. <http://www.sociology.org.uk/devtsubc.pdf>

<sup>197</sup> Naproti tomu střední třída je zaměřena na úspěch a dosažení cílů. Nejdůležitější jsou pro ni instituce jako rodina, práce a pro děti škola.

<sup>198</sup> Nelze je vidět jako hodnoty střední třídy vzhůru nohama.

kteřá mu poskytuje právě to, co chlapci nedává (či nemůže dát) rodina (tedy uspokojuje jeho potřeby – ať už psychologické, vzdělávací či jiné). Pro chlapce vychované matkou znamená tato skupina první skutečnou příležitost, jak se dozvědět o základních aspektech mužské role.

Gang vyžaduje od svých členů vysokou solidaritu a rovněž výběr členů probíhá na vysoce selektivní bázi. Nejdůležitějšími hodnotami členů jsou sounáležitost (belonging) – tedy příslušnost ke skupině a postavení (status) uvnitř skupiny. Těch chlapec dosáhne tím, že prokáže oněch šest výše zmíněných ústředních kvalit. Být členem gangu je pro jedince životně důležité. Kritéria pro členství jsou vysoká a jedinec se snaží chovat podle norem gangu – své referenční skupiny, sankcí může být vyloučení. Adolescenti chtějí být viděni jako dospělí, zkušení, patrná je jejich averze k dětským záležitostem a problémům. Statut dospělého pro něj definují vnější symboly, jakými jsou např. auto, peníze v hotovosti, pozitivně vnímaná je rovněž svoboda se napít, zakouřit si, věnovat se hazardu. Podle Millera právě touha být viděn jako dospělý spíše než pouhá radost z této činnosti jako takové vede k tomu, že jedinec začne holdovat pití, cigaretám atd. Adolescent zosobňuje kvality nižší třídy, jakými jsou tvrdost, mazanost, autonomie, ve větší míře než dospělý a méně se stará o to, zda nemohou být tyto „kvality“ v rozporu se zákonem. Pro gang je také důležitá čest a rovněž hýčkáni si pověsti tvrdých mužů, a to především tváří v tvář ostatním skupinám. To, zda se skupina mladých stane delikventní, závisí podle Millera na mnoha faktorech, jako např. na konkrétních osobách ve skupině a potřebách jejích členů. Primární motivací je tedy dosažení cílů a postavení, které jsou ceněny v jejich kulturním prostředí. Základními tezemi jsou:

1) Následování kulturních praktik, které tvoří základní prvek celoživotních vzorců chování příslušníků nižší třídy, je leckdy příčinou porušení některých legálních norem.

2) Když vedou ke stejnému cíli legální a nelegální cesty, ty, které počítají s nedodržením zákona „se více vyplatí“ – efekt je okamžitý a vložené úsilí poměrně nízké.

3) „Požadovaná“ reakce na určité situace uvnitř kultury nižší třídy opakovaně plodí páchání protiprávního jednání.<sup>199</sup>

Hlavní motivací k delikventnímu jednání je pro člena gangu pozitivní úsilí k dosažení stavu, podmínek a kvalit, které jsou nejvíce oceňovány v jeho nejvýznamnějším kulturním prostředí, jedná tedy podle shody s hodnotami své referenční skupiny – těmito hodnotami

<sup>199</sup> Miller, Walter B.: Lower Class Culture as a Generating Milieu of Gang Delinquency. *Journal of Social Issues*. 1958, Volume 14, Issue 3, s. 5-19, s. 18.



nejsou hodnoty střední třídy, ale nižší třídy respektive gangu. Jak Miller zdůrazňuje, kultura nižší třídy se těší rozdílné tradici po mnoho let.<sup>200</sup> Subkulturní hodnoty nemusejí být nutně v opozici proti většinové společnosti, jde o nezávislé subkultury. Představují nezávislé řešení problémů, se kterými se lidé potýkají v každodenním životě.<sup>201</sup> Millerovi se dostalo smíšených reakcí – např. nepostřehl, že mnoho lidí nižší třídy se bez potíží podřizuje a přizpůsobuje společenským normám střední třídy.<sup>202</sup>

Dnes je jasné, že pouze jeden pohled sám o sobě zcela nevysvětlí účast mladých na gangovém násilí. Na vstup jedince do gangu má vliv mnoho faktorů. Každý teoretický přístup má svá omezení, nicméně napomáhá k porozumění násilí gangů. Představili jsme si první subkulturní teorie. Podíváme se, zda mohou objasnit vznik a násilí maras. Maras mají jednoznačně vlastní subkulturu, mají vlastní normy, hodnoty a systém víry. Kolektiv a kolektivní identita jsou klíčové. Členové maras pochází z chudých rodin, kde rodina často neplní svoji úlohu, z prostředí, kde se škola dětem dostatečně nevěnuje a kde chybí aktivity pro děti ke smysluplnému trávení volného času. Zejména televize dětem ukazuje, co nemají a nemůžou mít. Členové maras nevidí svoji budoucnost ve stávající společnosti, která jim nic nedává. Sociální mobilita je v zemích severního trianglu velice nízká. Většina mladých lidí nemůže najít práci a nevidí tak šanci na uplatnění v běžném životě. Oni vlastně ze svého pohledu nemohou nic ztratit a život v maras se zdá být tak vzrušující. Jsem přesvědčena, že řada z nich je svým postavením skutečně frustrována – přijdou si nedůležití. A právě vstup a členství v maras jim dává postavení a respekt.

Situace americké společnosti v 50. letech 20. století je přirozeně odlišná od současných společností severního trianglu. Základní rozdíl je v tom, že tzv. střední třída (dominantní kultura, o které mluví Cohen), je a byla v zemích severního trianglu slabá (kolem 8 % obyvatel). Většina obyvatelstva je tradičně chudá a žije odděleně od bohatého segmentu populace. Mladí členové maras tak nemají šanci proniknout ani do spodních pater střední třídy. Demokratický režim však dává falešnou naději, že to možné je. Mladí lidé přežívají ze dne na den a je jim odepřen způsob ke zlepšení situace. Nemyslím si, že rozdělení rodičů střední a dělnické třídy je tak jednoznačné. Řada chudých rodičů má respekt ke vzdělání, je ambiciózní a vidí lepší budoucnost pro své děti a věří ve stejné hodnoty jako střední třída.

<sup>200</sup> Miller, Walter B.: Lower Class Culture as a Generating Milieu of Gang Delinquency. *Journal of Social Issues*. 1958, Volume 14, Issue 3, s. 5-19, s. 14-19.

<sup>201</sup> Bordua, David J.: Some Comments on Theories of Group Delinquency. *Sociological Inquiry*. April 1962, Volume 32, Issue 2, s. 245-260, s. 250-252.

<sup>202</sup> Demelo, Diane (2000): *Criminological Theory*. University of Missouri-St. Louis, s.20. [http://www.umsl.edu/~keelr/200/Diane\\_Demelo/diane.pdf](http://www.umsl.edu/~keelr/200/Diane_Demelo/diane.pdf)

Podle mého názoru maras neodmítají hodnoty a normy střední třídy, ale odmítají stávající strukturu společnosti. Vznik maras odpovídá Cohenovu pohledu na strukturální původ gangového násilí. Problém střední a nižší třídy však nedefinuje konflikt členů maras se společností. Maras se cítí zcela společensky vyloučení. Část, kdy Cohen charakterizuje delikventního chlapce a gang, je v souladu s jevem maras. Problematiku vystihuje následující citát: „Proces globalizace na jednu stranu rozšiřuje spotřebitelská očekávání mladých, ale na druhou stranu snižuje nabídku prostředků (práce, příjmy) k jejich získání. Ve světě, ve kterém převažují značky – aut, košil, oblečení a módy obecně, pro které je vyžadována kupní síla, kterou většina mladých nemá – mnoho mladých hledá „značku mara“ jako hledání identity, jako forma vzepření se – zařazení se ve srovnání s ostatními.“<sup>203</sup>

Podle Clowarda a Ohlina je gang jako konfliktní subkultura jednou ze struktur nelegitimních příležitostí a vzniká v prostředí, kde je velice složité dosáhnout legitimním způsobem společenských cílů. S tímto naprosto souhlasím. Ti, co vstoupili do maras, vidí více výhod v životě v gangu než mimo něj – podle sebe samých si tedy polepšili. K přesnému posouzení teorie Clowarda a Ohlina bychom potřebovali podrobné informace o čtvrtích, kde se maras pohybují. Byl by nutný podrobný terénní výzkum k zjištění, jaká je v nich nelegitimní struktura příležitostí. Bylo by zajímavé zjistit, zda existuje ve čtvrti, kde působí gang, zároveň i kriminální subkultura a jak funguje a jak do ní jedinec může vstoupit. Byly by možné dvě hypotézy: Vzhledem k tomu, že velký podíl na příjmech maras představuje výpalné, je těžké si představit, že by si kriminální bandy či organizovaný zločin nechaly ujít tuto možnost výdělku, tedy že by nechaly maras takto volně působit. Z toho vyplývá, že oblasti vlivu maras a kriminálních zločinců se nepřekrývají. Ve čtvrti, kde působí maras, neexistuje jiná struktura nelegitimních příležitostí, a tak mladí vstupují do mara. Potvrdilo se, že většina členů maras nemá vazby na organizovaný zločin, ty marero získává především ve vězení.

Na druhou stranu je možné, že tyto subkultury existují pospolu. Aktivity maras a kriminálních skupin jsou odlišné, a tak si vzájemně nepřekáží. Např. maras jsou pouze malými obchodníky s drogami a výpalné, které vybírají, není pro kriminální bandy tak lákavé. V poslední době se také některé skupiny maras snažily zvýšit svůj podíl na trhu s drogami, což vedlo k tvrdému boji s kriminálními bandami. Do maras se většina členů dostává přes

---

<sup>203</sup> Tamayo, Eduardo G. (2005): *Maras: ¿Nueva amenaza internacional?* Agencia Latinoamericana de Información. America Latina en movimiento. <http://alainet.org/active/10276&lang=es>

kamarády či členy rodiny, měli tedy příležitost ke vstupu. Možná, že jedinci co jsou v mara, nemají takovou příležitost dostat se do kriminální skupiny. To by potvrdovalo Clowarda a Ohlina, že ne všichni mají stejný přístup k nelegitimním strukturám příležitostí.

Myslím si, že důležitým faktem, který Ohlin a Cloward přehlédli je, že kriminální a konfliktní subkultura nabízí jedincům odlišné věci. Gang nabízí kolektivní identitu, rodinu, přátelství, oporu, kamarády se stejnými problémy. Kriminální bandy jsou zaměřeny hlavně na zisk. Do mara také někdy vstupují jedinci ve velice nízkém věku, např. deseti let. Kriminální bandy nepotřebují tak mladé členy. I když jsou jedinci starší, zůstávají v mara a spoléhají se na své kamarády. Jedná se tedy o odlišné skupiny. Maras jsou najímány profesionálními zločinci, dělají za ně často špinavou práci.

Sociologové se shodují na tom, že problém maras je ve velké míře problémem sociálního vyloučení. V zemích severního triangu nejde ani tak o kulturu nižší třídy, protože většina obyvatel je chudá, jako o stav celé společnosti obecně. Vyplývalo by z toho, že hodnotami většinové společnosti jsou hodnoty a kultura nižší třídy? Ve společnostech severního triangu působí podmínky, které umožňují fungování maras. Můžeme souhlasit s Walterem Millerem v tom, že maras reflektují hodnoty kulturního systému, jehož jsou součástí. Např. mnoho obyvatel považuje násilí za řešení problému. Osobně se ale domnívám, že mládež nižší třídy může přijmout normy a hodnoty střední třídy. Co se týče ústředních obav, které Miller uvádí, jsou tyto také ústředními záležitostmi maras? Denní starostí maras skutečně je vyhnout se problémům – zejména nebýt zatčen policií, nebýt napaden soupeřícím gangem. Odvaha, nebojácnost a síla jsou nezbytné pro život v mara. Mazanost, bystrost – důležité je ochytračit např. policii, autority, nicméně mezi členy navzájem je vyžadována přímota a férovost. Vzrušení a tzv. *vida loca* jsou klíčovými prvky v mara. Osudovost je významná pro *mareros*. Předčasnou či násilnou smrt berou jako přirozený úděl divokého života. Bůh má náš život ve svých rukou a klid nás čeká až po smrti. *Mareros* nerespektují nic a nikoho kromě vlastních kamarádů a vnitřních pravidel skupiny. Těchto šest bodů je v souladu se stylem života maras. Nejsm si však jistá, zda byly maras v těchto hodnotách vychovávány, spíše si myslím, že jde o kodex života na ulici - hodnoty důležité pro pouliční způsob života<sup>204</sup>. Miller měl na mysli především chlapecké gangy, jak

---

<sup>204</sup> Antropolog a kriminolog James Diego Vigil se zabýval významem pouliční socializace (street socialization). Pouliční subkultura se objeví u dětí, které nejsou pod kontrolou rodiny, školy či vymahatelů zákona. Ulice se stala učebním prostředím, naučí se, co je zde potřeba k získání statusu a souhlasu. Zdroj: Vigil, James Diego: Urban Violence and Street Gangs. *Annual Review of Anthropology*. 2003, Vol. 32, s. 225-242.

víme, v maras mají své místo i dívky. Příslušnost ke skupině je skutečně nejdůležitější hodnotou. Svůj statut získává členstvím v mara - ovšem členství je na celý život, není možné být z mara vyloučen.

### 3. MARAS A SOUČASNÁ SPOLEČNOST

---

#### 3.1 Dopady činnosti gangů a vliv maras na současnou společnost

---

Maras jsou stále více označovány (politiky, médií) za původce násilí, zdroj nestability a nebezpečnosti v zemích severního trojúhelníku a za vážnou hrozbu státu. I když by se problematika maras neměla podceňovat, pravdou zůstává, že kolem maras se šíří mnoho stereotypů (dramatizování problému, zjednodušování), které jsou šířeny médií, aby byly ospravedlněny represivní kroky vlády proti gangům. Strach a odmítnutí maras zapříčiňují, že se jim uzavírá přístup k legální a slušné práci. Tetování je okamžitě identifikuje jako mareros a potenciální zaměstnavatelé je proto často odmítají. Potíže při hledání placené práce je zanechávají v prekérní situaci bez příjmů a jedinec se dostává ještě hlouběji do dynamiky mara, která mu kompenzuje nedostatek zdrojů a přijetí.<sup>205</sup> Život v mara výslovně zavazuje k zapojení se do trestné činnosti a odporu, vzpírání se jakékoli aplikaci práva. Členové páchají trestné činy ne pouze jako prostředek k dosažení cíle, ale jako esenciální projev toho, kým jsou. Jsou ochotni za svoji identitu i zemřít.

##### 3.1.1 Podíl maras na násilí a kriminalitě v zemích severního trojúhelníku

---

Společnosti severního trojúhelníku jsou velice násilné. Jako ukazatel se používá roční počet vražd na 100 000 obyvatel. V roce 2006 byl celosvětový průměr 9 vražd na 100 000 obyvatel, např. v Evropě 8, v Chile 1, v Mexiku 25 (viz Graf 8). V El Salvadoru tato hodnota dosahovala 65 vražd na 100 000 obyvatel, v Guatemale 47 a v Hondurasu 46 (viz Tabulka 11.).<sup>206</sup> V roce 2009 se dle dat policie El Salvadoru v zemi odehrálo 4365 vražd s denním průměrem 12 vražd. Z toho vyplývá počet 71 vražd na 100 000 obyvatel, což představuje nejvyšší číslo v El Salvadoru za posledních deset let a zároveň jde o nejvyšší hodnotu v celé Latinské Americe.<sup>207</sup> Lze tedy říci, že El Salvador zůstává podle tohoto měřítka jednou ze zemí s největší mírou násilí na světě. V letech 1994 a 1995 hodnoty dosahovaly závratných 150–160 vražd na 100 000 obyvatel, a to 4 roky po uzavření válečného konfliktu. Násilí tedy nezmizelo, pouze změnilo svoji podobu. „Gangy označované maras nejsou výrazem

---

<sup>205</sup> Solís, Luis Guillermo: Pandillas juveniles y gobernabilidad democrática en América Latina y el Caribe, in: Solís, Luis Guillermo a Rojas Aravena, Francisco (editores) (2008): *Crímen organizado en América Latina y el Caribe*. Santiago, Chile: Catalonia – FLASCO, s. 154-155.

<sup>206</sup> UNDP (october 2009): *Human Development Report for Central America 2009-2010 – Opening spaces to citizen security and human development*. s.12.

<sup>207</sup> Latin American Herald Tribune: El Salvador Had 4,365 Murders in 2009, the Most in 10 Years. *Latin American Herald Tribune*, San Salvador. 2010. <http://laht.com/article.asp?ArticleId=349684&CategoryId=23558>

ahistorického násilí, ani nejsou cizí druhu společnosti, která byla každodenně budována. Jsou to mladí lidé a dospělí, ženy, děti s tváří, které patří, ačkoli je snaha to popřít, do této sféry, které nazýváme národem.<sup>208</sup> Středoamerické vlády a autority USA se vzájemně obviňují ze zodpovědnosti za vznik problému maras v zemích severního trianglu. Nejedná se však o problém Spojených států importovaný do Střední Ameriky. Jde spíše o to, že se fenomén maras v návaznosti na domácí dění a podmínky vyvinul, zvětšil a přeměnil v tamější „horký brambor“.<sup>209</sup>

Na základě dat Ústavu soudního lékařství v El Salvadoru v roce 2003 měla 57,4 % vražd na svědomí běžná trestná činnost, 5,7 % společenské násilí (např. v rodině) a u 28,9 % nebyl identifikován původ. U pouhých 8 % byla dokázána odpovědnost maras. V roce 2004 byla vina maras prokázána u 9,9 % vražd, v roce 2005 u 13,4 % vražd a v roce 2006 bylo maras dokázáno 10,7 % (viz Tabulka 12).<sup>210</sup> Navzdory těmto důkazům oficiální diskurs prezentuje nebezpečí maras jako hlavního viníka násilí v zemi. „Současným nepřítelem či hrozbou není politický oponent, ale subjekt, který může nabýt podoby delikventní, kriminální, anebo více konkrétně, jak uvádějí vládní salvadorské politiky, podoby „marero“.<sup>211</sup> Maras se staly obětními beránky, na které byla svalena vina za zvýšenou míru kriminality. Neexistují empirická data, která by dokazovala, že skupiny maras jsou hlavními pachateli násilí v zemích severního trianglu. Maras jsou pouze jedním z aktérů násilí.

Každá země disponuje jinými registry, typy databází a jinak kategorizuje trestné činy. Ošidnost systému registrací delikvence, nízká kapacita vyšetřování a nedostatek transparentnosti policejních sborů v regionu znemožňují s přesností zjistit skutečnou účast gangů na trestné činnosti.<sup>212</sup> Chybějí systematické záznamy o odpovědnosti pandillas týkající se trestných činů. Měštští muži ve věku 15-24 let jsou všeobecně odpovědni za velkou míru násilí v každé společnosti a stejně tak jsou jeho oběťmi, a to nezávisle na tom, zda existuje problém mladistvých gangů.

---

<sup>208</sup> Martel Trigueros, Roxana: Las maras salvadoreñas: Nuevas formas de espanto y control social, in: : Valenzuela Arce, José Manuel; Nateras Domínguez, Alfredo a Reguillo Cruz, Rossana (Coordinadores) (2007): *Las Maras identidades juveniles al límite*. México: El Colef / Universidad Autónoma Metropolitana / Casa Juan Pablos, s. 85.

<sup>209</sup> Rodgers, Dennis; Muggah, Robert and Stevenson, Chris (may 2009): *Gangs of Central America: Causes, Costs, and Interventions*. Small Arms Survey – Occasional Paper 23. Geneva: Graduate Institute of International and Development Studies, s. 9.

<sup>210</sup> Banco Mundial (2011): *Crimen y Violencia en Centroamérica. Un Desafío para el Desarrollo*. Documento de Banco Mundial, s. 16. Dostupné na: [http://issuu.com/world.bank.publications/docs/crimen\\_y\\_violencia](http://issuu.com/world.bank.publications/docs/crimen_y_violencia)

<sup>211</sup> Martel Trigueros, Roxana: Las maras salvadoreñas: Nuevas formas de espanto y control social, in: : Valenzuela Arce, José Manuel; Nateras Domínguez, Alfredo a Reguillo Cruz, Rossana (Coordinadores) (2007): *Las Maras identidades juveniles al límite*. México: El Colef / Universidad Autónoma Metropolitana / Casa Juan Pablos, s. 84.

<sup>212</sup> Aguilar, Jeannette a Carranza, Marlon (2008): *Las maras y pandillas como actores ilegales de la región*. San Salvador: Estado de la Región. Informe Estado de la Región 2008, s. 15.

Snadný a kladný přístup ke zbraním je bezpochyby faktorem, který má vliv na míru násilí. Jak uvádí Světová banka, pro rok 2007 byl celkový počet střelných zbraní (legálních i nelegálních) v regionu Střední Ameriky odhadován na 4,5 milionů, z toho 3 miliony střelných zbraní v zemích severního trianglu. Mnohé z těchto střelných zbraní pochází ještě z dob válečných konfliktů v 70. a 80. letech 20. století a řada z nich byla darována jako pomoc během studené války. Zejména v El Salvadoru, Guatemale a Nikaragui se po ukončení střetů dostaly tisíce zbraní na nelegální trhy a poté se rozšířily do zemí s menším konfliktem - Kostariky, Hondurasu a Panamy. Nicméně během let 2000-2006 země Střední Ameriky dramaticky navýšily dovoz nových zbraní. V El Salvadoru bylo k roku 2007 registrováno 198 000 střelných zbraní z celkového odhadu 450 000, v Hondurasu 133 185 z 600 000 a v Guatemale<sup>213</sup> jde o alarmující počet 147 581 registrovaných (a tedy legálních) zbraní z celkově odhadovaného počtu 1 950 000 (viz Tabulka 13). V zemích severního trianglu je pistole použita až u 80 % vražd.<sup>214</sup>

Mareros získávají zbraně koupí na ulici, krádeží, či jim je dodána gangem. Jsou známy případy, kdy sami zkorumpovaní policisté dodávali maras zbraně. Samotní pandilleros uvádí, že u sebe zbraň nenosí každodenně, ale že jim ji klika poskytne, když jdou splnit misi.<sup>215</sup> Maras užívají zbraně vysoké kvality, zejména pistole typu AK-47s a výbušniny (granáty).

Pro lepší představu, jak se středoamerické státy liší v míře násilí gangů, je vhodné porovnání antropologa Davida Rodgerse. Máme-li stupnici od 1 k 100, kdy 100 znamená nejvíce násilí způsobené pandilleros v zemi: El Salvador by dosáhl hodnoty 100, Honduras okolo 90, Guatemala asi 70, Nikaragua okolo 50 a Kostarika 10.<sup>216</sup>

Dostupné údaje ukazují, že nejčastějšími delikty, které byly přisouzeny zatčeným pandilleros v roce 2004 v El Salvadoru bylo nedovolené sdružování se, rušení veřejného pořádku a odpor při zatýkání (viz Tabulka 14). Kromě těchto trestných činů, které souvisely s platností antigangových zákonů (ley antimaras), byli pandilleros ve velké většině vězněni za vraždy, loupeže a výhrůžky/hrozby. Je zajímavé, že v Guatemale byli nejvíce zatýkáni

<sup>213</sup> Podle *Red Centroamericana para la Construcción de la Paz y la Seguridad* (Středoamerická síť pro budování míru a bezpečnosti) měla v roce 2006 největší počet registrovaných střelných zbraní ze zemí Střední Ameriky Guatemala - 253 514 zbraní. V roce 2002 vláda Guatemaly hlásila, že je v zemi více jak 180 000 registrovaných zbraní a mise OSN v Guatemale (MINUGUA) odhadovala, že je navíc v oběhu další 1,8 miliónu nelegálních střelných zbraní. Jedná se o šokující počet na tak malou zemi. Zdroj: UNODC (2007): *Crímen y desarrollo en Centroamérica. Atrapados en una Encrucijada*. Oficina de las Naciones Unidas contra las Drogas y el Crímen, s. 74. [http://www.pnud.or.cr/index.php?option=com\\_docman&task=doc\\_download&gid=117&Itemid=6](http://www.pnud.or.cr/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=117&Itemid=6)

<sup>214</sup> Banco Mundial (2011): *Crímen y Violencia en Centroamérica. Un Desafío para el Desarrollo*. Documento de Banco Mundial, s. 21. Dostupné na: [http://issuu.com/world.bank.publications/docs/crimen\\_y\\_violencia](http://issuu.com/world.bank.publications/docs/crimen_y_violencia)

<sup>215</sup> Ranum, Elin Cecilie (2006): *Pandillas juveniles transnacionales en Centroamérica*, México y Estados Unidos. Diagnóstico Nacional Guatemala. San Salvador: IUDOP. s. 14.

<sup>216</sup> Rodgers, Dennis; Muggah, Robert and Stevenson, Chris (may 2009): *Gangs of Central America: Causes, Costs, and Interventions*. Small Arms Survey – Occasional Paper 23. Geneva: Graduate Institute of International and Development Studies, s. 25.

za delikty týkající se drog, krádeží a rvaček (viz Graf 9). V El Salvadoru jsou členové maras více zapojeni v deliktech jako jsou vraždy, zatímco v Guatemale se hlavně podílejí na aktivitách spojených s konzumací a distribucí drog a majetkové trestní činnosti. Na konci roku 2007 představovali pandilleros v El Salvadoru třetinu vězňů (32 %), v Hondurasu tvořili v roce 2005 pětinu trestanců (21,6 %). V Guatemale byl v roce 2006 podíl pandilleros ve věznicích pouhých 5,8 % (viz Tabulka 15).<sup>217</sup> Malý podíl uvězněných pandilleros v Guatemale také souvisí se skutečností, že země nezavedla protigangové zákony.

### 3.1.2 Kriminální aktivity maras

Násilí maras je často omezeno na chudší lokální komunity a proti členům rivalské skupiny ve smyslu oko za oko, zub za zub. Během posledních let však maras v důsledku represivních vládních politik prochází přeměnou, více se profesionalizují a institucionalizují. Zapojují se do trestné činnosti většího dopadu, participují na všudypřítomném a rozšířeném násilí, které je vykonáváno pod různými motivy a různými způsoby. Také už striktně neplatí pravidlo zákazu krádeží či útoku proti osobám z vlastní čtvrti či komunity. Mezi kriminální aktivity maras můžeme zařadit drobné krádeže, vydírání, ozbrojené loupeže, přepadení/útoky, únosy, obchod s drogami, vraždy, vraždy na objednávku, pašování osob přes hranice, pašování zbraní...<sup>218</sup>

Velmi důležitým zdrojem příjmů maras je vydírání. Maras původně ve svých oblastech žádaly od kolemjdoucích či rezidentů drobné příspěvky, např. na podporu rodiny mrtvého pandillero, dnes jde o vydírání ve velkém stylu. Tzv. renta, či „vybírání daní“ (denní, týdenní) od obchodníků, podnikatelů a občanů je platbou za „ochranu“. Lidé platí za to, že nebudou zavražděni, že maras nezabaví a nezaberou jejich obchody a domovy. Platí za zajištění bezpečnosti dětí, které nebudou na cestě do školy zbity či znásilněny. Díky působení maras bylo nemalé procento malých byznysmenů nuceno na čas uzavřít svoji živnost. V roce 2006 IUDOP provedla anketu ve věznicích, ze které vyplynulo, že za vydírání bylo odsouzeno v El Salvadoru 4,2 % a v Guatemale 4,3 % uvězněných pandilleros.<sup>219</sup> Jedním ze sektorů, který je těžce postižen touto rentou, je veřejná doprava. Řidiči a majitelé autobusů musí platit denní „mýtné“. Šoféři minibusů platí 3-5 dolarů denně, aby mohli projíždět oblastmi,

<sup>217</sup> Aguilar, Jeannette a Carranza, Marlon (2008): *Las maras y pandillas como actores ilegales de la región*. San Salvador: Estado de la Región. Informe Estado de la Región 2008, s. 21.

<sup>218</sup> Obchodováním maras s drogami a jejich spoluprací s organizovaným zločinem se podrobně zabývá kapitola 4.

<sup>219</sup> V Guatemale se pro rok 2004 (viz Graf č.) neuvádí partikulárně mezi důvody zatčení vydírání. Můžeme z toho vyvodit, že tato aktivita nebyla dříve (před rokem 2004) tak běžná, jako o dva roky později v roce 2006.



kteří kontrolují maras.<sup>220</sup> V El Salvadoru byly také zjištěny případy, kdy zaměstnanci veřejné dopravy vedli vydírání pandilleros proti vlastní společnosti.<sup>221</sup> V Guatemale jsou časté vraždy řidičů a zaměstnanců autobusů, kteří odmítnou platit výpalné. Policejní údaje uvádějí, že v první polovině roku 2010 (do července 2010) bylo v Guatemale zabito 57 řidičů, 30 průvodčích a asistentů a 36 pasažérů.<sup>222</sup> Obchodní a průmyslová komora v San Miguel (El Salvador) potvrdila, že 80 % jejích členů je vydíráno maras a že některé obchody jim měsíčně platí mezi 1200-1400 dolary.

Vraždy jsou pro maras samozřejmostí. Motiv vraždy může sahat od ekonomických důvodů až po krevní mstu: eliminace opozičních gangsterů (pomsta, spory o teritorium...), popravy disidentů a zrádců vlastního gangu, vyřizování účtů s občany „neplatí-li“ svoji rentu, zabití svědka deliktu, zabití pro vztah se členy konkurenční maras, zabití za odmítnutí poskytnutí jim jakékoliv služby, dostane-li se s nimi člověk do sporu... Vraždy jsou nejčastějším zločinem na objednávku. Stále častější praktikou je vnitřní očištění.<sup>223</sup> Výsledkem nelítostného boje mezi MS-13 a M-18 bylo např. 18 mrtvých 7. září 2005 při útoku na továrnu bot v San Pedro Sula v Hondurasu.<sup>224</sup> V El Salvadoru bylo od roku 2005 zabito několik strážců věznic, stejně jako byli zavražděni někteří členové vězeňských technických týmů. Část z těchto vražd byla přičtena členům maras.<sup>225</sup>

Nájemné zabíjení je poměrně novou aktivitou, která je obecně vykonávána v rámci nájemních vztahů pro ostatní kriminální skupiny. Maras MS a M-18 v El Salvadoru změnily v posledních dvou letech způsob odstranění svých obětí. Dříve byly tradičními místy řeky a potoky, nyní jsou „populární“ hromadné hroby ve venkovských oblastech nedaleko hlavního města. Podle záznamů generálního prokurátora bylo v roce 2009 nalezeno 170 těl v tajných hrobech, zatímco za první půl rok 2010 se již našlo přes 150 těl. Každá klika zabíjí jiným způsobem. Roste brutalita vražd, zejména vražd žen.<sup>226</sup>

Maras jsou zapojeny do pašování osob a migrantů, ale chybějí konkrétní data o jejich podílu na této činnosti. Maras v roce 2005 účtovaly kolem 5000-8000 dolarů na hlavu

<sup>220</sup> UNODC (2007): *Crimen y desarrollo en Centroamérica. Atrapados en una Encrucijada*. Oficina de las Naciones Unidas contra las Drogas y el Crimen, s. 70. [http://www.pnud.or.cr/index.php?option=com\\_docman&task=doc\\_download&gid=117&Itemid=6](http://www.pnud.or.cr/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=117&Itemid=6)

<sup>221</sup> Aguilar, Jeannette a Carranza, Marlon (2008): *Las maras y pandillas como actores ilegales de la región*. San Salvador: Estado de la Región. Informe Estado de la Región 2008, s. 23.

<sup>222</sup> Valladares, Danilo: Youth Gangs – Reserve Army for Organised Crime. IPS – *Inter Press Service News Agency*, Guatemala City. 21.9.2010. <http://ipsnews.net/news.asp?idnews=52913>

<sup>223</sup> Aguilar, Jeannette a Carranza, Marlon (2008): *Las maras y pandillas como actores ilegales de la región*. San Salvador: Estado de la Región. Informe Estado de la Región 2008, s. 19-22.

<sup>224</sup> Valladares, Danilo: Youth Gangs – Reserve Army for Organised Crime. IPS – *Inter Press Service News Agency*, Guatemala City. 21.9.2010. <http://ipsnews.net/news.asp?idnews=52913>

<sup>225</sup> Aguilar, Jeannette a Carranza, Marlon (2008): *Las maras y pandillas como actores ilegales de la región*. San Salvador: Estado de la Región. Informe Estado de la Región 2008, s. 37.

<sup>226</sup> Lemus, Eric: Las fosas comunes de las maras. *BBC Mundo*, El Salvador. 2.6.2010.

[http://www.bbc.co.uk/mundo/america\\_latina/2010/06/100601\\_0351\\_maras\\_fosas\\_ao.shtml](http://www.bbc.co.uk/mundo/america_latina/2010/06/100601_0351_maras_fosas_ao.shtml)

za propašování do USA. Zdá se však, že tato migrace zůstává mimo rámec organizovaného zločinu. Existuje mnoho incidentů, kdy členové maras olupují, okrádají dobrovolné emigranty mířící na sever. V mexickém městě Tapachula na hranici s Guatemalou maras přepadávají chudé imigranty mířící nelegálně do USA.<sup>227</sup>

### 3.1.3 Maras jako oběti násilí

Maras nejsou pouze pachatelé násilí, ale také jeho oběťmi. Proměnily se ve vražedné cíle různých segmentů společnosti. V posledních letech byl zaznamenán nárůst sociálních čistek. Organizace Human Rights Watch a Amnesty International ve spolupráci s Ministerstvem zahraničních věcí USA v roce 2005 přednesly důkazy o paramilitantních smrticích četách v Hondurasu a El Salvadoru. Tato uskupení jsou mnohdy vědomě zacílena na pandilleros a na sociálně ohroženou mládež obecně, a to s tajnou dohodou se státními autoritami.<sup>228</sup> Tyto vraždy marereos mohou být páchany skupinami, jež bojují proti zločinnosti v oblasti svého bydliště či podniku, či mohou být akcemi orgánů, jež bojují proti zločinu a organizovanému zločinu.<sup>229</sup> V Hondurasu a Guatemale závažnost fenoménu dokazuje účast některých podnikatelů, policejních složek a členů mafie.

Nevládní mezinárodní organizace Casa Alianza, zaměřená na rehabilitaci a ochranu dětí ulice v Hondurasu, Nikaragui, Mexiku a Guatemale, zdokumentovala v Hondurasu od roku 1998 do října 2010 na 5863 vražd mladistvých. Jedná se o osoby mladší 22let, z toho třetinu tohoto počtu tvoří občané mladší 18 let.<sup>230</sup> Mezi oběťmi převažují členové maras nebo pandillas a jejich sympatizanti. Casa Alianza odhaduje, že střety mezi gangy mají na svědomí 40 % vražd. 25 % připadá na soukromé bezpečnostní strážce a 15 % na nájemné vrahy.<sup>231</sup> V 90 % případů je zabití způsobeno střelnou zbraní. Tyto vraždy nejsou většinou vyšetřovány a jejich pachatelé se těší naprosté beztrestnosti.<sup>232</sup>

2. února 2010 v provincii Cuscatlán v El Salvadoru neznámý pachatel zastřelil a zabil sedm podezřelých členů maras. Pouze o čtyři dny později bylo v restauraci na okraji San

<sup>227</sup> Arana, Ana: How the Street Gangs Took Central America. *Foreign Affairs*. Vol. 84, No. 3 (May - Jun., 2005), s. 98-110. Dostupné na: <http://www.panama-guide.com/article.php/20050615221448528>

<sup>228</sup> Rodgers, Dennis; Muggah, Robert and Stevenson, Chris (may 2009): *Gangs of Central America: Causes, Costs, and Interventions*. Small Arms Survey – Occasional Paper 23. Geneva: Graduate Institute of International and Development Studies, s. 13, 27.

<sup>229</sup> Aguilera Peralta, Gabriel: Enfrentar la violencia con “mano dura”: políticas de contención en Centroamérica. *Pensamiento iberoamericano*. 2008, Nº. 2, (Ejemplar dedicado a: (In)Seguridad y violencia en América Latina: un reto para la democracia), s. 124-140, s. 134.

<sup>230</sup> Casa Alianza – Instituto Internacional de Casa Alianza Honduras (noviembre 2010): *Análisis de las Ejecuciones Arbitraria y/o Muertes Violentas de niños, niñas y jóvenes en Honduras. Septiembre-Octubre 2010*. Tegucigalpa Honduras.

<sup>231</sup> Carroll, Rory (Saturday 13 November 2010): Honduras: “We are burying kids all the time”. *The Guardian*. <http://www.guardian.co.uk/world/2010/nov/13/honduras-maras-gangs-deaths-kids>

<sup>232</sup> Casa Alianza vydává každé dva měsíce podrobnou zprávu o vraždách mládeže v Hondurasu. V průměru jsou denně zabiti tři mladí lidé. Pouze v měsících září a říjnu roku 2010 došlo k 162 vraždám mladistvých. V 89% případů zůstal pachatel naprosto neznámý.

Salvadoru přepadeno neznámými útočníky pět mužů. Ozbrojenci kontrolovali, mají-li oběti tetování a zda patří k maras. Přestože nenašli důkazy poukazující na příslušenství k maras, založili oheň. Oběti neměly vazby na gangy, byli to studenti a stavební dělníci. Aktivitu smrtících čet sdílejí všechny tři země severního trojúhelníku a představují další hrozbu již tak křehkým demokraciím.<sup>233</sup>

Příslušníci maras jsou také oběťmi zneužívání a neustálé hrozby od jednotlivců a policie. Policie je často jedinou vládní institucí přítomnou ve čtvrti, představuje první kontakt gangů s právním systémem. Existují případy, kdy je policie zadrží a po propuštění mají vyšetřovaní zranění nesoucí znaky mučení a násilí. Došlo i k takovým případům, kdy byli mareros zadrženi policií a od té doby je už nikdo neviděl. Policisté je také vydírají (viz Tabulka 16) – za to, že je nezadržít, vyžadují podíl z příjmu. Uvádí se, že agenti národní policie v Guatemale získali denně až 4000 quetzalů (přibližně 450 eur) od jednoho pandillero denně. Policie tak posiluje cyklus násilí, kdy je pandillero nucen páchat více trestných činů, aby zaplatil policii. Pandillero se ocitá v situaci oběti a zvětšuje svoji zranitelnost. Jeho legální a právní jistota a osobní bezpečnost závisí na policejních agentech, kteří operují mimo zákon, zneužívajíce tak svoji autoritu a moc.<sup>234</sup>

Výsledkem antigangových zákonů bylo hromadné zatýkání maras. Věznice se extrémně přeplnily a mareros z opozičních maras se zabíjeli mezi sebou. 15. srpna 2005 nově uvěznění členové M-18 zaútočili na členy MS-13 ve věznici v El Hoyón nedaleko Ciudad de Guatemala, výsledkem bylo 31 mrtvých. Odvetný útok Mara Salvatrucha následoval v San José Pinula v centru pro mladistvé 19. září 2005, kdy bylo zabito 12 osob.<sup>235</sup> Mareros se dokonce někdy nechají schválně zatknout, aby mohli zabít uvězněné rivaly. To, že státy nedokázaly zabránit vraždění samotných vězňů uvnitř vězení, ukazuje, jak maras prosazují platnost vlastních zákonů nad státními institucemi. Jinou otázkou zůstává, zda sami dozorcí nemají podíl na vraždění, když se nechávají podplatit, aby se do vězení dostali nedovolené předměty. Dozorcům také zřejmě nezáleží na tom, aby pandilleros zůstali naživu. Autority se snažily problém vyřešit tím, že určitá věznice je určena pouze pro jednu mara.<sup>236</sup>

<sup>233</sup> Ayala, Edgardo: Killings Bear Hallmarks of Death Squads. *IPS*, San Salvador. 17.2.2010. <http://ipsnews.net/news.asp?idnews=50369>

<sup>234</sup> Ranum, Elin Cecilie (2006): *Pandillas juveniles transnacionales en Centroamérica, México y Estados Unidos. Diagnóstico Nacional Guatemala*. San Salvador: IUDOP. s.28

<sup>235</sup> Rodgers, Dennis; Muggah, Robert and Stevenson, Chris (may 2009): *Gangs of Central America: Causes, Costs, and Interventions*. Small Arms Survey – Occasional Paper 23. Geneva: Graduate Institute of International and Development Studies, s. 10.

<sup>236</sup> Více k problematice věznic viz kapitola 5.3 Následky represivních politik.

K nedávnému incidentu uvězněných mareros došlo v červnu 2010. Maras deklarovaly válku vězeňským úřadům v Guatemale, protože ty omezily návštěvy vězňů. Tyto styky se totiž proměnily v hlavní cestu pašování drog a zbraní do věznic. Vláda navíc zakázala přístup mladistvých do věznic poté, co bylo několik adolescentních návštěvníků znásilněno v celách členy gangů. Jako pomsta byly setnuty 4 hlavy, z nichž jedna byla nalezena před dveřmi Kongresu se vzkazem pro ministerstva vnitra. Také byla zabita jedna z dozorkyň vězení a její tělo bylo rozčtvrceno.<sup>237</sup>

### 3.1.4 Maras a komunita

*„V kontextu Latinské Ameriky, kde marginální městské komunity jsou často státem zapomenuté, mohou gangy také částečně nahradit absenci veřejných zdrojů, autority a moci.“<sup>238</sup>* I když členové gangů nahánějí místní populaci strach a způsobují potíže, stále jsou součástí místní sociální sítě a jsou sousedy, rodiči, bratry... Vlastní, původní rodiny je vidí jako oběti systému, jako mladé lidi bez příležitostí. Jiný názor mají místní obyvatelé, které je označují za nebezpečné a problém vidí v rodině. Členství rodinného příslušníka v gangu má negativní dopad na pozici rodiny v komunitě (zhoršení sousedských vztahů). Mezi 15-33 % populace bylo přímo ovlivněno maras. Nemalý počet obyvatelstva je také spřátelených se členem gangu. Když se SIDA vyptávala, jaké pocity probouzí maras u obyvatel, jednalo se o kombinaci strachu a soucitu. Čtvrtě, ve kterých maras působí, postrádají lokální organizaci či kolektivní akce. Podle průzkumů SIDA mají lidé žijící ve čtvrtích ovládané maras zájem na účasti v preventivních programech.<sup>239</sup>

Podle průzkumů veřejného mínění IUDOP v roce 2009 74 % obyvatel El Salvadoru věřilo, že trestná činnost se zhoršila (zvýšila). V roce 2004 sdílelo tento názor pouhých 35 %. V roce 2004 70 % dotazovaných věřilo, že použitím veřejné dopravy zvyšují nebezpečí, že se stanou obětí trestné činnosti. V roce 2009 si to myslelo už 90 % dotázaných. Lidé v El Salvadoru žijí ve strachu. Mají pocit nejistoty a nebezpečí v místech, kde se denně pohybují. Utrácejí za bezpečnostní systémy v domech a najímání si soukromých bezpečnostních služeb. Lidé nespojují zločinnost výhradně s pandillas. Pouhé 1 % je činí

<sup>237</sup> Camarena, S./Elías, J.: La violencia desborda la frontera. *El País*, México/Guatemala. 3.7.2010.

[http://www.elpais.com/articulo/internacional/violencia/desborda/frontera/elpepiint/20100703elpepiint\\_2/Tes](http://www.elpais.com/articulo/internacional/violencia/desborda/frontera/elpepiint/20100703elpepiint_2/Tes)

<sup>238</sup> Sida – Swedish International Development Cooperation Agency (may 2008): *Maras and Youth Gangs, Community and Police in Central America*. Summary of regional and multidisciplinary study, s. 26.

[http://www.sida.se/Global/About%20Sida/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv%202009/Dokument/Maras\\_and\\_Youth\\_Gangs,\\_Community\\_and\\_Police](http://www.sida.se/Global/About%20Sida/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv%202009/Dokument/Maras_and_Youth_Gangs,_Community_and_Police)

<sup>239</sup> Sida – Swedish International Development Cooperation Agency (may 2008): *Maras and Youth Gangs, Community and Police in Central America*. Summary of regional and multidisciplinary study, s. 27-28.

zodpovědnými, zatímco 47 % říká, že důvody jsou ekonomické a sociální, zejména nezaměstnanost.<sup>240</sup>

Existují skupiny, které mají z maras užitek ať již finanční (policie, skupiny organizovaného zločinu), či politický (politici). Dále jsou tu skupiny, které mohou ovlivňovat aktivity maras a které těží z toho, že fenomén maras není řešen efektivní cestou (ostatní aktéři zločinu, zkorumpovaná elita).

### **3.2 Vliv současné společnosti na formování maras. Maras jako násilná odpověď na sociální vyloučení.**

Výzkumné a vzdělávací centrum Programa de Estado de la Nación<sup>241</sup> (Projekt o stavu národa) v Kostarice vysvětluje bezpečnostní a právní situaci ve středoamerických státech pomocí tří modelů. Země severního triangu odpovídají prvn modelu, který charakterizuje:

- a) Vysoké sociální a kriminální násilí.
- b) Intenzivní a široce rozšířený pocit ohrožení (nedostatečné bezpečnosti), který přispívá k požadavkům pro přísné a rychlé akce proti kriminalitě (které nemusí být nutně zákonné).
- c) Křehké či teprve vznikající instituce právního státu.
- d) Aplikace tvrdých represivních politik vůči delikventům. Represivní politiky se stávají hlavním tématem voleb a veřejného pořádku. Preventivní sociální intervence jsou minimální (nejsou prioritou veřejných politik). Stát chce udržet veřejný pořádek, ale nerespektuje při tom principy fungování demokratického státu. Jinak řečeno stát zasahuje tvrdě proti delikventům, ale neřeší kořeny problému, neinvestuje do sociálních politik a společnosti – vzdělání, dostupná zdravotní péče pro všechny, zlepšení životních podmínek lidí atd. a sám také porušuje demokratické principy – např. při prosazování těchto represivních politik.

<sup>240</sup> Lemus, Eric: Viviendo con miedo en El Salvador. *BBC Mundo*, El Salvador. 21.4.2010.

[http://www.bbc.co.uk/mundo/america\\_latina/2010/04/100421\\_1150\\_elsalvador\\_miedo\\_wbm.shtml](http://www.bbc.co.uk/mundo/america_latina/2010/04/100421_1150_elsalvador_miedo_wbm.shtml)

<sup>241</sup> Programa de Estado de la Nación je výzkumné a vzdělávací centrum pro udržitelný rozvoj fungující v institucionálním rámci Consejo Nacional de Rectores (Národní rektorské rady) a sdružující 4 veřejné univerzity v Kostarice. Jeho cílem je podporování a prosazování udržitelného lidského rozvoje; informování občanské společnosti o rozvoji v zemi a regionu; a šíření demokracie podněcováním občanské společnosti k účasti. Pravidelně publikuje Estado de la Nación (Zpráva o stavu státu – každoroční publikace o Kostarice), Informe Estado de la Educación ( Zpráva o stavu vzdělání v Kostarice - a také současných projektů, podněcuje k diskuzi) a Informe Estado de la Región (Zpráva o stavu regionu) , pracuje i na dalších projektech. Sídlí v San José, Kostarika. <http://www.estadonacion.or.cr/index.php/inicio>

Guatemala a Honduras se blíží tomuto typu, El Salvador odpovídá tomuto stavu v menší míře (např. státní instituce tam fungují lépe).<sup>242 243</sup> Pro země severního triangu je charakteristická vysoká míra chudoby a sociální nerovnosti (třídní a etnické rozdíly), silné migrační toky a pomalý hospodářský růst.

### **3.2.1 Faktory mající vliv na velkou míru násilí a kriminality ve Střední Americe**

Region Střední Ameriky je velmi náchylný ke kriminalitě. Úřad OSN pro drogy a kriminalitu (*UNODC – United Nations Office on Drugs and Crime*) uvádí následující zranitelné faktory Střední Ameriky:

1. *Role geografie* – znevýhodněná geografická poloha. Střední Amerika je klíčovou tranzitní oblastí, přes kterou se pašují drogy z jihu na sever a zbraně ze severu na jih. Toto teritorium je hojně využíváno mezinárodním zločinem.<sup>244</sup>

2. *Ekonomická zaostalost/nedostatečný rozvoj* – zaostalé státy jsou náchylnější ke kriminalitě. Vysoký podíl mladé populace, chudoba (viz Tabulka 17) a nerovnost zvyšují obecně tendence ke zločinnosti. Nejchudší národy a osoby však nejsou nutně nejvíce postižené zločinem. Nejstabilnějšími a nejbezpečnějšími státy ve Střední Americe jsou Kostarika, která je nejbohatší a Nikaragua, která je nejchudší. Faktor, který jasně ovlivňuje míru kriminality, je míra nerovnosti uvnitř společnosti.<sup>245</sup> Právě velké rozdíly v rozdělení bohatství a také v distribuci příjmů<sup>246</sup> panují v zemích severního triangu. S mírou delikvence také souvisí vysoká nezaměstnanost mladé populace (zejména ve městech) a její časně zanechání školní docházky.<sup>247</sup> Univerzálně nejvíce deliktů páchají muži ve věku mezi 15-24 lety. Čím vyšší je tedy podíl této demografické skupiny, tím větší je možnost potencionálních pachatelů a obětí.

3. *Omezená kapacita trestního soudnictví* – velké problémy s dodržováním zákona. Lidé mají malé šance domoci se práva. Policistů je nedostatek a stejně jako soudci jsou často podplaceni a pod vlivem finančních a politických kruhů. Panuje atmosféra beztrestnosti a nespravedlnosti, policejní a soudní vyšetřování je velice pomalé a neefektivní. Vězeňský

<sup>242</sup> Programa Estado de la Nación (2008): *Estado de la Región en Desarrollo Humano Sostenible. Un informe desde Centroamérica para Centroamérica*. s. 489-490. Dostupné na: <http://www.estadonacion.or.cr/index.php/biblioteca-virtual/centroamerica>

<sup>243</sup> Na rozdíl od Nikaragui a Panamy, které se vyznačují nízkou mírou násilí a Kostariky, která je právním státem.

<sup>244</sup> Střední Amerika se nachází mezi světovými producenty kokainu (Kolumbie, Peru a Bolívie) a hlavním příjemcem – Spojenými státy. V dnešní době přes Střední Ameriku a Mexiko proudí 88% kokainu, který je určen pro trh Spojených států.

<sup>245</sup> Cardenal Izquierdo, Ana Sofía: ¿Son las guerras civiles responsables del crimen en Centroamérica? *Revista CIDOB d'afers internacionals*. 2008, №. 81, s. 67-90, s. 86.

<sup>246</sup> V roce 1992 v El Salvadoru 20% nejbohatších rodin obdrželo více jak polovinu národního příjmu – ingreso nacional, zatímco 20 % nejchudších pouhých 3,2%. Zdroj: Muñoz, Isabel (2007): *Maras: la cultura de la violencia*; edición de Publio López Mondéjar. Madrid: Caja Duero, s. 15.

<sup>247</sup> UNODC (2007): *Crímen y desarrollo en Centroamérica. Atrapados en una Encrucijada*. Oficina de las Naciones Unidas contra las Drogas y el Crímen. s. 28.

system je také nedostatečný, věznice jsou přeplněné a řada vězňů čeká na soud, či rozsudek.

4. *Historie konfliktů* – země byly ovlivněny občanskými válkami a autoritativní reakcí na povstalecká hnutí. Hluboké dopady jsou viditelné dodnes.

Politický konflikt a autoritarismus způsobily násilí, jež je hluboce zakořeněno ve společnosti a projevuje se následovně:

*Psychosociální trauma* – Byly používány teroristické aktivity proti civilistům. Tyto a válečné zážitky představují pro obyvatelstvo trvalé trauma. Násilí se stalo „něčím normálním“. Mnoho osob mu je vystaveno, lidé si na něj zvykli a mohou jej přijímat jako legitimní prostředek řešení problémů/sporů. A to zejména v oblastech, kde stát zůstává neschopný a zkorumpovaný. Vzniká tak spirála násilí. Lidé ventilují frustraci a berou spravedlnost do svých rukou (přeměňují se v pachatele).

*Znalost války* – konflikty měly za následek veliký příliv zbraní do regionu a jejich soustředění v malém prostoru. Lidé se seznamují s praktickými a psychologickými znalostmi nutnými k jejich užívání. Lidé se naučili pašovat. Znalosti boje mohou být jedinou známou realitou pro jednu generaci mladistvých a bez možnosti získání práce se snadno aplikují v gangsterství, zločinu a pašování.

*Ztráta výkonné moci a legitimacy státu* – historie konfliktu a autoritativní odpověď státu mohou vážně narušit základy demokratického státu. Konflikt omezuje schopnost státu poskytovat služby a komplikuje vykonávání moci státu v odlehlých oblastech. Autoritativní minulost může vytvořit vlastní kulturu odporu proti státu, zejména nedošlo-li k vypořádání se, resp. smíření se s minulostí. Během konfliktu se přehlíží korupce ve státní správě, aby se vládní činitelé nepřidali na stranu povstalců, tato korupce je zakořeněná ve státních institucích<sup>248</sup>. Dochází ke zneužití pravomoci v bezpečnostních službách. Je snížena hodnověrnost státu, zůstávají-li váleční zločinci na svých postech i po válce a nejsou-li souzeni. V době občanské války armáda přebírá odpovědnost za vnitřní pořádek. To má dlouhodobý vliv na sílu a postavení policie. Například guatemalská armáda má i nadále důležitou roli v národní politice.

*Militarizace policie* – policie trpí špatnými návyky z dob autoritářství, které brání rozvinutí schopností nutných pro práci policie v demokratickém státě. Přijmutí vojáků do řad

<sup>248</sup> Obrovská korupce podkopává víru v demokracii. V řadě zemí Střední Ameriky byli prezidenti po dokončení svého mandátu obviněni z korupce. Podle studie Banco Interamericano de Desarrollo (Inter-American Development Bank) z roku 2004 se v Latinské Americe spotřebuje 10% HDP na podplácení. Obecně země s nejvyššími ukazateli korupce tíhnou k nejnižším sociálním výdajům. Zdroj: UNODC (2007): *Crimen y desarrollo en Centroamérica. Atrapados en una Encrucijada*. Oficina de las Naciones Unidas contra las Drogas y el Crimen. s. 23.

policistů po skončení válek umocňuje militantní charakter této instituce. Nedostatečný počet policistů je kompenzován nasazením armády.<sup>249</sup> Obyvatelstvo má dojem, že zločinnost stoupá a přijímá snadno přítomnost armády ve vnitřních záležitostech státu a zavedení právních předpisů k potlačení delikvence nerespektující základní lidská práva a právo na spravedlivý proces. V zemích severního triangu se používá vojska k udržení vnitřního pořádku.<sup>250</sup> Násilí v regionu i v jednotlivých státech je pak podle UNODC výsledkem především těchto faktorů, s čímž souhlasím.

### **3.2.2 Veřejná bezpečnost a trestní systém**

Náhlý proces demilitarizace po skončení válečných konfliktů vytvořil mocenské vakuum. Toto vakuum spolu s beztrestností umožnilo vznik skupin paralelní moci, jež převzaly teritoriální kontrolu. Přejít k mírovému uspořádání nebyl doprovázen procesem profesionalizace a posílení policie, ta se naopak ihned musela potýkat s problémy jako rostoucí zločinnost, obchod s drogami... Policie je velmi zkorumpovaná, což potvrzují i samotní policisté. Také maras pravidelně uplácí policii, a ta jim zase „na oplátku“ poskytuje zbraně. Korupce je tak veliká, že jsou známy i případy, kdy sami policisté byli napojeni na gang a napomáhali udržovat prostředí nahrávající kriminálním aktivitám. Policie je uplácena penězi získanými gangem od místního obyvatelstva a obyčejní lidé jsou ponecháni v naprosté bezmoci.<sup>251</sup> Korupce v policii a nedůvěra obyvatel v ní pak představují vážné překážky v boji proti maras. V Guatemale národní policie ve velké míře porušuje lidská práva formou hrozeb a užití neúměrného násilí, byly dokázány i případy mučení.

Policie je také aktivně zapojena v sociálních čistkách (smrtící čety zaměřené na určité sociální skupiny). Existuje přímé spojení mezi policií a organizovaným zločinem. Jejich vzájemná spolupráce je zaměřena na obchod s drogami. „...*policejní instituce je silně kritizována pro vazby, které řada jejího důstojnického sboru udržuje s běžným zločinem, s organizovaným zločinem, s korumpovanými sektory a se sektory porušující lidská práva, především, které vyhlazují údajné členy gangů.*“<sup>252</sup>

<sup>249</sup> UNODC (2007): *Crímen y desarrollo en Centroamérica. Atrapados en una Encrucijada*. Oficina de las Naciones Unidas contra las Drogas y el Crímen. s. 37.

<sup>250</sup> UNODC (2007): *Crímen y desarrollo en Centroamérica. Atrapados en una Encrucijada*. Oficina de las Naciones Unidas contra las Drogas y el Crímen. s. 12-15.

<sup>251</sup> Sida – Swedish International Development Cooperation Agency (may 2008): *Maras and Youth Gangs, Community and Police in Central America*. Summary of regional and multidisciplinary study, s. 29-30.

<sup>252</sup> Andino Mencía, Tomás (Septiembre 2006): *Las maras en la sombra. Ensayo de actualización del fenómeno pandillero en Honduras*. Tegucigalpa: IUDOP, Universidad Centroamericana, s. 66.



V Guatemale muselo být v listopadu 2002 rozpuštěno Protidrogové operační oddělení (DOAN – *Departamento de Operaciones Anti-Narcóticos*), když vyšlo na světlo, že na 320 oficiálních činitelů bylo odměňováno místními zločinci. Řada zločineckých spolků je vedena vysloužilými vojenskými důstojníky s politickými konexemi.<sup>253</sup> V roce 2005 byl obviněn samotný ředitel Služby pro vyšetřování a analýzu narkotik (SAIA - *Servicio de Investigación y Análisis de Narcóticos*, následnická organizace - DOAN) Adán Castillo z pašování kokainu do USA. V jeho kanceláři byl nalezen kokain a velká peněžní hotovost. V prosinci téhož roku pak ministr vnitra oznámil propuštění 1500 policistů (z celkového počtu 21 000), z nichž 40 % bylo vedoucími z protikorupčního oddělení. Tito policisté byli zapojeni do zabavování kamionů, obchodu s drogami a vydírání.<sup>254</sup>

Důvěra obyvatel v soudní systém a jeho schopnost ochránit jejich práva je v Guatemale jednou z nejnižších v celé Latinské Americe. Rozpočet soudní moci je zde nejnižší v regionu Střední Ameriky (v roce 2006 – 6,9 dolarů na hlavu viz níže Tabulka),<sup>255</sup> téměř všechny složky soudního systému mají málo zdrojů, či jsou nefunkční. V roce 2006 bylo v Guatemale 155 policistů na 100 000 obyvatel a země dosahovala také nejnižší hodnoty v regionu v počtu soudců (na 100 000 obyvatel 6,1 soudců). Jde o velice nízké cifry ve srovnání s USA a Evropou. Guatemala má velice nízkou hodnotu (i v celosvětovém měřítku) počtu uvězněných na 100 000 obyvatel (v roce 2006 – 55), to však úzce souvisí s bezzubým soudním systémem a velkou beztrestností v zemi. Desítky vražd ve vězeních a masivní útoky poukazují na existenci závažných problémů ve vězeňském systému. V roce 2005 měla Guatemala sto vězňů na jednoho dozorce.<sup>256</sup>

Mezi obyvateli panuje velký pocit nejistoty a nedostatečné bezpečnosti, zločinnost je vysoká, a tak si najímají soukromé bezpečnostní agentury na ochranu svých čtvrtí a podniků/obchodů. Počet soukromých bezpečnostních agentur a jejich zaměstnanců se prudce zvýšil, soukromých strážců je více než policistů (viz Tabulka č.). Nejvíce alarmující je situace v Guatemale, policii chybí finance a zdroje a mluví se zde o tzv. privatizaci bezpečnosti. V roce 2006 bylo v Guatemale na 60 000 soukromých strážců a pouhých 18 200 policistů.<sup>257</sup> Pracovníci těchto bezpečnostních agentur se také v mnoha případech podílejí

<sup>253</sup> Arana, Ana: How the Street Gangs Took Central America. *Foreign Affairs*. Vol. 84, No. 3 (May - Jun., 2005), s. 98-110. Dostupné na: <http://www.panama-guide.com/article.php/20050615221448528>

<sup>254</sup> UNODC (2007): *Crímen y desarrollo en Centroamérica. Atrapados en una Encrucijada*. Oficina de las Naciones Unidas contra las Drogas y el Crimen. s. 33.

<sup>255</sup> Pro lepší srovnání v Kostarice se v roce 2006 jednalo o 30 dolarů na hlavu (celosvětově střední hodnota).

<sup>256</sup> Programa Estado de la Nación (2008): *Estado de la Región en Desarrollo Humano Sostenible. Un informe desde Centroamérica para Centroamérica*. s. 477.

<sup>257</sup> Ranum, Elin Cecilie (2006): *Pandillas juveniles transnacionales en Centroamérica, México y Estados Unidos. Diagnóstico Nacional Guatemala*. San Salvador: IUDOP, s. 41.

na zločineckých aktivitách. Stát tak rezignoval na svoji esenciální funkci – zajištění bezpečnosti. Jak vysvětluje guatemalský politolog Gabriel Aguilera: „*Oslabení státu, růst organizovaného zločinu a sociální nejistota mohou vést dokonce ke ztrátě monopolu státu na užití legitimního násilí a k jeho teritoriální kontrole...*“<sup>258</sup>

Policie má také nízkou úspěšnost. V roce 2000 vyřešila pouhých 7 % vražd (197 z 2900). I v případech, kdy jsou podezřelí identifikováni, vyšetřování nejsou dostatečně důrazná, aby podezřelý stanul před soudem. Novinové zprávy uvedly, že v roce 2005 z 5338 vražd byl pachatel úspěšně trestně stíhán v pouhých 115 případech. Vrazi mají podle těchto měřítek dvouprocentní šanci stanout před soudem.<sup>259</sup> V Guatemale panuje minimální efektivita práva, instituce nejsou schopné ochránit občany před kriminalitou a lidská práva jsou porušována. Mezi soudci je vysoká korupce a spolu s vyšetřovateli je jim vyhrožováno smrtí. Velkým nedostatkem je absence institutu ochrany svědků.

V El Salvadoru a Hondurasu je situace mírnější, i když podobného rázu. Systém spravedlnosti v El Salvadoru zaznamenal progresivní vývoj a posílení. Jsou viditelné jasné snahy o zlepšení kapacity policie a soudního systému. Byly vytvořeny nové policejní oddíly a El Salvador se účastní řady zahraničních programů (zejména ze strany USA a Španělska), které pomáhají profesionalizovat policii. Rozpočet soudní moci byl během 4 let (2002-2006) navýšen o 37 %, na 23,7 dolarů na hlavu. Na 100 000 obyvatel má El Salvador 234 policistů a 9,6 soudců. Míra uvězněných osob je velice vysoká. 195 vězňů na 100 000 obyvatel představuje třetí nejvyšší hodnotu na polokouli za Panamou a Spojenými státy. Věznice jsou vysoce přelidněné (jsou naplněny na 188 % kapacity) a bez dostatečného počtu vězeňského personálu. V roce 2005 měl Salvador 174 vězňů na jednoho hlídače.<sup>260</sup> El Salvador zefektivnil práci soudů – v roce 1995 čekalo 76 % uvězněných na rozsudek, v roce 2002 50 % a v roce 2006 představoval podíl uvězněných osob bez rozsudku 27 %.

V roce 2003 označila vláda maras za hrozbu národní bezpečnosti. Byly dokonce vytvořeny speciální soudy řešící zločiny maras. El Salvador je jedinou zemí ve středoamerickém regionu, kde existuje systém anonymních soudců.<sup>261</sup> Únosy za účelem výkupného a vraždy za provize jsou v zemi poměrně častým jevem.

<sup>258</sup> Aguilera Peralta, Gabriel: Enfrentar la violencia con “mano dura”: políticas de contención en Centroamérica. *Pensamiento iberoamericano*. 2008, Nº. 2, (Ejemplar dedicado a: (In)Seguridad y violencia en América Latina: un reto para la democracia), s. 127-128.

<sup>259</sup> UNODC (2007): *Crimen y desarrollo en Centroamérica. Atrapados en una Encrucijada*. Oficina de las Naciones Unidas contra las Drogas y el Crimen. s. 34.

<sup>260</sup> UNODC (2007): *Crimen y desarrollo en Centroamérica. Atrapados en una Encrucijada*. Oficina de las Naciones Unidas contra las Drogas y el Crimen. s. 36.

<sup>261</sup> Programa Estado de la Nación (2008): *Estado de la Región en Desarrollo Humano Sostenible. Un informe desde Centroamérica para Centroamérica*. s. 479.

Justiční aparát Hondurasu je přežitý, nestabilní, zpolitizovaný a zkorumpovaný. Rozpočet na soudní moc je druhý nejnižší v regionu. Na 100 000 obyvatel bylo v roce 2006 k dispozici pouhých 144 policistů (nejnižší míra v regionu) a 8,4 soudců. Vězeňská správa má závažné nedostatky. Věznice jsou přeplněné o 40 % a na 100 000 obyvatel připadá 144 vězňů. Nepokoje ve věznicích si v letech 2000-2006 vyžádaly 425 zavražděných. Druhé největší město Hondurasu San Pedro Sula je nejčastějším místem únosů ve středoamerickém regionu, oběťmi jsou zejména bohatí průmyslníci. Honduras byl prvním státem v regionu, který aplikoval politiku tvrdé ruky namířené proti aktivitě maras.<sup>262</sup>

Obecná nedůvěra občanů v instituce má za následek nízkou účast obyvatelstva ve věcech veřejných na všech úrovních – lokální, regionální a národní, nízkou organizovanost a solidaritu. Lidé si vzájemně málo věří, vzdalují se od institucí a málo spolupracují. Následkem je pak nízká podpora systému a nespokojenost s fungováním demokracie v zemi.<sup>263</sup> Nejistota vede k posílení prvků autoritářské politické kultury. Obyvatelé tak zpravidla akceptují omezení některých svobod, budou-li mít větší pocit bezpečí.<sup>264</sup> Lidé jsou stále nakloněni autoritativním řešením. Neexistují politiky veřejné bezpečnosti postavené na bližší spolupráci a vazbách mezi autoritami a obyvateli.

---

<sup>262</sup> Programa Estado de la Nación (2008): *Estado de la Región en Desarrollo Humano Sostenible. Un informe desde Centroamérica para Centroamérica*. s. 481-482.

<sup>263</sup> Aguilera Peralta, Gabriel: Enfrentar la violencia con "mano dura": políticas de contención en Centroamérica. *Pensamiento iberoamericano*. 2008, Nº. 2, (Ejemplar dedicado a: (In)Seguridad y violencia en América Latina: un reto para la democracia), s. 124-140, s.133.

<sup>264</sup> Andino Mencía, Tomás (Septiembre 2006): *Las maras en la sombra. Ensayo de actualización del fenómeno pandillero en Honduras*. Tegucigalpa: IUDOP, Universidad Centroamericana, s. 67-68.

**Tabulka: Ukazatele veřejné bezpečnosti a trestního systému v severním triangu:**

2006	El Salvador	Guatemala	Honduras
Vraždy spáchané pistolí (2005)	78 %	82 %	76 %
Obchod s drogami	Přítomný v některých oblastech	Silná přítomnost v některých zónách	Přítomný v některých oblastech
Únosy pro výkupné	Vysoký výskyt	Značné	Vysoký stupeň
Mladistvé gangy a maras	Závažný problém	Závažný problém	Závažný problém
Mimozákonné násilí	Četné případy	Více jak 60 lynčování ročně	Vysoká (1 ze 7 mrtvých mladistvých)
Důvěra v trestní systém	50 %	44 %	46 %
Důvěra ve spravedlivý proces	45 %	54 %	48 %
Důvěra v policii	52 %	42 %	50 %
Rozpočet na soudní moc	23,7 dolarů	6,9 dolarů, nejnižší v regionu	8 dolarů. 2.nejnižší v regionu
Změna rozpočtu 2002-2006	Nárůst o 37 %	Nárůst o 60 %	Silné zvýšení (67 %)
Policistů na 100 000 obyvatel	234 druhý nejvyšší v regionu	155	144
Soudců na 100 000 obyvatel	9,6	6,1 nejnižší v regionu	8,4
Vězni na 100 000 obyv.	195 druhá nejvyšší v regionu	55 nejnižší v regionu	164
Přelidněnost ve věznicích	187,8 %	116,30 %	139,5 %
Vězni bez rozsudku	27,20 %	39 %	48 %
Speciální zákony	Ano, zákony antimaras	No	Ano, zákony antimaras
Vládní politiky	Mano dura	Mano dura	Mano dura
Společné operace policie a vojska	Ano	Ano	Ano
Účast policie na sociálních čistkách	Ano	Ano	Ano
Speciální soudy	Ano, soudy antimaras	Ano	Ne
Anonymní soudci	Ano, jediná země v regionu	Ne	Ne

*Zdroj: Programa Estado de la Nación (2008): Estado de la Región en Desarrollo Humano Sostenible. Un informe desde Centroamérica para Centroamérica. Capítulo 12 – Seguridad, s.. 478, 480- 481.*

### 3.2.3 Sociální nerovnost a sociální vyloučení

Podle Giniho indexu oblast Střední Ameriky patří mezi nejnerovnější regiony světa. Jestliže 0 reprezentuje perfektní rovnost a 100 dokonalou nerovnost, pouze 18 zemí na světě dosahuje vyšších hodnot než je 52. Z toho čtyři země se nacházejí ve středoamerické oblasti: El Salvador má hodnotu 52, Honduras 54, Guatemala 55 a Panama 56.<sup>265</sup> Ana Sofia Cardenal Izquierdo z Universitat Oberta de Catalunya se zabývala vztahem mezi občanskými válkami a mírou násilí v 5 zemích Střední Ameriky. Její výzkum ukázal silný vztah mezi nerovností, rozdílem mezi 10 % nejchudších a 10 % nejbohatších lidí a mírou vražd (z 80 % platné - čím větší nerovnost, tím více vražd).<sup>266</sup>

Země severního trojúhelníku nepodporují sociální mobilitu. Souvisí to s nedostatečným počtem škol, s jejich nízkou kvalitou a s nízkými sociálními výdaji. V El Salvadoru dokonce hrozí v budoucnu pokles sociální mobility.<sup>267</sup> Neoliberální strukturální reformy zavedené Mezinárodním měnovým fondem (MMF) a ostatními mezinárodními institucemi sice daly původ ekonomickému růstu, ale ještě více zdůraznily chudobu a nerovnost v příjmech (chudí se nemají lépe a bohatí bohatnou).<sup>268</sup> Pro širokou veřejnost a mladistvé v sociálním ohrožení fungují jen velice omezené sociální služby. Mladí lidé mají velké problémy najít si práci.

Největší dopad má jev sociálního vyloučení v metropolitních domácnostech. Ve městech jsou lidé více vystaveni globalizovanému konzumnímu stylu života. Společenské deficity jsou akumulovány v procesu socializace, a to vede k sociálnímu vyloučení. První znevýhodnění jedince vzniká v rámci špatných rodinných vztahů a rodinného zázemí, kde panuje konflikt a násilí, které mají vliv na socializaci jedince. Zanechání školy zabraňuje získání druhé socializace (ve škole) a třetí socializace při získávání práce. Sociální vyloučení brání přístupu ke společensky daným prostředkům, jako jsou vzdělání a práce, pro získání minimálního materiálního pohodlí a společenského postavení. Vytváří tak situaci, která podporuje využívání nelegitímních způsobů k dosažení těchto cílů. Maras pak představují neformální systémy, paralelní systémy socializace, kde jedinec získá rodinu, školu i „práci“.<sup>269</sup>

Chudí obyvatelé měst severního trojúhelníku se nacházejí v situaci bez vyhlídek, kdy nevidí reálné šance zapojení se do legálních ekonomických aktivit. Absence vyhlídek pro děti,

<sup>265</sup> UNODC (2007): *Crimen y desarrollo en Centroamérica. Atrapados en una Encrucijada*. Oficina de las Naciones Unidas contra las Drogas y el Crimen. s. 29.

<sup>266</sup> Autorka neuvedla v práci přesné výpočty, dosadila hodnoty míry vražd a nerovnosti do grafu a z něj vyplývá tento výsledek. Cardenal Izquierdo, Ana Sofia: ¿Son las guerras civiles responsables del crimen en Centroamérica? *Revista CIDOB d'afers internacionals*. 2008, Nº. 81, s. 67-90, s. 87

<sup>267</sup> Sauma, Pablo y Monge Guevara, Guillermo: Movilidad social en Centroamérica. *Revista Centroamericana de Ciencias Sociales*. Julio 2008, Vol. V., No. 1, s. 43-83, s. 72-73.

<sup>268</sup> Lieber, Manfred: Pandillas y maras: señas de identidad. *Revista Envío*. Julio 2002, No. 244. <http://www.envio.org.ni/articulo/1161>

<sup>269</sup> Pérez Saínz, Juan Pablo y Mora Salas, Minor (2007): *La persistencia de la miseria en Centroamérica: una mirada desde la exclusión social*. Costa Rica: Fundación Carolina – FLACSO. s. 179 – 185.

přítomnost drog na školách, pocit stagnace a tvrdý boj o sociální vzestup vytvářejí ovzduší útlaku.<sup>270</sup> Vzdělávací systémy jsou nedostačující (např. vzdělávací systém v El Salvadoru nenabízí mladistvým adekvátní nabídku odborného technického vzdělání)<sup>271</sup>, nemotivují děti k učení a vylučují je ze společenských důvodů, jakmile se u nich projeví náznak násilnictví či zločinnosti.

Nedostatečné plánování městského rozvoje a nedostatek veřejných financí vkládaných do komunitární infrastruktury měly za následek absenci prostorů pro mladé lidi, kde by se mohli setkávat a získat pozitivní modely chování. Hřiště na basketbal a prostory evangelické církve jsou často jedinými kolektivními organizacemi. Gang pak představuje místo setkání a důvěry. Maras bují v podmínkách chudoby a nedostatečného sociálního kapitálu komunit, kde je přítomnost státu (zdravotnická zařízení, školy...) prakticky nulová.<sup>272</sup> Lidé se narodí v situaci, kterou nemají šanci vlastními silami změnit, jak shrnuje tento citát (s čímž se osobně ztotožňuji): „V segmentovaných společnostech jako je ta salvadorská, jsou okrajové sociální skupiny vždy těmi, které nesou tu nejhorší část všeho. Jsou těmi, kteří mají nejméně ekonomických, vzdělávacích a kulturních příležitostí; jsou těmi, kteří žijí v nejhorších podmínkách a těmi, kteří si tvoří nejvíce nejisté morální návyky. Materiální a morální chudoba: toto je každodenní realita marginalizovaných Salvadořanů.“ „Mezi mladou populací El Salvadoru existuje segment, který žije v extrémních podmínkách ne ze svého vlastního rozhodnutí, ale z důvodu stávajícího socioekonomického uspořádání.“<sup>273</sup>

„Sociedad - en eso yo no tomo parte“ (společnost, toho já se neúčastním, toho nejsem součástí). Mareros jsou přesvědčeni, že žijí v nespravedlivé společnosti a že jsou oběťmi nespravedlnosti. Společnost neslouží ani chudým ani mladým a nechtějí s ní mít nic společného. Nedává jim příležitost vzdělání, kulturní a ekonomickou, aby se rozvinuli jako osobnosti a žili uspokojující život. Zkušenost chudoby a ohrožení je naučila, že musejí jednat jednotně. Maras nechtějí nutně měnit společnost, nejsou politicky radikální. Mají vlastní vizi světa. Neidealizují svoji „vida loca“. Příslušenství v pandilla je úsilím získat nový společenský prostor. V mara získají to co je jim odepřeno v dospělém legálním světě – hlavní roli.<sup>274</sup>

<sup>270</sup> Cano, Francisca (2009): *La "vida loca": pandillas juveniles en El Salvador*. Barcelona: Anthropos, s. 2.

<sup>271</sup> Cabezas Valencia, Rhina, Gilsanz Blanco, Juncal y Sampayo, Lucía: Cohesión social y educación para la paz: Alternativas de prevención de la violencia infantil en El Salvador. *Revista CIDOB d'afers internacionals*. 2008, №. 81, s. 91-108, s. 96.

<sup>272</sup> Martín Álvarez, Alberto, Fernández Zubieta, Ana y Villareal Sotelo, Karla: Difusión transnacional de identidades juveniles en la expansión de las maras centroamericanas. *Perfiles latinoamericanos: revista de la Facultad Latinoamericana de Ciencias Sociales*. Sede México. 2007, №. 30, s. 101-122, s. 107.

<sup>273</sup> Revista Proceso: El Salvador – Plan “Mano Dura”: violencia estatal contra las maras. *Revista Proceso* – informe semanal, Universidad Centroamericana, Centro de Información, Documentación y Apoyo a la Investigación (CIDAI). 13.8.2003, №.1059-1060, año 24. Dostupné na: <http://www.uca.edu.sv/publica/proceso/proc1059.html#Derechos%20Humanos>

<sup>274</sup> Lieber, Manfred: Pandillas y maras: señas de identidad. *Revista Envío*. Julio 2002, No. 244. <http://www.envio.org.ni/articulo/1161>

El Salvador je poměrně úspěšnou konsolidovanou demokracií a Honduras víceméně také. Guatemala je nekonsolidovanou demokracií. Těmto státům však stále chybí solidní sociální a kulturní základy pro demokratické vládnutí. Politické instituce jsou stále nové a demokratická legitimita je problematická. Vzdělávací a sociální systémy jsou na velice základní úrovni a země se potýkají s velikými sociálními problémy. Trpí nedostatkem koherentních sociálních politik, nedochází k nápravě kriminalizace chudých. Chudoba se neřeší. Takové prostředí vyprodukovalo a napomáhá šíření maras. Snahy o zabránění, aby mladí vstoupili do maras jsou také neúspěšné, protože existuje málo ekonomických alternativ a pozitivních sociálních struktur, aby vedli lepší život.

### **3.2.4 Shrnutí faktorů mající vliv na vznik a šíření fenoménu maras**

Americký kriminolog John Hagedorn<sup>275</sup> mluví o globalizaci fenoménu gangů, čímž rozumí objevení se podobných gangů, které jsou tradičně studovány v USA, v jiných částech světa. V posledních letech došlo k socioekonomickým a kulturním změnám, které usnadnily vytvoření podmínek pro vznik gangů:

- 1) Bezprecedentní urbanizace, která se objevila v celém světě.
- 2) Stažení státu jako důsledek neoliberálních politik a škrty v sociální politice. To mělo za následek oslabení sociálních institucí schopných řídit chování marginální mládeže a vytvoření vakua, které vyplnily gangy zpochybňující státní monopol.
- 3) Posílení alternativních kulturních identit, které jsou metodou odporu proti marginalizaci mladých. Jednou z těchto identit je gang.
- 4) Ekonomická polarizace, rostoucí nerovnost a marginalizace celých sektorů společnosti.
- 5) Migrační toky spojené s těmito ekonomickými procesy přispěly k vytváření etnických menšin a přistěhovalců. Ti žijí v geograficky oddělených enklávách, které se stávají zárodkem pro rozvoj gangů.<sup>276</sup>

<sup>275</sup> Hagedorn také odlišil dobu před 70. lety 20. století a poté. Dobu před 70. lety označil za industriální a tu následující jako postindustriální. Ta přinesla více násilí, a to z několika důvodů: některé městské gangy přijaly i ryze ekonomické aktivity, užití násilí k regulaci nezákonného obchodování, proliferace střelných zbraní, vliv vězení na gangy, vliv většinové kultury hodnoty peněz a úspěchu na gangovou mládež s omezenými možnostmi.

<sup>276</sup> Demoscopia (2007): Maras y Pandillas, Comunidad y Policía en Centroamérica: Hallazgos de un estudio integral. Banco Centro Americano de Integración Económica (BCIE), UN Development Program (UNDP) and Swedish International Development Cooperation Agency (SIDA). San José, Costa Rica, s. xii.

Nejvýstižněji a nepřehledněji uspořádal faktory, které ovlivnily objevení se a vývoj maras ve středoamerickém regionu, sociolog José Miguel Cruz ze Středoamerické univerzity (UCA) ve zprávě *Informe Estado de la Region*. Faktory rozřadil do deseti hlavních kategorií. Všechny tyto kategorie propojují sérii specifických podmínek, které přímo působí na chování mladých a usnadňují integraci jedince do gangu, operativnost mara jako skupiny a vývoj maras jako společenského fenoménu. Těchto deset kategorií se nachází ve čtyřech různých vztahových (relačních) úrovních, ve kterých se jedinec ocitá.

#### A) Společnost

##### 1) *Procesy sociálního vyloučení*

- Socioekonomická nejistota
- Komunity postrádají základní služby nebo jsou velmi špatné kvality
- Nedostatek příležitostí k technickému nebo odbornému vzdělávání
- Vyloučení a dezerce ze školy
- Nezaměstnanost nebo podzaměstnanost

##### 2) *Kultura násilí*

- Kulturní modely mezilidských vztahů, kde násilí hraje roli
- Vzory výchovy-učení užití násilí
- Kulturní shovívavost vůči použití zbraní

##### 3) *Rychlá a neuspořádaná urbanizace*<sup>277</sup>

- Městská aglomerace a nedostatek osobního prostoru
- Nedostatek rekreačních oblastí/oblastí k trávení volného času
- Nejisté či neexistující komunální sociální služby

##### 4) *Migrace*

- Mladí, kteří adoptují kulturu gangu v zahraničí
- Návrat mladých do země aniž by měli v zemi někoho blízkého
- Deportovaní zločinci

#### B) Komunita

##### 5) *Společenská dezorganizace*

- Málo důvěry mezi členy komunity

<sup>277</sup> Městský růst samotný není příčinou násilí. Je to povaha růstu, schopnost měst absorbovat nové residenty, schopnost vlády naplánovat a zvládnout růst a kapacita vlády řešit základní potřeby nové městské populace, která určují udržitelnost městského růstu a rizika násilí. Když městský růst není plánován a produkuje více chudých, chudinské čtvrti, tato populace je více náchylná ke kriminalitě a násilí. Zdroj: Hazen, M. Jennifer: Understanding gangs as armed groups. *International Review of the Red Cross*. June 2010, Vol. 92, Nr. 878, s. 369-386, s. 371-372.



- Nedostatek účasti občanů v záležitostech společenství

#### 6) *Přítomnost drog*

- Konzumace drog
- Síť obchodu s drogami

### C) Vztahy

#### 7) *Dynamika násilí*

- Reprodukční cyklus násilí
- Násilí ve funkci identit

#### 8) *Problematické rodiny*

- Nefunkční rodiny
- Opuštění a zanedbání ze strany rodičů či pověření
- Neustálá mobilita rodiny
- Rodinná historie násilí

#### 9) *Přátelé nebo kolegové z gangu*

- Pandilleros v komunitě
- Pandilleros ve škole

### D) Individuum

#### 10) *Problémy s konstrukcí vlastní identity*

- Hledání identity pomocí násilí
- Nepřítomnost pozitivních modelů<sup>278</sup>

Ne všechny tyto kategorie a faktory působí ve stejnou dobu. Vzájemně se kombinují a ovlivňují mezi sebou, aby vytvořily podmínky, které postrkují mladé lidi ke vstupu do pandilla. Některé faktory mají menší vliv než dříve - např. konzumace drog. Ta se mezi členy maras ve státech severního triangu snížila v souvislosti s uvedením nových vnitřních pravidel a omezení jako součást bezpečnostního mechanismu a kontroly skupiny.<sup>279</sup> Vznik a působení mladistvých násilnických gangů je komplexním a vícedimenzionálním jevem. Tento přehled mi přijde naprosto kompletní a plně s ním souhlasím.

---

<sup>278</sup> Aguilar, Jeannette a Carranza, Marlon (2008): *Las maras y pandillas como actores ilegales de la región*. San Salvador: Estado de la Región. Informe Estado de la Región 2008, s. 9-12.

<sup>279</sup> Aguilar, Jeannette a Carranza, Marlon (2008): *Las maras y pandillas como actores ilegales de la región*. San Salvador: Estado de la Región. Informe Estado de la Región 2008, s. 11.

### 3.2.5 *Vzájemné působení maras a společnosti*

Maras a společnost se vzájemně ovlivňují. Kriminální aktivity maras vyživují a prohlubují sociální problémy a vládní slabost, které umožňují existenci a expanzi maras. *Robert Evan Ellis* chápe jev maras jako složitý systém, jehož prvky jsou v interakci se svým okolím, vzájemně se ovlivňují a existuje mezi nimi zpětná vazba. Růst maras přispívá k násilí a zločinu ve společnosti, na druhou stranu zločin a jeho náchylnost ke změně závisí na slabosti státu – prostory bez vlády a vládní kontroly, nefunkční vládní instituce. Šíření zločinu a násilí má negativní vliv na společnost, která vytváří podmínky, ve kterých maras působí. Vysoká zločinnost a násilí přispívají ke vzniku gangů, protože nejistota a strach jsou jedním z faktorů, které vedou mladé ke sdružování se, aby získali v jistém smyslu ochranu a rodinu. Násilí a zločin také narušují rodinnou soudržnost a zdraví prostřednictvím mechanismů jako je např. smrt a uvěznění otců, socializace mladých v násilnickém prostředí, kdy násilí a zločin se pro ně stávají normální. Ztroskotání rodiny vede mladé ke vstupu do gangu. I zločinnost a násilí vede lidi k emigraci ze země. Emigrace má za následek rozpad rodin. Násilí a zločinnost mají negativní dopad na ekonomiku – děsí investory, majitele obchodů a továren, nedostatek ekonomické příležitosti vede také k emigraci. Migrující osoby jsou příležitostí maras k obohacení se. K růstu maras také přispívají příležitosti plynoucí z obchodu s drogami – ten je umožněn existencí prostorů bez vládní kontroly. Aktivity maras oslabují stát a jeho schopnost odolávat a bránit aktivitám kriminálních skupin. Zločinnost a násilí oslabují ekonomiku, a to má negativní vliv na příjmy státu – daně. Je tak snížena možnost státních výdajů a investic do institucí, které jsou klíčové v boji proti maras. Bez financí a zdrojů nemůže stát dostatečně fungovat. Maras podplácí policisty a soudce a přispívají tak ke státní korupci, která přímo brání kvalitnímu fungování vládních institucí.

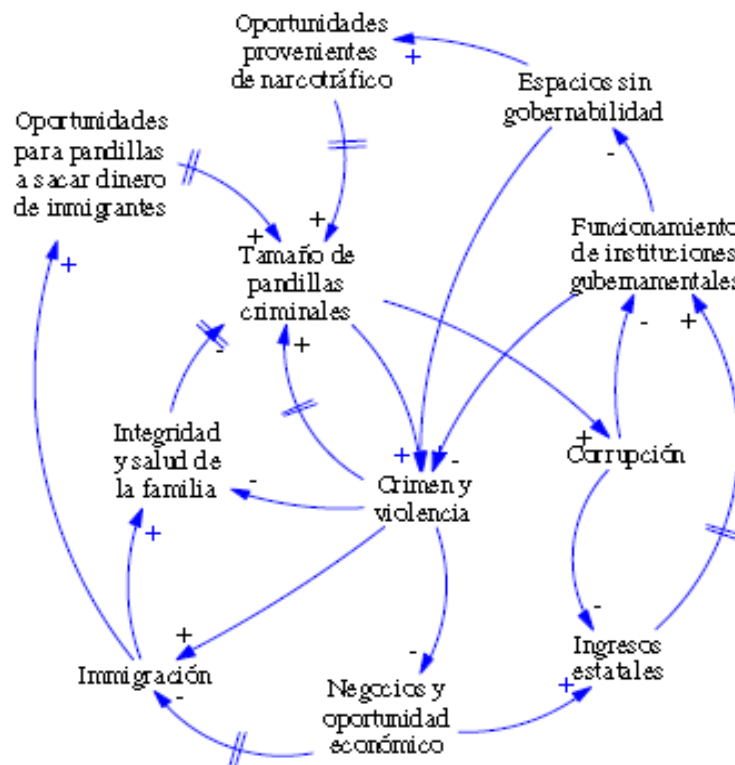
Nebezpečí maras neplyne pouze z jejich velikosti a míry násilí, ale také z jejich vlivu na společnost. Maras svými aktivitami oslabují stát a společnost. To, že maras mohou působit, je dáno nefunkčností a slabostí státu – avšak ne pouhým přetrváváním podmínek, které podněcují mladé ke vstupu do mara, ale také prostředím, ve kterém mohou být maras vůbec aktivní - že mají příjmy a příležitost ke zločinu. Sám Ellis přiznává, že model nezahrnuje všechny dynamiky.<sup>280</sup> Tento Ellisův model mi přijde velmi názorný a výstižný. Za povšimnutí stojí autorova úvaha, kdy na základě specifických dat v Guatemale ukazuje, že zhoršení

<sup>280</sup> Ellis, Robert Evan: Entiendo las maras como un virus geopolítico emergente. *Revista de Dinámicas de Sistemas*. Octubre 2008, Vol. 4, Núm. 2, s. 83-108, s. 87 – 89.

ekonomické situace v USA, zlepši v Guatemala relativní situaci zločinu a násilí - méně lidí odejde do USA za prací a tak více rodin zůstane soudružných a nezanechají své potomky bez rodičovského dohledu, pozornosti a péče. Přítomnost rodičů má podle Ellise větší vliv, význam než ztráta zasílaných peněz z ciziny.<sup>281</sup> Ellisův přístup poukazuje na nutnost studování jevu maras jako komplexního systému s mnoha souvislostmi, vzájemným působením a cykly zpětných pozitivních vazeb.

Jak jsme si ukázali, ke vzniku a šíření maras ve středoamerické regionu přispívá mnoho faktorů, také působení maras je umožněno řadou podmínek. Sama společnost a stát jsou zodpovědné za vznik a šíření jevu maras.

Obrázek: Ellisův systém



Zdroj: Ellis, Robert Evan: Entiendo las maras como un virus geopolítico emergente. *Revista de Dinámicas de Sistemas*. Octubre 2008, Vol. 4, Núm. 2, s. 83-108, s. 87 – 89.

<sup>281</sup> Ellis, Robert Evan: Entiendo las maras como un virus geopolítico emergente. *Revista de Dinámicas de Sistemas*. Octubre 2008, Vol. 4, Núm. 2, s. 83-108, s. 103.

## 4. MARAS JAKO NÁRODNÍ A REGIONÁLNÍ HROZBA

---

### 4.1 Maras a obchod s drogami, zbraněmi, kontrola migračních toků

---

Vláda Spojených států předpokládá, že 90 % nelegálních drog, které se dostanou na její území, prochází středoamericko-mexickým koridorem. Navíc využití této tranzitní oblasti neustále roste<sup>282</sup>. Téměř polovina z těchto drog nejdříve projde Střední Amerikou<sup>283</sup>, která slouží jako překladiště. To má pro tuto oblast devastující následky. Velké problémy mají zejména země severního trianglu – jsou nejbližší u Mexika, mají dlouhé pobřeží i řadu nekontrolovaných oblastí.<sup>284</sup>

Drogy patří k životnímu stylu v gangu. Maras nejsou organizacemi zaměřené výhradně na obchod s drogami.<sup>285</sup> V posledních letech se sice zapojily více do obchodu s drogami,<sup>286</sup> ale přesvědčení, že maras hrají významnou roli v tomto byznysu, je přehnané. Pravdou je, že jejich účast omezená. Maras mohou kontrolovat malé domácí trhy, ale nejsou zapojeny ve velkém obchodu s drogami. Velikost a dynamika gangů se v jednotlivých státech severního trianglu liší a stejně tak jsou rozdílné jejich vazby na organizace obchodující s drogami. Maras jsou zejména lokálními distributory.

Většina obchodu s drogami, zejména kokainu, který cirkuluje regionem do USA, je v rukou mexických kartelů. Zpráva UNODC také uvádí, že většina kokainu, který se přepravuje přes region, je pašována po moři a ne po souši. Není tedy zcela jasné, jak by měly maras zasahovat do tohoto procesu, zvláště když se většinou nacházejí v městských čtvrtích ve vnitrozemí. Středoameričané národnostně nefigurují v sítích distributorů drog v USA. Zatímco část obchodu s drogami může zahrnovat členy gangů, jádro toku se zdá být v rukou sofistikovanějších zločineckých organizací.<sup>287</sup> Podle salvadorské policie jsou dvěma hlavními zdroji příjmů maras vydírání a obchod s drogami. UNODC (2007) však toto tvrzení zpochybňuje a podotýká, že:

---

<sup>282</sup> V 80. letech a na počátku 90. let 20. století vstupovalo nejvíce drog do Spojených států přes Karibik na jižní Floridu.

<sup>283</sup> Většina mediální pozornosti se však dostane Mexiku.

<sup>284</sup> Dudley, Steven S. (May 2010): *Drug Trafficking Organizations in Central America: Transportistas, Mexican Cartels and Maras*. Working Paper Series on U.S.-Mexico Security Collaboration. Mexico Institute at Woodrow Wilson International Center a Trans-Border Institute at the University of San Diego, s. 3-4.

<sup>285</sup> Aguilar, Jeannette a Carranza, Marlon (2008): *Las maras y pandillas como actores ilegales de la región*. San Salvador: Estado de la Región. Informe Estado de la Región 2008, s. 27-28.

<sup>286</sup> Maras jsou více zapojeny do obchodování s drogami než tradiční pandillas.

<sup>287</sup> Středoameričané představovali v roce 2004 pouhé 1% (96 osob) z téměř 12 000 zadržených osob v USA za obchod s drogami. Zdroj: UNODC (2007): *Crímen y desarrollo en Centroamérica. Atrapados en una Encrucijada*. Oficina de las Naciones Unidas contra las Drogas y el Crímen, s. 18. [http://www.pnud.or.cr/index.php?option=com\\_docman&task=doc\\_download&gid=117&Itemid=6](http://www.pnud.or.cr/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=117&Itemid=6)

- Všechny ukazatele naznačují, že trhy s drogami jsou ve středoamerickém regionu poměrně omezené a nedostačující k tomu, aby byly významným zdrojem příjmů pro organizovaný zločin.
- Většina drog je dopravována po moři a většina členů maras se nachází ve vnitrozemí země, to je daleko od námořních tras, podél kterých je kokain přepravován směrem do Mexika.
- Význam středoamerických sítí obchodu s kokainem směrem na americký trh je omezený.

Popularita kokainu včetně cracku není ve středoamerických zemích extrémně vysoká. Např. v Hondurasu konzumuje ročně kokain méně než 1% obyvatelstva ve věku 15-64 let. Z této skupiny nepředstavují chroničtí uživatelé více jak jednu polovinu. Z tohoto faktu by vyplýval počet maximálně 20 000 drogově závislých v zemi, což je méně než odhadovaný počet členů pandillas.<sup>288</sup> Členové maras navíc užívají drogy ve větší míře než obyvatelstvo obecně. Proto je zřejmé, že většina toho s čím obchodují, připadá na vlastní spotřebu. V zemi není dostatek závislých na kokainu, aby tato droga představovala významný příjem pro maras. Pandilleros a pašeráci drog jsou dvě odlišné věci. Pandilleros kupují drogy od pašeráků, aby je následně prodali na ulici.<sup>289</sup> Členové OZ (los banderos) jsou údajně chráněni svými vazbami na zkorumpované policisty, zatímco maras nesou břemeno kampaně protigangových zákonů.

Robert Evan Ellis z Univerzity v Miami tvrdí, že se mezinárodní obchod s drogami stal důležitým zdrojem příjmů pro maras – argumentuje tím, že drogové kartely nyní více využívají středoamerických pozemních cest k dopravě drog. V boji proti pašerákům drog se v 90. letech 20. století americké autority zaměřily právě na mořské cesty pašování. To byl také důvod, proč začali narkotrafikanti posílat více drog pozemní cestou. Pro maras tak vznikly nové příležitosti k získání peněz, staly se maloobchodníky a pěšáky pro kartely. Ellis tedy neříká, že se maras podílejí na velkém pašování a obchodování s drogami, ale že OZ dal maras šanci si přivydělat.<sup>290</sup>

<sup>288</sup> Podle Interpolu bylo v Hondurasu v roce 2005 36 000 členů gangů.

<sup>289</sup> Mara Salvatrucha je zapojena do prodeje drog na ulici v řadě amerických států – v Kalifornii, New Yorku, Texasu, Virginii, Marylandu a také v Arkansasu a Tennessee. Ale podle většiny zpráv se podílí především na prodeji marihuany a metamfetaminu - většina marihuany prodávané ve Spojených státech je vyráběna v tuzemsku či je dovážena z Mexika a Kanady. Také většina prodáváného metamfetaminu je vyráběna v USA či Mexiku. Vazby s maras ve Střední Americe nejsou nutným zdrojem drog. Zdroj: UNODC (2007): *Crimen y desarrollo en Centroamérica. Atrapados en una Encrucijada*. Oficina de las Naciones Unidas contra las Drogas y el Crimen, s. 66-70.

<sup>290</sup> Ellis, Robert Evan: Entiendo las maras como un virus geopolítico emergente. *Revista de Dinámicas de Sistemas*. Octubre 2008, Vol. 4, Núm. 2, s. 83-108, s. 85-86.

Již k roku 2010 říká zpráva UNODC, že se zvýšil podíl toku kokainu Střední Amerikou, zejména Guatemalou a Hondurasem. Skupiny zapojené do tohoto pašování nejsou přesně vymezeny, existuje nicméně málo důkazů, že se maras podílejí ve velkém měřítku na nadnárodním obchodu s drogami: (o mareros) „Jsou jistě vinni prodejem na ulici v oblastech, které kontrolují, ale jejich schopnost zapojení se do nadnárodního velkoobjemového pašování je sporná. Někteří mohou být naverbováni jako zabijáci mexickými organizacemi, ale jak mají často potetované obličeje jako znamení závazku ke gangu, jsou neslučitelní pro jakoukoli operaci zahrnující možný kontakt s veřejnými autoritami. (...) máloco nasvědčuje tomu, že mají jakoukoli politickou agendu, kromě vyhnutí se policejnímu zásahu do vlastních záležitostí.“<sup>291</sup> Opakované zatýkání vysokých státních činitelů v policii a armádě naopak naznačuje, že jsou hlavní obchodníci s drogami mnohem sofistikovanější nežli pouliční gangy. Vedení obchodu s drogami je spíše napojeno na členy vládních elit než na nižší třídy.<sup>292</sup>

Specialista na OZ v Severní a Jižní Americe Steven S. Dudleye říká, že v Guatemale neexistují důkazy o pevných vazbách mezi maras a organizacemi obchodujícími s drogami. Nejsilnější přítomnost těchto organizací je v oblastech, kde jsou maras málo aktivní. To ale podle mého názoru úplně nekoresponduje s tím, že jsou v Guatemale maras nejvíce zatýkáni za záležitosti týkající se drog, i když problematika může být složitější. Avšak zdá se, že v Hondurasu jsou vazby maras na obchod s drogami silnější, důkazy jsou ovšem čistě neoficiální a nepodložené. Nejpokročilejší se zdají být vztahy mezi OZ a maras v El Salvadoru. El Salvador je spirituálním srdcem maras v regionu. Maras se snaží o kontrolu distribuce drog v chudých oblastech, kde rozprodávají crack, práškový kokain, marihuanu a pervitin (metamfetamin). Existují náznaky, že někteří lídři maras usilují o získání alespoň částečné kontroly hromadné distribuce. V září 2009 byl zadržen lídr kliky MS Normandi Locos Salvatruchos „El Barny“<sup>293</sup> se sedmi kily kokainu v Puerto de La Libertad (asi 32 km od San Salvadoru). Klika MS získávala větší moc na drogovém trhu v provinciích Sonsonate a La Libertad, tedy v oblastech, kde normálně neoperuje. O tyto mají zájem větší hráči jako Los Zetas. Výhodou je totiž jejich strategická poloha – blízkost ke Guatemale, přímý přístup k Pacifiku. Sedm kil kokainu sice není tak moc, ale je to o hodně více, než maras obvykle

<sup>291</sup> UNODC (2010): *The Globalization of Crime. A Transnational Organized Crime Threat Assessment*. United Nations Office on Drugs and Crime, Vienna International Centre, Austria, s. 239.

<sup>292</sup> UNODC (2010): *The Globalization of Crime. A Transnational Organized Crime Threat Assessment*. United Nations Office on Drugs and Crime, Vienna International Centre, Austria, s. 240.

<sup>293</sup> Moris Alexander Bercian Manchon neboli El Barny.

pašují. V policejním dokumentu *Los Zetas en El Salvador*, ke kterému měl Dudley přístup, sdělil zdroj mara policii, že „El Barny“ povýšil na vyšší úroveň obchodu s drogami. Jeho klika tak kontrolovala koridor od Pacifiku ke guatemalské hranici včetně obdržení drog z lodí. Podle toho samého dokumentu poslala jedna z nejvíce násilnických buněk (klik) MS Fulton Locos Salvatruchas (FLS) 40 členů gangu na farmu Petén v Guatemale, poblíž mexických hranic, a to za účelem obdržení tréninku od Los Zetas.

Tisk *La Prensa Gráfica* na základě uniklé policejní zprávy uvedl, že lídři čtyř klik Mara Salvatrucha se sešli v listopadu 2008 se členy Los Zetas (mexický drogový kartel). Měli diskutovat o zabití přepravců (transportistas - přepravují drogy z Jižní Ameriky do Mexika), kteří dlužili Los Zetas peníze. Podle policie by tak mohlo dojít k více setkání maras s Los Zetas za účelem pašování drog. Podle policejních zdrojů se také MS snaží o získání teritoria dvou provincií na východní hranici – San Miguel a La Union, které tradičně ovládají přepravci drog Los Perrones. Vůdci klik Mara Salvatrucha byli také zatčeni za držení většího množství drog v sousedních státech.

Maras však stále ještě nemají potřebnou sofistikovanost, disciplínu a prostředky nutné k tomu, aby byly dobrými partnery v obchodu s drogami, nemají také dostatečný systém základů. Na maras je také upřena velká pozornost (policejní, mediální), což činí spojení s nimi riskantní. Policie si také všimla zajímavého faktu, a to, že maras zabijí 80-90 % svých obětí. Maras totiž přijímají málo opatření ke skrývání své identity a nemají místo k držení obětí, jakmile je zajmou. Mezi klikami jedné mara jsou velké rozdíly v rafinovanosti a působení. Některé buňky jsou více organizované a disciplinované, jiné jsou více násilnické a dezorganizované, některé jsou bohatší a hledají „podnikatelské“ příležitosti. Existuje mnoho důkazů poukazujících na rostoucí finanční sílu některých klik. Policejní rozvědka uvádí, že si vůdci mara zakoupili byty, používají autosalony, myčky aut, kluby, bary a restaurace k praní výnosů a ke skrývání drog, únosů, vydírání... Zakoupili také auta pro běžné použití gangu, což ilustruje jejich tendenci k osobnímu zisku a k vytvoření větší, více propracovanější kriminální sítě.<sup>294</sup> Dennis Rodgers uvádí, že místní drogoví karteloví lídři jsou často bývalými členy gangů.<sup>295</sup>

Střední Americe se bohužel nedostalo mnoho mezinárodní pomoci v boji proti pašování drog. Navíc tlak na volný obchod v regionu přináší více infrastruktury, méně centralizovanou

<sup>294</sup> Dudley, Steven S. (May 2010): *Drug Trafficking Organizations in Central America: Transportistas, Mexican Cartels and Maras*. Working Paper Series on U.S.-Mexico Security Collaboration. Mexico Institute at Woodrow Wilson International Center a Trans-Border Institute at the University of San Diego, s. 20-24.

<sup>295</sup> Rodgers, Dennis: *The Gangs of Central America: Major Players and Scapegoats*. *Revista Envío*. Diciembre 2007, Nu. 317. Dostupné na: <http://www.envio.org.ni/articulo/3704>

vládní kontrolu a neomezené hranice, což představuje důležité aspekty každé organizované činnosti.<sup>296</sup> Co se týče zodpovědnosti za pašování drog v regionu, UNODC říká: „Klíčovou otázkou pro země regionu je, kdo stojí za obchodováním s kokainem a s ním spojeným násilím. Mnoho odhalení (obchodu s kokainem) se týkalo vládních úředníků, a to zejména v bezpečnostních službách a soudnictví. Pokud chceme tomuto propojení zabránit, musíme hledat viníky v nejvyšších společenských vrstvách, nikoli v těch nejnižších.“<sup>297</sup>

Dříve mezi gangy převládaly bodné zbraně a ručně vyrobené zbraně. Dnes maras mají velký přístup k průmyslově vyrobeným zbraním. Z tohoto důvodu dochází k větší úmrtnosti při akcích maras a zintenzivnění jejich násilí. Vysoký stupeň ozbrojení ve společnostech severního triangu a snadný přístup ke zbraním přirozeně přispívá k vyššímu použití zbraní mezi gangy.<sup>298</sup> Členové maras jsou vyzbrojeni útočnými puškami M16 a AK47 (kalašnikov) i vojenskými granáty, ručními granáty M-67 a granátometry.<sup>299</sup> Černý obchod se zbraněmi je v severním triangu tak velký, že je těžké určit, odkud pochází zbraně získané maras.<sup>300</sup> Předpokládá se, že v obnovení zbrojního vybavení jim také napomohly mexické a kolumbijské kartely. Honduraský ministr obrany Oscar Alvarez potvrdil, že maras mají vazby na kolumbijskou gerilu.

Maras se podílejí se na převodu nedokumentovaných osob, ale kvantifikovaná data nejsou k dispozici.<sup>301</sup> Dudley uvádí, že maras spolupracují s většími kriminálními organizacemi v pašování lidí přes Střední Ameriku a jižní Mexiko. Některé kliky nepůsobí na jednom místě, ale pohybují se po určitých cestách, které využívají migranti do USA – jsou přítomny podél migračních cest ve Střední Americe až do mexických států Chiapas, Oaxaca, Veracruz a Aguascalientes.<sup>302</sup> Ovládají železniční dopravu od hranic Guatemaly s mexickým státem Chiapas až do státu Veracruz a přepadávají migranty mířící na sever. Nejsou jedinými, kdo páchají zločiny na migrantech.<sup>303</sup> Pedro Gallego Martínez říká, že Mara Salvatrucha

<sup>296</sup> Dudley, Steven S. (May 2010): *Drug Trafficking Organizations in Central America: Transportistas, Mexican Cartels and Maras*. Working Paper Series on U.S.-Mexico Security Collaboration. Mexico Institute at Woodrow Wilson International Center a Trans-Border Institute at the University of San Diego, s. 3-4.

<sup>297</sup> UNODC (2007): *Crimen y desarrollo en Centroamérica. Atrapados en una Encrucijada*. Oficina de las Naciones Unidas contra las Drogas y el Crimen, s. 49. [http://www.pnud.or.cr/index.php?option=com\\_docman&task=doc\\_download&gid=117&Itemid=6](http://www.pnud.or.cr/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=117&Itemid=6)

<sup>298</sup> Aguilar, Jeannette a Carranza, Marlon (2008): *Las maras y pandillas como actores ilegales de la región*. San Salvador: Estado de la Región. Informe Estado de la Región 2008, s.11.

<sup>299</sup> Ve Washingtonu, kde je počet členů MS odhadován na 5000 členů, se oblíbenou smrtící zbraní stala mačeta. Zdroj: Arana, Ana: How the Street Gangs Took Central America. *Foreign Affairs*. Vol. 84, No. 3 (May - Jun., 2005), s. 98-110. Dostupné na: <http://www.panama-guide.com/article.php/20050615221448528>

<sup>300</sup> Dudley, Steven S. (May 2010): *Drug Trafficking Organizations in Central America: Transportistas, Mexican Cartels and Maras*. Working Paper Series on U.S.-Mexico Security Collaboration. Mexico Institute at Woodrow Wilson International Center a Trans-Border Institute at the University of San Diego, s. 23-24.

<sup>301</sup> UNODC (2007): *Crimen y desarrollo en Centroamérica. Atrapados en una Encrucijada*. Oficina de las Naciones Unidas contra las Drogas y el Crimen, s. 18. [http://www.pnud.or.cr/index.php?option=com\\_docman&task=doc\\_download&gid=117&Itemid=6](http://www.pnud.or.cr/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=117&Itemid=6)

<sup>302</sup> Johnson, Mary Helen (April 2006): National Policies and the Rise of Transnational Gangs. Migration Policy Institute.

<http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?ID=394>

<sup>303</sup> Tamayo, Eduardo G. (2005): *Maras: ¿Nueva amenaza internacional?* Agencia Latinoamericana de Información. America Latina en movimiento. <http://alainet.org/active/10276&lang=es>



kontroluje nedokumentované překračování hranic od roku 2003, někteří big palabras (šéfové jengas) se přesunuli do zón speciálního zájmu, např. do státu Chiapas, s cílem reorganizace klik a nahrazení uvězněných lídrů MS.<sup>304</sup> Nicméně podle Dudleye<sup>305</sup> to vypadá, že mexický kartel Los Zetas<sup>306</sup> vytlačil maras z jižního Mexika. Podle mexických autorit panovala mezi městskou a státní policií a migračními úředníky vysoká korupce.<sup>307</sup> To způsobilo, že bylo 700 km hranice mezi Mexikem a Guatemalou územím nikoho. Ilegální migranti využívající Mexika jako cesty do USA platili převaděčům mezi 2 000-12 000 dolary na hlavu. Zdá se, že migrace v režii maras zůstává mimo rámec organizovaného zločinu, nicméně nám chybějí ověřené a jasné informace o této oblasti jejich činnosti.

## 4.2 Limitovaná transnacionalizace maras

Rozšíření identity maras za hranice Spojených států bylo umožněno migračními toky mezi Spojenými státy, středoamerickými státy a Mexikem. K tomuto šíření také přispěla média, pobyty mareros ve věznicích a protigangové politiky.<sup>308</sup> Mara Salvatrucha i Barrio 18 se dokázaly z pouhé lokální pozice rozrůst na národní a dokonce regionální úroveň. Maras pocházející z Kalifornie se etablovaly v zemích severního trianglu. Obtížné podmínky je mnohdy povzbudily k návratu do Spojených států<sup>309</sup>, čímž se vytvořil kontinuální migrační cyklus mezi těmito regiony. Maras pomocí nelegálních styků propašovávají do USA i mareros narozené v severním trianglu. Bylo zjištěno, že se členové Mara Salvatrucha vracejí zpátky do USA a snaží se usadit v netradičních oblastech s vysokou salvadorskou populací (New York City, předměstí Marylandu a Massachusetts). Lokální autority je přitom považují za přistěhovalce z Jižní Karolíny. Gangy se pak nenápadně a rychle rozrůstají.

Rivalita Mara Salvatrucha a Barrio 18 nezná hranic. V zemích severního trianglu se pak často potýkají ti samí aktéři, kteří zápasili v Los Angeles.

<sup>304</sup> Gallego Martínez, Pedro (2008): *La mara al desnudo*. Málaga: Sepha, s. 77.

<sup>305</sup> Dudley, Steven S. (May 2010): *Drug Trafficking Organizations in Central America: Transportistas, Mexican Cartels and Maras*. Working Paper Series on U.S.-Mexico Security Collaboration. Mexico Institute at Woodrow Wilson International Center a Trans-Border Institute at the University of San Diego, s. 23-24.

<sup>306</sup> Jedna z nejdisciplinovanějších a nejvíce nemilosrdných kriminálních organizací obchodující s drogami, původně se jednalo o vojenské křídlo Cartel del Golfo.

<sup>307</sup> Pašování osob je velkým byznyssem a je nemožné bez ilegálních struktur podporovaných vládními úředníky. Klíčem úspěchu je aktivní či pasivní podpora vládních úředníků (opomenutí, tajná dohoda, neschopnost sledování celé hranice...) Bezpečnost převodu se úměrně zvyšuje s cenou. V roce 2005 stál bezpečný přechod 8000 dolarů. Čím méně lidé mají a méně zaplatí, tím více se zvětšuje riziko. V průměru musí jedinec projít migratorním koridorem od příhraničního guatemalského města Tecun Uman přes mexické Hidalgo až do Tapachula pěti kontrolami – Národní migrační institut, preventivní federální policie, státní policie, městská police, vojsko - všechny tyto orgány jsou dokonale zkoordinované a vydírají chudé emigranty. Zdroj: Benítez Manaut, Raúl a Sánchez Georgina: *Las fronteras de México y el crimen organizado*, in: Solís, Luis Guillermo a Rojas Aravena, Francisco (editores) (2008): *Crimen organizado en América Latina y el Caribe*. Santiago, Chile: Catalonia – FLASCO, s. 175-198, s. 194-195.

<sup>308</sup> Martín Álvarez, Alberto, Fernández Zubieta, Ana y Villareal Sotelo, Karla: *Difusión transnacional de identidades juveniles en la expansión de las maras centroamericanas*. *Perfiles latinoamericanos: revista de la Facultad Latinoamericana de Ciencias Sociales*. Sede México. 2007, Nº. 30, s. 101-122, s. 108.

<sup>309</sup> Jak zajímavě podotýká Martín a spol., migrační toky přispívají k mezinárodnosti identity mládeže, která se nachází v podobně znevýhodněné pozici jak v přijímací zemi, tak zemi svého původu. Zdroj: Martín a spol. (2007), s.118.

Často se o maras mluví jako o fenoménu, který překračuje hranice a je zároveň hrozbou pro bezpečnost celé Střední Ameriky. Opětovaně jsou považovány za kriminální organizace, kterým je vlastní vertikální struktura a kapacita nadnárodní koordinace. Podle těchto představ by pak lídři MS-13 a M-18 nacházející se v LA diktovali příkazy klikám, které operují na místních úrovních v San Salvadoru, San Pedro Sula atd. Neexistují však dostatečné empirické důkazy, že by maras udržovaly kriminální vazby na nadnárodní úrovni. Tyto vazby nejsou formální, nejsou institucionalizované.

I když migrace a deportace hrály důležitou úlohu v šíření maras, mexická socioložka Gema Santamaría Balmaceda je přesvědčena, že se role těchto migračních toků od roku 2004 zmenšuje. Argumentuje, že transnacionalizace maras se omezuje na přenos identifikačních znaků a násilí na lokální úrovni. Přinejmenším na symbolické úrovni tvoří nadnárodní skupinu, jejíž symbolická síla neustále přitahuje nové členy. Nadnárodní a kriminální charakter maras je podle Santamaría značně omezený stejně tak jako snahy, které se snaží problém řešit z perspektivy národní bezpečnosti.<sup>310</sup>

Santamaría charakterizuje čtyři migrační vlny v prostoru USA, Mexika a Střední Ameriky, které daly maras nadnárodní charakter:

- 1) *Druhá polovina 20. století* – dva geografické scénáře:
  - a) V LA se objevují a šíří pandillas latinskoamerického původu, jež jsou ve velké míře tvořené mexickými imigranty první a druhé generace – Mexická Mafie a Barrio 18.
  - b) V zemích Střední Ameriky probíhá proces urbanizace, který dá vzniknout pandillas fixovaných na barrio.
- 2) *80. léta 20. století* – válečné konflikty v Guatemale a El Salvadoru a silné společenské násilí v Hondurasu zapříčinily masivní imigraci do USA. Latinskoamerické gangy představují atraktivní prostor pro získání respektu a ochrany před ostatními delikventními skupinami. Je zde patrný původ nadnárodních rysů, když mají gangy etnické požadavky na členství mimo vlastní národní teritorium.
- 3) *90. léta 20. století* – po mírových procesech ve Střední Americe Spojené státy deportovaly neuspořádaně a náhle tisíce Středoameričanů. Přijímací země neměly dostatečné informace o kriminálních záznamech deportovaných.

---

<sup>310</sup> Santamaría Balmaceda, Gema: Maras y pandillas: límites de su transnacionalidad. *Revista Mexicana de Política Exterior*. Octubre 2007, No.81, s.101-123, s. 105-106.

4) *Konec 90. let 20. století až do současnosti* – ekonomická krize stejně jako hurikán Mitch (1998) zapříčinili další emigraci do USA. Roste také migrace v rámci středoamerického regionu, a to zejména Salvadořanů do Guatemaly. Po zpřísnění imigrační politiky USA po 11. září se Guatemala spolu s Mexikem přeměňují z tranzitní země v destinaci migrantů. Maras jsou přítomny v novém prostoru, a to na jihu Mexika – zejména v oblasti Tapachula ve státě Chiapas. Nejnápadnějším následkem těchto migrací je nárůst rozdělených rodin, dětí vychovávaných prarodiči a jinými příbuznými. Migrace rodičů zanechává děti a mladistvé zanedbané a opuštěné, a ti si pak často zvolí gang jako místo socializace a ochrany. To však podle Santamaría automaticky neznamena, že migrace má za následek šíření maras.

Migrace mladých členů maras se drasticky snížila díky jejich masivnímu zatýkání. Mareros často prchají do jiné země, aby unikli trestu. Nadnárodní úroveň aktivit maras prakticky neexistuje a vztahy mezi maras různých států jsou neformální a nefungují nutně za účelem páchaní zločinu. Nadnárodnost maras tkví zejména v jejich symbolické moci (estetická stránka maras a jejich fungování jako prostor socializace). Přítomnost maras v jižním Mexiku je prozatím omezená, maras zde neplodí takové násilí a nepředstavují takovou hrozbu jako ve státech severního trojúhelníku.<sup>311</sup> Je jisté, že migrace a deportace umožnily a zjednodušily rozšíření a zakořenění maras v severním trojúhelníku. To ale ještě nutně neznamena, že se podobné dynamické procesy budou odehrávat v jiných zemích, kam maras přijdou.

V průzkumu IUDOP<sup>312</sup> (2006) 70 % dotazovaných mareros v El Salvadoru uvedlo, že neudrhuje vazby/vztahy s členy gangů v ostatních zemích. Při průzkumu v Guatemale uvedlo tento údaj 58,5 % dotázaných mareros. Typ vztahu, který mají s mareros v ostatních zemích (viz Graf 10), se různí, většinou jde o neformální vztah založený na výměně informací, komunikaci a vzájemné ekonomické pomoci.<sup>313</sup>

Podobný názor sdílejí také badatelé Elsa Falkenburger a Geoff Thale: I když jsou migrační toky mezi Spojenými státy a Střední Amerikou důležité a vztahy mezi maras různých zemí se tím posílily, existuje málo důkazů, že by tyto vztahy nabyly strukturované a institucionální podoby. Úroveň jejich mezinárodní komunikace se nezdá být vysoce organizovaná ani

<sup>311</sup> Santamaría Balmaceda, Gema: Maras y pandillas: límites de su transnacionalidad. *Revista Mexicana de Política Exterior*. Octubre 2007, No. 81, s.107-113.

<sup>312</sup> Jednalo se o dvouletý terénní výzkum v zemích severního trojúhelníku, velkou část dotazovaných tvořili uvězněni mareros.

<sup>313</sup> IUDOP (2006): *Red de análisis transnacional sobre las pandillas*. El Triángulo Norte. Presentace. s. 10.

konstantní. Hlavní zločinecké aktivity maras se odehrávají na místní úrovni a ne na mezinárodní.<sup>314</sup>

### 4.3 Definice a charakteristika organizovaného zločinu.

#### Přeměna maras v organizovaný zločin?

Někteří policejní funkcionáři a veřejné autority trvají na tom, že maras jsou strukturami organizovaného zločinu. Politiky *mano dura* byly proto postaveny na této koncepci – staly se prezentací boje proti nekonvenčnímu zločinu. Policejní operace jsou založeny na ideji, že maras představují organizace s pouhým kriminálním cílem. *Marero* se stal synonymem zločince. Označování maras za struktury OZ je nebezpečné a může mít kontraproduktivní následky, zejména co se týče postupu proti maras a implementování efektivních politik. Boj proti skutečnému OZ se tak ještě stíží. Aby se mohlo proti gangům účinně zakročit, je důležité rozlišovat mezi mladistvými gangy a OZ. Ve skutečnosti se jedná o dva odlišné typy asociace a podle toho by se k nim mělo přistupovat. Nicméně vývoj maras ke skupinám OZ není vyloučen.

Jak upřesňuje salvadorský advokát a ředitel Národní akademie veřejné bezpečnosti Jaime Martínez Ventura, první teoretickou překážkou klasifikace maras jako vlastní struktury OZ je neexistence jasné a jednotné, univerzálně přijímané definice OZ. Druhou teoretickou překážkou, s kterou se potýká vědecké studium a výzkum OZ, vidí Martínez v tom, že chybí účinná metodologie a neexistence naprosto spolehlivých zdrojů. Podle Martíneze jsou zdroje omezené - oficiální (policejní) verze jsou často založeny na vnímání a předsudcích a ne na vědeckých poznacích. Mediální reportáže většinou čerpají z oficiálních zdrojů, a tak se nacházíme v začarovaném kruhu opakování informací založených na stejných předpojatostech. Naopak máme-li informaci od samotného člena gangu, je zde riziko, že je informace záměrně nadnesena, aby byla gangu přičtena větší důležitost, anebo *marero* ze strachu či nedůvěry mlčí, aby neprozradil skutečně spáchaný zločin.<sup>315</sup>

Záměna mezi maras a OZ je vědomě využívána k zakrytí nedostatečného stíhání skutečných podob OZ. Organizovaný zločin je také známý jako nekonvenční kriminalita,

<sup>314</sup> Falkenburger, Elsa y Thale, Geoff: Maras centroamericanas: Políticas públicas y mejores prácticas. *Revista CIDOB d'afers internacionals*. 2008, Nº. 81 (Ejemplar dedicado a: Maras y pandillas juveniles: dos mundos diferentes), s. 45-66, s. 46.

<sup>315</sup> Martínez Ventura, Jaime: Maras y crimen organizado: relación y diferencias (IV). *Diario Co Latino*. Jueves, 28.1.2010. <http://www.diariocolatino.com/es/20100128/opiniones/76203/>

speciální delikvence, složitá trestní činnost a makro kriminalita. Jednou ze základních charakteristik OZ je jeho nadnárodní povaha. Je progresivní, dokáže se přizpůsobit vývoji společnosti, techniky a vědy. Navíc je často v popředí pokroku, aktualizuje změny v počítačových, komunikačních a dalších technologiích rychleji než příslušné orgány pro stíhání trestných činů.<sup>316</sup> Pro OZ je zisk hlavním cílem a násilí prostředkem.

Neexistuje univerzálně akceptovaná definice OZ<sup>317</sup>. S měnícími se místními a globálními podmínkami vznikají neustále nové formy trestné činnosti. Pro tuto složitost je pak jasná definice často vynechávána. Současným trendem v nadnárodním OZ je, že kromě vysoce strukturovaných organizací přibývají volně strukturované organizace (loose network structure). Široká definice nadnárodního OZ prakticky zahrnuje všechny trestné činnosti s mezinárodními důsledky provedené za účelem zisku. Nadnárodním zločinem nerozumíme pouze zločiny spáchané ve více jak jednom státě, ale také zločiny spáchané v jednom státě, které jsou řízeny z druhého státu. Dále jsou to zločiny v jednom státě spáchané skupinou, která operuje ve více státech a také zločiny mající dopad v jiných státech. Specifickými zločiny OZ jsou obchodování s lidmi, pašování migrantů, pašování zbraní, u kterých je nutná mezinárodní spolupráce... nejvíce je známo o mezinárodním obchodu s drogami.<sup>318</sup>

Mezinárodní smlouva Konvence OSN proti mezinárodnímu zločinu (United Nations Convention against Transnational Organized Crime), známá jako Konvence z Palerma, jež vešla v platnost v roce 2003, nedefinuje organizovaný zločin, ale definuje skupinu OZ v článku 2: „*Skupina organizovaného zločinu znamená strukturovanou skupinu tří či více osob existující po určité časové období a jednající ve vzájemné dohodě za účelem spáchání jednoho či více závažných trestných činu či trestných činu stanovených v souladu s touto Úmluvou za účelem získání přímého či nepřímého finančního či jiného hmotného prospěchu;...*“<sup>319</sup>

Maras se od OZ liší zejména tím, že jejich hlavním cílem a motivem není hmotný zisk.<sup>320</sup> Příslušnost k mara je hodnotou sama o sobě, na niž jsou členové patřičně hrdí. Ještě před

<sup>316</sup> Martínez Ventura, Jaime: Maras y crimen organizado: relación y diferencias (II). *Diario Co Latino*. Jueves, 14.1.2010.

<http://www.diariocolatino.com/es/20100114/opiniones/75655/>

<sup>317</sup> Organizovaný zločin byl od začátku synonymem italské Mafie se svojí hierarchickou a uzavřenou organizací, formami vydírání a kontrolou určitých skupin společnosti. OZ nebyl reálně typem deliktu, ale způsobem delikventního chování. Hlavním zdrojem příjmů pro tyto skupiny jsou produkty a služby, které jsou ilegální, ale po kterých je velká poptávka mezi obyvateli. Mafie zahrnují místní, národní a mezinárodní koalice. V současné době organizační model mafie se striktní strukturou a hierarchií nekoresponduje vždy aktuální realitě. Může jít také o sbor menších skupin, které fungují sporadicky, ale nejsou podporovány hierarchickou strukturou. Zdroj: Garrido Genovés, Vicente; Redondo Illescas, Santiago; Stangeland, Per, (aut.) 3<sup>a</sup> ed., (2006): *Principios de Criminología*. Valencia: Tirant lo Blanch, s.751-752.

<sup>318</sup> UNODC (2010): *The Globalization of Crime. A Transnational Organized Crime Threat Assessment*. United Nations Office on Drugs and Crime, Vienna International Centre, Austria, s. 25.

<sup>319</sup> Martínez Ventura, Jaime: Maras y crimen organizado: relación y diferencias (I). *Diario Co Latino*. Miércoles, 6.1.2010.

<http://www.diariocolatino.com/es/20100106/opiniones/75368/>

<sup>320</sup> Solís, Luis Guillermo: Pandillas juveniles y gobernabilidad democrática en América Latina y el Caribe, in: Solís, Luis Guillermo a Rojas Aravena, Francisco (editores) (2008): *Crimen organizado en América Latina y el Caribe*. Santiago, Chile: Catalonia – FLASCO, s. 139-174, s. 155.

zavedením represivních zákonů projevovali mareros svoji příslušnost ke skupině zcela otevřeně.

Na XVI Mezinárodní kongres trestního práva konaný v září 1999 v Budapešti zformuloval následující definici: organizovaný zločin je druh trestné činnosti, který se snaží získat moc nebo zisk prostřednictvím vysoce strukturované organizace. Jeho vlastnostmi jsou:

- a) Dělbá práce a rozpuštění individuální odpovědnosti v rámci organizace.
- b) Zaměnitelnost jednotlivců.
- c) Tajnost.
- d) Kombinace legitimní a nelegitimní činnosti.
- e) Schopnost neutralizovat úsilí vymáhání práva (např. prostřednictvím zastrašování, korupce).
- f) Zvláštní schopnost převádění zisků.<sup>321</sup>

Německá spolková policie (Bundeskriminalamt) používá následující definici OZ:

- a) Trvalé sdružení, stabilní a stálé v počtu osob, které aspiruje na získání zisku.
- b) Organizovaná struktura, disciplinovaná a hierarchická.
- c) Plánované jednání a rozdělení práce.
- d) Realizace legálních a nelegálních obchodů.
- e) Velmi flexibilní technologie ve službách zločinu a různost prostředků k páčání trestné činnosti.
- f) Využívání infrastruktury (základen).
- g) Mezinárodnost a mobilita.<sup>322</sup>

Pravdou zůstává, že je někdy obtížné určit OZ podle výše zmíněných bodů. Definice trestného činu je mnohdy založena na místních hodnotách. Výsledkem pak je, že statistiky trestního soudnictví reflektují více politické priority než stav problému.<sup>323</sup> Některé státy přijímají jiné vlastní definice OZ, které mohou být mnohdy zkreslené a neodrží se vědeckých definicí. Politiky mano dura zemí severního trianglu definovaly maras ve formě zákona jako formy organizovaného zločinu a dokonce je uvádí jako teroristické skupiny s cílem diktování přísnějších a efektivnějších zákonů. El Salvador v Zákonu proti organizovanému zločinu a komplexním zločinům (*Ley contra el Crimen Organizado y Delitos de Realizacion Compleja*)

<sup>321</sup> Martínez Ventura, Jaime: Maras y crimen organizado: relación y diferencias (I). *Diario Co Latino*. Miércoles, 6.1.2010. <http://www.diariocolatino.com/es/20100106/opiniones/75368/>

<sup>322</sup> Garrido Genovés, Vicente; Redondo Illescas, Santiago; Stangeland, Per, (aut.) 3<sup>a</sup> ed., (2006): *Principios de Criminología*. Valencia: Tirant lo Blanch, s. 754.

<sup>323</sup> UNODC (2010): *The Globalization of Crime. A Transnational Organized Crime Threat Assessment*. United Nations Office on Drugs and Crime, Vienna International Centre, Austria, s. 26.

uvádí: kapitola I, článek 1: „*Za organizovaný zločin je považována taková forma delikvence, pro kterou je charakteristické, že je páchána strukturovanou skupinou dvou<sup>324</sup> a více osob, existující po určitou dobu a jednající ve shodě s cílem spáchání jednoho a více trestných činů. Pro účely tohoto zákona jsou uvedeny níže komplexní zločiny, jestliže je splněna některá z následujících podmínek: Čin byl spáchán dvěma a více osobami, čin byl spáchán na dvou a více obětech, jeho spáchání vzbuzuje společenské znepokojení nebo společenský otřes. Danými delikty jsou: a) jednoduché či zvláště závažné zabití b) únos; a c) vydírání<sup>325</sup> Jak lze vidět, v této definici je nutná pouhá skupina dvou osob a není zde uvedena nezbytnost motivu zisku. Zákon navíc uvádí zločiny typické pro maras.*

Specifickým rysem nekonvenčního zločinu (oproti běžné delikvenci) je jeho vztah k politické, ekonomické a společenské moci, působí totiž i přímým vlivem na politická rozhodnutí. Nezbytnou podmínkou všeho je také korupce, bez které zde nemůže existovat žádná složitá trestná činnost. V zemích severního triangu dochází běžně k podvodům, nekalé soutěži, daňovým únikům, obchodování s vlivem, nezákonnému obohacování, zločinu proti lidskosti, trestným činům proti životnímu prostředí... Ale protože se jich dopouštějí vyšší úředníci, podnikatelé a jiné osoby těšící se politické či ekonomické moci, nejsou stíháni, obžalováni a odsouzeni (nebo alespoň nebyli za minulých vládních administrativ) se stejnou závažností, jako je prokazatelně stíhána běžná delikvence nebo maras.<sup>326</sup>

V praxi mnoho projevů běžné kriminality úzce souvisí s OZ. Je jisté, že mnohé kliky maras se přeměnily ve skutečně delikventní skupiny – silně strukturované, ozbrojené a schopné účastnit se v určitém prostředí OZ. Jaime Martínez Ventura uvádí chyby, ke kterým dochází v kriminální politice zemí severního triangu:

- 1) Označkování všech mladistvých uskupení v marginálních čtvrtích jako maras a následně jako forem OZ.
- 2) Maras jako jediný terč trestní politiky – jestliže se zachová zmatek v odlišení maras od OZ, maras se tak přiřadí většina trestných činů, navíc se neodhalí a nevyřeší strukturální slabiny policie i státních zástupců při vyšetřování trestných činů.

<sup>324</sup> Rizikem je, že „(...) jestliže považujeme za organizovaný zločin jakýkoli delikt spáchaný více jak dvěma osobami, do definice zahrnujeme mnoho běžných zločinů a navíc značnou část ekonomických deliktů.“ Zdroj: Garrido Genovés, Vicente; Redondo Illescas, Santiago; Stangeland, Per, (aut.) 3<sup>a</sup> ed., (2006): *Principios de Criminología*. Valencia: Tirant lo Blanch, s. 755.

<sup>325</sup> La Asamblea Legislativa de la República de El Salvador (20.12.2006): *Ley contra el Crimen Organizado y Delitos de Realización Compleja*. Decreto Legislativo N<sup>o</sup>: 190. Dostupné na: Corte Suprema de justicia de El Salvador, Centro de Documentación Judicial, Legislación:

<http://www.csj.gob.sv/leyes.nsf/ed400a03431a688906256a84005aec75/2434b8bfaef7e2506257282005b4c15?OpenDocument>

<sup>326</sup> Martínez Ventura, Jaime: Maras y crimen organizado: relación y diferencias (II). *Diario Co Latino*. Jueves, 14.1.2010.

<http://www.diariocolatino.com/es/20100114/opiniones/75655/>

- 3) Tím, že maras budou stíhány jako nejviditelnější projev OZ, budou ještě méně postihovány a vyšetřovány skutečné a vyšší struktury OZ jak ve své nejčastější formě (obchodování s drogami, pašování zboží), tak ještě více v těch podobách, které zůstávají většinou bez povšimnutí. Jedná se o trestné činy, které páchají jedinci napojeni na politickou a ekonomickou moc (např. finanční podvody, praní špinavých peněz).
- 4) Zvětšování represivního přístupu jako hlavní reakce na maras a opomínání faktorů, které daly vzniknout jevu maras. Následně existuje riziko, že se omezí či zcela opustí preventivní projekty a snahy zaměřené na původ problému.
- 5) Stigmatizování dětí a mládeže, která žije v oblastech, kde působí maras. Jedná se s nimi často diskriminačně a násilně. Větší zmatek a nerozlišování mezi maras a OZ tak může vést k nárůstu stigma u adolescentů.<sup>327</sup>

Mobilita některých skupin maras mezi městy souhlasí s cestami pašování drog a zbraní a s jejich obchodem. OZ naváže kontakt s lídrem pandilla k obchodním záležitostem jako je přepadávání, krádeže aut, únosy, pašování drog - platí gangu penězi, drogami, zbraněmi. Těmto skupinám, které spolupracují s OZ, se uvnitř gangu říká grupos banda – tvoří malé buňky expertů uvnitř gangu a je pravděpodobné, že se pak tyto přemění na členy kriminální skupiny.<sup>328</sup> V Hondurasu je spojenectví mezi maras a sektory místní mafie evidentnější než dříve. Honduraský ministr obrany Óscar Álvarez sdělil IPS, že maras: „*se staly nájemní silou a rezervní armádou pro organizovaný zločin.*“<sup>329</sup> Jak uvádí Tomás Andino Mencía, mafie a maras se často nacházejí ve stejných oblastech a mafie si je najímá na určité služby. Za zabití dostanou mareros 2 000 lempir (přibližně 90 eur), za krádež v bance, jestli jsou např. z 5 lupičů dva pandilleros, dostanou 10 000 lempir (asi 440 eur). Maras mají také vazby na zkorumpované sektory policie a sama policie je zapojená v OZ. Maras jsou více než dříve zapojeny do obchodu s drogami a zbraněmi. Kriminální bandy je pak také likvidují jako objevující se konkurenci, což stálo životy mnohých pandilleros.<sup>330</sup>

Vztahy mezi maras a OZ jsou spíše smluvní než kontinuální – jde o různé úrovně spolupráce a koordinace založené na obchodních transakcích. Pouze malý počet členů maras

<sup>327</sup> Martínez Ventura, Jaime: Maras y crimen organizado: relación y diferencias (V). *Diario Co Latino*. Miércoles, 10.2.2010.

<http://www.diariocolatino.com/es/20100210/opiniones/76663/>.

<sup>328</sup> Secretaría General de la Organización de los Estados Americanos (junio 2007): *Definición y categorización de pandillas. Anexo VI Informe Honduras*. Departamento de Seguridad Pública, Washington DC, s. 9.

<sup>329</sup> Valladares, Danilo: Youth Gangs – Reserve Army for Organised Crime. *IPS – Inter Press Service News Agency*, Guatemala City. 21.9.2010. <http://ipsnews.net/news.asp?idnews=52913>

<sup>330</sup> Andino Mencía, Tomás (Septiembre 2006): Las maras en la sombra. Ensayo de actualización del fenómeno pandillero en Honduras. Tegucigalpa: IUDOP, Universidad Centroamericana, s.58-60.



má vazby s organizovaným zločinem, tyto kontakty jsou často získávány ve vězení. Podle ankety IUDOP (2006) 86,1 % pandilleros v El Salvadoru nemá žádné vazby s OZ. V Guatemale vazby s OZ nemělo 44,6 % dotázaných pandilleros (viz Graf 11). Někdy spolupracují s OZ celé kliky, jindy jde pouze o jednotlivce. Co se týče konkrétní spolupráce s kriminálními organizacemi: v El Salvadoru spolupracují v činnostech, jako jsou vraždy a pašování drog, zatímco v Guatemale je na prvním místě prodej a distribuce drog. Vydírání a vraždy jsou až na třetím místě.<sup>331</sup>

Maras a OZ mají rozdílnou dynamiku, cíle, prostředky, navíc jsou mezi nimi významné odlišnosti. Maras se nedostává hierarchické vůdcovské struktury, kapitálu a vůle k důmyslným kriminálním aktivitám. Ne všechny kliky mají silného vůdce. Každá klika je jednotkou sama o sobě, a ty jsou pouze volně spojené.<sup>332</sup> Kliky maras většinou jednájí dezorganizovaně. Pouliční gangy mají také vlastní starosti a záležitosti, s kterými se musí vypořádat – otázky identity, území a respektu. Tyto skutečnosti mohou vést k jednání proti vlastním ekonomickým zájmům. Maras jsou pro opravdové profesionální zločince nepředvídatelnými partnery. Tvzení, že maras řídí a kontrolují některá typická odvětví OZ (jako je např. obchod s drogami, obchod se zbraněmi, obchodování s lidmi, praní špinavých peněz atd.) je neudržitelné. Pro zvládnutí těchto velkých aktivit je nutné mít jistou úroveň vzdělání, společenské postavení, politickou moc a hospodářskou sílu, kterou členové maras nemají.

Badatelé z Německého institutu pro globální a teritoriální studia v Hamburku (GIGA - German Institute for Global and Area Studies) zpochybňují důležitost role, která je přičítána maras a jejich zařazení k OZ – zejména do obchodu s drogami a nedovolenému obchodu se zbraněmi: „*Na jednu stranu se vytváří obrázek barbarských mladistvých a narkomanů, kteří nemají jiné motivy než uspokojení bezprostředních (ekonomických) potřeb. (...) Na druhé straně je jim připisována vysoká míra disciplíny a organizace, které jim umožňují jednat koordinovaně napříč kontinentem (dvěma kontinenty) a stát se spolehlivým partnerem mezinárodních drogových kartelů. Opakovaná hrozivá řeč o maras je z velké části založena na spekulacích a v důležitých aspektech nekoresponduje se znalostmi obdržnými v lokálních*

<sup>331</sup> Aguilar, Jeannette a Carranza, Marlon (2008): *Las maras y pandillas como actores ilegales de la región*. San Salvador: Estado de la Región. Informe Estado de la Región 2008, s. 27-28.

<sup>332</sup> Johnson, Mary Helen (April 2006): *National Policies and the Rise of Transnational Gangs*. Migration Policy Institute. Dostupné k 4.10.2010 <http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?ID=394>

studiích...<sup>333</sup> Stejně tak Francisca Cano uvádí, že podle jejího výzkumu nemá žádná mara ani pandilla blízko k hierarchické struktuře. Chybí jí tak často prvky nutné ke skutečné komunikaci nadnárodní organizace.<sup>334</sup>

#### 4.4 Maras jako hrozba národní a regionální bezpečnosti

Thomas Bruneau, profesor národní bezpečnosti na Námořní postgraduální škole v Monterey, říká, že maras vyzývají národní bezpečnost států a to hned v několika ohledech:

- 1) *Přemáhají, vysilují vládní kapacity* – tedy vlády, policii a právní systém, svým počtem, násilím a drzostí. Vlády nezvládají účinně zakročit proti maras, nedokáží jim čelit<sup>335</sup>. Vlády mají problémy s řízením země. Je demokracie schopná zvládnout svůj úkol?
- 2) *Vyzývají legitimitu státu*. Demokracie je také otázkou kultury a ve státech severního triangu ještě není zatím myšlena jako jediný možný způsob vládnutí. Demokracie je křehká zejména v Gutemale, kde bují vysoká korupce politických elit a politický systém nefunguje dobře. Maras se tak vysmívají státu, který nemá kontrolu nad svým teritoriem a nedokáže poskytovat ani běžné veřejné služby.
- 3) Maras se již v několika regionech *chovají jako náhradník nebo alternativní vláda*. Vláda zde vzdala svoji kontrolu – maras vybírají místní rentu. Jestliže lidé nezaplatí, jsou zabiti. Vlády nic nezmůže bez dostatečných zdrojů, policie a absence korupce.
- 4) *Dominují neformálnímu ekonomickému sektoru*. Např. v El Salvadoru, kde je policie na celkové slušné úrovni, si maras založily vlastní obchody/podnikání. Avšak jsou připraveny použít násilí proti svým konkurentům. Necháávají se najímat i jinými obchodníky, aby zastrašily jejich konkurenci. Brunea si pokládá otázku, co dělají maras s nabitými penězi? Daně neplatí a jejich zařízení a vybavení nejsou drahá. Existuje zde obava, že maras skupují zákonné podniky a uplácí vládní úředníky a policii.

<sup>333</sup> Huhn, Sebastian, Oettler, Anika y Peetz, Peter: *Construyendo Inseguridades Aproximaciones a la violencia en Centroamérica desde el análisis del discurso*. GIGA Research Programme: Dynamics of Violence and Security Cooperation. German Institute of Global and Area Studies. Working Papers. November 2006, N°34, s. 28.

<sup>334</sup> Cano, Francisca (2009): *La "vida loca": pandillas juveniles en El Salvador*. Barcelona: Anthropos, s.29.

<sup>335</sup> Jedním z prvků demokracie je vyjmutí ozbrojených složek/ vojska z vnitřních funkcí státu. Protože policie nestačí na boj proti maras, nezbývá jí nic jiného, než přivolat na pomoc armádu. Existuje zde nebezpečí, že bude obtížné stáhnout vojsko zpět z ulic. Negativním trendem může být, že inteligentní agentury sbírající informace a data o maras posílí a nebudou podléhat civilní kontrole. Zdroj: Brunea.

5) *Infiltrují policii a nevládní organizace* - Policie v El Salvadoru vyzorovala nové trendy, kdy se maras snaží proniknout mezi ní a nevládní organizace. Teoreticky by tedy mohly být využity politickými skupinami. Hrozí nebezpečí, že se dají k dispozici radikálním skupinám, a tak ohrozí demokracii.<sup>336</sup>

Bruneaovo perspektiva je velice přínosná a plně s ní souhlasím. Ukazuje nedostatečné fungování demokratických vlád severního triangu a nefunkčnost států. S bodem 5 si nejsem úplně jista, jak by politické skupiny využily maras – snad k provádění násilných aktů. Maras by mohly trestat a zastrašovat oponenty ve prospěch dané politické skupiny. Je pravda, že by je mohly najmout na určité služby, nicméně maras jsou apolitické – neideologické a spolupráce s nimi je problematická.

Jedna událost přivedla vyšší pozornost Spojených států k problému maras v severním triangu. 29. června 2004 honduraský ministr bezpečnosti Óscar Álvarez tvrdil, že podezřelý saudský člen Al-Kaidy identifikovaný jako Yafar Al-Taya (Adnan G. El Shukrijumah) dorazil do Hondurasu.<sup>337</sup> 28. září 2004 The Washington Times přišel se zprávou, že se teroristé snaží využít maras k infiltrování do USA. Shukrijumah měl být spatřen v červenci 2004 v honduraské Tegucigalpa, a to na setkání salvadorských šéfů Mara Salvatrucha. Měl se s vůdci MS setkat za účelem spolupráce v pašování osob přes mexicko-americkou hranici.<sup>338</sup> Na tento článek prezident Ricardo Maduro reagoval v tom smyslu, že nebylo zjištěno a není jisté, že by byla organizace Al-Kaida napojena na maras.<sup>339</sup> Napojení maras na terorismus se zdá být podle většiny autorů nereálné. Byl by proti nim zaveden velký mezinárodní boj, a to by se jim nevyplatilo.

Profesor historie a politických věd Luis Guillermo Solís z Universidad de Costa Rica provedl se svým týmem sérii anket mezi více jak třiceti experty z šesti zemí.<sup>340</sup> Řada z těchto respondentů uvedla, že věří, že důležitost a rozsah problematiky maras byly často přehnané z geopolitických důvodů. Bylo poznamenáno, že v určitém okamžiku byl v některých sektorech americké vlády zájem na tom, označit maras jako proteroristické organizace.<sup>341</sup>

<sup>336</sup> Bruneau, Thomas C.: The Maras and National Security in Central America. *Strategic Insights*. Center for Contemporary Conflict. May 2005, Vol. IV, Issue 5. Dostupné na: <http://www.nps.edu/Academics/centers/ccc/publications/OnlineJournal/2005/May/bruneauMay05.html>

<sup>337</sup> Rodgers, Dennis: The Gangs of Central America: Major Players and Scapegoats. *Revista Envío*. Diciembre 2007, Nu. 317 Dostupné na: <http://www.envio.org.ni/articulo/3704>

<sup>338</sup> The Washington Times: Al Qaeda seeks tie to local gangs. *The Washington Times*. Tuesday, September 28, 2004. <http://www.washingtontimes.com/news/2004/sep/28/20040928-123346-3928r/>

<sup>339</sup> BBC Mundo: Honduras: presunto vínculo con al-Qaeda. *BBC Mundo*. 3.10.2004. [http://news.bbc.co.uk/1/hi/spanish/latin\\_america/newsid\\_3710000/3710822.stm](http://news.bbc.co.uk/1/hi/spanish/latin_america/newsid_3710000/3710822.stm)

<sup>340</sup> Respondenti byli ze šesti zemí – Mexiko, Guatemala, Kostarika, Panama, Dominikánská republika a Spojené státy.

<sup>341</sup> Solís, Luis Guillermo a Foglesong, Todd: El crimen organizado y su impacto en las sociedades democráticas, in: Solís, Luis Guillermo a Rojas Aravena, Francisco (editores) (2008): *Crimen organizado en América Latina y el Caribe*. Santiago, Chile: Catalonia – FLASCO, s.17-50.

Investigativní novinářka Ana Arana se obává, že takovéto spojení mezi teroristy a maras může být jednou reálné. Jsou-li maras schopny propašovat do USA migranty hledající práci, mohly by propašovávat i osoby, mající zájem na teroristických útocích.<sup>342</sup>

Oficiálně neexistují důkazy o napojení maras na terorismus. Nicméně v knize *De los Maras a los Zetas* autoři uvádějí znepokojující sdělení: „*Před několika měsíci se El Blacky, veterán Mara Salvatrucha, označována 13, stal informátorem autorit. Narozen v El Salvadoru, potvrdil bývalý šéf gangu, že již několik let získávají mareros vojenský výcvik ze strany bývalých vojáků a ex-guerillových bojovníků. Výcvik se týká od užití pistolí až po výrobu výbušnin a kurzů k přežití v extrémních situacích. Podle informací od Blacky, k jehož registru dokumentů jsme měli přístup, jsou arabské teroristické organizace, konkrétně Al Kaida, přítomné v El Salvadoru a Hondurasu a napojily se také na gang Mara Salvatrucha, kterému poskytly financování. Blacky potvrzuje, že různé lídři Mara Salvatrucha, jako El Snoopy, byli v Afganistánu, kde získali vojenský a teroristický výcvik.*“<sup>343</sup> Pokud jsou tyto informace pravdivé a dostupné v knižní podobě, je zážející, že jsem na ně narazila pouze a jedině v této publikaci a že se jimi žádný jiný badatel (ve mně dostupných zdrojích) nezabývá. Je těžké posoudit, jaký přístup mají badatelé a novináři do utajovaných policejních zdrojů. Maras by se rozhodně neměly podceňovat a je žádoucí brát v úvahu možnost jejich spolupráce s teroristickými skupinami.

---

<sup>342</sup> Arana, Ana: How the Street Gangs Took Central America. *Foreign Affairs*. Vol. 84, No. 3 (May - Jun., 2005), s. 98-110. Dostupné na: <http://www.panama-guide.com/article.php/20050615221448528>

<sup>343</sup> Fernández Menéndez, Jorge y Ronquillo Víctor (2009): *De los Maras a los Zetas : los secretos del narcotráfico, de Colombia a Chicago*. México: DeBolsillo. s. 39-40.

## 4.5 Teorie gangů třetí generace

---

### 4.5.1 John P. Sullivan – Tři generace pouličních gangů

---

John P. Sullivan<sup>344</sup> věnoval několik studií<sup>345</sup> vzniku a vývoji současných pouličních gangů. Ve své analýze došel k závěru, že gangy se mohou vyvíjet přes tři generace – tzv. *teorie gangů třetí generace (Third generation gang theory)*. Některé z gangů prošly vývojem od tradičních gangů (první generace) ke gangům, které se věnují obchodu s drogami (druhá generace), až ke třetí generaci gangů, která kombinuje obchodní a politické cíle. Tento generační posun může být mapován jako interakce tří faktorů: politizace, internacionalizace a sofistikace (viz Obrázek 3). Jejich vývoj je vedlejším produktem technologických a organizačních změn, kdy informační revoluce a globalizace mění povahu konfliktu a zločinu a umožňuje relativně malým skupinám, aby zvětšily svůj rozsah a moc.

1) *Gangy první generace* – gangsterské tlupy (*turf gangs*) jsou tradiční pouliční gangy (či vězeňské gangy) zaměřené především na ochranu svého území (teritorium). Vůdcovství je flexibilní. Jejich zapojení do kriminální činnosti je oportunistické, individuální a nepřesahuje místní prostředí. Tyto gangy nemají propracované taktiky, prostředky ani plány. Jsou omezené v politickém rozsahu a sofistikovanosti. Sullivan je označuje za síť proto-bojovníků (*proto-net warriors* = proto-guerreros). Mohou se vyvinout v ozbrojené skupiny vojáků mimo sféru státu v případě, že se jim podaří zvýšit svoji důmyslnost uvnitř ztroskotaných komunit v rámci rozpadající se státní struktury.

2) *Gangy druhé generace* – drogové gangy (*drug gang*) – jsou malí obchodníci specializovaní na drogy. Tyto gangy se soustředí více na obchod a jde v zásadě o kriminální podniky. Jejich organizační struktura se podobá podniku s centrálním vedením. Chrání své trhy a užívají násilí ke kontrole konkurence. Mohou mít rovněž politickou agendu. Operují na větším území, někdy dokonce ve více státech. Užití násilí slouží v případě gangu zvláště ke zkomplikování úsilí policie a dalších bezpečnostních orgánů. Toto instrumentální násilí je užíváno tehdy, když gangy ovládají cele život komunity. Jejich propracované operace je řadí do středu spektra (tedy na škále politizace, internacionalizace a sofistikace). Vzhledem

---

<sup>344</sup> John P. Sullivan – badatel a odborník specializující se na špionáž (špionážní zpravodajství), boj proti terorismu, protipovstalecké operace a taktické plánování, vědecký pracovník Centra pro pokročilé studium terorismu (Center for Advanced Studies on Terrorism - CAST)

<sup>345</sup> John P. Sullivan, "Third Generation Street Gangs: Turf, Cartels and Net Warriors," *Crime and Justice International*, vol. 13, issue 10 (November 1997)  
John P. Sullivan, "Third Generation Street Gangs: Turf, Cartels and NetWarriors." *Transnational Organized Crime*, Vol. 3. No. 2. Autumn 1997. s. 95-108.  
John P. Sullivan, "Urban Gangs Evolving as Criminal Netwar Actors," *Small Wars and Insurgencies*, Vol. 11. No. 1. Spring 2000. s. 82-96.

k jejich vlastnostem je Sullivan považuje za objevující se bojovníky (*emerging netwarrior*). Další evoluce gangů druhé generace je obzvláště nebezpečná, a to zejména tehdy, jsou-li napojeny na organizovaný zločin.

Většina pouličních gangů patří do první a druhé generace.

3) *Gangy třetí generace* – ziskuchtivé gangy (*mercenary gang*) - rozvinuly své politické cíle, jsou nejvíce komplexní, plánují složité operace, aspirují na aktivity na globální úrovni. Chtějí moc a peníze. Je pro ně charakteristický posun od prosté ochrany trhu k nabytí moci. Jde o bojovníky (*netwarrior* – *guerreros en redes*). Dosud se tyto gangy orientovaly především na námezdní práci, leckdy však mají sociální a politické cíle. Jsou organizovány ve formě sítí (*network organizational forms*).<sup>346</sup>

Tradiční kriminální podniky včetně gangů se nesnažily o zpochybnění státu. K rozšíření aktivit jim však napomáhala korupce a pronikání do sféry politiky. Toto se podle Sullivana nyní mění a autor přisuzuje gangům politický zájem.

Gangů třetí generace existuje pouze malé množství. Sullivan se domnívá, že právě Mara Salvatrucha je v tomto směru nejvíce vyvinutá a můžeme ji považovat za gang třetí generace. Vězení je klíčovým faktorem pro evoluci gangů, v případě MS-13 jde konkrétně o její konexe v kalifornských věznicích s Mexickou Mafií (La Eme) a s Kartelem Tijuana (Cártel de Tijuana).<sup>347</sup>

Gangy třetí generace se podle Sullivana staly de facto globálními zločinci a lze je hodnotit jako formu organizované trestné činnosti. Gangy vedou války a mění dynamiku zločinu. V některých extrémních případech se násilí gangů stává kriminálním povstáním (*criminal insurgency*), které zpochybňuje legitimitu a role právního státu. Jejich politickým motivem je získání autonomní ekonomické kontroly nad „svým“ teritoriem. Jde jim tedy o zisk, nikoli o ideologii.<sup>348</sup> I když Sullivan přímo neztotožňuje Mara Salvatrucha s teroristickými skupinami, říká, že lze u MS-13 i u teroristů nalézt podobné vlastnosti - např. sklon k svévolnému užití násilí, zastrašování a donucování, překračování hranic a zacílení se na národní státy. Tuto část práce můžeme uzavřít konstatováním, že Sullivan považuje maras za zločinecké gangy (*criminal gangs* – *pandillas criminales*) a za gangy třetí generace.<sup>349</sup>

<sup>346</sup> Sullivan, John P.: Transnational Gangs: The Impact of Third Generation Gangs in Central America. *Air and Space Power Journal*. Edición en español: Segundo trimestre 2008. Dostupné na: <http://www.airpower.au.af.mil/apjinternational/apj-s/2008/2tri08/sullivaneng.htm>

<sup>347</sup> Sullivan dále informuje, že deportování lídři maras z USA z věznic v El Salvadoru stále ovlivňují aktivity gangu ve Spojených Státech (např. po telefonu), tato interakce posiluje nadnárodní vazby.

<sup>348</sup> Sullivan, John P. (2009): *Future Conflict: Criminal Insurgencies, Gangs and Intelligence*. Small Wars Journal. <http://smallwarsjournal.com/blog/journal/docs-temp/248-sullivan.pdf>

<sup>349</sup> Sullivan, John P.: Transnational Gangs: The Impact of Third Generation Gangs in Central America. *Air and Space Power Journal*. Edición en español: Segundo trimestre 2008. Dostupné na: <http://www.airpower.au.af.mil/apjinternational/apj-s/2008/2tri08/sullivaneng.htm>

#### 4.5.2 Maras – nadnárodní gangy

Sullivan považuje gangy druhé a třetí generace za nadnárodní nestátní aktéry – za nadnárodní gangy (*transnational gangs – pandillas transnacionales*). Neexistuje všeobecně přijímaná definice nadnárodního gangu. Rozlišení mezi nadnárodními gangy, pouličními gangy a podniky organizovaného zločinu může být dosti nejasné. Charakteristiky nadnárodního gangu jsou pak následující:

- 1) Gangy jsou kriminálně aktivní a funkční ve více než jedné zemi.
- 2) Kriminální operace páchané gangy v jedné zemi jsou plánovány, řízeny a kontrolovány vůdci/vedením gangů z jiné země.
- 3) Gangy jsou mobilní, snadno se přizpůsobí jak novým geografickým oblastem, tak též novým sférám činnosti.
- 4) Kriminální aktivity těchto gangů jsou propracované a překračují hranice.

Aby byl gang považován za nadnárodní, tak musí splňovat více jak jednu z výše uvedených charakteristik.<sup>350</sup> Mezi nadnárodní gangy jsou nejčastěji řazeny právě Mara Salvatrucha a Barrio 18. Většina literatury je považuje za nadnárodní z pouhého důvodu jejich přítomnosti ve více zemích. Maras jistě splňují první podmínku. Co se týče podmínky druhé, byly zjištěny případy, kdy akce byla plánovaná v jedné zemi (z vězení) a vykonána v druhé. Nicméně tato mezinárodní spolupráce není ani pravidelná, ani příliš častá. Členové maras jsou v kontaktu se členy, kteří působí v jiných zemích, ale netvrdila bych, že účelem těchto kontaktů je pouhá kriminální aktivita, jde hodně i o osobní známosti. Každopádně se v tomto smyslu nejedná o propracovanou síť nadnárodních gangů. Maras podle mého názoru nesplňují bod 2, rozhodně ne v plném smyslu (a pokud ano, jde o ojedinělé případy). Bod 3 souvisí s transformací maras v posledním desetiletí. Některé kliky maras se vzdávají vazeb na určité teritorium a jsou mobilnější. Také se dokázaly svými aktivitami přizpůsobit novému prostředí. Když nadto vezmeme v úvahu kalifornský původ maras a jejich zdomácnění ve státech severního triangu, přizpůsobení se novým geografickým oblastem nemuselo jejich členům dělat přílišné potíže. Maras splňují charakteristiku vypsanou v bodu 3. Co se týče možností a sofistikovanosti aktivit maras, ty jsou stále ještě omezené. Jistě, maras jsou nyní organizovanější a důmyslnější než dříve, nemyslím si však, že 4. bod odpovídá charakteru maras v plné míře (alespoň ne prozatím). Maras zcela splňují dva body

<sup>350</sup> Franco, Celinda (30.1.2008): *The MS-13 and 18th Street Gangs: Emerging Transnational Gang Threats?* CRC Report for Congress, Washington, D.C. Order Code RL34233, s.2. <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL34233.pdf>

z výše zmíněných čtyř charakteristik nadnárodních gangů, a proto lze považovat maras za nadnárodní gangy. To však ještě automaticky neznamená, že patří do Sullivanovy klasifikace gangů třetí generace. Mají jistě společné to, že operují v globálním prostředí.

#### **4.5.3 Max G. Manwaring - gangy jako nový druh městského povstání**

Max G. Manwaring, profesor vojenské strategie na Americké vojenské válečné akademii, (U.S. Army War College), ještě více rozvíjí myšlenku gangů třetí generace a zabývá se vazbami mezi gangy a povstalci. Gangy třetí generace jsou pro něj novými nestátními aktéry a novým městským povstáním (*new urban insurgency*). Tito noví aktéři musí eventuálně získat politickou moc k zajištění svobody svého jednání a obchodního prostředí. Manwaring tvrdí, že společným cílem některých gangů třetí generace a povstalců je sesazení a řízení vlády a zapojení se do politické války. Přisuzuje gangům kriminální a politickou povahu. Jejich násilné, zastrašující a korupční aktivity mohou omezovat suverenitu státní moci a jsou podle něj vážným problémem národní (*serious national security problem*) a regionální bezpečnosti:

- 1) Gangy jsou příčinou vysoké domácí a regionální nestability, jejímž výsledkem je nedostatek bezpečnosti.
- 2) Jejich kriminální aktivity komplikují tradiční rozlišení policejní funkce (prosazování práva) a vojenské funkce (zajištění národní bezpečnosti). Zhoršují problémy v civilně-vojenských a politicko-vojenských vztazích a snižují tak schopnost státu kontrolovat území státu.
- 3) Gangy napomáhají nadnárodním zločineckým organizacím, povstalcům, válečníkům a drogovým magnátům v narušování legitimacy a suverenity národních států.<sup>351</sup>

Gangy třetí generace kontrolují svébytné území uvnitř národního státu a začínají získávat politickou moc ve státem špatně řízených oblastech. Výsledkem je, že gangy vyzývají státní monopol na výkon kontroly a užití násilí v daném politickém území. Vůdce gangu pak jedná stejně jako válečný dobyvatel a drogový baron – dosáhl kontroly specifického geografického území a toto postavení jej dostává do soukolí vnitrostátní války. Jestliže je činnost gangů úspěšná, může vést k:

- 1) Jejich kontrole nad částmi území, vytvoření enkláv, které můžeme označit jako para-státy.

<sup>351</sup> Manwaring, Max. G. (March 2005): *Street Gangs: The New Urban Insurgency*. Strategic Studies Institute, United States Army War College.



2) Jejich přímé či nepřímé kontrole celého státu a zřízení kriminálního státu či narkostátu či narko-kriminálního státu.<sup>352</sup>

I když nedosáhnou těchto konkrétních výsledků, jejich aktivita umocňuje degenerativní proces selhávání státu a ústí v regionální nestabilitu. Dále Manwaring uvádí, že základní charakteristikou gangu a jeho vedení je individuální a skupinové přežití a osobní zisk. Politickou agendu gangů ve Střední Americe pak objasňuje, když říká, že gangy stejně jako narko-obchodníci nemají zvláštní zájem o faktickou kontrolu státu – to, co dělají, je zajištění maximální svobody svého pohybu uvnitř státu a mezi jednotlivými státy. Předpokládaným cílem gangu je kontrola státu k zajištění vlastních cílů, a to je dle Manwaringa rozhodně vážná politická agenda.<sup>353</sup> Velkou výzvu pro stát prezentuje zejména společenství gangů třetí generace s kriminálními organizacemi.<sup>354</sup> Hrozba, kterou gangy představují pro stát, Manwaring také chápe jako nekonvenční nestátní válku (*unconventional nonstate war*). Tato válka může být buď nekonvenční nepřímou nestátní válkou (*unconventional indirect non-state war*) či nekonvenční vnitrostátní válkou (*unconventional intrastate war*) – jedná se tedy buďto o přímý či nepřímý konflikt mezi státem a nestátním aktérem. Tento konflikt také Manwaring označuje za nepravidelnou válku (*irregular war*), povstaleckou válku (*insurgency war*), asymetrickou válku (*asymmetric war*), válku 4. generace (*4th generation war*) či komplexní nouzi (*complex emergency*). Bitevní pole je všude a zahrnuje vše a každého.<sup>355</sup> Gangy zdaleka nejsou apolitické a více se podobají zpolitizovaným povstalcům a válečníkům. O guatemalských maras Manwaring tvrdí, že úzce spolupracují s tvrdou linií bývalých vojenských a policejních představitelů a zpravodajských a bezpečnostních úředníků, kteří časem vpluli do vysoce ziskových a vlivných kriminálních kartelů.<sup>356</sup> Dokonce prohlašuje, že obchodní motivy maras se ve skutečnosti stávají politickou agendou pro kontrolu řídicích a bezpečnostních státních institucí a pro kontrolu obyvatel a území.<sup>357</sup>

Je zajímavé, že Manwaring a stejně tak Sullivan mluví o maras jako o ganzích třetí generace, ale pak na jiném místě Manwaring tvrdí, že Mara Salvatrucha a Barrio 18 existují jako gangy první a druhé generace a s jejich dalším vývojem existuje možnost, že vyvinou

<sup>352</sup> Manwaring, Max. G. (March 2005): *Street Gangs: The New Urban Insurgency*. Strategic Studies Institute, US Army War College, s. 12.

<sup>353</sup> Manwaring, Max. G. (March 2005): *Street Gangs: The New Urban Insurgency*. Strategic Studies Institute, US Army War College, s. 31.

<sup>354</sup> Manwaring, Max. G. (March 2005): *Street Gangs: The New Urban Insurgency*. Strategic Studies Institute, US Army War College, s. 33.

<sup>355</sup> Manwaring, Max. G. (2006): *Gangs and other transnational criminal organizations as transnational threats to national security and sovereignty*. George Washington University. Center for Latin American Issues, s. 3-4.

<sup>356</sup> Manwaring, Max. G. (March 2005): *Street Gangs: The New Urban Insurgency*. Strategic Studies Institute, US Army War College, s. 13.

<sup>357</sup> Manwaring, Max. G. (March 2005): *Street Gangs: The New Urban Insurgency*. Strategic Studies Institute, US Army War College, s. 15.

explicitně politické cíle, pomocí nichž mohou soupeřit se státem.<sup>358</sup> Autor se domnívá, že vlády gangy podceňují a nepovažují je za přímou hrozbu národní bezpečnosti a suverenity.

Sullivan a Manwaring zastávají téměř shodná stanoviska, s tím že Manwaring ještě více rozvíjí povahu gangů třetí generace. U obou autorů je patrná jejich profesní optika, oba jsou vojenskými analytiky a zabývají se národní bezpečností. Pokud mám na tomto místě vyslovit svůj názor, musím poznamenat, že považuji za zavádějící spojování maras s organizovaným zločinem, povstalci a teroristy, aniž by oba autoři jednotlivé skupiny řádně charakterizovali a odlišili. Manwaring i Sullivan mluví také velice obecně a nepodporují svá tvrzení důkazy ani řádným výzkumem. Zejména u Manwaringova příspěvku o maras mne zaráží, jak se dopouští „klasické“ chyby, kdy mluví o maras a velké zločinnosti v zemích severního triangu takovým způsobem, jako by maras byly zodpovědné za všechno násilí a jako by tvořily velký zločinecký kartel s organizovaným zločinem a zkorumpovanými státními autoritami. Jeho texty považuji za velice zkreslené.

Nicméně teorie vývoje pouličních gangů přes tři generace mi přijde zajímavá. Tradiční pandillas severního triangu by představovaly první generaci gangů a MS-13 a Barrio 18 bych zařadila do fáze druhé generace, i když jejich organizační struktura není stroprocentně centralizovaná a ne všechny kliky jsou zaměřené na obchod s drogami. Třidu gangů třetí generace považuji za jakýsi „ideální model“ —vykřičník do budoucna. Jisté je, že povaha války se změnila a ke klasickým válkám (stát versus stát) dochází zřídka. V žádném případě však nepovažuji maras za povstalce a odmítám tvrzení, že útočí na národní stát a státní moc. Gangy sice sdílejí některé charakteristiky s povstaleckými skupinami, ale postrádají jejich primární cíl, a tím je uchopení moci ve státě. Ano, činnost a aktivity maras jistě oslabují stát, podkopávají křehké demokratické instituce a mají negativní vliv na společnost a na bezpečnost, nesmíme však zapomínat na sociální dimenzi problematiky, na to, že maras jsou v první řadě skupinou se silnou kulturní identitou. Mezi maras existují skupiny, které užívají násilí proti nevinným obyvatelům (už ne jen proti sobě) a nechávají za sebou desítky mrtvých. Maras se změnily, ale nejsou ve fázi, kdy by se jednoznačně a hromadně jednalo o skupiny organizovaného zločinu, jejich hlavní motivací není zisk ani násilí.<sup>359</sup> Ani nejsou rovnocennými partnery organizovaného zločinu. Možnost, že by gangy kontrolovaly stát

---

<sup>358</sup> Manwaring, Max. G. (2006): *Gangs and other transnational criminal organizations as transnational threats to national security and sovereignty*. George Washington University. Center for Latin American Issues, s. 15.

<sup>359</sup> Více o této problematice kapitola 4.

a zřídily dokonce narko-stát považují za absurdní. Maras nekonzumují drogy v tak velké míře, ani nejsou hlavními obchodníky s drogami. Nesouhlasím s Manwaringovým tvrzením, že by státy podceňovaly gangy, alespoň ne státy severního triangu. Naopak jsme svědky toho, že problému se dostává veliké vládní a mediální pozornosti a státy se snaží vzniklou situaci řešit. To, že je dosavadní strategie kontraproduktivní, je již jiná otázka. To, že státy zapojily do policejních akcí proti maras armádu, je vládním rozhodnutím, jež je zapříčiněno především nedostatkem policejních sil. Vláda také chce v obyvatelstvu vyvolat pocit, že dělá maximum pro zvýšení veřejné bezpečnosti a že se jedná o vážný problém, který vyžaduje přítomnost a součinnost všech dostupných sil. Vývoj maras není dán pouze změnami v informačních a komunikačních technologiích, ale také politikami států a migračními vzory.

Je zajímavé, že také Celinda Franco ve své zprávě pro americký Kongres užívá Sullivanův koncept gangů tří generací. I ona dochází k závěru, že se nezdá, že by se MS-13 v USA vystupňovala ke gangu třetí generace. Nicméně je jisté, že se gang vyvíjí.<sup>360</sup>

---

<sup>360</sup> Franco, Celinda (30.1.2008): *The MS-13 and 18th Street Gangs: Emerging Transnational Gang Threats?* CRC Report for Congress, Washington, D.C. Order Code RL34233, s.5. <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL34233.pdf>

## 5. REAKCE NA MARAS

---

### 5.1 Politická a mediální konstrukce maras

---

V El Salvadoru, Guatemale a Hondurasu téma násilí a nedostatku bezpečnosti hrají velice důležitou roli v politické debatě a sociálních vědách. Vedou se pře o definici, interpretaci a klasifikaci násilí, delikvence a nejistoty. Kategorizace násilí se mění. Delikvence je reálná, když ji společnost přijme a klasifikuje jako reálnou – např. domácí násilí, násilí ve škole. Co přesně představuje hrozbu? Není to ani tak jev násilí, který rozpoutává hysterii nejistoty a provokuje implementaci určitých politik jako spíše to, jak toto násilí společnost vnímá, jak na něj reaguje. Neexistuje přímá korelace mezi strachem a skutečnou mírou násilí.

Politiky veřejné bezpečnosti, které vlády implementují, jsou současně výsledkem a součástí diskursů těchto fenoménů. Vládní politiky veřejné bezpečnosti (*seguridad ciudadana*) v zemích severního trojúhelníku jednoduše spočívají v represivních politikách. Vytvářejí rozdíly mezi občany, kteří si zaslouží ochranu a skupinami, před kterými mají být občané chráněni. V zemích severního trojúhelníku jsou touto skupinou ne-občanů gangy mladistvých maras. Politiky veřejné bezpečnosti je vylučují a těmto osobám stát neposkytuje ochranu. V kontextu těchto politik se často nerespektují lidská a občanská práva těch, které stát nepovažuje za své občany. Politiky zvětšují sociální dezintegraci, nedůvěru mezi občany a kulturu udávání.<sup>361</sup>

Na veřejnosti převládá názor, že násilí a delikvence se silně zhoršily a jsou dnes závažnější než jindy. Toto mínění je patrné zejména v době volebních kampaní. Lidé považují násilí za jeden z nejzávažnějších problémů v zemi. Násilí, delikvence a nejistota hrají důležitou úlohu v politických programech a vyjádření hlavních politických stran. Média pravidelně referují o násilí. Lidé, kteří pravidelně sledují televizní zprávy, vykazovali v průzkumech větší pocit nejistoty než osoby, které nejsou informovány prostřednictvím televize.

Obyvatelstvo je pod společenským a politickým stresem. Obrázek, jenž si společnost vytváří o maras je formován masmédií, která je téměř bez rozdílu označují za nejhorší projev delikvence a sociálního poklesu a jako osoby, s kterými je nutné jednat tvrdou rukou.<sup>362</sup>

---

<sup>361</sup> Huhn Sebastian, Oettler Anika a Peetz, Peter (2007): "*Discursos de violencia y políticas anti-delincuenciales en Centroamérica*". Hamburg: GIGA German Institute of Global and Area Studies/Institute of Latin American Studies. <http://www.opalc.org/images/stories/RedGob/peetz.pdf>

<sup>362</sup> Liebel, Manfred: Pandillas y maras: señas de identidad. *Revista Envío*. Julio 2002, No. 244. <http://www.envio.org.ni/articulo/1161>

Maras se dostává velké pozornosti a zviditelnění. V El Salvadoru jasně převažují články o mladistvých ganzích, které ohrožují bezpečnost státu. Nadhodnocuje se jejich význam a média přispívají k označování – cejchování mladých pandilleros. Média dávají maras moc a sílu, kterou mnohdy ani nemají. Ostatní aspekty kriminality jsou okrajové a nedostává se jim takové pozornosti.<sup>363</sup> Zvětšuje se a nafukuje násilí, které páchají maras a minimalizuje se státní násilí, násilí institucí a bílých límečků.

Oficiální prohlášení a policejní hlášení konstruuji symbiotické vztahy mezi maras, guerillami a terorismem bez pádných důkazů. Oficiální interpretace jsou často nesolventní. Prezентují maras jako abnormální osoby odlišné od ostatních lidí. Bezpečnostní agentury a periodika mluví o maras v senzativním tónu, nadsazují jejich skutečný počet a jejich schopnost bujet a parazitovat ve společnosti. To má za následek prezentaci více násilného image gangů a postavení fenoménu maras mimo realitu.<sup>364</sup> Stačí pouhý příklad z článku BBC z 9. září 2010, který v závěru shrnuje problematiku maras: „*V průběhu let se staly silnou nadnárodní kriminální organizací s tisíci členy. Jsou silně zapojeny do obchodu s drogami a vydírání a jsou zosobněním nemilosrdného násilí.*“<sup>365</sup> Tento stručný popis skutečně vyvolává dojem, že se jedná o organizovaný zločin s hierarchickou strukturou. Manipulace oficiálních údajů má tím pádem za následek dezinformovanost a zvýšenou spekulaci o maras.

Roxana Martel Trigueros ze Středoamerické univerzity (Universidad Centroamericana - UCA) ve svém článku ukazuje, jak se historie El Salvadoru utvářela s přítomností skupin a sociálních subjektů, které se staly úschovnou starých strachů a umožňují určit hranice mezi tím, co je a co není legitimní. V tomto momentu jsou to mladí a dospělí náležející k maras. Dříve to byli nepohodlní mladí revolucionáři (komunisté) a na počátku 20. století domorodí obyvatelé. Během války v 80. letech 20. století se nedával speciální význam výskytu pandillas. Dnes tito mladí lidé, kteří pocházejí z vyloučených sektorů a jsou vyřazeni společensky a ekonomicky, jsou pro své násilnické rysy považováni za nebezpečí pro ostatní občany. Jak o stavu věcí řekl německý sociolog Manfred Liebel: „*Za odlišných politických a sociálních podmínek by mnoho mladých, kteří jsou dnes v pandillas, bývalo bylo pravděpodobně našlo jiné méně násilné a destruktivní formy vyjádření se nebo by se bývali sjednotili v sociální hnutí zaměřené na změnu svých životních podmínek. Avšak aktuálně není doba společenských*

<sup>363</sup> Huhn Sebastian, Oettler Anika a Peetz, Peter (2007): "Discursos de violencia y políticas anti-delinquenciales en Centroamérica". Hamburg: GIGA German Institute of Global and Area Studies/Institute of Latin American Studies, s. 18. <http://www.opalc.org/images/stories/RedGob/peetz.pdf>

<sup>364</sup> Martín Álvarez, Alberto, Fernández Zubieta, Ana y Villareal Sotelo, Karla: Difusión transnacional de identidades juveniles en la expansión de las maras centroamericanas. *Perfiles latinoamericanos: revista de la Facultad Latinoamericana de Ciencias Sociales*. Sede México. 2007, N<sup>o</sup>. 30, s. 102.

<sup>365</sup> BBC: Gang strike paralyse El Salvador. 9.9.2010. BBC, Latin America. <http://www.bbc.co.uk/news/world-latin-america-11253408>

hnutí ani neexistují alternativní politiky. Navíc organizace, které jsou považovány za progresivní, mají tendenci soudit pandillas a pandilleros podle stereotypů šířených masmédií a policejními orgány a odmítají je jako pobudy a dokonce proti nim bojují ve spolupráci s policií.<sup>366</sup> Politické elity identifikovaly maras jako hrozbu. Od roku 2003 se maras staly objektem vládních politik a akcí, které se snaží o jejich vymýcení. V maras je viděn hlavní prvek nebezpečí a nestability v regionu Střední Ameriky, což ospravedlnilo regionální iniciativy. Dává se jim hlavní vina za násilí v zemi: Region Střední Ameriky, Mexiko a Spojené státy se cítí ohroženy těmito skupinami.

Oficiální diskurs přisuzuje důvod zjevení maras ve středoamerickém regionu deportacím delikventů z USA. Toto vysvětlení plní dvě funkce: Za prvé se problém prezentuje jako cizí, nezávislý na vnitřních sociálních podmínkách, a tím odnímá odpovědnost místním vládám. Za druhé opravňuje užití násilí ze strany státu k zajištění bezpečnosti občanů. Deportovaný Salvadořan ať již s kriminální minulostí či bez ní, je v oficiálním diskursu vůdcem maras, kriminálním, nežádoucím imigrantem, který ohrožuje zemi. Od října 2001 oficiální zdroje spojovaly maras se sérií vražd, jejichž obětí byla setnuta hlava. Toto spojení se ve většině případů nedokázalo, ale posloužilo politikům k rozšíření strachu a také k požadavkům na větší potrestání mladých s napojením na maras. Označení marero se stalo synonymem pro delikventa a vraha. Autority se často omezí na označení zločinu jako gangového násilí, a tím se vyšetřování ukončí.<sup>367</sup> Roxana Martel Trigueros určuje následující tři diskursy, jejichž prostřednictvím se šíří v El Salvadoru (nejen) vnímání maras jako „těch jiných“ (otros):

1. *Mediální diskurs* je ozvěnou (hláskou troubou) diskursu oficiálního. Ve většině novinových článků o maras se také uvádí roční počet vražd na 100 000 obyvatel. To však v takovém kontextu, jako by všechny tyto zločiny měly maras (maras jako kolektiv) na svědomí. Tato informace by však měla sloužit k ilustraci velké míry násilí ve společnostech a prezentovat maras jako jednu z jejich podob. Ve člancích informujících o vysoké míře vražd na 100 000 obyvatel je text často doprovázen fotkou mareros, a to i přesto, že maras nemají na svědomí většinu vražd, např. článek v El País z 24.4.2008,<sup>368</sup> El Mundo z 3.1.2010.<sup>369</sup> Média ovlivňují způsob, jak obyčejní lidé utvářejí

<sup>366</sup> Liebel, Manfred: Pandillas y maras: señas de identidad. *Revista Envío*. Julio 2002, No. 244. <http://www.envio.org.ni/articulo/1161>

<sup>367</sup> Martel Trigueros, Roxana: Las maras salvadoreñas: Nuevas formas de espanto y control social, in: Valenzuela Arce, José Manuel; Nateras Domínguez, Alfredo a Reguillo Cruz, Rossana (Coordinadores) (2007): *Las Maras identidades juveniles al límite*. México: El Colef / Universidad Autónoma Metropolitana / Casa Juan Pablos, s. 88 – 96.

<sup>368</sup> Dalton, Juan José: Desciende el numero de homicidios en El Salvador por primera vez desde 2003. *El País*, San Salvador. 24.4.2008. [http://www.elpais.com/articulo/internacional/Desciende/numero/homicidios/Salvador/primera/vez/2003/elpepuint/20080424elpepuint\\_6/Tes](http://www.elpais.com/articulo/internacional/Desciende/numero/homicidios/Salvador/primera/vez/2003/elpepuint/20080424elpepuint_6/Tes)

své vlastní úvahy a závěry. To, co si mnozí občané myslí o mladých členech maras, vychází ze zpravodajství. Ve zprávách o maras jsou patrné tři strategie:

*vytváření rysů kolektivní identity* - O pandillas/maras se mluví jako o kolektivu, o skupině. Mízí osoba, individuum. Jev maras se odosobňuje tak, že všichni vypadají jako hegemonní skupina. Dává se odpovědnost všem členům maras, ať už dané zločiny spáchali či ne. Co se týče zobrazení mareros, nejvíce se opakují ta, kde mladí členové ukazují své potetované tělo a obličej (ve skupině). Dalším typem fotografií je, když jsou mareros - často bez trička, aby vynikla jejich tetování, zatýkáni autoritami, spoutáni a někdy obracejí se čelem k zemi. Na jiných obrázcích pandilleros dráždí kamery a dělají znaky rukama dramatičtěji tak svoji identitu. Samotná těla maras jsou dostatečně symbolická. Mluví se o kolektivních identitách a zapomíná se, že maras se skládají z individuí.

*viditelnost symbolických osob* - Média sledují příběh určitého člena mara, či o něm opakovaně informují. Tato symbolická osoba, které se dostává viditelnosti v médiích je většinou popsána jako vůdce a má být příkladem, kdo jsou členové maras. Z osobního studia materiálů jsem si také všimla, že je často zveřejňován jeden typ fotografií (např. fotografie maras španělské fotografky Isabel Muñoz) a některé obličejy jsou mi známé – ty samé postavy maras se objevují v dokumentárním zpracování a dále v médiích.

*kategorizace a užíváním metafor a alegorií* – O boji mezi maras se mluví jako o válce. Maras jsou klasifikovány jako živý organismus:

- a) metafora nemoci - rakovina, nákaza, kdy se společnost musí této nemoci zbavit.
- b) metafora odpadu - maras špiní společnosti
- c) metafora zvířat, maras nejsou zobrazovány jako lidé, ale jako zvířata.<sup>370</sup>

## 2. *Politický – institucionální diskurs* – za ten nesou hlavní zodpovědnost veřejné instituce

*trestní* – Hlavní odpovědnost za tento diskurs nese prezident a ministerstvo vnitra. Novinové reportáže prezentují vysoké statistiky obětí a násilných činů v celé zemi, zejména v hlavním městě San Salvadoru. Panuje napjaté klima sledované a pečlivě popisované médii. Ve své prezidentské kampani salvadorský Elías Antonio Saca kladl opakovaný důraz na boj proti maras. Už nestačil pouhý Plan Mano Dura, ale nový zákrok – Plan Super Mano Dura. Boj

---

<sup>369</sup> Valencia, Roberto: El Salvador, el país más violento de América: un asesinato cada dos horas. *El Mundo*, San Salvador. 3.1.2010  
<http://www.elmundo.es/america/2010/01/03/noticias/1262538114.html>

<sup>370</sup> Martel Trigueros, Roxana: Las maras salvadoreñas: Nuevas formas de espanto y control social, in: : Valenzuela Arce, José Manuel; Nateras Domínguez, Alfredo a Reguillo Cruz, Rossana (Coordinadores) (2007): *Las Maras identidades juveniles al límite*. México: El Colef / Universidad Autónoma Metropolitana / Casa Juan Pablos, s. 99 – 108.

proti delikvenci honduraského prezidenta Ricarda Madura byl postaven na vytvoření publicistické kampaně, která měla užitím masmédií (rádio, tisk, televize) zaměřit pocit, jakými obyvatelé vnímají vlastní/veřejnou bezpečnost. Cílem bylo získání veřejné podpory pro policejní akce. Tyto policejní akce měly vytvořit dojem razantního státu, který dokáže zajistit veřejnou bezpečnost, a tak měli být do země přilákáni zahraniční investoři.<sup>371</sup>

*preventivní* – Veřejné a soukromé instituce vedou programy prevence. Hlavní přístup/zaměření je na ohrožené skupiny dětí/mladistvých. Tento záměr má tři omezení:

Za prvé se nevztahuje na podmínky pro mladé občany a na jejich práva, která jim náleží.

Za druhé nedává přednost rozvoji iniciativ, které podporují účast mladých ve společenské, politické a kulturní dynamice země.

Za třetí nepředstavuje žádné relevantní odpovědi na nejvyšší požadavek mladých – uznání a vytvoření prostorů účasti.<sup>372</sup> „Hlavním nedostatkem aktuálních intervenčních politik je, že mladí lidé ať už členové pandillas či ne - nejsou považováni za subjekty práva. Mladí jsou občany a mají práva, která by společnost a stát měly podporovat. Přístup k službám by neměl být viděn jako laskavost státu mladým, nýbrž jako právo, které by jim mělo být zajištěno automaticky.“<sup>373</sup>

3. *Akademický diskurs* - Studie týkající se maras jsou: přehledy o situaci dítěte a mládeže, studie o násilí a kriminologii, speciálně zaměřené výzkumy na pandillas, mapování kritických zón, studia o městské chudobě a sociálním vyloučení, analýzy společenského kapitálu...

Politická a mediální moc jsou jednotnými a nejmocnějšími hlasy. Pro mareros je vlastní tělo symbolem. V masmédiích se ukazuje toto tělo maras jako šířitel strachu, když se mareros předvádějí před kamerami a užívají si moment, kdy ukazují svoji příslušnost k mara. Grafity označují moc maras nad územím, a proto vládní postup zahrnuje také čištění, vymazání grafit. Maras mají vlastní vnitřní normy a rituály - toto odchýlení se od hegemonických norem společnosti, usnadňuje vládě, aby jim přisoudila zodpovědnost. Maras si přivlastňují monopol státu - užití legitimního násilí. Maras také samy využívají média k vlastnímu zviditelnění. Státy severního trianglu ve své dnešní podobě nejsou schopny

<sup>371</sup> Gallego Martínez, Pedro (2008): *La mara al desnudo*. Málaga: Sepha, s. 63.

<sup>372</sup> Martel Trigueros, Roxana: Las maras salvadoreñas: Nuevas formas de espanto y control social, in: : Valenzuela Arce, José Manuel; Nateras Domínguez, Alfredo a Reguillo Cruz, Rossana (Coordinadores) (2007): *Las Maras identidades juveniles al límite*. México: El Colef / Universidad Autónoma Metropolitana / Casa Juan Pablos, s. 108 – 113.

<sup>373</sup> Martel Trigueros, Roxana: Las maras salvadoreñas: Nuevas formas de espanto y control social, in: : Valenzuela Arce, José Manuel; Nateras Domínguez, Alfredo a Reguillo Cruz, Rossana (Coordinadores) (2007): *Las Maras identidades juveniles al límite*. México: El Colef / Universidad Autónoma Metropolitana / Casa Juan Pablos, s. 113.



vypořádat se se strukturálními problémy, které je tíží. Tím, že zaručí bezpečnost občanů bojem proti maras, legitimizují svoji úlohu státu. Zviditelnily mladé příslušníky maras jako národní a regionální problém, a tak si přiřadily moc a legitimitu uvnitř nelegitimity. Neguje se lidská podstata těchto mladých, společensky a ekonomicky vyloučených. Vykonávání institucionálního násilí nad mareros je legitimováno k dosažení kontroly. Mladým členům maras jsou odpírána práva.

Pandilleros zažívají každodenně tři formy násilí: strukturální, fyzickou a symbolickou. Strukturální násilí systémem, který je nechává stranou a vylučuje je z legitimních forem péče. Fyzické násilí je vykonáváno na nich (fyzické násilí policie, smrtících komand a ostatních pandillas) a jimi (oni mezi sebou, nad okolními pandillas, a ve zločineckých aktivitách). Symbolické násilí je také vykonáváno jimi (procesy dominance, vyloučení uvnitř maras) a na nich politickým a mediálním diskursem.<sup>374</sup>

---

## 5.2 Vlášdní politiky

---

### 5.2.1 Honduras

Tvrký postup proti maras je spojen s honduraským prezidentem *Ricardem Madurem*<sup>375</sup> (2002-2006). Svoji volební kampaň<sup>376</sup> postavil na dvou pilířích. Prvním byla nulová tolerance (*cero tolerancia*) vůči zločinu a maras; a druhým pilířem bylo zajištění veřejné bezpečnosti (*seguridad ciudadana*). Honduraská vláda vytvořila speciální zákony týkající se maras již v roce 2001 - Zákon prevence, rehabilitace a znovu zařazení osob [do společnosti, pozn. aut.] napojených na gangy. (*Ley de Prevención, Rehabilitación y Reinserción de Personas Vinculadas a Pandillas*). Program zřízený tímto zákonem byl v praxi zahájen o dva roky později a finance na něj byly přiděleny až v roce 2005.<sup>377</sup> Zákon byl úspěšný v prosazování komplexních veřejných politik. Podnítil meziinstitucionální činnost a zřídil centra péče

---

<sup>374</sup> Martel Trigueros, Roxana: Las maras salvadoreñas: Nuevas formas de espanto y control social, in: : Valenzuela Arce, José Manuel; Nateras Domínguez, Alfredo a Reguillo Cruz, Rossana (Coordinadores) (2007): *Las Maras identidades juveniles al límite*. México: El Colef / Universidad Autónoma Metropolitana / Casa Juan Pablos, s. 113-125.

<sup>375</sup> Tvrký přístup prezidenta Madura k boji proti kriminalitě jistě ovlivnila smrt jeho syna, který byl v roce 1997 unesen a zavražděn.

<sup>376</sup> Prezident Ricardo Maduro původně zaměřil svoji volební strategii (kampaň) na ekonomiku: snížení chudoby, snížení nezaměstnanosti, zlepšení sociální situace atd. Nicméně poté, co průzkumy veřejného mínění ukázaly, že hlavní věcí, která trápí občany je nebezpečnost – nejistota, Madura postavil svoji volební kampaň na tvrdém potlačení zločinu (Plan de Tolerancia Cero).

<sup>377</sup> Programa Estado de la Nación (2008): *Estado de la Región en Desarrollo Humano Sostenible. Un informe desde Centroamérica para Centroamérica*. s. 482. Dostupné na: <http://www.estadonacion.or.cr/index.php/biblioteca-virtual/centroamerica>

zajišťující specifické služby, které nemohou nabídnout komunitní programy a projekty. Nicméně fungování tohoto zákona se setkalo s řadou překážek a s omezeními, zejména co se týče specifického rozpočtu, který by podnítil konkrétní akce – rozpočet činil pouhých 358 000 dolarů.<sup>378</sup> Přestože tedy existuje tento legální a institucionální rámec, který umožňuje komplexní přístup k problematice maras a zavedení preventivních a rehabilitačních opatření, chybí vize a politická vůle ke spuštění těchto veřejných politik.<sup>379</sup>

V roce 2002 zvýšil Policejní zákon a zákon o soužití občanů (*Ley de Policía y Convivencia Ciudadana*) pravomoci policie. Přesunul Generální ředitelství pro vyšetřování trestných činů (*Dirección General de Investigación Criminal - DGIC*) pod ministerstvo obrany, a tím umožnil imunitu vyšetřování (vyšetřování porušující lidská práva).<sup>380</sup> Ve stejném roce byla vytvořena Stálá komise pro ochranu fyzické a morální integrity dětství (*Comisión Permanente Para la Protección de la Integridad Física y Moral de la Niñez*) a Speciální vyšetřovací jednotka pro dětská úmrtí (*Unidad Espacial de Investigación de Muertes de Menores*).

Především je třeba zdůraznit Reformu 332. článku trestního zákoníku – tzv. Zákon antimaras (*Reforma del. Art. 332 del Código Penal – Ley antimaras*) ze srpna 2003, který byl schválen téměř jednomyslně. Tento značně problematický zákon měl přesně opačný přístup než *Ley de Prevención, Rehabilitación y Reinserción de Personas Vinculadas a Pandillas*. Podle *Ley antimaras* mohou být zadrženi, trestně stíháni a uvězněni členové gangů za pouhé členství nehledě na to, zda se dopouštějí zločinů jasně definovaných zákonem. Pouhé členství v mara se stalo nelegálním a hrozil za něj trest odnětí svobody mezi šesti a dvanácti lety (stačilo být podezřelým na základě tetování), vůdcům mara pak mezi 20 - 30 lety. Zákon měl okamžité, byť problematické, efekty. Mnoho mladých členů gangů se ocitlo ve vězení a během roku byl honduraský vězeňský systém silně přetížen, což vedlo k několika vězeňským vzpourám v dubnu 2003 a v květnu 2004. Trestní zákoník byl mezi lety 2003-2006 modifikován desetkrát, vždy proto, aby (znovu)definoval trestní modely či nastavil zpřísnění trestů a pokut. Od srpna 2003, tedy od počátku platnosti reformy článku, do konce roku 2003 (31. prosince) bylo na jeho základě zatčeno 1458 osob.<sup>381</sup> Pro mnohá zadrženi bylo

<sup>378</sup> Andino Mencía, Tomás (Septiembre 2006): *Las maras en la sombra. Ensayo de actualización del fenómeno pandillero en Honduras*. Tegucigalpa: IUDOP, Universidad Centroamericana, s. 65.

<sup>379</sup> Aguilar, Jeannette a Carranza, Marlon (2008): *Las maras y pandillas como actores ilegales de la región*. San Salvador: Estado de la Región. Informe Estado de la Región 2008, s. 12.

<sup>380</sup> Andino Mencía, Tomás (Septiembre 2006): *Las maras en la sombra. Ensayo de actualización del fenómeno pandillero en Honduras*. Tegucigalpa: IUDOP, Universidad Centroamericana, s. 64

<sup>381</sup> Aguilar, Jeannette a Carranza, Marlon (2008): *Las maras y pandillas como actores ilegales de la región*. San Salvador: Estado de la Región. Informe Estado de la Región 2008, s. 16.

použito tzv. nezákonné sdružení (*asociación ilícita*), a to navzdory tomu, že k legálnímu zadržení pro nezákonné sdružení bylo nutné dokázat: existenci skupiny či sdružení, trvalý charakter daného sdružení a rovněž bylo třeba prokázat, že se nejednalo o pouhé setkání delikventů, tedy že skupina měla kriminální charakter a že se mohla spolehlivě doložit spojitost obžalovaného s daným nezákonným sdružením.<sup>382</sup> Četná zatčení porušila presumpci nevin, právo shromažďování a právo svobody pohybu. V Hondurasu nebyla schválena ustanovení k vytvoření instituce anonymních soudců.

Represivní Plán modré svobody (2003 - *Plan Libertad Azul*) zapojil do policejních operací vojsko. Ještě ve stejném roce následoval balíček reforem trestního zákoníku, nazvaný Nulová tolerance (*Cero Tolerancia*). V následujícím roce 2004 došlo k Reformám článků 182, 183 a 185 Ústavy (*Reformas de los artículos 182, 183 a 185 de la Constitución de la República*),<sup>383</sup> které přispěly k prodloužení doby správního řízení. I tak policie protestovala a požadovala ještě tvrdší zákony, které by jí dovolily jednat bez překážek a výhrad, aby se zabránilo propuštění pandilleros na svobodu. Za Madurovy vlády byla také vytvořena malá Jednotka pro vyšetřování smrti mládeže (*Unidad Especial de Investigación de Muerte de Menores*), která však byla závislá na ministerstvu obrany a nevyřešila jediný případ. Později pod mezinárodním nátlakem došlo k jejímu osamostatnění a jednotce se podařilo vyřešit řadu případů.<sup>384</sup> Madurova vláda byla velice nekompromisní. Na počátku roku 2004 se vláda vysmála dialogu, který navrhla mara Barrio 18 a porušila vzájemnou dohodu mezi oběma subjekty.

Prezident *José Manuel Zelaya Rosales* (2006-2009) pokračoval v kurzu svého předchůdce a v srpnu 2006 inicioval pro boj se zločinností Operaci hrom (*Operación Trueno – Operation Thunder*). Do ulic velkých měst vstoupily spojené jednotky policie, vojska a soukromých bezpečnostních agentur. Specialista na práva dětí a mládeže Tomás Andino Mencía shrnuje ve 4 bodech, jak proběhla systematická represe maras v Hondurasu:

- 1) Operace anti-maras – chycení pandilleros za podpory doktríny Nulové tolerance
- 2) Schválení anti-maras zákonů, které zajistily/zabezpečily tyto operace a posílily donucovací orgány státu

<sup>382</sup> Gallego Martínez, Pedro (2008): *La mara al desnudo*. Málaga: Sepha, s. 64.

<sup>383</sup> Cano, Francisca (2009): *La "vida loca": pandillas juveniles en El Salvador*. Barcelona: Anthropos, s. 22-23.

<sup>384</sup> Andino Mencía, Tomás (Septiembre 2006): *Las maras en la sombra. Ensayo de actualización del fenómeno pandillero en Honduras*. Tegucigalpa: IUDOP, Universidad Centroamericana, s. 64.

- 3) Nedbalost při pátrání po pachatelích, majících na svědomí vyhlazování (i domnělých) členů gangů
- 4) Zanedbání instituce, která měla odpovědět na tuto sociální problematiku: Honduraský institut pro děti a rodinu (*IHNFA - Institut Hondureño de la Niñez y la Familia*)<sup>385</sup>

Vláda reálně neuskutečnila ani jeden koncept směrem k prevenci a sociálnímu uchopení potřeb mladých.<sup>386</sup> V dubnu roku 2010 zástupkyně výboru OSN pro práva dítěte veřejně vyzvala Honduras ke zrušení antigangových zákonů.<sup>387</sup>

### 5.2.2 El Salvador

Salvadorský Prezident *Francisco Flores* (1999-2004) se rozhodl řešit problém maras sedm měsíců před novými prezidentskými volbami. Jeho působení v prezidentské funkci se chýlilo ke konci a ukazovalo se, že během svého mandátu nedokázal čelit problémům zločinnosti v zemi. V červenci 2003 vláda prezidenta Florese realizovala Plán tvrdé ruky (*Plan Mano Dura – Iron Fist*) – soustředění policejních akcí na maras a mladistvé gangy v okrajových oblastech, které se jevíly jako velmi neklidné. Pro Plán tvrdé ruky byl v říjnu 2003 schválen podpůrný Protigangový zákon (*Ley antimaras*). Platnost tohoto zákona byla omezena na dobu určitou – na půlrok výjimečného stavu (10. října 2003 - 10. dubna 2004). Podle zákona měly být v každém departamentu země zřízeny speciální soudy antimaras. Zákon pro ně jmenoval soudce, jejichž úkolem bylo soudit osoby označené policií jako mareros. Pouhé členství v gangu se stalo deliktem a jedinec mohl být odsouzen k odnětí svobody na dva až pět roků, stačilo mít tetování značící příslušnost ke gangu či používat znaky gangu na veřejnosti.<sup>388</sup> Citujme na tomto místě přímo Ley Antimaras:

Nadpis II, Kapitola I, Článek 6: *Ten, kdo je součástí mara nebo pandilla, která jakoukoli formou obtěžuje nebo ohrožuje osoby, čtvrti nebo osady, bude potrestán odnětím svobody na dva až pět let. Jestliže byl tento jedinec chycen s jakýmkoli typem bodné zbraně, ostrým nebo zraňujícím předmětem, s hořlavými nebo výbušnými materiály, bude potrestán odnětím svobody od dvou do šesti let...."*

<sup>385</sup> Tato instituce má velice omezený rozpočet, navíc 90% jejího rozpočtu připadne na platy zaměstnanců.

<sup>386</sup> Andino Mencía, Tomás (Septiembre 2006): *Las maras en la sombra. Ensayo de actualización del fenómeno pandillero en Honduras*. Tegucigalpa: IUDOP, Universidad Centroamericana, s. 63.

<sup>387</sup> La Tribuna: Representante de la ONU pide a Honduras derogar ley antimaras. *La Tribuna*, Tegucigalpa. 19.4.2010. <http://www.latribuna.hn/web2.0/?p=121896>

<sup>388</sup> Rodgers, Dennis: The Gangs of Central America: Major Players and Scapegoats. *Revista Envío*. Diciembre 2007, Nu. 317. dostupné na: <http://www.envio.org.ni/articulo/3704>

Článek 8: „Ten, kdo vyžaduje peníze nebo dar zastrašujícím způsobem ve vozidlech veřejné dopravy nebo na veřejnosti nebo na jakémkoli místě přístupném veřejnosti, bude potrestán odnětím svobody na dva až tři roky. Jestliže by tak učinil, dávaje na odiv tetování, dělající znaky rukama, nesouce předměty, které by mohly poškodit integritu osob jako řetězy, kameny, tyče nebo jiné ostré předměty, bude potrestán odnětím svobody na dva až čtyři roky.“

Nadpis II, Kapitola II, článek 18: „Ti, kteří se prostřednictvím znaků nebo tetování identifikují s maras nebo pandillas nebo zločineckými uskupeními, budou potrestáni vězením po dobu 60 dnů.“<sup>389</sup> Tresty mohly být převedeny na veřejně prospěšné práce. Během jednoho roku (červenec 2003 – srpen 2004) bylo zadrženo 18 000 členů gangů. 95% však bylo následně propuštěno bez rozsudku, když salvadorský Nejvyšší soud v dubnu 2004 prohlásil Zákon antimaras za protiústavní z důvodů porušování Konvence OSN o právech dítěte. Několik soudců odmítlo řídit se literou zákona antimaras, nicméně několik dní nato parlament schválil nový zákon podobný svému předchůdci a platný po 90 dnů. Jednalo se o tzv. Druhý zákon antimaras – Zákon o boji proti trestné činnosti zvláštních nelegálních skupin a sdružení (*segunda Ley Antimaras - Ley para el Combate de las Actividades Delincuenciales de Grupos o Asociaciones Ilícitas Especiales*). Mladiství mezi 12-18 lety mohli být po rozhodnutí/doporučení soudce pro mladistvé souzeni jako dospělí. Určení delikventního statutu mladistvých nezávisle na jejich chování a na jejich skutečné ne/příslušenosti k mara záleželo na subjektivním označení policie.<sup>390</sup> V květnu 2004 Výbor OSN pro práva dítěte požádal vládu El Salvadoru, aby neaplikovala tuto druhou verzi zákona antimaras na občany mladší 18 let. Navzdory tomu byl zákon v plném znění nadále uplatňován.<sup>391</sup>

V roce 2004 přibyly další legislativní úpravy dotýkající se mladistvých gangů: Trestní právo mladistvých (*Ley Penal Juvenil*) a Zákon dohledu a kontroly trestního řízení mladistvých delikventů (*Ley de Vigilancia y Control de Ejecucion de Medidas al menor Infractor*). 30. července 2004 byl vládou nového prezidenta *Tonyho Saca* (2004-2009) přijat méně přísný Plán super tvrdé ruky (*Plan Mano Super Dura*), který do ulic nasadil na 14 000 policistů

<sup>389</sup> Narváez Gutiérrez, Juan Carlos (2007): *Ruta transnacional: a San Salvador por los Ángeles. Espacio de interacción juvenil en un contexto migratorio*. Colección América Latina y el Nuevo Orden Mundial. México: Miguel Ángel Porrua, UAZ, Instituto Mexicano de la Juventud. Příloha: Decreto Ley Antimaras, s. 130-132.

<sup>390</sup> Programa Estado de la Nación (2008): *Estado de la Región en Desarrollo Humano Sostenible. Un informe desde Centroamérica para Centroamérica*. s. 479. Dostupné na: <http://www.estadonacion.or.cr/index.php/biblioteca-virtual/centroamerica>

<sup>391</sup> Aguilar, Jeannette a Carranza, Marlon (2008): *Las maras y pandillas como actores ilegales de la región*. San Salvador: Estado de la Región. Informe Estado de la Región 2008, s. 15.

a vojáků k boji proti maras. Tento plán respektoval Konvenci OSN o právech dítěte. Trestem za členství v gangu mohlo být až 5 let vězení, vůdcům hrozilo 9 let. Počet vězňů dramaticky vzrostl. V roce 2004 byla vytvořena Kancelář pro mládež a národní program mladistvých (*Secretaría de la Juventud y del Plan Nacional de Juventud*); a byly přijaty různé reformy trestního práva. Represivní postupy se brzy staly terčem kritiky, a tak byly v roce 2005 doplněny, ne však nahrazeny, dvěma programy: Plán pomocné ruky (*Plan Mano Amiga – Friendly Hand*) a Plán podané ruky (*Plan Mano Extendida – Extended Hand*), které se snaží narušit koloběh násilí zaměřením se na prevenci a rehabilitaci, a to prostřednictvím rozvoje a podpory nevládních organizací a aktivit soukromého sektoru.<sup>392</sup>

Ve stejné linii jako Plan Mano Super Dura byl 21. září 2006 schválen Zákon proti teroristickým činům (*Ley Especial contra Actos de Terrorismo*), který mohl být použit k obvinění osob zapojených do lokálních akcí maras. Tento text byl značně kontroverzní, zastánci lidských práv argumentovali, že pod definicí terorismu by se mohly trestat společenské protesty.<sup>393</sup>

V prosinci 2006 byly zřízeny speciální tribunály specializované na aplikaci Zákona proti organizovanému zločinu a komplexním zločinům (*Ley contra Crimen Organizado y Delitos de Realizacion Compleja*).<sup>394</sup> Tento zákon vytváří soudce specializované na vraždy, únosy a vydírání spáchané více jak dvěma osobami. Zákon zkracuje a zrychluje jednání soudů, při kterých se řeší těžké delikty a rozšiřuje možnosti pro „tajná“ a netransparentní vyšetřování. Zákon definuje typické delikty maras – vraždy a vydírání – jako delikty skupin organizovaného zločinu. Vláda tak ve formě zákona představuje maras jako struktury organizovaného zločinu.<sup>395</sup>

Současný salvadorský prezident Mauricio Funes, úřadující od června 2009, pokračuje v tvrdém kurzu, namířeném proti kriminalitě. V září 2010 byl přijat nový Zákon zákazu maras, pandillas, skupin, sdružení a organizací kriminální povahy (*Ley de Proscripción de Maras, Pandillas, Agrupaciones, Asociaciones y Organizaciones de Naturaleza Criminal*). Jak říká článek 1: „*Jsou nelegální a zůstávají zakázány tzv. pandillas nebo maras označující sebe samy jako Mara Salvatrucha, MS-trece, Pandilla Dieciocho, Mara Máquina, Mara Mao Mao*

<sup>392</sup> Cano, Francisca (2009): *La "vida loca": pandillas juveniles en El Salvador*. Barcelona: Anthropos, s. 22-23.

<sup>393</sup> Aguilera Peralta, Gabriel: Enfrentar la violencia con "mano dura": políticas de contención en Centroamérica. *Pensamiento iberoamericano*. 2008, Nº. 2, (Ejemplar dedicado a: (In)Seguridad y violencia en América Latina: un reto para la democracia), s. 124-140, s. 135.

<sup>394</sup> Programa Estado de la Nación (2008): *Estado de la Región en Desarrollo Humano Sostenible. Un informe desde Centroamérica para Centroamérica*. s. 479. Dostupné na: <http://www.estadonacion.or.cr/index.php/biblioteca-virtual/centroamerica>

<sup>395</sup> Huhn Sebastian, Oettler Anika a Peetz, Peter (2007): "*Discursos de violencia y políticas anti-delincuenciales en Centroamérica*". Hamburg: GIGA German Institute of Global and Area Studies/Institute of Latin American Studies, s. 8. <http://www.opalc.org/images/stories/RedGob/peetz.pdf>

a takové skupiny, sdružení nebo kriminální organizace jako *Sombra Negra*; tímto se zakazuje jejich existence, legalizace a financování.“ Dále se v článku 1 praví: „Tento zákaz se vztahuje na různé *pandillas* nebo *maras* a skupiny, sdružení a kriminální organizace bez ohledu na pojmenování či identitu, které přijmou.“<sup>396</sup> Vláda tak ve smyslu tohoto zákona považuje *maras* a *pandillas* za kriminální skupiny. Zákon pokládá členství v *maras* za ilegální a dává soudcům pravomoc zmrazit bankovní účty *maras* a zabavit jimi neprávem nabitý majetek. Článek 10 pak určuje zvláštní zákon pro ty, kteří dobrovolně opustí nebo dezertují z těchto skupin a žádají o rehabilitaci: „Zvláštní zákon stanoví podmínky pro ukončení [členství pozn. autora] nebo dezerci a rehabilitaci členů těchto skupin, sdružení a kriminálních organizací, kterými se zabývá tento zákon.“<sup>397</sup>

### 5.2.3 Guatemala

V Guatemale neexistuje právní stát. Soudní systém je chaotický a jeho instituce jsou slabé. Na rozdíl od svých sousedů, Guatemala nikdy neměla protigangovou legislativu. Země se však inspirovala plány tvrdé ruky a legislativa přišla s návrhy řady zákonů, jež měly vést k potrestání *pandilleros*. Malá rekapitulace: např. v roce 2003 to byl návrh reformy článků 264 a dodatku k článku 264 trestního zákoníku (*Propuesta de reforma del art. 264 y adición del art. 396 al Código Procesal Penal*), v roce 2004 následoval Návrh zákonné iniciativy k prevenci, kontrole a vymýcení mladistvých gangů, ilegálních skupin a organizované trestné činnosti (*Propuesta de la iniciativa de la ley: Ley para Prevenir, Controlar y Erradicar las pandillas juveniles, agrupaciones ilícitas y delincuencia organizada*) a Návrh zákonné iniciativy proti-*maras* (*propuesta de iniciativa de ley antimaras*). Do roku 2006 nebyla žádná z těchto iniciativ schválena Kongresem. Nicméně nepřítomnost vhodné legislativy nezabránila implementaci policejních plánů kopírujících ideologii *mano dura* a *cero tolerancia*: Plán tornádo (*Plan Tornado*) a Plán nasycení (*Plan Saturación*).

V letech 2003-2004 proběhla nejznámější policejní akce *Plan Escoba*. Tento plán spočíval v masivním zadržení *pandilleros*, ovšem bez podpory reformy trestního zákoníku. *Pandilleros* byli zadrženi na základě jiných deliktů, nejčastěji za držení drog pro vlastní potřebu. *Plan Escoba* rozmístil 4000 mužů rezervní armády do problémových čtvrtí Guatemala City.

<sup>396</sup> La Asamblea Legislativa de la República de El Salvador (Septiembre 2010): *Decreto No. 458. Ley de Proscripción de Maras, Pandillas, Agrupaciones, Asociaciones y Organizaciones de Naturaleza Criminal*. San Salvador, s. 3-4. Dostupné na: [http://www.elsalvador.law.pro/Leyes/16-%20D%20L%20No%2020458%20LEY%20PROSCRIPCIÓN%20MARAS%20%20PANDILLAS%20\(010910\)%20%20%20ra.pdf](http://www.elsalvador.law.pro/Leyes/16-%20D%20L%20No%2020458%20LEY%20PROSCRIPCIÓN%20MARAS%20%20PANDILLAS%20(010910)%20%20%20ra.pdf)

<sup>397</sup> La Asamblea Legislativa de la República de El Salvador (Septiembre 2010): *Decreto No. 458. Ley de Proscripción de Maras, Pandillas, Agrupaciones, Asociaciones y Organizaciones de Naturaleza Criminal*. San Salvador, s. 12.

Mladiství byli stíháni jako dospělí.<sup>398</sup> Od 1. června 2003 do 30. června 2004 bylo zadrženo a uvězněno 10 527 osob za držení drog pro vlastní potřebu. Polovina z těchto případů byla předložena soudům a pouze v 58 z nich soudce našel právní podklad pro obžalobu. Mareros byli často nelegálně zadrženi a končili ve vězení bez řádné obžaloby. Plan Escoba ani nový plán Bezpečná Guatemala (2005 - *Guatemala Segura*), který nasadil do akce 1900 vojáků, neměly viditelnější pozitivní dopad na kriminální násilí. V roce 2004 byl přijat Plán prevence násilí mládeže (*Plan de Prevención de la Violencia Juvenil*).<sup>399</sup>

V srpnu 2006 byl přijat Zákon proti organizovanému zločinu (*Ley contra el Crimen Organizado*). Členům zakázaných sdružení (*asociación ilícita*) jako jsou ilegální ozbrojené skupiny a teroristické skupiny, hrozilo odnětí svobody na 6-8 let, a to aniž by se koncept vztahoval konkrétně na maras.<sup>400</sup> V roce 2000 byly vytvořeny speciální soudy pro procesy související s organizovaným zločinem, v roce 2006 pak byly jejich kompetence přesunuty na soudy první instance. Policejní agenti vynalezli způsob, jak zabránit okamžitému propuštění pandillero a obejít tak zákonná omezení. Prostřednictvím manipulace s daty zadržení (místo, čas) převezli osoby do jiného okresu, kde soudci neměli pravomoci nechat na svobodě zadrženou osobu. Pravidelně se stává, že policie nastrčí mladé osobě drogy, aby měla důvod ji zadržet. Ze strany policistů dochází k falzifikaci důkazů, svévolnému zatýkání členů gangů a časté manipulaci zákonných nástrojů. Kapacita vyšetřování guatemalské policie je na velice nízké úrovni. Policie není schopna získat či předložit důkazy viny zadržených a obviněných osob. Velká část deliktů zůstává nepotrestána.

V únoru roku 2008 bylo s podporou většiny politických stran a téměř všech poslanců schváleno obnovení trestu smrti, který byl pozastaven v roce 2002. Bylo také znovuobnoveno udělení milosti, které bylo zrušeno v roce 2000. Několikrát byl vyhlášen výjimečný stav (pohotovostní stav a stav prevence) ve specifických zónách.

V Guatemale neexistuje legální nástroj, který podporuje persekuci pandilleros.<sup>401</sup> Stejně tak neexistuje jasná politická strategie pro řešení tohoto problému.<sup>402</sup> Vítězný kandidát

<sup>398</sup> Programa Estado de la Nación (2008): *Estado de la Región en Desarrollo Humano Sostenible. Un informe desde Centroamérica para Centroamérica*. s. 477. Dostupné na: <http://www.estadonacion.or.cr/index.php/biblioteca-virtual/centroamerica>

<sup>399</sup> Cano, Francisca (2009): *La "vida loca": pandillas juveniles en El Salvador*. Barcelona: Anthropos, s. 22.

<sup>400</sup> Ranum, Elin Cecilie (2006): *Pandillas juveniles transnacionales en Centroamérica, México y Estados Unidos. Diagnóstico Nacional Guatemala*. San Salvador: IUDOP, s. 31.

<sup>401</sup> Také v Los Angeles policie zavedla opatření namířená přímo proti mareros. V březnu 2004 byl vydán soudní zákaz pro 600 členů Mara Salvatrucha v oblastech Pico Union a Hollywood. Bylo zakázáno, aby se shromažďovali na ulici, aby více jak dva členové maras jeli v jednom voze, a aby se telefonicky kontaktovali, nachází-li se ve stejné zóně. Mareros jsou stále podezřelí a jedná se tak s nimi na letištích a ve veřejných prostorech. Zdroj: Valenzuela Arce, José Manuel: *La mara es mi familia*, in: Valenzuela Arce, José Manuel; Nateras Domínguez, Alfredo a Reguillo Cruz, Rossana (Coordinadores) (2007): *Las Maras identidades juveniles al límite*. México: El Colef / Universidad Autónoma Metropolitana / Casa Juan Pablos.str. 50-51.



prezidentských voleb Oscar Berger (2004-2008) postavil velkou část kampaně na boji s kriminalitou. Toto téma zůstalo aktuální i ve volebních kampaních v letech 2007-2008 – přestože současný prezident Álvaro Colom (2008 - ) sliboval komplexní přístup v boji proti zločinnosti, jeho reálná politika pokračuje ve šlépějích předchůdců. Álvaro Colom prosazuje harmonizaci guatemalských protigangových zákonů s těmi v El Salvadoru a Hondurasu, aby celý severní triangel mohl vystupovat a postupovat jako jednotný blok v boji proti pandillas. Odborníci a nevládní organizace se bouří, protože se stále jedná o to samé - o zákon bez sociální dimenze.<sup>403</sup> Nová legislativa zaměřená proti maras a schválená v září 2010 v El Salvadoru (viz výše) rozproudila v Guatemale bouřlivé debaty. Narůstají obavy, že pandilleros z El Salvadoru budou hledat útočiště v Guatemale a páchat tam násilí. Vlády nejen že kopírují politiky svých sousedů, ale navíc ospravedlňují své politiky na základě zkušeností ostatních zemí regionu.<sup>404</sup>

Hlubší regionální problémy jako nefunkční politika, rozbujelá korupce, pašování drog, velká chudoba ve městech a přelidnění zůstávají netknuty. Kampaně represivních politik odvádějí pozornost a zdroje a zabraňují skutečnému řešení těchto hluboce zakořeněných problémů. Soudní, legislativní a sociální reformy jsou zbrzděny politickými boji. Vlády se spektakulárními zásahy proti mladistvým gangům (jež jsou rovněž široce prezentovány v médiích) vyhýbají opravdovým řešením. Zásahy proti maras jsou samozřejmě vděčným tématem k získání politické podpory. Zákony proti maras zvyšují délku trestů, snižují věk trestní zodpovědnosti, vlády prostě hledají krátkodobá (a jednoduchá) řešení složitého problému, aby uspokojily tlak veřejného mínění na požadavek větší bezpečnosti. Maras nebyly a nejsou hlavním problémem veřejné bezpečnosti. Nicméně policejní a mediální propaganda prezentuje tyto skupiny v bombastickém diskursu, aby byla odůvodněna policejní a vojenská mobilizace, ta však není přiměřenou reakcí na realitu. Zapojení vojska do vnitřní bezpečnosti státu vede k oslabení liberálních a demokratických principů v bezpečnostních záležitostech. Represivní akce proti maras byly také součástí strategie, kdy se zmíněné státy chtěly zalíbit USA a získat tak prostředky pro financování svých policejních orgánů.

---

<sup>402</sup> Ranum, Elin Cecilie (2006): *Pandillas juveniles transnacionales en Centroamérica, México y Estados Unidos. Diagnóstico Nacional Guatemala*. San Salvador: IUDOP, s. 32-34.

<sup>403</sup> Valladares, Danilo: Youth Gangs – Reserve Army for Organised Crime. *IPS – Inter Press Service News Agency*, Guatemala City. 21.9.2010. <http://ipsnews.net/news.asp?idnews=52913>

<sup>404</sup> Ralph Sprenkels (2006): *Seguridad Juvenil en Centro-América. ICCO – Iglesias en Acción, Propuesta programa tematico 2007-2010. Empoderamiento para un futuro sin violencia*. <http://viasalternas.dnicostarica.org/v2/documentos/633899450361003750.pdf>

Státní násilí je systematicky používáno proti segmentu populace, kterému se dlouho nevěnovala patřičná pozornost. Byly dokonce vypracovávány a schvalovány zákony, které porušovaly konstitucionální rámce jednotlivých zemí a také mezinárodní konvence a smlouvy. Zdá se, že vlády nemají dovednosti, know-how a peníze potřebné k boji proti maras. Státy mají dvě tváře - slibují preventivní politiky, rehabilitace a zařazení pandilleros do společnosti, ale na druhou stranu jsou schopny zavádět jen represivní opatření. Problém maras se spíše přesunul do věznic a jiných uzavřených komunit, kam uprchli pandilleros. Ve vězení však nedochází k nápravě. Faktem též zůstává, že se neřeší opravdové důvody vzniku problému. Preventivní politiky jsou zahájeny v menší míře a často zůstávají pouze na papíru. Represivní politiky vyžadují zvýšení nákladů na policii, soudní a vězeňský systém a nemají očekávané výsledky. Fenomén maras je navíc viděn především jako problém národní bezpečnosti a zapomíná se na jeho sociální kontext. Bylo by lepší část takto vynaložených peněz investovat do sociální politiky. Mladí lidé potřebují vzdělání a práci. Nikdo nepopírá vinu a zodpovědnost mareros za násilí, které páchají. Jsou vrahy, nahánějí strach obyvatelům, vydírají je. Společnost by si však měla uvědomit, že maras jsou v určité míře jejím produktem. Jak řekl režisér Christian Poveda<sup>405</sup>, autor dokumentu o maras: *„Dítě ve věku 12, 13, 14 let, které se začíná integrovat do pandilla, to ještě můžeš zachránit, znovu získat. Blázna s celým potetovaným obličejem, který zabil 20 osob, ne.“*<sup>406</sup>

### 5.3 Následky represivních politik

Tvrdá vládní opatření byla mezi veřejností velice populární. Masivní zatýkání pandilleros znamenalo dočasnou úlevu pro obyvatele čtvrtí ovládaných maras. Velká většina zatčených pandilleros však byla zadržena ilegálně (pouze proto, že byli podezřelí). Soudcům nezbývala jiná možnost, než je propustit na svobodu pro nedostatek důkazů. Policisté v zemích

<sup>405</sup> Christian Poveda byl francouzsko-španělský fotoreportér a dokumentarista. Narodil se v Alžírsku za francouzské okupace španělským rodičům, kteří uprchli před frankistickým režimem. Poveda natočil dokument o maras La vida loca (2008). Ve filmu dlouhém 90 minut ukazuje projekt Hommies Unidos, který je pokusem mareros o návrat do společnosti. Vytvořili pekárnu v teritoriu Mara 18 ve čtvrti La Campanera v Soyopango na východním předměstí San Salvadoru. Poveda zobrazuje jejich snahy, které končí neúspěchem. Dokument byl realizován po dobu 16 měsíců. Režisér měl povolení natáčení od policie, soudů a šéfu M-18, aby mohl vstoupit bez problémů do teritoria M-18. Natočil policejní zatýkání pandilleros a soudní zasedání. K vyprávění si vybral příběh kliky. Nechtěl jednu osobu, protože měl strach, že by ji mohli zabít a filmování by bylo ukončeno. Ve filmu jsme svědky smrti několika protagonistů a vstupu nových členů. 2. září 2009 byl Poveda zavražděn několika výstřely do obličeje ve venkovské oblasti San Salvadoru. Byl vlákn do pasti. Jeho smrt nebyla náhodná a byla tvrdou ránou pro novináře. Policie zatkla 5 osob podezřelých z jeho vraždy - 4 členy Mara 18 a 1 policistu, který měl s mara blízký vztah. Ten měl zisky z vydírání a zásoboval mara zbraněmi. Policista měl vyprovokovat smrt dokumentaristy, když ubezpečoval pandilleros, že Poveda byl informátorem policie. Povedova smrt obnovila debatu v zemi o zodpovědnosti společnosti na jevu maras. Problému byla věnována televizní debata Programa Ocho en Punto z 3.9.2009: Asesinato del fotoperiodista Christian Poveda.

<sup>406</sup> Lemus, Eric: Asesinato a documentalista que retrató pandillas. *BBC Mundo*, San Salvador. 3.9.2009. [http://www.bbc.co.uk/mundo/america\\_latina/2009/09/090903\\_0900\\_poveda\\_elsalvador\\_med.shtml](http://www.bbc.co.uk/mundo/america_latina/2009/09/090903_0900_poveda_elsalvador_med.shtml)

severního trianglu pracují neprofesionálně a neobjektivně. Ve společnostech panuje velké násilí a současně i beztrestnost. Obé zanechává v obětech pocit bezmoci a frustrace. I když lidé mají důkazy ohledně trestných činů mareros a můžou přímo svědčit, obrácením se na policii často nic nezmohou. Někdy také rodiny členů gangů policisty uplatí, aby daného jedince nezatkla a nevyšetřovala. Na druhou stranu, mezi lidmi panuje strach, protože mareros se jim mohou kdykoliv pomstít. Politiky tvrdé ruky v kontextu strukturálního vyloučení nejenže nevěnují pozornost vzniku problému, ale mohly by jej ještě zhoršit.

Maras na tvrdé zákony a policejní akce reagovaly vlnou násilí. Krátce po jejich uvedení se započaly tít náhodné oběti. V Hondurasu a Guatemale byla nalezena bezhlavá těla se vzkazy vládě. V srpnu 2003 mareros za denního světla napadly autobus v honduraském městě San Pedro Sula. Zabily 14 osob a zranily 18. Zanechaly zprávu prezidentu Madurovi příkazující mu zrušení protigangového zákona. Následující měsíc byla nalezena ve městě Puerto Cortés hlava mladé ženy v plastické tašce se vzkazem adresovaným prezidentovi Madurovi jako odpověď na nezákonné policejní zabíjení členů maras. Během následujícího roku bylo nalezeno více jak 10 setnutých těl se vzkazy pro prezidenta.<sup>407</sup> 23. prosince 2004 členové Mara Salvatrucha zaútočili na autobus v Chamalecón na periferii San Pedro Sula a zabili 28 osob jako odplatu za mareros, kteří uhořeli v podezřelém vězeňském požáru v květnu 2004 (viz níže). Díky mezinárodní spolupráci zainteresovaných orgánů ve Střední Americe a USA byl organizátor útoku Eber Aníbal Rivera-Paz dopaden v Houstonu v druhé polovině února 2005.<sup>408</sup>

17. května 2004 v honduraském vězení San Pedro Sula vypukl z neznámého důvodu požár bloku vězeňských cel, ve kterých bylo ubytováno více jak 180 členů gangu Mara Salvatrucha. Při požáru zemřelo 104 chovanců, většina z nich byla členy MS-13.<sup>409</sup> Přeživší vězňové argumentovali, že jim stráže nepomohly a chtěly, aby zemřeli. Na jejich zoufalé volání údajně odpověděly střelbou ze zbraní. Vězňové napsali otevřený dopis, ve kterém se domnívají, že tragédie nebyla náhodou, ale plánovanou akcí autorit. ...dozorci „*místo toho, aby pomohli, nás uráželi a křičeli na nás tato slova: Všichni zemřete! Psi! Odpade!*“<sup>410</sup> Smutným faktem je, že ve vězení se nenacházeli pouze vrazi a kriminálníci z řad maras, ale

<sup>407</sup> Rodgers, Dennis: The Gangs of Central America: Major Players and Scapegoats. *Revista Envío*. Diciembre 2007, Nu. 317. Dostupné na:

<http://www.envio.org.ni/articulo/3704>

<sup>408</sup> BBC Mundo: Honduras: arrestan a líder pandillero. *BBC Mundo*. 24.2.2005. [http://news.bbc.co.uk/1/hi/spanish/latin\\_america/newsid\\_4293000/4293127.stm](http://news.bbc.co.uk/1/hi/spanish/latin_america/newsid_4293000/4293127.stm)

<sup>409</sup> UNODC (2007): *Crimen y desarrollo en Centroamérica. Atrapados en una Encrucijada*. Oficina de las Naciones Unidas contra las Drogas y el Crimen, s. 37. [http://www.pnud.or.cr/index.php?option=com\\_docman&task=doc\\_download&gid=117&Itemid=6](http://www.pnud.or.cr/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=117&Itemid=6)

<sup>410</sup> Narváez Gutiérrez, Juan Carlos (2007): *Ruta transnacional: a San Salvador por los Ángeles. Espacio de interacción juvenil en un contexto migratorio*. Colección América Latina y el Nuevo Orden Mundial. México: Miguel Ángel Porrúa, UAZ, Instituto Mexicano de la Juventud. Pílo hy, s. 144.

také mladí lidé zadrženi za pouhou příslušnost ke gangu, aniž by bylo doloženo, že spáchali zločin. Mnozí z vězňů, ačkoli se narodili v Hondurasu, strávili většinu svého života v USA. Nedostatek transparentního vyšetřování vedl k tomu, že v roce 2005 několik členů amerického Kongresu napsalo otevřený dopis honduraskému prezidentovi Ricardovi Madurovi. Nabádali ho, aby se zaměřil spíše na preventivní a rehabilitační politiky nežli na pouhý tvrdý přístup proti maras.<sup>411</sup> Honduraský politik Tomás Andino Mencía předložil hypotézu, že tento masivní požár je součástí konfrontací mezi maras a mafií. Ta ve spolupráci a v tajné úmluvě s bezpečnostními složkami vězení chtěla odstranit maras jako konkurenci na trhu s drogami a z jejich „vlády“ ve vězeních.<sup>412</sup>

Pár dní po zavedení Plan Mano Dura v El Salvadoru člen mara El Diablo v rozhovoru uvedl: *„Chytili nás a týrali, protože jsme chudí; nedají nám práci a vláda nedělá nic, aby nám pomohla. Policie také páchá zločiny: chytí nás a vezmou nám peníze... Můžeme být zadrženi šest dní a do cel, do kterých se vejde 20, nás dali 48. Zůstáváme nezaměstnaní. Nedají nám jídlo, kdyby nebylo naší rodiny venku, zemřeli bychom hlady. Zde není žádná spravedlnost.“*<sup>413</sup>

Nevládní organizace *Homies Unidos* působící v El Salvadoru vydala oficiální stanovisko k Mano Dura: *„Od našeho založení jsme neobdrželi žádnou finanční podporu od jakéhokoli místního či vládního orgánu. Protože podle naší vlastní zkušenosti, společenské, vzdělávací a zaměstnanecké programy vylučují mládež a dospělé s násilnou minulostí a s minulostí členů gangů, protože existuje málo prostředků k podpoře deportované mládeže, která ve většině případů nemá rodinu, protože víme, že jsme plody války, kterou jsme nezačali, a protože víme, že sociální fenomén gangů je jedním z problémů, které vyrůstají z chudoby, nerovnosti, nezaměstnanosti a z nedostatečných prostředků na vzdělání, odsuzujeme zavedení a implementaci zákona známého jako Mano Dura.“*<sup>414</sup> Organizace sepsala jedenáctibodové doporučení vládě, které klade důraz na vytvoření vzdělávacích a rehabilitačních programů pro mladistvé v ohrožení.

V El Salvadoru a Hondurasu soudci a soudní úředníci, kteří oponovali aplikování zákonů antimaras, byli vystavěni nevybíravé kampani, která je měla zbavit prestiže. Byli obviněni

<sup>411</sup> Johnson, Mary Helen (April 2006): *National Policies and the Rise of Transnational Gangs*. Migration Policy Institute. Dostupné ke dni 4.10.2010 <http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?ID=394>

<sup>412</sup> Andino Mencía, Tomás (Septiembre 2006): *Las maras en la sombra. Ensayo de actualización del fenómeno pandillero en Honduras*. Tegucigalpa: IUDOP, Universidad Centroamericana, s. 60.

<sup>413</sup> Narváez Gutiérrez, Juan Carlos (2007): *Ruta transnacional: a San Salvador por los Ángeles. Espacio de interacción juvenil en un contexto migratorio*. Colección América Latina y el Nuevo Orden Mundial. México: Miguel Ángel Porrúa, UAZ, Instituto Mexicano de la Juventud. Přílohy s. 101.

<sup>414</sup> Narváez Gutiérrez, Juan Carlos (2007): *Ruta transnacional: a San Salvador por los Ángeles. Espacio de interacción juvenil en un contexto migratorio*. Colección América Latina y el Nuevo Orden Mundial. México: Miguel Ángel Porrúa, UAZ, Instituto Mexicano de la Juventud. Přílohy - s. 141.

z nadřžování zločincům. To vyvolalo pnutí mezi státními orgány, zejména policií a soudními orgány, a vedlo k výraznému oslabení institucionální spravedlnosti.<sup>415</sup>

Honduraská policie měla z války proti maras nepřímý užitek. V roce 1998 Organizační zákon o policii (*Ley Orgánica de la Policía*) transformoval policii a vytvořil novou civilní policii (*Policía Nacional Preventiva*). Vznikl „dekorativní“ orgán Národní rada pro vnitřní bezpečnost (*Consejo Nacional de Seguridad Interior*), v níž mají být reprezentováni zástupci občanské společnosti a zástupci ochránců lidských práv. Navenek má tedy původní vojenská instituce image reformovaného a civilizovaného orgánu, který změnil své praktiky. Zákon o policii a společenském soužití (2001 - *Ley de Policía y Convivencia Social*) dal policii legální argument k zadržení mladých. Reforma článku 332 trestního zákoníku dala policistovi prostor pro vlastní mínění, tedy pro rozhodnutí, zdali je dotyčná osoba pandillero či nikoli. Tyto tři zákony dávají policii do rukou legální prostředky k represivnímu jednání a umocňují tak vůli policie vůči mladým. Policie zvýšila svoji moc a rozpočet.<sup>416</sup> Chybí mechanismus kontroly policie, která v tlaku na pandillas objevila *de facto* další příjem.

Odsouzení pandilleros a jejich následné odeslání do vězení však neznamenal efektivní strategii k oslabení gangů. Podmínky ve státních věznicích jsou naprosto neuspokojující. Pro pandilleros je vězení nejvyšším místem socializace, kde tříbí svůj statut gangstera. Každý pandillero ví, že vstup do vězení se může přeměnit v „pas do jiného světa“ – do světa organizovaného a sofistikovanejšího zločinu.<sup>417</sup> Obrovský nárůst pandilleros ve vězeňské populaci změnil dynamiku vězení. Zuřivý boj mezi Mara Salvatrucha a Barrio 18 se rozšířil do přelidněných věznic<sup>418</sup> - slabost a korupce vězeňského systému daly prostor násilným akcím ve vězeních, které ještě zostřily vztahy mezi nepřátelskými maras. Situace byla natolik neudržitelná, že v dnešní době nejsou členové rozličných maras uvězněni ve stejném zařízení, každá mara má „svoji“ věznic. Politika jednoho vězení pro jeden gang, jejíž původní ideou bylo předejít násilí mezi nepřátelskými maras, se v praxi přeměnila v předání kontroly věznic gangům. Gangy se ve věznicích lépe institucionalizovaly. Potkávají se zde pandilleros z rozličných čtvrtí. Vyměňují si zkušenosti, vylepšují svůj slang a posilují svoji příslušnost.

<sup>415</sup> Aguilar, Jeannette a Carranza, Marlon (2008): *Las maras y pandillas como actores ilegales de la región*. San Salvador: Estado de la Región. Informe Estado de la Región 2008, s. 13-15.

<sup>416</sup> Andino Mencía, Tomás (Septiembre 2006): *Las maras en la sombra. Ensayo de actualización del fenómeno pandillero en Honduras*. Tegucigalpa: IUDOP, Universidad Centroamericana, s. 65-66.

<sup>417</sup> Andino Mencía, Tomás (Septiembre 2006): *Las maras en la sombra. Ensayo de actualización del fenómeno pandillero en Honduras*. Tegucigalpa: IUDOP, Universidad Centroamericana, s. 60.

<sup>418</sup> Příkladem je přeplněnost honduraských věznic v roce 2007: Olanchito na 257%, El Progreso na 224%, La Ceiba (216%), Justicalpa 210% a Trujillo 203%. Gallego Martínez, Pedro (2008): *La mara al desnudo*. Málaga: Sepha, s. 73.

Osobní interakce vede ke zvýšení soudružnosti mezi klikami jedné mara a k posílení hierarchických struktur vedení. Mnoho zatčených byli členové tvrdého jádra a šéfové klik – ti si mezi sebou zvolili jednoho šéfa a dali tak podnět k transformaci mara. Kvůli nedostatku dohledu a kontroly ze strany autorit, mohou pandilleros ve vězení volně spolupracovat a komunikovat nejen mezi sebou, ale také s homies venku. Pandilleros jsou zde ve větším bezpečí než na ulici. Lídři a tvrdá jádra klik mají více času na organizaci, plánování strategie a aktivit. Mají přístup k mobilním telefonům, provozují konferenční hovory s vůdci v jiných věznicích. Věznice jsou také důležitým místem obchodu.<sup>419</sup> Lídři řídí z vězení „nová odvětví činnosti“ jako vydírání a únosy. Podle jednoho státního žalobce v San Salvadoru je 84 % všech operací vydírání řízeno z věznic.<sup>420</sup> Také v Hondurasu přicházejí rozhodnutí přes určité věznice jako San Pedro Sula, Támara, Choluteca, Comayagua, El Porvenir.<sup>421</sup>

V roce 2009 bylo za mřížemi salvadorských věznic téměř 7000 členů maras, kteří reprezentovali zhruba třetinu vězeňské populace. Ciudad Barrio je nyní věznicí členů MS. Zadržuje dvojnásobný počet vězňů, než na který má kapacitu (přes 1800 místo 900). Kolem 60 chovanců připadá na jednu místnost na spaní. Spí po dvou v postelích a ve věznici panuje minimální hygiena. Rehabilitační programy jsou nedostatečně financované a nevýrazné. Většina vězňů ignoruje školní hodiny a workshopy.<sup>422</sup> Lídři maras z věznice Ciudad Barrios vydírají malopodnikatele v blízkém okolí. Podnikatelům je vyhrožováno zprávami SMS. Toto výpalné je někdy použito k tomu, aby se vězňům pomohlo na svobodu. V dubnu 2009 byl objeven tunel vedoucí z blízkého domu do věznice. V současné době je v celém El Salvadoru 19 věznic s kapacitou 7900 vězňů, avšak počet uvězněných činí 20 500 osob.<sup>423</sup>

Uvěznění velkého počtu pandilleros neřeší problém zločinu, a to také proto, že většinu násilí a zločinnosti nemají na svědomí pandillas. Vzhledem k počtu členů maras je strategie uvěznění velice náročná, a to jak pro vězeňské struktury, tak pro systémy trestního soudnictví. I kdyby byl tento cíl (uvěznění všech mareros) uskutečnitelný, je více než pravděpodobné, že se vzhledem k existenci a přetrvávání podmínek, které tyto gangy vytvářejí, objeví nové generace maras.<sup>424</sup> Jestliže masivní represi nenazveme rovnou

<sup>419</sup> Martín Álvarez, Alberto, Fernández Zubieta, Ana y Villareal Sotelo, Karla: Difusión transnacional de identidades juveniles en la expansión de las maras centroamericanas. *Perfiles latinoamericanos: revista de la Facultad Latinoamericana de Ciencias Sociales*. Sede México. 2007, N° 30, s. 116.

<sup>420</sup> Dudley, Steven S. (May 2010): *Drug Trafficking Organizations in Central America: Transportistas, Mexican Cartels and Maras*. Working Paper Series on U.S.-Mexico Security Collaboration. Mexico Institute at Woodrow Wilson International Center a Trans-Border Institute at the University of San Diego, s. 21.

<sup>421</sup> Gallego Martínez, Pedro (2008): *La mara al desnudo*. Málaga: Sepha, s. 73-75.

<sup>422</sup> Mance, Henry: Gangs rule in El Salvador jails. *BBC*, Ciudad Barrios, El Salvador. 12.7.2009. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/8119089.stm>

<sup>423</sup> Lemus, Eric: El Salvador militariza cárceles de alta peligrosidad. *BBC Mundo*, El Salvador. 25.6.2010.

[http://www.bbc.co.uk/mundo/america\\_latina/2010/06/100625\\_elsalvador\\_carceles\\_militarizacion\\_funes\\_delito.shtml](http://www.bbc.co.uk/mundo/america_latina/2010/06/100625_elsalvador_carceles_militarizacion_funes_delito.shtml)

<sup>424</sup> UNODC (2007): *Crimen y desarrollo en Centroamérica. Atrapados en una Encrucijada*. Oficina de las Naciones Unidas contra las Drogas y el Crimen, s. 24. [http://www.pnud.or.cr/index.php?option=com\\_docman&task=doc\\_download&gid=117&Itemid=6](http://www.pnud.or.cr/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=117&Itemid=6)

příčinou, pak se rozhodně nezmýlíme, napíšeme-li, že tato alespoň uspíšila proces proměny maras a přinesla situaci, kterou státní autority nepředvíдалy.

Shrneme-li výše řečené, můžeme vyjmenovat tyto následky a dopady represivních politik:

*V rámci vězeňské struktury:*

- Rivalita mezi maras se rozšířila z ulic do věznic.
- Nestabilita a poloanarchie ve věznicích.
- Věznice nepřerušují komunikaci mezi členy uvnitř a těmi venku.
- Určitá vězení slouží k náboru nových členů.
- Zatčení vůdci klik vedou akce z vězení.
- Maras ve věznicích získaly nové kontakty na struktury organizovaného zločinu.

*Na fungování a organizaci maras:*

- Zostření rivality mezi Mara Salvatrucha a Barrio 18.
- Došlo k posílení soudružnosti mezi uvězněnými členy maras a k větší soudržnosti mezi členy venku.
- Jako odpověď na policejní persekuci se maras staly ve svých činech ještě více násilnickými a radikálními.<sup>425</sup>
- Akce maras jsou složitější a profesionálnější.
- Maras se přesunuly do nových oblastí, kde dříve nepůsobily.
- Větší schopnost organizace, efektivnější a jasnější hierarchie.
- Větší potřeba ekonomických zdrojů k podpoře homies ve vězení

*V rámci společnosti:*

- Větší společenská izolace maras.
- Zejména policie nerespektuje základní práva mládeže.
- Větší aktivita skupin „sociálního čištění“.
- Oslabení institucí – zápasy mezi rozličnými státními mocemi, nárůst beztrestnosti, legitimizace násilí.
- Militarizace veřejné bezpečnosti.<sup>426</sup>
- Navýšení nákladů na „demokratický provoz“ a vládnutí.

---

<sup>425</sup> Sida – Swedish International Development Cooperation Agency (may 2008): *Maras and Youth Gangs, Community and Police in Central America*. Summary of regional and multidisciplinary study, s. 14-15.

<sup>426</sup> IUDOP (2006): *Red de análisis transnacional sobre las pandillas*. El Triángulo Norte. Presentace, s. 26, s. 29-31.

Maras se přizpůsobily novému prostředí a vyvinuly novou strategii fungování:

- Nově rekrutovaní pandilleros se nenechávají tetovat.
- Nové formy vnitřní komunikace.
- Změna oblékání.
- Restrukturalizace klik.
- Změna přezdívek má sloužit k matení policie.
- Nenabírají se ženy, protože „neumí mlčet“.
- Při nástupu do vězení předstírají, že jsou bývalými pandillero a mají za úkol infiltrovat se mezi ostatní vězně (ale zůstávají aktivní).
- Přijetí filosofie SUR mezi MS a M-18, paktu neagrese ve věznicích (nejedná se o unii).<sup>427</sup>
- Utužení kontaktů s organizovaným zločinem, zejména s kartely pašujícími drogy. Maras získávají nové zdroje financí a logistické zázemí k páchání trestné činnosti a na oplátku pro tyto kartely ochraňují distribuci a prodej drog v zónách svého vlivu.
- Inkorporace pandilleros ke skupinám národního i mezinárodního organizovaného zločinu, zejména na kolumbijské a mexické narkotrafikanty.
- Aby zmátli policii, vstupují do rehabilitačních programů a spolupracují s nevládními organizacemi.
- Financování členů stíhaných policií, aby se mohli přesunout do ostatních zemí, zejména do USA.
- Podpora politických organizací – tato informace byla poskytnuta experty na maras ze salvadorské policie na Druhé protigangové úmluvě (II Convención Antipandillas) konané v dubnu 2006 v El Salvadoru.<sup>428</sup>

Maras postupně ztrácí své klíčové vlastnosti, které je definovaly jako gangy mladistvých. Stávají se organizacemi mladých dospělých. Dávají méně na odiv příslušenství ke gangu. Jejich symbolické rysy jsou méně viditelné, opouštějí tetování a mění styl oblékání. Pracují více v tajnosti. Už nevymezují tolik teritorium, ale hájí spíše organizaci a její činnost. Dříve byly náborové nové členy otevřenější, nyní si maras pečlivě vybírají. Pravidla přijetí a odchodu z mara bylo nutné zpřísnit, aby byla zajištěna ochrana a věrnost členů. Zpřísnily se také normy uvnitř skupiny a zvýšila se vnitřní kontrola. Maras vraždí své bývalé členy.

<sup>427</sup> K vyřešení sporů mezi maras fungují ve vězeních figury zprostředkovatelů - po třech z každé mara, jsou smířčími ve sporech. Také se jim říká členové rady (integrantes de consejo).

<sup>428</sup> Gallego Martínez, Pedro (2008): *La mara al desnudo*. Málaga: Sepha, s. 75-76.



V případě Hondurasu se v posledních letech objevuje tendence k redukci počtu dětí a žen v mara. Ostatní členové nemají důvěru, že by byly tyto skupiny s to udržet informace a byly naprosto oddané k plnění svěřených úkolů.<sup>429</sup> Vztahy s organizovaným zločinem již nejsou pouze okrajovou záležitostí.<sup>430</sup>

Mareros venku respektují uvězněné homies a mara vyžaduje aktivní podporu a solidaritu s uvězněnými. Co se týče věcí denní potřeby, vězňové jsou závislí na svých homies – nemají prostředky, mnoho z nich pochází z velmi chudých rodin, starají se sami o rodinu či nemají vazby na svoji rodinu, obracejí se tedy na vlastní kliku, která jim poskytuje (nejen) finanční zázemí.<sup>431</sup> Maras se také staly politicky důvtipnějšími. Maras v El Salvadoru také volají po dialogu a vyjednávání, zúčastnily se tiskové konference a vláda se setkala s některými lídry přímo ve vězení.<sup>432</sup>

Proces transformace neznámá, že se maras plně přeměňují na kriminální skupiny. To by znamenalo podceňovat význam, jaký mají sociální aspekty gangu, jako je příslušenství, ochrana, péče, solidarita, respekt... tedy uznání, které dává mara svým členům. Spíše se vyvíjejí jako hierarchická organizace, která pečuje o své členy, s profesionálním delikventním chováním, aniž by peníze byly její hlavním principem. Lokální skupiny maras obecně mohou být kategorizovány jako kliky transnacionální sítě maras, s rostoucí organizační schopností a s větším zapojením do těžkých delikventních činů.<sup>433</sup>

7. - 9. září 2010 M-18 a MS zablokovaly veřejnou dopravu v El Salvadoru. Stávkovaly proti novému zákonu *Ley de Proscripción de Maras, Pandillas, Agrupaciones, Asociaciones y Organizaciones de Naturaleza Criminal*, který pokládá členství v mara za trestný čin. Gangy vyhrožovaly provozovatelům veřejné dopravy, že pokud nepozastaví provoz, bude to mít pro ně vážné následky. Tisíce vojáků proto muselo být nasazeno k ochraně řidičů autobusů a cestujících.

Zákon byl představen v červenci 2010 poté, co členové mara Barrio 18 v červnu 2010 zapálili autobus a zabili tak 11 lidí. Salvadorský ministr obrany Manuel Melgar označil tento

---

<sup>429</sup> Santamaría Balmaceda, Gema: Maras y pandillas: límites de su transnacionalidad. *Revista Mexicana de Política Exterior*. Octubre 2007, No. 81. s. 106-107.

<sup>430</sup> Andino Mencía, Tomás (Septiembre 2006): *Las maras en la sombra. Ensayo de actualización del fenómeno pandillero en Honduras*. Tegucigalpa: IUDOP, Universidad Centroamericana, s. 70.

<sup>431</sup> Secretaría General de la Organización de los Estados Americanos (junio 2007): *Definición y categorización de pandillas*. Departamento de Seguridad Pública. Anexo IV Informe El Salvador, Washington DC, s. 8.

<sup>432</sup> Dudley, Steven S. (May 2010): *Drug Trafficking Organizations in Central America: Transportistas, Mexican Cartels and Maras*. Working Paper Series on U.S.-Mexico Security Collaboration. Mexico Institute at Woodrow Wilson International Center a Trans-Border Institute at the University of San Diego, s. 25.

<sup>433</sup> Secretaría General de la Organización de los Estados Americanos (junio 2007): *Definición y categorización de pandillas*. Departamento de Seguridad Pública. Anexo IV Informe El Salvador, Washington DC, s. 8-9.

akt za teroristický čin. Maras již v minulosti zapálily autobusy společností, které odmítly platit výpalné, tentokrát však byly na palubě cestujících. Zločin byl součástí boje MS a M-18 o kontrolu čtvrtí. MS chtěla vybrat peníze od autobusové společnosti, ta však již zaplatila M-18. Společnost nemohla zaplatit oběma maras.<sup>434</sup> Vláda také reagovala nasazením dalších 1500 vojáků ke střežení věznic s maximální ostrahou (Ciudad Barrios, Zacatecoluca, Chalatenango, Izalco – M-18) a dalších tisíc vojáků nasadila k hlídkování v ulicích hlavního města San Salvadoru.<sup>435</sup>

Většina společností se hrozeb maras skutečně zalekla a nefungovalo na 80 % spojů veřejné dopravy. Maras chtěly uzavřením dopravy vyvíjet nátlak na prezidenta Mauricia Funes (Mauricio Funes), aby nepodepisoval nový zákon. Odpor se rozšířil i do věznic. Uvěznění členové gangů protestovali proti zákonu a také chtěli zlepšit podmínky ve věznicích. „*Maskovaní členové gangu v rozhovoru pro salvadorskou televizi řekli, že vyvolali stávkou, protože cítí, že vláda je vylučuje z národní diskuze o snížení násilné trestné činnosti.*“

<sup>436</sup> Během této stávky v hlavním městě San Salvadoru byla zabita jedna osoba a 80 dalších bylo zatčeno. Tři autobusy byly zničeny. Avšak prezident se nenechal zastrašit a zákon ještě 9. září podepsal. Další reformy článku 345 trestního zákoníku vstoupily v platnost 21. října 2010. Stejně jako předchozí protigangové zákony, ani tento neřeší příčinu problému. Je to spíše vyslyšení volání veřejnosti po tvrdém přístupu ke kriminalitě. Jeannette Aguilar, ředitelka výzkumného centra IUDOP<sup>437</sup> (*Instituto Universitario de Opinión Pública UCA – Universita Centroamericana José Simeón Cañas*) pro Inter Press Service News Agency uvedla, že „*tento zákon hází všechny do stejného pytle – člena gangu, kterému je 40 a více let a 9 a 10leté děti... Toto je veliký omyl, protože nejde o tu samou věc – nelze jednat se zkušeným mužem stejně jako s dítětem, které bylo nedávno uvedeno do světa gangu a má větší šanci na opětovné zapojení do společnosti.*“<sup>438</sup> Jak informoval salvadorský deník Hoy v prosinci 2010, téměř dva měsíce od přijetí zákona ještě nikdo nestanul před soudem za členství v maras. Probíhají však vyšetřování, autority se snaží dostat členy pandillas před soud za vážné kriminální činy jakými jsou vražda, vydírání či únos. Jak vysvětlil ředitel policie

<sup>434</sup> BBC: 14 die as gangs target buses in El Salvador. *BBC*, Latin America. 21.6.2010. <http://www.bbc.co.uk/news/10371224>

<sup>435</sup> Lemus, Eric El Salvador endurece su estrategia contra las maras. *BBC Mundo*, El Salvador. 1.7.2010.

[http://www.bbc.co.uk/mundo/america\\_latina/2010/07/100701\\_el\\_salvador\\_funes\\_pandillas\\_jrg.shtml](http://www.bbc.co.uk/mundo/america_latina/2010/07/100701_el_salvador_funes_pandillas_jrg.shtml)

<sup>436</sup> BBC: Gang strike paralyse El Salvador. *BBC*, Latin America. 9.9.2010. <http://www.bbc.co.uk/news/world-latin-america-11253408>

<sup>437</sup> IUDOP – Instituto Universitario de Opinión Pública – stránky instituce: <http://www.uca.edu.sv/publica/iudop/principal.html>

<sup>438</sup> Valladares, Danilo: Youth Gangs – Reserve Army for Organised Crime. *IPS – Inter Press Service News Agency*, Guatemala City. 21.9.2010. <http://ipsnews.net/news.asp?idnews=52913>

Carlos Ascencio, nemá dojít k velkému zatýkání členů maras, ale trend by měl směřovat k posílení vyšetřování případů, aby mohlo následně dojít ke skutečnému odsouzení.<sup>439</sup>

Nikdo nepochybuje o tom, že důležitým úkolem demokratického státu je zajištění veřejné bezpečnosti. Žádný stát by neměl tolerovat násilné a delikventní akty nadnárodních gangů. Nicméně ignorace sociálních příčin takového jevu může jen posílit začarovaný kruh sociálního vyloučení a násilí. Cejchování mareros a policejní represe bez nabídek alternativ ve formě práce či dalšího školení, tedy bez možnosti opětovného zařazení do společnosti, uzavírá šanci mareros na lepší budoucnost pro ně i jejich rodiny.<sup>440</sup>

Boj proti zločinu vyžaduje komplexní přístup: trestní stíhání s důrazem na zákonnost, policii respektující lidská práva, řádné fungování institucí, prevenci a rehabilitaci, ochranu svědků a odškodnění pro oběti. Plány typu *mano dura* nejsou skutečným řešením problému. Jsou spíše populistickými opatřeními, která mají prostřednictvím nákladných veřejných kampaní přesvědčit obyvatelstvo, že antigangové zákony zajistí klid v místních komunitách. Spolu s financemi chybí i skutečná vůle politiků pustit se do podstaty problémů zločinnosti a násilí a vážně bojovat proti beztrestnosti a korupci prostřednictvím správného fungování institucí v rámci skutečného právního státu. Přehlíží se organizovaný zločin bílých límečků, neútočí se na zločince disponující skutečnou mocí.<sup>441</sup>

Nejvíce kritizovaným prvkem vládních politik je definice pouhé příslušnosti k maras jako kriminálního činu. Tento postoj měl obrovské dopady, když se terčem policie staly tisíce mladých lidí toliko na základě svého vzhledu, aniž by byli posuzováni podle toho, zda spáchali trestný čin. Někteří z nich byli původně zatčeni omylem za členství v gangu a ve vězení se pak k maras skutečně přidali. Spousta mladistvých nejsou přímo členy, ale pouhými sympatizanty maras. Nepodílí se na zločineckých aktivitách, jen svým zevnějškem dávají najevo svoji podporu maras. Toto vyjadřování se a snaha odlišit se je přirozená v adolescentním období. Kriminalizace skupin mladých *pandilleros* zvětšila jejich sociální stigma a ještě více komplikuje preventivní úsilí a návrat mareros do společnosti.

<sup>439</sup> El diario Hoy: Sin aplicar aún la ley contra pandillas. *El diario Hoy*, viernes 10.12.2010 [http://www.elsalvador.com/mwedh/nota/nota\\_completa.asp?idCat=6358&idArt=5391106](http://www.elsalvador.com/mwedh/nota/nota_completa.asp?idCat=6358&idArt=5391106)

<sup>440</sup> Secretaría General de la Organización de los Estados Americanos (junio 2007): *Definición y categorización de pandillas*. Departamento de Seguridad Pública. Anexo IV Informe El Salvador, Washington DC, s. 5.

<sup>441</sup> Revista Proceso: El Salvador – Plan “Mano Dura”: violencia estatal contra las maras. *Revista Proceso* – informe semanal, Universidad Centroamericana, Centro de Información, Documentación y Apoyo a la Investigación (CIDA). 13.8.2003, №.1059-1060, año 24. Dostupné na: <http://www.uca.edu.sv/publica/proceso/proc1059.html#Derechos%20Humanos>

## 5.4 Alternativní přístupy a jejich rizika

Politici vůdci zemí severního trojúhelníku začali měnit rétoriku a přiznali nutnost preventivních opatření k řešení problému maras. Státy dokonce vytvořily institucionální a zákonné struktury ke koordinaci preventivních programů, přesto přese všechno však vládou sponzorované programy zůstávají spíše na papíře. Jsou značně limitované, obecně malého rozsahu, vytvořené ad-hoc, bez větší strategie a bez dostatečných finančních prostředků.<sup>442</sup> Ještě méně jsou vlády zapojené do rehabilitačních programů, které napomáhají členům opustit gang-<sup>443</sup> Většina těchto programů je podporována církevními skupinami a nevládními organizacemi. Vládní podpora a propagace preventivních a rehabilitačních politik, tzv. politik druhé generace (za politiky první generace se považují represivní politiky), je většinou pouze „kosmetická“ – snaží se uklidnit dárce a zahraniční pozorovatele, a tak získat mezinárodní finanční prostředky.

Řada programů je tvořena jedinci či malými skupinami, které nemají podporu vlády a nedisponují organizací většího významu. Z toho důvodu se programy často potýkají s problémy udržitelnosti a efektivity. Neexistuje státní politika, která by tyto akce usměrňovala. Naopak, mnoho policejních akcí a persekuce členů maras stojí v cestě úsilí nevládních organizací. Mezi občanskou společností a vládou panuje nedůvěra. Chybí systematický postup v boji proti maras a vhodný institucionální rámec pro formulaci a provádění politik veřejné bezpečnosti, které se zabývají komplexním jevem násilí mládeže.

Pouze tvrdá legislativa, fungující nadto jen dočasně, problémem nevyřeší. Vládnoucí kruhy, podnikatelé, média a veřejné mínění si musí uvědomit, že některá opatření nelze realizovat v demokratickém zřízení.<sup>444</sup> Základním krokem k přijetí vhodné veřejné politiky je překonání společenského strachu, tzn. nejlépe za podpory médií skutečně rozlišit reálný nedostatek bezpečnosti.<sup>445</sup>

K vyřešení problému gangů je nutný trojrozměrný přístup, který zahrnuje *prevenci, rehabilitaci a pečlivě navrženou strategii represe* (jinak řečeno prevenci, intervenci a potlačení), jež mohou počítat s podporou komunity, místních institucí, vlády a policie.

<sup>442</sup> Ribando, Clare M. (April 10, 2007): *Anti-Gang Efforts in Central America: Moving Beyond Mano Dura?* Maras, Security and Development in Central America Task Force. Center for Hemispheric Policy, University of Miami, s. 6.

<sup>443</sup> Pandilleros, kteří chtějí zanechat života v gangu, nenacházejí podporu a alternativní zdroje příjmů. Gang je nenechá lehce vystoupit a společnost je nechce přijmout jako normální občany. Stále více pandilleros ve věku dospělých nadále setrvává v gangu a průměrný věk pandilleros se zvyšuje. Zdroj: Secretaría General de la Organización de los Estados Americanos (junio 2007): *Definición y categorización de pandillas*. Departamento de Seguridad Pública. Anexo IV Informe El Salvador, Washington DC, s. 5.

<sup>444</sup> Solís, Luis Guillermo: *Pandillas juveniles y gobernabilidad democrática en América Latina y el Caribe*, in: Solís, Luis Guillermo a Rojas Aravena, Francisco (editores) (2008): *Crimen organizado en América Latina y el Caribe*. Santiago, Chile: Catalonia – FLASCO, s. 139-174, s. 160.

<sup>445</sup> Solís, Luis Guillermo: *Pandillas juveniles y gobernabilidad democrática en América Latina y el Caribe*, in: Solís, Luis Guillermo a Rojas Aravena, Francisco (editores) (2008): *Crimen organizado en América Latina y el Caribe*. Santiago, Chile: Catalonia – FLASCO, s. 139-174, s. 143.

Tomuto brání nedostatek politické vůle a omezené finanční prostředky. Ze strany vlád jsou stěžejní investice do veřejných politik. Možná je ale nerealistické očekávat řešení od slabých středoamerických vlád, které jednak nemají prostředky a jednak nejsou schopny zavést organizovaný multilaterální přístup k problematice maras.<sup>446</sup>

Zločinnost a násilí sebou nesou vysoké společenské náklady (policejní vyšetřování, soudní systém, vězeňský systém, lékařská péče obětí...). Prevence je efektivnější a méně nákladná než potrestání a uvěznění. Snižuje riziko budoucích deliktů (a utrpení) a stojí méně. Prevence je tak nejúčinnějším způsobem jak předcházet násilí a zločinnosti maras. Programy prevence násilí mládeže by proto měly být klíčovým prvkem.

Vyřešení problému násilí mládeže kromě prevence vyžaduje konfrontaci se širokými sociálními problémy jako je domácí a společenské násilí, ekonomická nestabilita, slabé společenské instituce. Jedná se tedy o nelehký úkol.<sup>447</sup>

SIDA ve svém průzkumu zjistila (2008), že obyvatelé komunit, ve kterých maras působí, vyjadřují veliké obavy nad situací a s radostí by uvítali vnější podporu a preventivní opatření. V cestě preventivních politik také stojí zkorumpovaná policie, pro jejich zavedení je totiž nutná důvěra a spolupráce mezi policií a komunitou. Podle výzkumu značná část rodin udržuje kontakt se svými dětmi – členy maras. Snaží se je odradit od členství v gangu. Velice často hledají vnější podporu u rozličných institucí. Vládní a veřejné instituce však nejsou v této oblasti aktivní. Rodiny nebyly nikdy kontaktovány institucí, která by se aktivně zabývala problémem a navštěvovala rodiny. Členové rodin ani neznají žádné preventivní programy. Mnoho členů maras má rodiny a komunity, které o ně projevují zájem, chtějí pomoci a uvítaly by vnější podporu. Když tato pomoc přijde, rádi ji podpoří.<sup>448</sup>

Ze třech zemí severního trianglu salvadorská vláda podporuje nejvíce programů druhé generace. Obecně však i v El Salvadoru programy prevence a reintegrace, jako Plan Mano Amiga, počítají s velice omezeným rozpočtem a napomohly „pouhým“ stovkám jedinců (poradenství, praxe, rekreační aktivity ve vězení). Poradní orgán prezidenta republiky Národní rada pro veřejnou bezpečnost (*Consejo Nacional de Seguridad Pública CNSP*) byla

<sup>446</sup> Arana, Ana: How the Street Gangs Took Central America. *Foreign Affairs*. Vol. 84, No. 3 (May - Jun., 2005), s. 98-110.

<sup>447</sup> Falkenburger, Elsa y Thale, Geoff: Maras centroamericanas: Políticas públicas y mejores prácticas. *Revista CIDOB d'afers internacionals*. 2008, №. 81 (Ejemplar dedicado a: Maras y pandillas juveniles: dos mundos diferentes), s. 45-66.

<sup>448</sup> Sida – Swedish International Development Cooperation Agency (May 2008): *Maras and Youth Gangs, Community and Police in Central America*. Summary of regional and multidisciplinary study, s. 28.

[http://www.sida.se/Global/About%20Sida/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv%202009/Dokument/Maras\\_and\\_Youth\\_Gangs\\_Community\\_and\\_Police\\_in\\_Central\\_America%5B1%5D.pdf](http://www.sida.se/Global/About%20Sida/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv%202009/Dokument/Maras_and_Youth_Gangs_Community_and_Police_in_Central_America%5B1%5D.pdf)

založena v roce 1996. Většinu jejího rozpočtu na prevenci násilí financují mezinárodní dárci (suplují tak vlastně výdaje ze státního rozpočtu). Komise pro veřejnou bezpečnost a sociální mír (*Comisión de Seguridad Ciudadana y Paz Social*) zapojila do procesu hledání řešení problémů zločinnosti významné osobnosti od akademických kruhů až po podnikatele. V roce 2007 vydala dokument *Bezpečnost a mír, výzva pro stát (Seguridad y Paz, un reto de país)* obsahující řadu doporučení.<sup>449</sup>

Lokální vlády a občanská společnost zahájily řadu projektů pro rehabilitaci mareros, ozdravné programy zaměřené na rizikové faktory násilí, intervence orientované na děti přidružené k ozbrojeným skupinám.<sup>450</sup> Aktivitou církve je např. Centrum pro vzdělávání a výchovu (*Centro para la Educación y Formación*).

Rozvojový program OSN podporuje program Společnost bez násilí (*Sociedad sin violencia*). Úspěšný program Obce bez zbraní (*Municipios Libres de Armas*), vzniklý ve spolupráci CNSP s Rozvojovým programem OSN a s organizací Save the children, vedl ke snížení vražd v obvodě San Martín o 40 % mezi listopadem a květnem 2006.<sup>451</sup> Program San Salvador, bezpečné město (*San Salvador Capital Segura*) byl založen na zkušenostech kolumbijské Bogoty. Program veřejné bezpečnosti města Santa Tecla zapojil do spolupráce různé sociální aktéry a veřejné instituce v oblasti vzdělávání, prevence a kontroly faktorů nebezpečnosti.<sup>452</sup>

*Homies Unidos* je významná nevládní organizace založená v roce 1996 v San Salvadoru 22 mladistvými z rozličných gangů. Od roku 1997 má pobočku v LA. Organizace vytváří celou řadu programů – vzdělávací a sociální programy, preventivní programy proti násilí mladistvých, rehabilitační programy včetně alternativního vzdělávání a odstraňování tetování. Programy v El Salvadoru obsahují asistenci deportovaným, pracovní výcvik, společenskou asistenci. Programy jsou např. Peace Makers Program, Know Your Rights, Familias Unidas, Health Care Education, The Epiphany Project (kurz porozumění, diskuze).

---

<sup>449</sup> Comisión Nacional para la Seguridad Ciudadana y Paz Social (2007): *Seguridad y Paz, un reto de país: Recomendaciones para una política de Seguridad Ciudadana en El Salvador*. PNUD – Programa de las Naciones Unidas para el desarrollo (UNDP). Dostupné na: [http://www.pnud.org.sv/2007/component/option,com\\_docman/task,doc\\_download/gid,18/Itemid,56/](http://www.pnud.org.sv/2007/component/option,com_docman/task,doc_download/gid,18/Itemid,56/)

<sup>450</sup> Rodgers, Dennis; Muggah, Robert and Stevenson, Chris (May 2009): *Gangs of Central America: Causes, Costs, and Interventions*. Small Arms Survey – Occasional Paper 23, Geneva: Graduate Institute of International and Development Studies, s. 18.

<sup>451</sup> Falkenburger, Elsa y Thale Geoff: Maras centroamericanas: Políticas públicas y mejores prácticas. *Revista CIDOB d'afers internacionals*. 2008, Nº. 81 (Ejemplar dedicado a: Maras y pandillas juveniles: dos mundos diferentes), s. 45-66, s. 62.

<sup>452</sup> Programa Estado de la Nación (2008): *Estado de la Región en Desarrollo Humano Sostenible. Un informe desde Centroamérica para Centroamérica*, s. 479-480. <http://www.estadonacion.or.cr/index.php/biblioteca-virtual/centroamerica>

Členové pro svoji činnost v organizaci čelí i řadě problémů a útoků. Řada z nich jsou totiž bývalí členové gangů.<sup>453</sup>

V Guatemale jsou preventivní řešení na počátku a mají okrajovou pozici. V roce 2005 vzniklá Národní komise pro prevenci násilí a integrační podporu hodnot soužití (Comisión Nacional de Prevención de la Violencia y la Promoción Integral de Valores de Convivencia - CONAPREPI) nikdy nefungovala. Jediným kontinuálně fungujícím plánem je *Cuéntaselo a Waldemar* (Řeknětě Waldemarovi) – jde o telefonní linky, na kterých občané nahlašují delikty.<sup>454</sup>

Fenomén gangů a násilí mládeže nejsou prioritním tématem v agendě guatemalské organizované občanské společnosti. Spolupráce mezi vládou a (občanskou společností, dále OS) je velice chudá. Vláda poskytuje velice málo investic a zdrojů z veřejného sektoru, OS je závislá na vnějším financování. Zájem o problematiku mají církve. V roce 2006 se na posílení práce s gangy dohodlo Ekumenické fórum pro mír a usmíření (*Foro Ecuménico por la Paz y la Reconciliación - FEPAZ*) – konfederace evangelických, luteránských a katolických církví. Prevencí drog a násilí mládeže se zabývá ekumenické sdružení *Grupo CEIBA*. Snaží se pomoci společensky znevýhodněným dětem a mladým lidem v městských oblastech, které jsou opomíjeny systémem. Jezuita Manolo Maqueire se zasloužil o projekt *Puente Belice* – ten pomáhal ohrožené mládeži a bývalým pandilleros v akademickém a pracovním vzdělávání se. Od roku 1999 funguje v Guatemale občanské sdružení Aliance pro prevenci deliktu (*Alianza para la Prevención del Delito – APREDE*). Jednalo se o první iniciativu v prostředí prevence pandillas a násilí mládeže v Guatemale. Aliance usiluje o rozvoj komunit a rehabilitaci pandilleros (umožnění jejich návratu do společnosti a pracovního procesu). Její aktivisté pracují v ulicích, navštěvují pandilleros ve věznicích. Sdružení také poskytuje příležitosti mladým, aby předešlo jejich vstupu do gangu. Aliance dosáhla úspěchů ve snížení násilí.<sup>455</sup>

Honduras – Mladí Hondurasané, vpřed spolu pokročíme (*Jóvenes Hondureños Adelante-Juntos Avenzaremos – JHA-JA*) je důležitá organizace, jež pomáhá bývalým členům gangů v rehabilitaci a reintegraci do společnosti pomocí školení a pracovních umístění. Dalším z počínů je Program zlepšení mladistvých delikventů (*El Programa de Recuperación*

<sup>453</sup> Narváez Gutiérrez, Juan Carlos (2007): *Ruta transnacional: a San Salvador por los Ángeles. Espacio de interacción juvenil en un contexto migratorio*. Colección América Latina y el Nuevo Orden Mundial. México: Miguel Ángel Porrúa, UAZ, Instituto Mexicano de la Juventud. Přílohy – s. 104-111.

<sup>454</sup> Programa Estado de la Nación (2008): *Estado de la Región en Desarrollo Humano Sostenible. Un informe desde Centroamérica para Centroamérica*, s. 478. <http://www.estadonacion.or.cr/index.php/biblioteca-virtual/centroamerica>

<sup>455</sup> Ranum, Elin Cecilie (2006): *Pandillas juveniles transnacionales en Centroamérica, México y Estados Unidos. Diagnóstico Nacional Guatemala*. San Salvador: IUDOP, s. 42-43.

de *Jóvenes Delincuentes*) organizace Mír a Spravedlnost (*Paz y Justicia*). Honduraská nezisková organizace pro podporu lidských práv *Ciprodeh* (*Centro de Investigación y Promoción de los Derechos Humanos*) se zabývá monitoringem a navrhuje veřejné bezpečnostní politiky.<sup>456</sup>

Úspěšné protigangové snahy zahrnují těsnou spolupráci s občanskou společností, soukromým sektorem, církvemi, starosty, lokálními komunitami. Protože objem veřejných zdrojů je značně omezený, více než žádoucí jsou mezinárodní sponzoři. Nefinanční pomoc je stejně potřebná jako finanční.<sup>457</sup> Prozatím nejsou k dispozici empirické důkazy, že by přístupy druhé generace dosahovaly větší sociální změny.<sup>458</sup> Ještě není přesně jasné, v jaké míře napomáhají a transformují politickou kulturu zemí severního trianglu. Preventivní programy jsou obecně nákladnější a podporovanější než ty rehabilitační. Klíčem k úspěchu je tzv. přístup zdola zaměřený na komunitu a její obyvatele. Většina výzkumu totiž ukazuje, že nejúspěšnějšími intervencemi jsou ty, prováděné na místní úrovni a přizpůsobené lokálním podmínkám.<sup>459</sup> Smutné je, že pozitivním výsledkům bývalých mareros a úspěšným rehabilitačním a preventivním programům je věnováno málo pozornosti.

Je nutné posílit úlohu škol při preventivní práci. Časté zanechání školní docházky na středoškolské úrovni znamená, že základní škola je rozhodující v boji proti násilí mládeže. Děti by měly být poučovány o špatném vlivu gangu, aby rozuměly, jaké nebezpečí představuje život v maras. Měly by fungovat školní programy pro prevenci vstupu do gangu. Společnost by měla dětem a mládeži nabídnout možnosti osobní a skupinové realizace, tedy vytvořit prostory interakce a rozvoje mládeže, což není ani snadné ani levné.

Státy nedostatečně investují do vzdělávacího systému (nízký podíl HDP). Země potřebují sociální a vzdělávací programy, které budou podporovat sdružování mladých, podporovat přístup dětí k umění a sportu. Je potřeba většího úsilí a práce ve vytváření a formování vzdělání (profesní, vyučení), které dá mladým lidem reálnou šanci sociální integrace a zapojení se do pracovního trhu, dále programy po ukončení školní docházky a pracovní

---

<sup>456</sup> Programa Estado de la Nación (2008): *Estado de la Región en Desarrollo Humano Sostenible. Un informe desde Centroamérica para Centroamérica*, s. 482. <http://www.estadonacion.or.cr/index.php/biblioteca-virtual/centroamerica>

<sup>457</sup> Ribando, Clare M. (11.1.2010): *Gangs in Central America*. CRS Report for Congress, Order Code RL34112. Congressional Research Service., s. 12.

[http://assets.opencrs.com/rpts/RL34112\\_20100111.pdf](http://assets.opencrs.com/rpts/RL34112_20100111.pdf)

<sup>458</sup> Rodgers, Dennis; Muggah, Robert and Stevenson, Chris (May 2009): *Gangs of Central America: Causes, Costs, and Interventions*. Small Arms Survey – Occasional Paper 23, Geneva: Graduate Institute of International and Development Studies, s. 21-22.

<sup>459</sup> Ribando, Clare M. (April 10, 2007): *Anti-Gang Efforts in Central America: Moving Beyond Mano Dura? Maras, Security and Development in Central America* Task Force. Center for Hemispheric Policy, University of Miami, s. 7.



tréninkové programy pro mladistvé s nízkými příjmy (zde by mohl pomoci s financováním obchodní sektor). Politiky zaměstnanosti jsou klíčové.

Občanská společnost má důležitý úkol. Může fungovat jako inovátor programů a strategií, kontrolor vládních politik a nátlaková skupina na aktéry s rozhodovacími pravomocemi.<sup>460</sup>

Mladým lidem, kteří se rozhodnou opustit gang se musí pomoci, je nutné dát jim pracovní a vzdělávací příležitosti, aby se nezapojili do sofistikovanější kriminální činnosti. Je nutné vytvořit příznivé prostředí pro rozvoj mládeže – nabídnout mladým lidem nový smysl života mimo gang, v komunitě a společnosti obecně. Je důležité si uvědomit, že mareros mají také děti, jež jsou členy maras a že finančně podporují své rodiny.

Španělská badatelka Rhina Cabezas Valencia z Univerzitního institutu pro rozvoj a spolupráci University Complutense v Madridu (*El Instituto Universitario de Desarrollo y Cooperación – IUDC, Universidad Complutense de Madrid*) v rámci prevence násilí klade důraz na tzv. vzdělávání/výchovu pro mír<sup>461</sup> (*Educación para la Paz – EPP*). Škola i rodina by se měly ve všech etapách vzdělávání snažit o vytvoření takových hodnot u dětí, které by zabránily potřebě vstupu do gangu – respekt k ekonomickým a sociálním právním, řešení problémů bez použití násilí... Cílem je vytvoření více zodpovědné, soudružné, méně násilné společnosti.

Programy prevence násilí jsou také rozlišovány jako primární (ty mají široký rozsah), sekundární (jsou zaměřené na mladistvé v ohrožení) a terciární (pracují přímo s pandilleros). Jak uvádí Elsa Falkenburger, koordinátorka programu Mladistvé gangy (Pandillas Juveniles) z Washingtonského úřadu pro Latinskou Ameriku (dále *WOLA - Washington Office on Latin America*) a ředitel programů WOLA Geof Thale, bylo zjištěno, že programy orientované na mladistvé s významnými rizikovými faktory se ukázaly být rentabilnější a více úspěšné než

---

<sup>460</sup> Ranum, Elin Cecilie (2006): *Pandillas juveniles transnacionales en Centroamérica, México y Estados Unidos. Diagnóstico Nacional Guatemala*. San Salvador: IUDOP, s. 42-43.

<sup>461</sup> Salvadorský prezident Antonio Saca (2004-2009) započal reformu školství. Jejím hlavním cílem bylo vytvoření systému, který se orientuje na vytváření lidských, etických a občanských hodnot. Úspěchy byly zaznamenány u malých dětí, avšak nebylo dosaženo rovného a kvalitního vzdělávacího systému. Od roku 2005 je aplikován Národní plán pro vzdělání 2021 (Plan Nacional de Educación 2021), jež považuje vzdělání za jednu z hlavních os prevence násilnického a negativního chování. Jedním z jeho programů je program PODER (Participación, Oportunidades, Desarrollo, Educación y Recreación – účast, možnosti, rozvoj, vzdělávání, zotavení se), který je orientovaný na vytváření hodnot jako solidarita, tolerance, respekt, spolupráce. Je zaměřený na mladé v adolescentním období. Problematiku násilí se snaží řešit program Solidarita a školní soužití (Solidaridad y convivencia escolar), jež je zaměřený především na mírové řešení konfliktů, kulturu míru, vytvoření figury mírotvorce, tedy společenského profilu, který je vzdálený násilnickým vzorům. V rámci vládního plánu jsou další programy zaměřeny na veřejnou bezpečnost, prevenci násilí, vzdělávání a sociální soudružnost (např. Seguridad ciudadana, mejor calidad de vida; Programa Convives; Plan Nacional de la Juventud 2005-2015; Fortalecimiento social y familiar: cohesión social...). Tyto didaktické snahy však nenesou očekávané a viditelné výsledky. Programy jsou totiž dobrovolné a doplňující, a tak se jich většinou účastní nejmotivovanější studenti a mladí s delikventními kontakty zůstávají mimo nové programy výchovy občanů. Zdroj: Cabezas Valencia, Rhina, Gilsanz Blanco, Juncal y Sampayo, Lucía: Cohesión social y educación para la paz: Alternativas de prevención de la violencia infanto-juvenil en El Salvador. *Revista CIDOB d'afers internacionals*. 2008, Nº. 81, s. 91-108.

vzdělávací programy zaměřené na mladou populaci obecně.<sup>462</sup> Ještě jednou si tyto programy shrňme:

- 1) *Primární* - obecné programy ve školách - např. vyhýbání se drogám, jak se správně rozhodovat, školení antipandillas. Záměrem je snížení ohrožujících faktorů a zvýšení ochranných faktorů. Tyto programy jsou však příliš široké na to, aby měly přímý dopad na prevenci pandillas. Nicméně prevence konzumace drog a ostatních delikventních aktů může značně snížit možnost vstupu do gangu.
- 2) *Sekundární* - jsou zaměřené na ohrožené jedince. Jsou představovány alternativy života v gangu. Tyto programy se zdají mít veliký preventivní dopad. Úspěchů dosahují obzvláště ty, jež jsou zaměřené na určitou komunitu. Specialisté spolupracují s obecními skupinami, s církví, místními autoritami, policií a ostatními a snaží se sjednotit tyto aktéry a získat je jako spojence. Problémem zůstává fakt, že si lidé dále upevňují mýty a falešné představy o pandillas. Pro docílení pokroku v dané komunitě je tudíž nezbytné znát historii a potřeby komunity, mladé lidi v komunitě jako jednotlivce, gang jako společenskou skupinu a struktury gangu.<sup>463</sup>
- 3) *Terciární* – neboli rehabilitační programy zaměřené na mladé, kteří již v gangu jsou. Tyto programy jsou nejméně nákladné a mohou být produktivní. Snaží se o snížení násilí pandilleros. Nabízejí poradenskou činnost, podporu, sociální služby a vzdělávací programy mladým, kteří se snaží opustit gang. Problémem těchto programů je hospodářské spouzačlenění expandilleros. Programy nedokážou garantovat jejich začlenění do pracovního procesu. Praxe ukázala, že vedlejším produktem programů zaměřených na přeměnu určité násilné skupiny ve skupinu produktivní a společenskou, je vytvoření ještě větší soudružnosti mezi členy a větší násilnost pandilla.<sup>464</sup>

Protože se ukázalo, že sekundární programy jsou nejefektivnější a rentabilní, měla by se velká část úsilí zaměřit právě na ně. Pro úspěšné realizování programu je nutné mít

<sup>462</sup> Falkenburger, Elsa y Thale, Geoff: Maras centroamericanas: Políticas públicas y mejores prácticas. *Revista CIDOB d'afers internacionals*. 2008, Nº. 81 (Ejemplar dedicado a: Maras y pandillas juveniles: dos mundos diferentes), s. 45-66, s. 52-55.

<sup>463</sup> Rizikové faktory u jedince se obecně kategorizují do 5 skupin:

1. Obecné faktory komunity (chudoba, drogy, zbraně, nedostatek společenských příležitostí)
2. Rodinné faktory (rozbité domovy, domácí násilí, nedostatek modelů)
3. Školní (akademický neúspěch, negativní učitelé či nedostatečně kvalifikovaní)
4. Skupina vrstevníků (násilničtí kamarádi, drogy, nátlak kamarádů)
5. Individuální faktory (předěšlá delikvence, oběť, agrese, zoufalství) Zdroj: Falkenburger (2008), s. 59.

<sup>464</sup> Falkenburger, Elsa y Thale, Geoff: Maras centroamericanas: Políticas públicas y mejores prácticas. *Revista CIDOB d'afers internacionals*. 2008, Nº. 81 (Ejemplar dedicado a: Maras y pandillas juveniles: dos mundos diferentes), s. 45-66, s. 55 – 58.

dlouhodobější perspektivu a zajistit, aby program nezávisel pouze na jednom finančním zdroji a na znalostech a zkušenostech jednoho člověka.<sup>465</sup>

Je nutné rozlišit dvě strategie prevence: prevence delikvence (*la prevención de la delincuencia*) a prevence deliktu (*la prevención del delito*) nejsou totéž. Cílem *prevence delikvence* je snížení počtu osob, které by páchaly trestné činy. Prostřednictvím adekvátních sociálních politik se vytváří možnosti rozvoje jedince v oblastech vzdělání, zdraví, zaměstnanosti atd.

*Prevence deliktu* je pak soubor akcí s cílem snížení kriminality – jak předvídat zločin a jak snížit pravděpodobnost zločinu. Častým postupem je zvýšení policejní přítomnosti, zvýšení efektivity policie, sledování podezřelých osob atd.<sup>466</sup> K tomu existuje celá řada technik, např. tzv. předcházení trestné činnosti prostřednictvím enviromentálního designu. Speciální pozornost by měla být věnována městům a městským prostorům, kde je násilí mladistvých největší. Rychlá urbanizace, přelidnění a nepravděpodobné městské prostory jdou ruku v ruce s vysokou mírou kriminality. Všechny bytové a infrastrukturní veřejné projekty by měly brát v úvahu základní principy prevence kriminality – např. v městských oblastech by se neměly vyskytovat opuštěné budovy, ulice by měly být přístupné pro záchranné služby...apod. Plánování a spravování veřejných prostor by měly probíhat velice odpovědně, mnoho otázek městské kriminality totiž může být záležitostí správy města.<sup>467</sup> Je potřebné investovat do městské infrastruktury a obnovit veřejná prostranství pro setkávání a odpočinek mladistvých. Někdy pro zlepšení situace těchto prostor stačí přidat noční osvětlení, obnovit basketbalové obruče či zajištění přítomnosti městské policie v době největšího provozu.<sup>468</sup>

Policie by měla být silně přítomna v oblastech s výskytem gangů, což by poskytlo obyvatelům větší pocit bezpečí a narušilo aktivity gangů. Měla by se podílet na rozbití dynamiky násilí a delikvence gangů, měla by se snažit odstranit praxi násilných střetů mezi gangy a zabránit tomu, aby různé kliky mara udržovaly styky.<sup>469</sup>

---

<sup>465</sup> Programy s největšími úspěchy používají následující metodologie: 1) Jasně definování problému a precizní sběr informací o mladistvých a dané komunitě, zejména s pozorností na identifikaci ohrožujících faktorů, s kterými se mladiství potýkají 2) Vytvoření programů, které jsou specificky zaměřené na tyto ohrožující faktory, identifikování existujících a možných zdrojů 3) Implementace programu a zaručení jeho řádné správy. 4) Monitorování programu a analýza výsledků Zdroj: Falkenburger (2008), s. 59.

<sup>466</sup> Amaya, Luis Enrique: Dos estrategias preventivas con "maras". *El Faro, El Salvador. Opiniones - Tema Pandillas*. 27.12.2010. <http://www.elfaro.net/es/201012/opinion/3207/>

<sup>467</sup> UNODC (2007): *Crimen y desarrollo en Centroamérica. Atrapados en una Encrucijada*. Oficina de las Naciones Unidas contra las Drogas y el Crimen, s.25: [http://www.pnud.or.cr/index.php?option=com\\_docman&task=doc\\_download&gid=117&Itemid=6](http://www.pnud.or.cr/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=117&Itemid=6)

<sup>468</sup> Solís, Luis Guillermo: Pandillas juveniles y gobernabilidad democrática en América Latina y el Caribe, in: Solís, Luis Guillermo a Rojas Aravena, Francisco (editores) (2008): *Crimen organizado en América Latina y el Caribe*. Santiago, Chile: Catalonia – FLASCO, s. 139-174, s.164.

<sup>469</sup> Secretaría General de la Organización de los Estados Americanos (junio 2007): *Definición y categorización de pandillas*. Departamento de Seguridad Pública. Anexo IV Informe El Salvador, Washington DC, s. 12-13.

Kromě politik druhé generace je také žádoucí vytvoření efektivního systému spravedlnosti: tzn. funkční justiční systém – tedy soudnictví, které zajišťuje právní stát, nezkorumpované soudy pracující efektivně na případech, státní zastupitelství, které skutečně vyšetřuje; vládní systém, který podpoří ve všech směrech soudnictví; a přeměna vězeňského systému, aby již nebyl výcvikovým areálem a klubovou gangů.<sup>470</sup> Klíčová je také instituce policie<sup>471</sup>, jež by měla poskytovat ochranu a ne být zdrojem teroru. Problémem je zejména korupce policie a neprofesionální chování (zneužití pravomocí veřejného činitele, nerespektování lidských práv...atd.). Charakter vztahů s policií je velice důležitý pro řešení současné situace. Policie by se měla soustředit především na tvrdá jádra gangů, na členy, kteří páchají velké násilí a nechtějí skončit se zločineckým stylem života.

Dále by se mělo pracovat na odzbrojení společnosti. Deportace by měly být doprovázeny podpůrnými programy, které by napomohly deportovaným k návratu do společnosti.

Řada úspěšných programů na prevenci násilí mladistvých proběhla např. ve Spojených státech, Brazílii. Lze tedy využít zkušeností ze zahraničí a adaptovat modely na místní podmínky. Investice do mladých lidí je zásadní pro změny ve společnosti. Pro začátek by se mělo začít s širokou evaluací aktuální situace maras v rozličných provinciích a využít již existujících programů prevence, intervence a rehabilitace.<sup>472</sup> Vláda musí vytvořit jednotnou dlouhodobou strategii, jež bude koordinovat dílčí projekty. Nedostatek finančních zdrojů může být částečně řešen cestou zahraniční pomoci, nicméně pro to je nutný zodpovědný přístup vlád a jasný plán efektivního využití této pomoci.

## 5.5 Regionální a mezinárodní spolupráce v boji proti maras

---

Maras jsou závažným problémem, pro jehož řešení je nezbytná zahraniční spolupráce (zejména Spojených států). Poněvadž jsou problémem regionálním, není optimální, aby je řešil každý stát samostatně. Panuje shoda na potřebě regionálního uchopení fenoménu maras, které by umožňoval efektivnější využití materiálních a lidských zdrojů. Důležité také je

<sup>470</sup> Aguilera Peralta, Gabriel: Enfrentar la violencia con “mano dura”: políticas de contención en Centroamérica. *Pensamiento iberoamericano*. 2008, №. 2, (Ejemplar dedicado a: (In)Seguridad y violencia en América Latina: un reto para la democracia), s. 124-140.

<sup>471</sup> Policie počítá se značnými zdroji ve srovnání s jinými vládními orgány.

<sup>472</sup> Falkenburger, Elsa y Thale, Geoff: Maras centroamericanas: Políticas públicas y mejores prácticas. *Revista CIDOB d'afers internacionals*. 2008, №. 81 (Ejemplar dedicado a: Maras y pandillas juveniles: dos mundos diferentes), s. 45-66, s. 62-64.

sdílení společných zkušeností při řešení problémů. Vlády regionu spolu musí spolupracovat a také těžit ze situace zapojení jiných států i zahraničních organizací.

Velká část mezinárodní spolupráce připadla na financování tradičních intervencí, ale nebyl bohužel dán velký prostor podpoře veřejných politik s komplexní perspektivou. Překážkou zavádění účinných intervencí je také administrativní korupce. Finanční prostředky z mezinárodní spolupráce jsou, neexistuje-li odpovídající kontrola, často přesměrovány na jiné účely. Proto je navrhováno, aby finance na spolupráci byly rozděleny do více malých fondů se specifickými cíli, a tak se lépe zabránilo přelití financí jinam.<sup>473</sup>

### 5.5.1 Regionální spolupráce

Problém maras dal vzniknout nebývalé regionální spolupráci středoamerických zemí. Političtí vůdci a přední činitelé se pravidelně setkávají, často za účasti protějšků z USA a Mexika. Zde dochází k projednávání spolupráce, k upřesnění koordinace bezpečnostních strategií a ke sdílení informací o maras.

Většina setkání dotčených států probíhá na nejvyšší úrovni v rámci (na půdě) regionální mezivládní organizace Středoamerický integrační systém (Sistema de Integración Centroamericana – SICA), jejíž sekretariát sídlí v El Salvadoru.<sup>474</sup> V rámci SICA se institucionalizovalo pravidelné konání prezidentských summitů.

- V září 2003 se konal regionální summit hlav států, který označil pandillas/maras za destabilizační hrozbu, jež je naléhavější než jakákoliv konvenční či guerillová válka.<sup>475</sup>
- 19. prosince 2003 se konalo v Belize XXIII. Setkání středoamerických prezidentů SICA a Dominikánské republiky. Výstupem tohoto setkání byla Deklarace z Belize (*Declaración de Belice*). Prezidenti se dohodli na úzké spolupráci v posilování veřejné bezpečnosti a na spolupráci ve vzdělávání ředitelů a šéfů policie. Dále bude zvýšeno úsilí na vytvoření jednotné regionální strategie proti pandillas/maras. Bezpečnostní komise SICA pak tuto strategii připraví k implementaci.<sup>476</sup> El Salvador a Honduras se dohodly na společném

<sup>473</sup> Solís, Luis Guillermo: Pandillas juveniles y gobernabilidad democrática en América Latina y el Caribe, in: Solís, Luis Guillermo a Rojas Aravena, Francisco (editores) (2008): *Crimen organizado en América Latina y el Caribe*. Santiago, Chile: Catalonia – FLASCO, s. 139-174, s. 161.

<sup>474</sup> Ribando, Clare M. (11.1.2010): *Gangs in Central America*. CRS Report for Congress, Order Code RL34112. Congressional Research Service, s. 12..

[http://assets.opencrs.com/rpts/RL34112\\_20100111.pdf](http://assets.opencrs.com/rpts/RL34112_20100111.pdf)

<sup>475</sup> Rodgers, Dennis: The Gangs of Central America: Major Players and Scapegoats. *Revista Envío*. Diciembre 2007, Nu. 317  
Dostupné na: <http://www.envio.org.ni/articulo/3704>

<sup>476</sup> XXIII Reunión Ordinaria de Presidentes Centroamericanos y República Dominicana (19 de Diciembre 2003): *Declaración de Belice*. Belice, s. 3. Dostupné na: [http://www.sica.int/busqueda/busqueda\\_archivo.aspx?Archivo=decl\\_1245\\_1\\_31052005.pdf](http://www.sica.int/busqueda/busqueda_archivo.aspx?Archivo=decl_1245_1_31052005.pdf)

boji proti maras, ke kterému by rády přizvaly další země. Státy se vzájemně zavázaly k vytvoření mechanismů spolupráce v policejní a trestní oblasti.<sup>477</sup>

- 14. ledna 2004 se sešli prezidenti El Salvadoru, Guatemaly, Hondurasu a Nikaragui v Guatemala City, aby projednali maras MS-13 a M-18. Došli k následujícím závěrům:
  - maras ohrožují veřejnou bezpečnost;
  - maras jsou zejména regionálním problémem;
  - policie musí být posilněna;
  - celospolečenské náklady jsou vysoké;
  - maras jsou napojeny na organizovaný zločin.<sup>478</sup>

Bylo rozhodnuto o zrušení právních překážek a zavedení regionálního zatykače. Prezidenti podepsali deklaraci, ve které byla ujednána vzájemná spolupráce při zatýkání mareros s cílem tyto gangy definitivně potlačit.

- 29. června 2004 proběhlo XXIV. Setkání hlav států SICA v hlavním městě Guatemaly Guatemala City. Byl uvítán návrh na vytvoření regionální strategie, která bude obsahovat plán nezbytných opatření pro prevenci, rehabilitaci a reintegraci členů pandillas a/či maras v každé zemi.<sup>479</sup>
- 15. prosince 2004 byla na XXV. Setkání šéfů států a vlád (Los Jefes de Estado y de Gobierno del SICA) přijata deklarace, ve které státy slíbily, že nařídí uskutečnění plánů a závazků plynoucích z iniciativy Bezpečná Střední Amerika (Centroamérica Segura). Tím je např. Regionální strategie Sociální prevence násilí, rehabilitace a začlenění ohrožené mládeže a mládeže v konfliktu se zákonem; Regionální plán proti aktivitě pandillas a/či maras.<sup>480</sup>

V honduraském Tecugicalpa bylo v březnu 2005 pořádáno první regionální fórum na téma Sociální prevence násilí, rehabilitace a začlenění ohrožené mládeže a mládeže v konfliktu se zákonem. Proběhlo výjimečné setkání ministrů obrany, bezpečnosti a vnitra. President Tony Saca (El Salvador) a Oscar Berger (Guatemala) se dohodli, že zřídí společné bezpečnostní hlídky kontrolující aktivitu gangů podél společných hranic.

- Na 1. dubna 2005 prezidenti zemí severního trianglu svolali v Tegucigalpa První summit antimaras (*Primera Cumbre Antimaras*). Salvadorský prezident Saca k ospravedlnění svolání summitu řekl: „*Pandillas jsou napojeny na organizovaný zločin... nepřekvapilo by*

<sup>477</sup> Gallego Martínez, Pedro (2008): *La mara al desnudo*. Málaga: Sepha, s. 65-66.

<sup>478</sup> Bruneau, Thomas C.: The Maras and National Security in Central America. *Strategic Insights*. Center for Contemporary Conflict. May 2005, Vol. IV, Issue 5.

<sup>479</sup> XXIV Reunión Ordinaria de Jefes de Estado y de Gobiernos de los Países del Sistema de Integración Centroamericana (SICA) (29 de Junio de 2004):

*Declaración Conjunta*. Guatemala, República de Guatemala, s. 3. Dostupné na: [http://www.ocavi.com/docs\\_files/file\\_392.pdf](http://www.ocavi.com/docs_files/file_392.pdf)

<sup>480</sup> Secretaría de Relaciones Exteriores – gobierno de México: *SICA – Reuniones ordinarias de jefes de estado y de gobierno del SICA*. <http://www.sre.gob.mx/index.php/sistema-de-la-integracion-centroamericana-sica/532>

*mě a ani nemohu vyloučit jejich napojení na mezinárodní terorismus.*“ Dále Saca: „*Problém maras se přeměnil v regionální problém, který vyžaduje regionální řešení.*“<sup>481</sup> Nejdůležitější body summitu:

- společná deklarace k zintenzívnění regionální spolupráce v prevenci násilí a ke začlenění a rehabilitaci ohrožené mládeže v rámci plánu Bezpečná Střední Amerika;
- analyzovaly se společné strategie pro boj proti pandillas, zejména proti MS a M-18;
- slib chránit a bránit obyvatelstvo, stejně jako právní stát proti hrozbě skupin známých jako maras, pandillas nebo gangas.

Den před summitem v Tegucigalpa se také sešli zástupci armád Guatemaly, El Salvadoru, Hondurasu a Nikaragui, aby vyhodnotili situaci maras, teroristických hrozeb a OZ ve snaze vytvořit společné projekty. Inteligenční a bezpečnostní složky vyšetřovaly možné vazby maras na teroristické skupiny a mezinárodní obchod s drogami. Podle honduraského komisaře pro lidská práva Raména Custodio byly politiky represe a naznačení vztahu maras s teroristickými skupinami strategií vlád. Ty chtěly prodat svůj diskurs Spojený státům. Potřebovaly jejich pozornost k získání finančních prostředků.<sup>482</sup>

- 29. - 30. června 2005 proběhl Druhý summit antimaras (*Segunda Cumbre Antimaras*) v Tegucigalpa. Mexiko a středoamerické země (kromě Kostariky) se dohodly na společné spolupráci v boji proti pandillas/maras, terorismu, organizovanému zločinu a obchodu s drogami a ostatním hrozbám. Daly souhlas ke vzniku sil rychlé reakce a shodly se na společných akcích armády a zpravodajských služeb. Salvadorský prezident řekl: „*My Středoameričané máme v jistém slova smyslu v pandillas typ terorismu a věřím, že přítomnost Uribe [kolumbijský prezident] a Foxe [mexický prezident] rozhodně potvrzují zájem o toto téma.*“

Představitelé regionu chtěli požádat Spojené státy o ukončení deportací pandilleros, kteří jsou odsouzeni v USA. Zejména guatemalský prezident Óscar Berger se několikrát vyjádřil, že nepovažuje za spravedlivé, aby ti co páchají trestnou činností, byli posláni do původní vlasti, když se naučili organizovat a porušovat zákon v USA. Dodal, že středoamerické země potřebují pomoc Spojených států v začlenění a rehabilitaci těchto osob.<sup>483</sup> Bylo také ujednáno vytvoření jednotného pasu a jednotného víza pro volný pohyb osob mezi El Salvadorem, Guatemalou, Hondurasem a Nikaragou.

<sup>481</sup> Gallego Martínez, Pedro (2008): *La mara al desnudo*. Málaga: Sepha, s. 68.

<sup>482</sup> Gallego Martínez, Pedro (2008): *La mara al desnudo*. Málaga: Sepha, s. 69-70.

<sup>483</sup> Gallego Martínez, Pedro (2008): *La mara al desnudo*. Málaga: Sepha, s. 73.

- Na summitu v srpnu 2007 přijali vůdci členských států SICA a zástupce Mexika *Regionální bezpečnostní strategii*. Strategie identifikuje osm hrozeb regionální bezpečnosti:
  - organizovaný zločin,
  - obchod s drogami,
  - deportovaní s kriminálním záznamem,
  - gangy,
  - vraždy,
  - obchod s ručními palnými zbraněmi (small arms),
  - terorismus,
  - korupce.

Strategie dále počítá s vytvořením nadnárodních styčných úřadů pro záležitosti problematiky gangů v každé zemi, které budou shromažďovat a sdílet informace i řídit společná vyšetřování. Dále má být vytvořena regionální databáze o ganzích.

V prosinci 2007 salvadorský prezident Tony Saca otevřel summit SICA vyjádřením, že nejdůležitějším prvkem protigangového úsilí je prevence. Přese všechno, většina regionální spolupráce v boji proti maras zůstává na deklaratorní rovině.<sup>484</sup>

Co se týče přijetí bezpečnostní agendy ve Střední Americe v rámci systému SICA, existují obavy, že takováto agenda by eventuálně mohla schválit postupný proces militarizace řešení fenoménu maras, zejména budou-li maras spojovány s organizovaným zločinem či dokonce s teroristickými skupinami.<sup>485</sup>

Jako další významné setkání lze zmínit VII Konferenci ministrů obrany obou Amerik (VII Conferencia de Ministros de Defensa de las Américas), která se konala 1. – 5. října 2006 v hlavním městě Nikaragui Managua. Této konferenci se zúčastnilo 30 ministrů obrany včetně ministra obrany USA Donalda Rumsfelda. Ministři došli k závěru, že existence maras/pandillas je ohrožením bezpečnosti osob a vyžaduje intervenci států v oblastech sociální politiky a politiky veřejné bezpečnosti.<sup>486</sup>

Pravidelně se setkávají šéfové policie s cílem posílení vzájemné spolupráce při organizování mezinárodního boje proti pandillas. Tématy jsou výměna tajných informací, analýza taktiky proti pandillas, uznávání postupu identifikace, zachycení podezřelých či

<sup>484</sup> Ribando, Clare M. (11.1.2010): *Gangs in Central America*. CRS Report for Congress, Order Code RL34112, Congressional Research Service, s. 11-13. [http://assets.opencrs.com/rpts/RL34112\\_20100111.pdf](http://assets.opencrs.com/rpts/RL34112_20100111.pdf)

<sup>485</sup> Solís, Luis Guillermo: *Pandillas juveniles y gobernabilidad democrática en América Latina y el Caribe*, in: Solís, Luis Guillermo a Rojas Aravena, Francisco (editores) (2008): *Crimen organizado en América Latina y el Caribe*. Santiago, Chile: Catalonia – FLASCO, s. 139-174, s. 158.

<sup>486</sup> Gallego Martínez, Pedro (2008): *La mara al desnudo*. Málaga: Sepha, s. 78-79.



obviněných z deliktů v různých zemích atd. Např. v únoru 2007 se konalo setkání šéfů policie Střední Ameriky a USA v Los Angeles. V prosinci 2007 WOLA zorganizoval čtyřdenní delegaci amerických lokálních státních činitelů, policistů a ostatních federálních autorit do El Salvadoru a Hondurasu s cílem výměny zkušeností v prevenci gangů.<sup>487</sup> V březnu 2008 se v LA konal Protigangový summit šéfů policie (Cumbre de Jefes Policiales Antipandillas). Tohoto jednání se zúčastnili policejní představitelé zemí Střední Ameriky, Mexika, Kanady a Španělska, stejně jako představitelé 32 místních a federálních agentur USA.

### 5.5.2 Spolupráce a pomoc Spojených států

K řešení problematiky maras je pro středoamerické země zásadní spolupráce se Spojenými státy. Ty však nebyly zpočátku příliš ochotné zhostit se úkolu. Politika USA ke středoamerickým zemím byla často omezena na otázky imigrace a drog. V samotných Spojených státech spadá zodpovědnost za řešení aktivit gangů pod několik rozdílných sekcí vlády. Jednotlivé státy USA řeší problémy gangů rozdílně. Virginie je zastáncem tvrdé linie. Maryland kombinuje posílení zákonů s poškozeními programy prevence a s programy podporující opuštění gangu (např. policie chrání jedince před odplatou od gangu). Los Angeles snad zakusilo všechny typy protigangového úsilí a tamější postupy jsou neefektivnější.<sup>488</sup>

Do prosazování zákona a preventivních akcí vůči maras je aktivně zapojeno hned několik amerických vládních agentur. V prosinci 2004 vytvořila FBI speciální jednotku *MS-13 National Gang Task Force*, jež kromě zpravodajské činnosti koordinuje vyšetřování na národní a mezinárodní úrovni. V roce 2005 zřídila FBI Národní gangové informační centrum (*National Gang Intelligence Center - NGIC*). FBI implementuje ve Střední Americe následující programy:

*Systém CAFÉ* (Central American Fingerprint Exploitation) je iniciativou k získání otisků prstů pandilleros středoamerického regionu. Systém od roku 2006 nashromáždil na více jak 72 000 otisků prstů pandilleros z Mexika, El Salvadoru, Belize, Hondurasu a Guatemaly a sloučil je se souvisejícími kriminálními záznamy do FBI databáze Integrovaného automatizovaného systému identifikace otisků (Integrated Automated Fingerprint Identification System - IAFIS). Databáze je přístupná středoamerické policii.

<sup>487</sup> Ribando, Clare M. (April 10, 2007): *Anti-Gang Efforts in Central America: Moving Beyond Mano Dura?* Maras, Security and Development in Central America Task Force. Center for Hemispheric Policy, University of Miami, s.2.

<sup>488</sup> Arana, Ana: How the Street Gangs Took Central America. *Foreign Affairs*. Vol. 84, No. 3 (May - Jun., 2005), s. 98-110. Dostupné na: <http://www.panama-guide.com/article.php/20050615221448528>

*Program TAG* (Transnational Anti-Gang Units, Centro Antipandillas Transnacional - CTA) započal v roce 2007 v El Salvadoru. Dva agenti FBI jsou trvale umístění v San Salvadoru a spolu s 20 prověřenými vyšetřovateli a 10 analytiky z PNC vyšetřují případy týkající se gangů. Aktivita TAG jsou expandovány do Guatemaly a v budoucnu se počítá i se spoluprací v Hondurasu.

*CHIP* (Repatriation-Criminal History Information Program) je společný program FBI a ICE (The Bureau of Immigrations and Customs Enforcement),<sup>489</sup> který dovoluje americkým vládním činitelům předat údaje o kriminální minulosti deportovaných úředníkům v přijímacích zemích. CHIP započal v roce 2010 v El Salvadoru a bude rozšířen do Guatemaly a Hondurasu.

*CALEE* (Central American Law Enforcement Exchange) je společný program FBI a Úřadu pro mezinárodní záležitosti narkotik a vymáhání práva (Bureau of International Narcotics and Law Enforcement Affairs - INL). Umožňuje setkávání vymahatelů zákona ze Střední Ameriky a několika amerických měst k výměně informací a zkušeností. Program pro výměnu policejních důstojníků (The Police Officer Exchange Program) umožňuje sdílet PNC a losangelské policii důstojníky.<sup>490</sup>

INL také poskytuje trénink a technickou asistenci středoamerickým strážcům zákona. V roce 2008 poslal INL do El Salvadoru regionálního poradce na gangy, který koordinuje a iniciuje středoamerické gangové programy.<sup>491</sup>

*Iniciativa Mérida* (2007) je široký program zahraniční spolupráce pro Mexiko a Střední Ameriku v oblasti bezpečnosti, jež má vést ke snížení hlavních hrozeb regionu. Těmi jsou: obchod s drogami, pašování osob, pašování zbraní, gangy a terorismus. Většina financí programu je udělena mexické vládě. Finance jdou např. na posílení pozemních hranic, zlepšení námořní a letecké kontroly, zlepšení policejních inteligenčních systémů a kapacit institucí kontroly práva atd. Iniciativa se zabývá dlouhodobým posilováním institucí soudnictví, zlepšením správy věznic a tréninkem státních žalobců, aby byli schopni lépe postavit žalobu. Pro rok 2008 Kongres přidal Střední Americe 60 milionů dolarů, pro rok 2009 to bylo 105 milionů dolarů.

---

<sup>489</sup> Předtím než dojde k zatčení člena mara v USA, ICE koordinuje své protigangové aktivity s FBI a s MS-13 National Gang Task Force.

<sup>490</sup> FBI: *Gangs. Anti-Gang Initiatives & Partnerships*. Dostupné ke dni 10.5.2010. [http://www.fbi.gov/about-us/investigate/vc\\_majorthefts/gangs](http://www.fbi.gov/about-us/investigate/vc_majorthefts/gangs)

<sup>491</sup> Ribando, Clare M. (11.1.2010): *Gangs in Central America*. CRS Report for Congress, Order Code RL34112, Congressional Research Service, s. 15-17. [http://assets.opencrs.com/rpts/RL34112\\_20100111.pdf](http://assets.opencrs.com/rpts/RL34112_20100111.pdf)

V roce 2009 bylo financování pro Střední Ameriku přesunuto do nově vzniklé Středoamerické regionální bezpečnostní iniciativy (*Central America Regional Security Initiative* - CARSI). Tím došlo k oddělení Střední Ameriky od Iniciativy Mérida. Pro rok 2010 odsouhlasil Kongres pro středoamerické země 83 milionů dolarů. Ty měly být využity především: na boj s obchodem s drogami, s organizovaným zločinem, na reformu soudnictví, na budování institucí, na boj proti korupci, vládu práva a námořní bezpečnost.<sup>492</sup> Pro řešení problému pandillas/maras neexistuje shoda na tom, v jakém poměru a v jaké kombinaci by měla být zavedena preventivní a represivní opatření. Není také zřejmé, která z amerických agentur má nejlepší předpoklady k dohledu nad těmito aktivitami.

Zastánci tvrdého prosazování zákonů jsou toho názoru, že středoamerické donucovací orgány nemají dostatek vybavení a zdrojů k efektivnímu zacílení gangových lídrů a k jejich úspěšnému stíhání. Iniciativa Mérida tak, kromě podporování protigangových jednotek, klade důraz na poskytnutí vybavení policii a financování policejního tréninku k vytvoření vyšetřovacích kapacit. Zkrátka aby byla policie schopna bojovat proti hrozbám, jež ohrožují region. Iniciativa neobsahuje finanční prostředky k reformě policie ve velkém měřítku. Alespoň se snaží zlepšit vztahy mezi policií a komunitou, zároveň i podporuje programy pro lokální policii.

Iniciativa nezajišťuje investici prostředků a úsilí do komplexní politiky bezpečnosti na státní a regionální úrovni, což výrazně omezuje trvalý dopad programu zahraniční pomoci jako takové. Nebere se v úvahu potřeba posouzení vnitřního fungování orgánů, kdy korupce je hlavní překážkou protigangových snah. Řada policistů nedodrží lidská práva a nemá technické znalosti řízení. Nejdříve je nutné očistění institucí, aby tato zahraniční pomoc byla efektivní. Je nutná kontrola a audit nákladů programu k transparentnímu vynaložení prostředků.<sup>493</sup>

Na základě zkušeností z řady amerických měst, zastánci více preventivních zásahů argumentují, že poskytnutí sociálních služeb ohroženým mladistvým bylo v prevenci násilí gangů úspěšnější a účinnější než pouhé vymáhání práva. Skupiny pro lidská práva žádají

---

<sup>492</sup> Ribando, Clare (21.1.2010): *Mérida Initiative for Mexico and Central America: Funding and Policy Issues*. CRS Report for Congress, Order Code R40135. Congressional Research Service, s. 8.

<sup>493</sup> Aguilar, Jeannette a Carranza, Marlon (2008): *Las maras y pandillas como actores ilegales de la región*. San Salvador: Estado de la Región. Informe Estado de la Región 2008, s. 30.

Kongres, aby bylo do budoucna v Iniciativě Mérida, respektive CARSI, zahrnuto více prevence a rehabilitace.<sup>494</sup>

Pomoc Spojených států je skutečně nezbytná (jak finanční, tak technická). Do budoucna je žádoucí, aby Iniciativa Mérida – nyní CARSI pomohla ve vytváření a koordinaci programů prevence a také ve zlepšení vnitřního fungování institucí. Pozitivním jevem je, že se nově dosáhlo zpřístupnění kriminálních záznamů deportovaných. Vláda USA by také mohla pomoci v reintegraci deportovaných – respektive ve vytvoření institucí, které by deportovaným pomohly. Existují dokonce doporučení, aby si členové gangů odseděli trest v USA a nebyli deportováni.

Agentura Spojených států amerických pro mezinárodní rozvoj (USAID) poskytla 2.8 milionů dolarů na regionální protigangový program spolu sponzorovaný SICA a známý jako Regionální aliance pro mládež USAID-SICA (*Regional Youth Alliance USAID-SICA*), jež započala činnost v dubnu 2008. Aliance podporuje preventivní a rehabilitační programy v Guatemale, Hondurasu a El Salvadoru. Zároveň usiluje o reformu soudního systému pro mladistvé. Dále sponzoruje komunitní programy a poskytuje granty nevládním organizacím v daných komunitách (řada z nich např. nabízí počítačové kurzy pro ohrožené mladistvé).

Problémem bývá opožděné dodávání finančních prostředků na antigangové programy. Například doplňkové financování pro rok 2008 nedorazilo na většinu USAID projektů do srpna 2009.<sup>495</sup>

### 5.5.3 Multilaterální spolupráce

Organizace amerických států považuje gangy za významnou problematiku. Od roku 2005 Valné shromáždění OAS každoročně přijalo rezoluci k podpoře hemisférické spolupráce v boji proti gangům.<sup>496</sup> OAS v roce 2007 provedla studii o definici a klasifikaci gangů, jež operují v latinskoamerickém regionu.<sup>497</sup>

<sup>494</sup> Ribando, Clare M. (11.1.2010): *Gangs in Central America*. CRS Report for Congress, Order Code RL34112. Congressional Research Service, s. 15-17. [http://assets.opencrs.com/rpts/RL34112\\_20100111.pdf](http://assets.opencrs.com/rpts/RL34112_20100111.pdf)

<sup>495</sup> Ribando, Clare M. (11.1.2010): *Gangs in Central America*. CRS Report for Congress, Order Code RL34112, Congressional Research Service, s. 17. [http://assets.opencrs.com/rpts/RL34112\\_20100111.pdf](http://assets.opencrs.com/rpts/RL34112_20100111.pdf)

<sup>496</sup> - v červnu 2005 Promotion Of Hemispheric Cooperation In Dealing With Gangs;

- 2006 Promotion Of Hemispheric Cooperation In Dealing With Gangs Involved In Criminal Activities;

- 2007 Promotion of Hemispheric Cooperation in Dealing With Criminal Gangs, rezoluci se stejným názvem přijala OAS i v roce 2008 a 2009;

- 2010 Regional Strategy to Promote Hemispheric Cooperation in Dealing With Criminal Gangs.

Zdroj: U.S. Department of State: *Organization of American States (OAS) – Relevant Resolutions*. Dostupné k 10.5.2010.

<http://www.state.gov/p/wha/hs/multilateral/oas/res/index.htm>

<sup>497</sup> Secretaría General de la Organización de los Estados Americanos (Junio 2007): *Definición y categorización de pandillas*. Departamento de Seguridad Pública, Washington DC. Dostupné na: <http://www.oas.org/dsp/documentos/pandillas/Informe.Definicion.Pandillas.pdf>

Mezi-americká koalice pro prevenci násilí (*Inter-American Coalition for the Prevention of Violence - IACPV*) je síť mezinárodních a regionálních organizací a agentur, které prosazují prevenci jako reálný způsob řešení trestné činnosti a násilí v Latinské Americe. Členy koalice jsou OAS, Světová banka, PAHO, IDB, USAID, Centrum pro kontrolu a prevenci nemocí (Centers for Disease Control and Prevention - CDC) a UNESCO. IACPV pomáhá obcím ve Střední Americe vypracovat plány prevence násilí, pořádá konference na téma gangů atd. Technicky a finančně pomohla k vytvoření regionální Středoamerické koalice pro prevenci násilí mladistvých (*Coalición Centroamericana para la Prevención de la Violencia Juvenil*). Jedná se o platformu organizací občanských společností regionu, které se snaží o komplexní přístup k řešení problému násilí mladistvých.<sup>498</sup>

UNDP, IDB, WB, WHO, Mezinárodní výbor červeného kříže a spousta jiných multilaterálních dárců podporují snížení a prevenci ozbrojeného násilí mladistvých a angažují se v protigangových programech ve Střední Americe. Mezinárodní rozvojové agentury hrají klíčovou roli v tomto úsilí. Např. USAID podporuje guatemalské občanské sdružení APREDE, UNDP spolupracuje s CEIBA atd. Mnoho dárců podporuje programy, které nepřímo řeší problém gangů a zaměřují se na hlavní příčiny a faktory riziku.

UNDP podporuje kontroly ručních palných zbraní, policejní reformy, snížení ozbrojeného násilí, odzbrojení, demobilizaci a reintegrační procesy ve Střední Americe. Podílí se na bezpečnostní a soudní reformě v Hondurasu. V Guatemale pomáhá v intervencích zaměřených na ohroženou mládež. UNDP spolu s CNSP zdokumentovaly náklady ozbrojeného násilí v zemi v El Salvadoru,<sup>499</sup> Světová banka započala v roce 2005 Malý grantový program pro prevenci násilí (*Small Grant Programme for Violence Prevention - SGPVP*), jehož finanční podporu obdržely projekty z Hondurasu a Nikaragui. Program podporuje inovativní iniciativy prevence násilí na obecní úrovni.

Jak uvádí zpráva USAID, Evropská unie poskytla 10 milionů dolarů vládní CNSP k rozšíření preventivních aktivit z 10 na 25 obcí provincie San Salvador.<sup>500</sup> V květnu 2004 proběhl v Guadalajara v Mexiku III Summit Evropské unie, Latinské Ameriky a Karibiku. Sociální soudržnost se stala jednou z priorit nové strategie spolupráce s EU.<sup>501</sup> Příkladem je

<sup>498</sup> Ribando, Clare M. (11.1.2010): *Gangs in Central America*. CRS Report for Congress, Order Code RL34112, Congressional Research Service, s. 13. [http://assets.opencrs.com/rpts/RL34112\\_20100111.pdf](http://assets.opencrs.com/rpts/RL34112_20100111.pdf)

<sup>499</sup> Rodgers, Dennis; Muggah, Robert and Stevenson, Chris (May 2009): *Gangs of Central America: Causes, Costs, and Interventions*. Small Arms Survey – Occasional Paper 23. Geneva: Graduate Institute of International and Development Studies, s. 18 - 20.

<sup>500</sup> USAID (April 2006): *Central America and Mexico gang Assessment*. USAID Bureau for Latin American and Caribbean Affairs Office of Regional Sustainable Development., s. 28. Dostupné na: [http://www.usaid.gov/locations/latin\\_america\\_caribbean/democracy/gangs\\_assessment.pdf](http://www.usaid.gov/locations/latin_america_caribbean/democracy/gangs_assessment.pdf)

<sup>501</sup> Zlepšení společenských vztahů je základem správného vytvoření strategií orientovaných na prevenci násilí dětí a mládeže. Konstantní práce s rodinami, učiteli, mladými a dětmi stejně jako s ostatními členy čtvrtí a komunity povede k posílení společenského kapitálu (rýsy společenské organizace jako důvěra,

spolupráce EU s El Salvadorem, EU pomáhá v následujících oblastech činnosti: prevence násilí mladistvých, socioekonomické znovupřijetí mareros, podpora podnikatelských dovedností sociálně ohrožených skupin, snížení delikvence mladistvých, zlepšení veřejné bezpečnosti v městských zónách... Specifickým záměrem je zvýšení množství a kvality vzdělávání a zaměstnanosti.<sup>502</sup>

Významným aktérem na poli prevence násilí je Latinskoamerická koalice pro prevenci ozbrojeného násilí (Coalición Latinoamericana para la Prevención de la Violencia Armada - CLAVE), která sdružuje 24 nevládních organizací. Středoamerická síť pro budování míru (Red Centroamericana para la Construcción de la Paz y la Seguridad Humana - REDCEPAZ) je významnou sítí partnerských nevládních organizací, která navzdory omezeným zdrojům vytváří důležitá data pro zvýšení povědomí a porozumění ozbrojeného násilí.<sup>503</sup>

Mezi lety 2005-2009 proběhl v El Salvadoru Předběžný výzkumný projekt: kriminalita mladistvých, hospodářské a sociální politiky (Proyecto Investigación preliminar: delincuencia juvenil, políticas económicas y sociales), na němž se podílela Observatoř trestního systému a základních lidských práv University v Barceloně, UNICEF a Jednotka soudnictví ve věcech mládeže Nejvyššího soudního dvora El Salvadoru. Tento projekt měl přispět k sociálnímu míru a soužití.

Na téma maras je pořádána řada seminářů a konferencí – např. v únoru 2005 organizovaly PAHO, IACPV,<sup>504</sup> Nadace pro řádný soudní proces (DPLF) a WOLA konferenci s názvem Hlasy z terénu: Místní iniciativy a nový výzkum o násilí mladistvých gangů ve Střední Americe.<sup>505</sup> Španělská agentura pro mezinárodní rozvojovou spolupráci pořádala 27. – 31.3. 2006 ve svém centru v Antigua (Guatemala) seminář na téma El fenómeno de las maras, tendencias delictivas e implicaciones policiales. Ve dnech 16. –17. dubna 2007

---

normy, pravidla, hodnoty a názory, které zlepšují spolupráci uvnitř skupiny a mezi skupinami). Tím se sníží společenská nestabilita, která vede k násilí. Sociální koheze a výchova/vzdělávání jsou cestou prevence maras.

<sup>502</sup> Cabezas Valencia, Rhina, Gilsanz Blanco, Juncal y Sampayo, Lucía: Cohesión social y educación para la paz: Alternativas de prevención de la violencia infanto-juvenil en El Salvador. *Revista CIDOB d'afers internacionals*. 2008, №. 81, s. 91-108, s. 99-102.

<sup>503</sup> Rodgers, Dennis; Muggah, Robert and Stevenson, Chris (May 2009): *Gangs of Central America: Causes, Costs, and Interventions*. Small Arms Survey – Occasional Paper 23. Geneva: Graduate Institute of International and Development Studies, s.20-21.

<sup>504</sup> The Due Process of Law Foundation (DPLF) je soukromá nezisková organizace se sídlem ve Spojených státech, která podporuje reformu a modernizaci soudních systémů v Latinské Americe. Chce zajistit, aby zásady právního státu a dodržování lidských práv byly charakteristickým znakem systémů spravedlnosti LA. Tato práce je prováděna akademickým výzkumem, vzděláváním, technickou asistencí v strategické soudní oblasti. Zdroj: DPLF: About DPLF. Dostupné k 9.5.2011. <http://www.dplf.org/index.php?IID=12>

<sup>505</sup> Závěry konference: Násilí mladistvých je formou sociálního konfliktu a podle toho by k němu mělo být přístupováno. Hlavními zdroji násilí jsou rodinné problémy, ekonomické potíže, společenské vyloučení, nedostatek zaměstnání. Proto je potřeba potýkat se s těmito kořeny problému ve snaze snížení násilí. Je potřeba vytvořit sociální a rozvojové programy, které by poskytly vzdělávací a pracovní příležitosti pro mladá. Nutnost vzdělávacích reforem a posílení společenské soudržnosti. Změny jsou nutné i v ekonomické politice

Pan American Health Organization (April 2005): *Gang Violence Requires a Preventive Approach*. The Newsletter of the PAHO. Regional Office of the WHO. [http://www.ops-oms.org/english/dd/pin/ptoday03\\_apr05.htm](http://www.ops-oms.org/english/dd/pin/ptoday03_apr05.htm)

zorganizovala AECID spolu s FLASCO v Madridu seminář na téma Mladistvé gangy a demokratické vládnutí v Latinské Americe a Karibiku...<sup>506</sup>

Maras jsou vážným problémem, který vyžaduje pomoc mezinárodní komunity. Řada států, regionálních a mezinárodních organizací, stejně jako občanské společnosti severního triangu, se podílejí na úsilí prevence násilí mladistvých a na snahách vyřešit problém maras. Stále však existuje mnoho čtvrtí, ve kterých proti sobě maras nemilosrdně bojují a ve kterých se nachází mladiství v ohrožení, kam se dárci a poskytovatelé služeb ještě nedostaly. Posilování zákona musí být doprovázeno preventivními snahami, oba prvky jsou významné a mělo by se jim dostat adekvátní pozornosti a zdrojů. Stejně tak jsou nutné kvalitní zákony, potírání korupce, reforma soudního systému a policie. Multilaterální mezinárodní pomoc spolu s domácím úsilím v rámci jednotného regionálního přístupu mohou být zárukou úspěchu.

---

<sup>506</sup> Gallego Martínez, Pedro (2008): *La mara al desnudo*. Málaga: Sepha, s. 80-81.

## ZÁVĚR

---

V této diplomové práci jsme provedli detailní analýzu fenoménu maras ve třech státech Střední Ameriky – v El Salvadoru, Guatemale a Hondurasu. Zajímala nás zejména role a pozice těchto gangů k národnímu státu a vzájemné ovlivňování maras a společnosti. Maras se „těší“ značnému zájmu akademické obce, vládních představitelů a médií, v regionu Střední Ameriky se jedná o horké téma. Informace šířené o maras (médií a místní politickou elitou) však nejsou vždy zcela pravdivé a jev maras je opředen mnoha mýty. Na začátku výzkumu jsem si položila pět výzkumných otázek. Mohu s jistotou říci, že hlavní výzkumné otázky byly v diplomové práci zevrubně zodpovězeny. Také čtyři hypotézy, které jsem si pro práci zvolila, byly potvrzeny.

Maras mají složitý původ, vznikly v Los Angeles, Kalifornii. Souvisí s migračními vzory Středoameričanů. Rychlá urbanizace a zejména konflikty v regionu Střední Ameriky zapříčinily nejen pohyb osob uvnitř regionu, ale také příliv imigrantů do Spojených států. Třetina těchto nových příchozích se usadila v Kalifornii, zejména v Los Angeles. V nejnuznějších oblastech LA noví příchozí sdíleli společný prostor s Mexičany a chicanos, kteří již měli svoji kulturu gangů. Někteří mladí muži zejména z El Salvadoru se přidali ke Gangu z 18té ulice (18th Street Gang), ve Střední Americe známý jako Barrio 18. Tento gang byl původně založen mexickými imigranty v roce 1965 a byl prvním hispánským gangem, který přijímal kohokoli bez rozdílu rasy a národnosti. Mara Salvatrucha vznikla v 80. letech rozrůstáním a přejmenováním gangu Wonder 13, jež byl první známý gang v USA tvořený pouze mladými salvadorské národnosti. Skupiny se staly nesmiřitelnými rivaly. Maras jsou součástí širšího sociálního a kulturního procesu vývoje Mexičanů a chicanos ve Spojených státech. Jejich mladistvá hnutí pachucos a cholos přispěla k symbolickému repertoáru, organizačním vzorcům a vzorců chování maras. Mexičané žijící v USA vytvořili vlastní subkulturu, které se také říkalo barrios, clickas, gangas. Deportační politika Spojených států byla posílena v roce 1996, kdy Americký Kongres schválil Reformu ilegální imigrace a Zákon imigrační odpovědnosti. Mnohonásobně se zvýšily deportace osob zpět do zemí jejich původu. Středoamerické země přijaly členy maras v rámci kriminálních i nekriminálních deportací. Bez jakékoli sociální asistence, bez kontaktů a prostředků mareros končili často na ulici. Obnovili tedy struktury a chování, na něž si zvykli ve Spojených státech a založili odnože maras. Tyto gangy započaly ohromnou expanzi ve státech severního trianglu, jež byla



také umožněna strukturálními a kulturními podmínkami v daných zemích. Brzy téměř pohltily tradiční lokální gangy. Mara Salvatrucha a Barrio 18 jsou v současné době dominantními gangy v zemích severního triangu, i když jiné gangy stále existují, zejména mimo hlavní velkoměsta.

Procesy/faktory, jež ovlivnily objevení se a vývoj maras ve středoamerickém regionu a které se propojují do série specifických podmínek a působí tak na mladého člověka, že vstoupí do mara jsou následující: procesy sociálního vyloučení – socioekonomická nejistota, komunity postrádají základní služby nebo jsou velmi špatné kvality, nedostatek příležitostí k technickému nebo odbornému vzdělávání, vyloučení a dezerce ze školy, nezaměstnanost nebo podzaměstnanost; kultura násilí – kulturní modely mezilidských vztahů, kde násilí hraje roli, vzory výchovy/učení užití násilí, kulturní shovívavost vůči použití zbraní; rychlá a neuspořádaná urbanizace – městská aglomerace a nedostatek osobního prostoru, nedostatek rekreačních oblastí, nejisté či neexistující komunální sociální služby; migrace; společenská dezorganizace – málo důvěry mezi členy komunity, nedostatek účasti občanů v záležitostech společenství; přítomnost drog; dynamika násilí – reprodukční cyklus násilí, násilí ve funkci identit; problematické rodiny; přítomnost pandilleros v komunitě a ve škole; problémy s konstrukcí vlastní identity.

Pro země severního triangu je charakteristická vysoká míra sociálního a kriminálního násilí. Mezi obyvateli převládá intenzivní a široce rozšířený pocit ohrožení. Instrukce právního státu jsou velice křehké, panuje velká beztrestnost a lidé se nedomohou práva. Počet a vybavení policistů jsou nedostatečné, v zemích je více soukromých strážců než policistů. Navíc vládní instrukce jsou prolezlé korupcí. Země severního triangu patří mezi nejnerovnější státy na světě, kde sociální mobilita je minimální. Pro širokou veřejnost a mladistvé v sociálním ohrožení fungují jen velice omezené sociální služby. Řada mladých lidí nemá naději na lepší budoucnost. Společenské deficity jedince jsou akumulovány v procesu socializace (špatné rodinné vztahy a zázemí, zanechání školy, nemožnost získání práce) a to vede k sociálnímu vyloučení. Maras pak představují neformální systémy, paralelní systémy socializace, kde jedinec získá rodinu, školu i „práci“. Maras bují v podmínkách chudoby a nedostatečného sociálního kapitálu komunit, kde je přítomnost státu (zdravotnická zařízení, školy...) prakticky nulová. Mareros se necítí být součástí společnosti. To, že maras mohou působit, je dáno nefunkčností a slabostí státu – avšak ne pouhým přetrváváním podmínek, které podněcují mladé ke vstupu do mara, ale také prostředím, ve kterém mohou

být maras vůbec aktivní - že mají příjmy a příležitost ke zločinu. Sama společnost a stát jsou zodpovědné za vznik a šíření jevu maras.

Mara je stabilní skupinou mladistvých, vykazující institucionální kontinuitu nezávisle na členství. Sdružují se v ní lidé obou pohlaví ve věku 5-35 let s touhou příslušnosti ke skupině a s cílem kontroly teritoria (čtvrti). Mara má jasná pravidla a poskytuje svým členům vzorce pro vytvoření skupinové identity. Příslušnost k této skupině řídí každodenní život a hospodaření jejich členů. Násilí je prostředkem k vyjádření skupinové identity. Organizace gangu je většinou horizontální, i když může být víceméně hierarchická. Maras nemají jasnou národní ani transnacionální hierarchickou strukturu, nemají jediného vůdce. Jedná se zejména o symbolickou jednotu, jednotlivé kliky uvnitř jednoho státu či mezi státy spolu nemusejí nutně komunikovat či spolupracovat. Vazby maras jsou spíše založené na pocitu identity a stigmatizace ve Střední Americe. Důležité rozdíly mezi maras a tradičními gangy jsou následující: zasvěcení jako forma vstupu; páčání trestných činů je obvyklým způsobem jednání maras (vraždy, únosy, násilí, přepadení, obchod s drogami); existence vazeb na organizovaný zločin; vysoký počet členů v každé skupině; užívání grafity, tetování a „znakové řeči“ jako prostředek vyjádření se, převaha mara nad rodinou; neomezené užití násilí; permanentní stav války s konkurenční mara; obývání určitého území, obecně podle blízkého etnického původu; zavádění teroru proti bezmocným obyvatelům; naprostá poslušnost členů vůči vůdci mara; naprostá příslušnost ke skupině, kdy nedovolený odchod je trestán smrtí. Členové mara se příliš neodlišují od svých vrstevníků. Jsou však rychleji postrčeni do dospělého života, rychleji opouštějí svoje adolescentní období, častěji bývají vystaveni traumatickým záležitostem. Volný čas tráví více se skupinou přátel. Nejsou jasné parametry, které by udávaly, kdo se stane členem gangu. Podle definice Interpolu je mara mladistvým delikventním gangem, jež má definovanou organizační strukturu, která je využívána OZ. Většina členů přetrhala vazby s rodinou. Mara je institucionalizovaným gangem.

Co se týče subkulturních teorií, kterými jsme se zabývali a aplikovali na maras, žádná z nich zcela nevysvětluje vznik maras. Dnes je již jasné, že pouze jeden pohled sám o sobě zcela neobjasní účast mladých na gangovém násilí. Nejlépe byla aplikovatelná Cohenova teorie, kdy vznik maras odpovídá Cohenově pohledu na strukturální původ násilí. Mareros se cítí zcela společensky vyloučení a členství v mara jim dává respekt a postavení.

Politiky *mano dura* zemí severního trianglu definovaly maras ve formě zákona jako formy organizovaného zločinu s cílem diktování přísnějších a efektivnějších zákonů. Ve skutečnosti se jedná o dva odlišné typy asociace a podle toho by se k nim mělo přistupovat. Záměna mezi maras a OZ je vědomě využívána k zakrytí nedostatečného stíhání skutečných podob OZ – osoby těšící se politické a ekonomické moci nejsou stíhány se stejnou závažností, jako je prokazatelně stíhána běžná delikvence a maras. Vztahy mezi maras a OZ jsou spíše smluvní než kontinuální – jde o různé úrovně spolupráce a koordinace založené na obchodních transakcích. Pouze malý počet členů maras má vazby s organizovaným zločinem, tyto kontakty jsou často získávány ve vězení. Podle ankety IUDOP (2006) 86,1 % pandilleros v El Salvadoru nemá žádné vazby s OZ. V Guatemale vazby s OZ nemělo 44,6 % dotázaných pandilleros. Mnohé kliky maras se přeměnily ve skutečně delikventní skupiny – silně strukturované, ozbrojené a schopné účastnit se v určitém prostředí OZ. V El Salvadoru spolupracují maras s OZ v činnostech jako jsou vraždy a pašování drog, zatímco v Guatemale je na prvním místě prodej a distribuce drog. Maras a OZ mají rozdílnou dynamiku, cíle, prostředky. Maras se nedostává hierarchické vůdcovské struktury, kapitálu a vůle k důmyslným kriminálním aktivitám. Neexistují dostatečné empirické důkazy, že by maras udržovaly kriminální vazby na nadnárodní úrovni. Hlavní zločinecké aktivity maras se odehrávají na místní úrovni a ne na mezinárodní. Maras se od OZ liší zejména tím, že jejich hlavním cílem a motivem není hmotný zisk. Maras jsou pro opravdové profesionální zločince nepředvídatelnými partnery.

Maras lze považovat za nadnárodní gangy – jsou kriminálně aktivní a funkční ve více než jedné zemi a jsou mobilní, snadno se přizpůsobí jak novým geografickým oblastem, tak též novým sférám činnosti. Co se týče možností a sofistikovanosti aktivit maras, ty jsou stále ještě omezené. Nadnárodnost maras tkví zejména v jejich symbolické moci. Typ vztahu, který mají mareros s členy gangů v ostatních zemích, se různí, většinou jde o neformální vztah založený na výměně informací, komunikaci a vzájemné ekonomické pomoci. Nesouhlasím s tvrzeními Sullivana a Manwaringa, že by maras byly gangem třetí generace. Nepovažuji maras za povstalce a odmítám tvrzení, že útočí na národní stát s cílem uchopení moci. Maras nejsou politicky radikální. Autoři zapomínají na sociální dimenzi maras – na to, že maras jsou v první řadě skupinou se silnou kulturní identitou.

Maras vyzývají národní bezpečnost/stát – jejich kriminální aktivity vyživují a prohlubují sociální problémy a vládní slabost. Činnost maras podkopává křehké demokratické instituce

a má negativní vliv na společnost a na veřejnou bezpečnost. Maras přemáhají a vysilují státní kapacity (policii, právní systém, vězeňský systém). Vyzývají legitimitu státu. Stát nemá kontrolu nad svým teritoriem a nedokáže poskytovat běžné veřejné služby. V některých regionech se maras chovají jako alternativní vláda – vybírají rentu. Maras využívají nefunkčnosti státu.

Podezření napojení maras na teroristické skupiny nebylo podloženo důkazy a zdá se být prozatím nereálné. Vedlo by to ještě k větší persekuci maras, což by se jim nevyplatilo. Navíc maras nejsou spolehlivými partnery a jsou značně apolitičtí. Nicméně do budoucna by se maras neměly podceňovat a měly bychom vzít v úvahu možnost jejich spolupráce s teroristickými skupinami. Maras nejsou hlavní hrozbou a problémem národní a regionální bezpečnosti. Důležitost a rozsah problematiky mara jsou často přehnané.

Bezpečnostní agentury a periodika mluví o maras v senzativním tónu, nadsazují jejich skutečný počet a jejich schopnost bujet a parazitovat ve společnosti. Zvětšuje se a nafukuje násilí, které páchají maras a minimalizuje se státní násilí, násilí institucí a bílých límečků. Manipulace oficiálních údajů má za následek dezinformovanost a zvýšenou spekulaci o maras. Oficiální diskurs přisuzuje důvod zjevení maras ve středoamerickém regionu deportacím delikventů z USA. Toto vysvětlení plní dvě funkce: Za prvé se problém prezentuje jako cizí, nezávislý na vnitřních sociálních podmínkách, a tím odnímá odpovědnost místním vládám. Za druhé opravňuje užití násilí ze strany státu k zajištění bezpečnosti občanů. V maras je viděn hlavní prvek nebezpečí a nestability v regionu Střední Ameriky, což ospravedlnilo regionální iniciativy.

Vlády se spektakulárními zásahy proti mladistvým gangům vyhýbají opravdovým řešením. Zásahy proti maras jsou vděčným tématem k získání politické podpory. Represivní akce byly také součástí strategie, kdy se zmíněné státy chtěly zalíbit USA a získat tak prostředky pro financování svých policejních orgánů. Státní násilí je systematicky používáno proti segmentu populace, kterému se dlouho nevěnovala patřičná pozornost. Vláda prostřednictvím maras chtěla potvrdit svoji legitimitu, a to tak, že označila skupiny maras za veřejného nepřítele a hlavní hrozbu národní bezpečnosti. Následně vyvolala v obyvatelstvu pocit, že dělá maximum pro jejich ochranu, k čemuž měly napomoci mediálně propagované policejní zátahy proti gangům. Represivní politiky vedly k oslabení státních institucí a militarizaci veřejné bezpečnosti. Navýšily se náklady na demokratický provoz vládnutí. Uvěznění velkého počtu členů gangů nevyřešilo problémy zločinu. Masivní represe

maras uspíšila proces transformace gangů a přinesla situaci, kterou státní autority nečekaly. Maras postupně ztrácí své klíčové vlastnosti, které je definovaly jako gangy mladistvých. Stávají se organizacemi mladých dospělých. Nejvíce kritizovaným prvkem vládních politik je definice pouhé příslušnosti k maras jako kriminálního činu. Tento postoj měl obrovské dopady, když se terčem policie staly tisíce mladých lidí toliko na základě svého vzhledu, aniž by byli posuzováni podle toho, zda spáchali trestný čin.

Represivní politiky naprosto ignorují sociální příčiny jevu maras, což může jen posílit začarovaný kruh sociálního vyloučení a násilí. Vzhledem k existenci a přetrvávání podmínek, které tyto gangy vytvářejí, nelze očekávat, že se i po uvěznění všech členů gangů neobjeví nová generace maras. Spolu s financemi chybí i skutečná vůle politiků pustit se do podstaty problémů zločinnosti a násilí a vážně bojovat proti beztrestnosti a korupci prostřednictvím správného fungování institucí v rámci skutečného právního státu. Společnost by si však měla uvědomit, že maras jsou v určité míře jejím produktem. K vyřešení problému gangů je nutný trojrozměrný přístup, který zahrnuje prevenci, rehabilitaci a pečlivě navrženou strategii represe, jež mohou počítat s podporou komunity, místních institucí, vlády a policie. Zločinnost a násilí sebou nesou vysoké společenské náklady. Prevence je efektivnější a méně nákladná než potrestání a uvěznění. Je tak nejúčinnějším způsobem jak předcházet násilí a zločinnosti maras. Programy prevence násilí mládeže by proto měly být klíčovým prvkem. Nejrentabilnější se ukázaly být programy orientované na mladistvé v ohrožení. Země potřebují sociální a vzdělávací programy, které budou podporovat mladé lidi. Kromě prevence delikvence je také žádoucí prevence deliktu. Maras jsou vážným problémem, který vyžaduje pomoc mezinárodní komunity. Posilování zákona musí být doprovázeno preventivními snahami, oba prvky jsou významné a mělo by se jim dostat adekvátní pozornosti a zdrojů. Stejně tak jsou nutné kvalitní zákony, potírání korupce, reforma soudního systému a policie. Multilaterální mezinárodní pomoc spolu s domácím úsilím v rámci jednotného regionálního přístupu mohou být zárukou úspěchu.

Vzhledem k malému povědomí o problematice maras v českém prostředí, věřím, že je tato práce přínosem nejen pro akademickou obec.

Počet slov: 51 841

Počet znaků bez mezer: 302 261

Počet znaků s mezerami: 354 937

## Summary

---

In this thesis I have undertaken a detailed analysis of the phenomenon of maras in three countries of Central America - El Salvador, Guatemala and Honduras. The main concern of the thesis has been over particular roles and positions of these gangs to the nation state and over the interaction of maras and society. Academics, government officials and media in Central America have showed considerable interest in mara issue, it is a regional hot topic. Media and local political elites have not always disseminated information about maras that has been completely accurate. Maras phenomenon is a subject of many myths. The countries of the northern triangle are characterized by a high degree of social and criminal violence. There is no rule of law, the democratic institutions are very fragile and rotten by corruption. The three countries are among the most unequal states in the world, where social mobility is minimal. There are very limited social services for the general public and youth at risk. Maras have risen from the conditions of poverty and lack of social capital in the communities. Mareros do not find themselves as a part of society. The society and state themselves are responsible for the emergence and spread of maras. The mano dura policies define maras in a form of law as a structure of organized crime in order to establish more strict and effective laws. In fact, organized crime and maras are two different types of association and they should be approached in this way. The relations and connections between them two are contractual rather than continual. They have different dynamics, goals and resources. Maras criminal activities local and not international. Material gain is not the main goal of maras activities. Suspected maras links to terrorist groups have not been supported by evidence and yet seem to be unrealistic. Maras do not present a major threat and problem to national and regional security. The repressive policies caused debilitation of state institutions, the militarization of public security and increased costs of running democratic governance. The arrests of large number of gang members have not addressed the problems of crime. The massive repression of maras put ahead the process of their transformation. Maras are gradually losing their key features, which defined them as youth gangs. They are becoming organizations of young adults. The mano dura policies completely ignore the social causes of the mara phenomenon. Due to the existence and persistence of the conditions that create these gangs, we can not expect that by imprisonment of all gang members that they will not appear in next maras generations. Along with finances there is a

lack of real political will to hit the problems of the nature of crime and violence. Solving the problems of gangs requires three dimensional approach that includes prevention, rehabilitation and carefully designed strategy of repression, which can count with the support of the community, local institutions, governments and police. Similarly, there is a need of good laws, reform of the judicial system and police and need to combat corruption. Maras are a serious problem that requires assistance from the international community. Multilateral international assistance with domestic efforts under a single regional approach may guarantee success.

## POUŽITÉ ZDROJE

---

### A) Literatura neperiodická

- Alcántara Sáez, Manuel (2008): *Sistemas políticos de América Latina*. Madrid: Tecnos.
- Cano, Francisca (2009): *La "vida loca": pandillas juveniles en El Salvador*. Barcelona: Anthropos.
- Fernández Menéndez, Jorge y Ronquillo Víctor (2009): *De los Maras a los Zetas : los secretos del narcotráfico, de Colombia a Chicago*. México: DeBolsillo.
- Gallego Martínez, Pedro (2008): *La mara al desnudo*. Málaga: Sepha.
- Garrido Genovés, Vicente; Redondo Illescas, Santiago; Stangeland, Per, (aut.) 3ª ed., (2006): *Principios de Criminología*. Valencia: Tirant lo Blanch.
- Mesa, Manuela (2009): *Violencia transnacional en Centroamérica: retos y desafíos*, en Manuela Mesa (coord). *Crisis y cambio en la sociedad global*, Anuario 2009-2010. Barcelona: Ceipaz/Icaria, s.247-264.
- Muñoz, Isabel (2007): *Maras: la cultura de la violencia*; edición de Publio López Mondéjar. Madrid: Caja Duero.
- Narvárez Gutiérrez, Juan Carlos (2007): *Ruta transnacional: a San Salvador por los Ángeles. Espacio de interacción juvenil en un contexto migratorio*. Colección América Latina y el Nuevo Orden Mundial. México: Miguel Ángel Porrúa, UAZ, Instituto Mexicano de la Juventud.
- Pérez Saíenz, Juan Pablo y Mora Salas, Minor (2007): *La persistencia de la miseria en Centroamérica: una mirada desde la exclusión social*. San José, Costa Rica: FLACSO.
- Pirker, Kristina: *La rabia de los excluidos: Pandillas juveniles en Centroamérica*, en Sosa Elizaga, Raquel (coordinadora) (2004): *Sujetos, víctimas y territorios de la violencia en América Latina*. Universidad de la Ciudad de México, s. 133-157.
- Scandoglio, Bárbara (2009): *Jóvenes, grupos y violencia: de las tribus urbanas a las bandas latinas*. Barcelona: Icaria.
- Solís, Luis Guillermo a Rojas Aravena, Francisco (editores) (2008): *Crimen organizado en América Latina y el Caribe*. Santiago, Chile: Catalonia – FLASCO.
- Valenzuela Arce, José Manuel; Nateras Domínguez, Alfredo a Reguillo Cruz, Rossana (Coordinadores) (2007): *Las Maras. Identidades juveniles al límite*. México: El Colef / Universidad Autónoma Metropolitana / Casa Juan Pablos.



## B) Literatura periodická

- Aguilera Peralta, Gabriel: Enfrentar la violencia con “mano dura”: políticas de contención en Centroamérica. *Pensamiento iberoamericano*. 2008, N<sup>o</sup>. 2, (Ejemplar dedicado a: (In)Seguridad y violencia en América Latina: un reto para la democracia), s. 124-140.
- Arana, Ana: How the Street Gangs Took Central America. *Foreign Affairs*. Vol. 84, No. 3 (May - Jun., 2005), s. 98-110. Dostupné na: <http://www.panama-guide.com/article.php/20050615221448528>
- Blackman, Shane: Youth Subcultural Theory: A Critical Engagement with the Concept, its Origins and Politics, from the Chicago School to Postmodernism. *Journal of Youth Studies*. March 2005, Vol. 8, No. 1, s. 1-20.
- Boraz, Steven C. and Thomas C. Bruneau: Are the Maras Overwhelming Governments in Central America? *Military Review*. November-December 2006, s.36-40.
- Bordua, David. J.: Some Comments on Theories of Group Delinquency. *Sociological Inquiry*. April 1962, Volume 32, Issue 2, s. 245–260.
- Bruneau, Thomas C.: The Maras and National Security in Central America. *Strategic Insights*. Center for Contemporary Conflict. May 2005, Vol. IV, Issue 5. Dostupné na: <http://www.nps.edu/Academics/centers/ccc/publications/OnlineJournal/2005/May/bruneauMay05.html>
- Cabezas Valencia, Rhina, Gilsanz Blanco, Juncal y Sampayo, Lucía: Cohesión social y educación para la paz: Alternativas de prevención de la violencia infanto-juvenil en El Salvador. *Revista CIDOB d'afers internacionals*. 2008, N<sup>o</sup>. 81, s. 91-108.
- Cardenal Izquierdo, Ana Sofia: ¿Son las guerras civiles responsables del crimen en Centroamérica? *Revista CIDOB d'afers internacionals*. 2008, N<sup>o</sup>. 81, s. 67-90.
- Cruz, José Miguel: Los factores asociados a las pandillas juveniles en Centroamérica. *ECA: Estudios centroamericanos*. 2005, N<sup>o</sup>. 685-686 (Ejemplar dedicado a: Juventud y desarrollo en Centroamérica), s. 1155-1182.
- Ellis, Robert Evan: Entiendo las maras como un virus geopolítico emergente. *Revista de Dinámicas de Sistemas*. Octubre 2008, Vol. 4, Núm. 2, s. 83-108.
- Falkenburger, Elsa y Thale, Geoff: Maras centroamericanas: Políticas públicas y mejores prácticas. *Revista CIDOB d'afers internacionals*. 2008, N<sup>o</sup>. 81 (Ejemplar dedicado a: Maras y pandillas juveniles: dos mundos diferentes), s. 45-66.
- Fernández de Castro, Rafael and Santamaría, Gema: Demystifying the maras. *Americas Quarterly*. Fall 2007, s. 62-71.

- Gaborit, Mauricio: Los círculos de la violencia: sociedad excluyente y pandillas. *ECA: Estudios centroamericanos*. 2005, Nº. 685-686 (Ejemplar dedicado a: Juventud y desarrollo en Centroamérica), s. 1145-1154.
- Hazen, M. Jennifer: Understanding gangs as armed groups. *International Review of the Red Cross*. June 2010, Vol. 92, Nr. 878, s. 369-386.
- Liebel, Manfred: Pandillas y maras: señas de identidad. *Revista Envío*. Julio 2002, No. 244. Dostupné na <http://www.envio.org.ni/articulo/1161>
- Martín Álvarez, Alberto, Fernández Zubieta, Ana y Villareal Sotelo, Karla: Difusión transnacional de identidades juveniles en la expansión de las maras centroamericanas. *Perfiles latinoamericanos: revista de la Facultad Latinoamericana de Ciencias Sociales*. Sede México. 2007, Nº. 30, s. 101-122.
- Mesa, Manuela: La cooperación al desarrollo y la violencia transnacional: respuestas y retos pendientes. *Pensamiento Iberoamericano*, AECI/Fundación Carolina. 2008, Nº 3, s. 95-124.
- Miller, Walter B.: Lower Class Culture as a Generating Milieu of Gang Delinquency. *Journal of Social Issues*. 1958, Volume 14, Issue 3, s. 5-19.
- Moreno, Ismael: Masacres en las cárceles: reflejo de una crisis social y política. *Revista Envío*. Enero 2006, No. 286. <http://www.envio.org.ni/articulo/3191>
- Reguillo, Rosana: La mara: contingencia y afiliación con el exceso. *Nueva sociedad* 200. Noviembre/Diciembre 2005, s. 70-84.
- Revista Proceso: El Salvador – Plan “Mano Dura”: violencia estatal contra las maras. *Revista Proceso – informe semanal*, Universidad Centroamericana, Centro de Información, Documentación y Apoyo a la Investigación (CIDAI). 13.8.2003, Nº.1059-1060, año 24. Dostupné na: <http://www.uca.edu.sv/publica/proceso/proc1059.html#Derechos%20Humanos>
- Rodgers, Dennis: The Gangs of Central America: Major Players and Scapegoats. *Revista Envío*. Diciembre 2007, Nu. 317 Dostupné na: <http://www.envio.org.ni/articulo/3704>
- Romero Rodríguez, Manuela: La realidad de las pandillas juveniles o "maras". *ECA: Estudios centroamericanos*. 2006, Nº. 696, s. 1029-1032.
- Santamaría Balmaceda, Gema: Maras y pandillas: límites de su transnacionalidad. *Revista Mexicana de Política Exterior*. Octubre 2007, No. 81., s. 101-123.
- Sauma, Pablo y Monge Guevara, Guillermo: Movilidad social en Centroamérica. *Revista Centroamericana de Ciencias Sociales*. Julio 2008, Vol. V., No. 1, s. 43-83.
- Sullivan, John P.: Transnational Gangs: The Impact of Third Generation Gangs in Central America. *Air and Space Power Journal*. Edición en español: Segundo trimestre

2008. Dostupné na: <http://www.airpower.au.af.mil/apjinternational/apj-s/2008/2tri08/sullivaneng.htm>

- Vigil, James Diego: Urban Violence and Street Gangs. *Annual Review of Anthropology*. 2003, Vol. 32, s. 225-242.
- Zúñiga Núñez, Mario: ¿Qué decimos cuando decimos „mara“? *Pasos*. Marzo-Abril 2009, Nº. 142, s. 31-33. Dostupné na stránkách Departamento Económico de Investigaciones, Sab José, Costa Rica <http://www.dei-cr.org/uploaded/content/publicacione/1340280304.pdf>

Noviny:

- Jordan, Mary Central Americas's Gang Crisis. Prison Riots Reflect Widening Violence in Poor Nations. *Washington Post Foreign Service*, San Salvador. Friday 17.9.2004, s.A01.

### C) Prameny a ostatní zdroje

**Novinové články - online:**

*BBC*

- Aparisi, Javier: EE.UU./El Salvador: más deportaciones. *BBC Mundo, Miami*. 22.12.2006.  
[http://news.bbc.co.uk/hi/spanish/latin\\_america/newsid\\_6192000/6192019.stm](http://news.bbc.co.uk/hi/spanish/latin_america/newsid_6192000/6192019.stm)
- BBC: Gang strike paralyse El Salvador. *BBC, Latin America*. 9.9.2010.  
<http://www.bbc.co.uk/news/world-latin-america-11253408>
- BBC: 14 die as gangs target buses in El Salvador. *BBC, Latin America*. 21.6.2010.  
<http://www.bbc.co.uk/news/10371224>
- BBC Mundo: Arrestos por asesinato de documentalista. *BBC Mundo*. 10.9.2009.  
[http://www.bbc.co.uk/mundo/america\\_latina/2009/09/090910\\_poveda\\_arrestos.shtml](http://www.bbc.co.uk/mundo/america_latina/2009/09/090910_poveda_arrestos.shtml)
- BBC Mundo: Reunión contra "maras" en EE.UU. *BBC Mundo*. 7.2.2007.  
[http://news.bbc.co.uk/hi/spanish/latin\\_america/newsid\\_6340000/6340371.stm](http://news.bbc.co.uk/hi/spanish/latin_america/newsid_6340000/6340371.stm)
- BBC Mundo: Maras: combate internacional. *BBC Mundo*. 24.2.2005.  
[http://news.bbc.co.uk/hi/spanish/latin\\_america/newsid\\_4295000/4295895.stm](http://news.bbc.co.uk/hi/spanish/latin_america/newsid_4295000/4295895.stm)
- BBC Mundo: Honduras: arrestan a líder pandillero. *BBC Mundo*. 24.2.2005.  
[http://news.bbc.co.uk/hi/spanish/latin\\_america/newsid\\_4293000/4293127.stm](http://news.bbc.co.uk/hi/spanish/latin_america/newsid_4293000/4293127.stm)
- BBC Mundo: Honduras: presunto vínculo con al-Qaeda. *BBC Mundo*. 3.10.2004.  
[http://news.bbc.co.uk/hi/spanish/latin\\_america/newsid\\_3710000/3710822.stm](http://news.bbc.co.uk/hi/spanish/latin_america/newsid_3710000/3710822.stm)
- Lemus, Eric: El Salvador endurece su estrategia contra las maras. *BBC Mundo, El Salvador*. 1.7.2010.  
[http://www.bbc.co.uk/mundo/america\\_latina/2010/07/100701\\_el\\_salvador\\_funes\\_pandillas\\_jrg.shtml](http://www.bbc.co.uk/mundo/america_latina/2010/07/100701_el_salvador_funes_pandillas_jrg.shtml)

- Lemus, Eric: El Salvador militariza cárceles de alta peligrosidad. *BBC Mundo*, El Salvador. 25.6.2010. [http://www.bbc.co.uk/mundo/america\\_latina/2010/06/100625\\_elsalvador\\_carceles\\_militarizacion\\_funes\\_delito.shtml](http://www.bbc.co.uk/mundo/america_latina/2010/06/100625_elsalvador_carceles_militarizacion_funes_delito.shtml)
- Lemus, Eric: Las fosas comunes de las maras. *BBC Mundo*, El Salvador. 2.6.2010. [http://www.bbc.co.uk/mundo/america\\_latina/2010/06/100601\\_0351\\_maras\\_fosas\\_aos.shtml](http://www.bbc.co.uk/mundo/america_latina/2010/06/100601_0351_maras_fosas_aos.shtml)
- Lemus, Eric: Viviendo con miedo en El Salvador. *BBC Mundo*, El Salvador. 21.4.2010. [http://www.bbc.co.uk/mundo/america\\_latina/2010/04/100421\\_1150\\_elsalvador\\_miedo\\_wbm.shtml](http://www.bbc.co.uk/mundo/america_latina/2010/04/100421_1150_elsalvador_miedo_wbm.shtml)
- Lemus, Eric: La muerte en 90 minutos. *BBC Mundo*, San Salvador. 3.9.2009. [http://www.bbc.co.uk/mundo/america\\_latina/2009/09/090903\\_1136\\_poveda\\_entre\\_vista\\_gtg.shtml](http://www.bbc.co.uk/mundo/america_latina/2009/09/090903_1136_poveda_entre_vista_gtg.shtml)
- Lemus, Eric: Asesinan a documentalista que retrató pandillas. *BBC Mundo*, San Salvador. 3.9.2009. [http://www.bbc.co.uk/mundo/america\\_latina/2009/09/090903\\_0900\\_poveda\\_elsalvador\\_med.shtml](http://www.bbc.co.uk/mundo/america_latina/2009/09/090903_0900_poveda_elsalvador_med.shtml)
- Lemus Eric: El Salvador: reos de brazos caídos. *BBC Mundo*, El Salvador. 17.2.2009. [http://news.bbc.co.uk/hi/spanish/latin\\_america/newsid\\_7895000/7895939.stm](http://news.bbc.co.uk/hi/spanish/latin_america/newsid_7895000/7895939.stm)
- Mance, Henry: Gangs rule in El Salvador jails. *BBC*, Ciudad Barrios, El Salvador. 12.7.2009. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/8119089.stm>
- Narcia, Elva: Maras: la cultura de violencia. *BBC Mundo*, Madrid. 2.5.2007. [http://news.bbc.co.uk/hi/spanish/misc/newsid\\_6615000/6615491.stm](http://news.bbc.co.uk/hi/spanish/misc/newsid_6615000/6615491.stm)

#### *El País*

- Camarena, S./Elías.J.: La violencia desborda la frontera. *El País*, México/Guatemala. 3.7.2010. [http://www.elpais.com/articulo/internacional/violencia/desborda/frontera/elpepiint/20100703elpepiint\\_2/Tes](http://www.elpais.com/articulo/internacional/violencia/desborda/frontera/elpepiint/20100703elpepiint_2/Tes)
- Dalton, Juan José: Centroamérica, en la encrucijada de la droga – Un representante de la ONU en la zona reclama la coordinación entre los Gobiernos contra el crimen organizado. *El País*, San Salvador. 28.4.2010. [http://www.elpais.com/articulo/internacional/Centroamerica/encrucijada/droga/elpepuint/20100428elpepuint\\_2/Tes](http://www.elpais.com/articulo/internacional/Centroamerica/encrucijada/droga/elpepuint/20100428elpepuint_2/Tes)

#### *IPS – Inter Press Service News Agency*

- Ayala, Edgardo: Killings Bear Hallmarks of Death Squads. *IPS*, San Salvador. 17.2.2010. <http://ipsnews.net/news.asp?idnews=50369>
- Lemus, Eric: El Salvador: Hungry for members, gangs recruit children. *IPS/GIN*, San Salvador. 28.3.2008. <http://www.highbeam.com/doc/1G1-177299252.html>

- Valladares, Danilo: Youth Gangs – Reserve Army for Organised Crime. IPS – *Inter Press Service News Agency*, Guatemala City. 21.9.2010.  
<http://ipsnews.net/news.asp?idnews=52913>

*Ostatní noviny on-line:*

- Amaya, Luis Enrique: Dos estrategias preventivas con “maras”. *El Faro*, El Salvador. *Opiniones* - *Tema* *Pandillas*. 27.12.2010.  
<http://www.elfaro.net/es/201012/opinion/3207/>
- Blue, Victor J.: Gangs without borders. *San Francisco Chronicle*. 2.4.2006.  
[http://articles.sfgate.com/2006-04-02/opinion/17289265\\_1\\_mara-salvatrucha-gang-members-central-america](http://articles.sfgate.com/2006-04-02/opinion/17289265_1_mara-salvatrucha-gang-members-central-america)
- Carroll, Rory Honduras: “We are burying kids all the time“. *The Guardian*. Saturday 13 November 2010. <http://www.guardian.co.uk/world/2010/nov/13/honduras-maras-gangs-deaths-kids>
- El diario Hoy: Sin aplicar aún la ley contra pandillas. *El diario Hoy*. viernes 10.12.2010.  
[http://www.elsalvador.com/mwedh/nota/nota\\_completa.asp?idCat=6358&idArt=5391106](http://www.elsalvador.com/mwedh/nota/nota_completa.asp?idCat=6358&idArt=5391106)
- Hendricks, Tyche: San Salvador mayor seeks help with gangs on San Francisco visit. *San Francisco Chronicle*, San Francisco. 5.12.2007. [http://articles.sfgate.com/2007-12-05/bay-area/17273103\\_1\\_el-salvador-san-salvador-gang-violence](http://articles.sfgate.com/2007-12-05/bay-area/17273103_1_el-salvador-san-salvador-gang-violence)
- Lakshmanan, Indira A.R. Gangs roil Central America. *The Boston Globe*, Globe Staff, San Salvador. 17.4.2006.  
[http://www.boston.com/news/world/latinamerica/articles/2006/04/17/gangs\\_roil\\_central\\_america/?page=2](http://www.boston.com/news/world/latinamerica/articles/2006/04/17/gangs_roil_central_america/?page=2)
- Latin American Herald Tribune: El Salvador Had 4,365 Murders in 2009, the Most in 10 Years. *Latin American Herald Tribune*, San Salvador. 2010.  
<http://laht.com/article.asp?ArticleId=349684&CategoryId=23558>
- Martínez Ventura, Jaime:
  - Maras y crimen organizado: relación y diferencias (I). *Diario Co Latino*. Miércoles, 6.1.2010. <http://www.diariocolatino.com/es/20100106/opiniones/75368/>
  - Maras y crimen organizado: relación y diferencias (II). *Diario Co Latino*. Jueves, 14.1.2010. <http://www.diariocolatino.com/es/20100114/opiniones/75655/>
  - Maras y crimen organizado: relación y diferencias (III). *Diario Co Latino*. Jueves, 21.1.2010. <http://www.diariocolatino.com/es/20100121/opiniones/75943/>
  - Maras y crimen organizado: relación y diferencias (IV). *Diario Co Latino*. Jueves, 28.1.2010. <http://www.diariocolatino.com/es/20100128/opiniones/76203/>
  - Maras y crimen organizado: relación y diferencias (V). *Diario Co Latino*. Miércoles, 10.2.2010. <http://www.diariocolatino.com/es/20100210/opiniones/76663/>
- The Washington Times: Al Qaeda seeks tie to local gangs. *The Washington Times*. Tuesday, September 28, 2004.  
<http://www.washingtontimes.com/news/2004/sep/28/20040928-123346-3928r/>

### **Dokumenty, studie, výzkumy, zprávy:**

- Aguilar, Jeannette a Carranza, Marlon (2008): *Las maras y pandillas como actores ilegales de la región*. San Salvador: Estado de la Región. Informe Estado de la Región 2008.
- Andino Mencía, Tomás (Septiembre 2006): *Las maras en la sombra. Ensayo de actualización del fenómeno pandillero en Honduras*. Tegucigalpa: IUDOP, Universidad Centroamericana.
- Banco Mundial (2011): *Crimen y Violencia en Centroamérica. Un Desafío para el Desarrollo*. Documento de Banco Mundial. Dostupné na: [http://issuu.com/world.bank.publications/docs/crimen\\_y\\_violencia](http://issuu.com/world.bank.publications/docs/crimen_y_violencia)
- Casa Alianza – Instituto Internacional de Casa Alianza Honduras (noviembre 2010): *Análisis de las Ejecuciones Arbitrarias y/o Muertes Violentas de niños, niñas y jóvenes en Honduras. Septiembre-Octubre 2010*. Tegucigalpa Honduras. [http://casa-alianza.org.hn/index.php?option=com\\_content&view=article&id=67&Itemid=78](http://casa-alianza.org.hn/index.php?option=com_content&view=article&id=67&Itemid=78) dostupné k 4.12.2010
- Demoscopia (2007): *Maras y Pandillas, Comunidad y Policía en Centroamérica: Hallazgos de un estudio integral*. Banco Centro Americano de Integración Económica (BCIE), UN Development Program (UNDP) and Swedish International Development Cooperation Agency (SIDA). San José, Costa Rica. <http://www.undp.org.gt/data/publicacion/Maras%20y%20pandillas,%20comunidad%20y%20policía%20en%20centro%20américa.pdf>
- Dudley, Steven S. (May 2010): *Drug Trafficking Organizations in Central America: Transportistas, Mexican Cartels and Maras*. Working Paper Series on U.S.-Mexico Security Collaboration. Mexico Institute at Woodrow Wilson International Center a Trans-Border Institute at the University of San Diego.
- Franco, Celinda (30.1.2008): *The MS-13 and 18th Street Gangs: Emerging Transnational Gang Threats?* CRC Report for Congress, Washington, D.C. Order Code RL34233. <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL34233.pdf>
- Huhn, Sebastian, Oettler, Anika y Peetz, Peter: *Construyendo Inseguridades Aproximaciones a la violencia en Centroamérica desde el análisis del discurso*. GIGA Research Programme: Dynamics of Violence and Security Cooperation. German Institute of Global and Area Studies. Working Papers. November 2006, N°34.
- Interpeace y Programa POLJUVE (2009): *Violencia Juvenil, Maras y Pandillas en Guatemala*. Informe para la discusión. Documentos de país. <http://interpeace-lao.org/poljuve/images/articulos/poljuve/bibliografias/informe%20guatemala%20final.pdf>

- Interpeace y Programa POLJUVE (2009): *Violencia Juvenil, Maras y Pandillas en Honduras*. Informe para la discusión. Documentos de país. <http://interpeace-lao.org/poljuve/images/articulos/poljuve/bibliografias/informe%20honduras%20final.pdf>
- Interpeace y Programa POLJUVE (Políticas públicas para prevenir violencia juvenil) (2009): *Violencia Juvenil, Maras y Pandillas en EL Salvador*. Informe para la discusión. Documentos de país. <http://interpeace-lao.org/poljuve/images/articulos/poljuve/bibliografias/informe%20el%20salvador%20final.pdf>
- IUDOP (2006): *Red de análisis transnacional sobre las pandillas. El Triángulo Norte*. Prezentace.
- La Asamblea Legislativa de la República de El Salvador (20.12.2006): *Ley contra el Crimen Organizado y Delitos de Realización Compleja. Decreto Legislativo N°: 190*. Dostupné na: Corte Suprema de justicia de El Salvador, Centro de Documentación Judicial, Legislación: <http://www.csj.gob.sv/leyes.nsf/ed400a03431a688906256a84005aec75/2434b8bfaef7e2506257282005b4c15?OpenDocument>
- La Asamblea Legislativa de la República de El Salvador (Septiembre 2010): *Decreto No. 458. Ley de Proscripción de Maras, Pandillas, Agrupaciones, Asociaciones y Organizaciones de Naturaleza Criminal*, San Salvador. Dostupné na: [http://www.elsalvador.law.pro/Leyes/16-%20D%20L%20No%20458%20LEY%20PROSCRIPCIÓN%20MARRAS%20O%20PANDILLAS%20\(010910\)%20ra.pdf](http://www.elsalvador.law.pro/Leyes/16-%20D%20L%20No%20458%20LEY%20PROSCRIPCIÓN%20MARRAS%20O%20PANDILLAS%20(010910)%20ra.pdf)
- Manwaring, Max G. (December 2007): *A Contemporary Challenge to State Sovereignty: Gangs and Other Illicit Transnational Criminal Organizations (TCOs) in Central America, El Salvador, Mexico, Jamaica, and Brazil*. Strategic Studies Institute, United States Army War College, Carlisle, PA. Dostupné na: <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/display.cfm?pubID=837>
- Manwaring, Max. G. (2006): *Gangs and other transnational criminal organizations as transnational threats to national security and sovereignty*. George Washington University. Center for Latin American Issues. Dostupné na: [http://www.gwu.edu/~clai/recent\\_events/2006/061024-Transnational\\_Crime\\_Manwaring\\_Paper.pdf](http://www.gwu.edu/~clai/recent_events/2006/061024-Transnational_Crime_Manwaring_Paper.pdf)
- Manwaring, Max. G. (March 2005): *Street Gangs: The New Urban Insurgency*. Strategic Studies Institute, United States Army War College. Dostupné na: <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/display.cfm?pubID=597>
- Programa Estado de la Nación (2008): *Estado de la Región en Desarrollo Humano Sostenible. Un informe desde Centroamérica para Centroamérica*.

<http://www.estadonacion.or.cr/index.php/biblioteca-virtual/centroamerica>  
dostupné k 22.8.2010

- Ralph Sprenkels (2006): *Seguridad Juvenil en Centro-América. ICCO – Iglesias en Acción, Propuesta programa tematico 2007-2010. Empoderamiento para un futuro sin violencia.* Dostupné na: <http://viasalternas.dnicostarica.org/v2/documentos/633899450361003750.pdf>
- Ranum, Elin Cecilie (2006): *Pandillas juveniles transnacionales en Centroamérica, México y Estados Unidos. Diagnóstico Nacional Guatemala.* San Salvador: IUDOP.
- Ribando, Clare M. (April 10, 2007): *Anti-Gang Efforts in Central America: Moving Beyond Mano Dura?* Maras, Security and Development in Central America Task Force. Center for Hemispheric Policy, University of Miami.
- Ribando, Clare M. (11.1.2010): *Gangs in Central America.* CRS Report for Congress, Order Code RL34112. Congressional Research Service. [http://assets.opencrs.com/rpts/RL34112\\_20100111.pdf](http://assets.opencrs.com/rpts/RL34112_20100111.pdf)
- Ribando, Clare (21.1.2010): *Mérida Initiative for Mexico and Central America: Funding and Policy Issues.* CRS Report for Congress, Order Code R40135. Congressional Research Service.
- Rodgers, Dennis; Muggah, Robert and Stevenson, Chris (May 2009): *Gangs of Central America: Causes, Costs, and Interventions.* Small Arms Survey – Occasional Paper 23. Geneva: Graduate Institute of International and Development Studies.
- Rojas Aravena, Francisco (2006): *El Crimen organizado Internacional: Una grave amenaza a la democracia en América Latina y el Caribe.* San José, Costa Rica: El Informe Del Secretario General del FLACSO (Facultad Latinoamericana de Ciencias Sociales).
- Secretaría General de la Organización de los Estados Americanos (Junio 2007): *Definición y categorización de pandillas. Anexo IV Informe El Salvador.* Departamento de Seguridad Pública, Washington DC.
- Secretaría General de la Organización de los Estados Americanos (Junio 2007): *Definición y categorización de pandillas. Anexo VI Informe Honduras.* Departamento de Seguridad Pública, Washington DC.
- Sida – Swedish International Development Cooperation Agency (May 2008): *Maras and Youth Gangs, Community and Police in Central America.* Summary of regional and multidisciplinary study. [http://www.sida.se/Global/About%20Sida/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv%202009/Dokument/Maras\\_and\\_Youth\\_Gangs,\\_Community\\_and\\_Police\\_in\\_Central\\_America%5B1%5D.pdf](http://www.sida.se/Global/About%20Sida/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv%202009/Dokument/Maras_and_Youth_Gangs,_Community_and_Police_in_Central_America%5B1%5D.pdf)
- UNDP (October 2009): *Human Development Report for Central America 2009-2010 – Opening spaces to citizen security and human development. Main findings and*



*recommendations.*

<http://hdr.undp.org/en/reports/regionalreports/latinamericathecaribbean/irdhc-2009-2010-summary.pdf>

- UNODC (2007): *Crimen y desarrollo en Centroamérica. Atrapados en una Encrucijada*. Oficina de las Naciones Unidas contra las Drogas y el Crimen. [http://www.pnud.or.cr/index.php?option=com\\_docman&task=doc\\_download&gid=117&Itemid=6](http://www.pnud.or.cr/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=117&Itemid=6)
- UNODC (2010): *The Globalization of Crime. A Transnational Organized Crime Threat Assessment*. United Nations Office on Drugs and Crime, Vienna International Centre, Austria.
- USAID (April 2006): *Central America and Mexico gang Assessment*. USAID Bureau for Latin American and Caribbean Affairs Office of Regional Sustainable Development. Dostupné na: [http://www.usaid.gov/locations/latin\\_america\\_caribbean/democracy/gangs\\_assessment.pdf](http://www.usaid.gov/locations/latin_america_caribbean/democracy/gangs_assessment.pdf)
- XXIII Reunión Ordinaria de Presidentes Centroamericanos y Republica Dominicana (19 de Diciembre 2003): *Declaración de Belice*. Belice. Dostupné na: [http://www.sica.int/busqueda/busqueda\\_archivo.aspx?Archivo=decl\\_1245\\_1\\_31052005.pdf](http://www.sica.int/busqueda/busqueda_archivo.aspx?Archivo=decl_1245_1_31052005.pdf)

## Internet

- Albuja, Sebastián a Aguilar Umaña, Isabel (23.6.2009): *Gang violence and forced displacement in Central America*. Artículos. POLJUVE. Dostupné k 20.10.2010 <http://interpeace-lao.org/poljuve/publicaciones-y-producciones/articulos>
- Davy, Megan (April 2006): *The Central American Foreign Born in the United States*. Migration Policy Institute. Dostupné ke dni 4.10.2010 <http://www.migrationinformation.org/USfocus/display.cfm?ID=385#1>
- Demelo, Diane (2000): *Criminological Theory*. University of Missouri-St. Louis. Dostupné k 29.3.2011 [http://www.umsl.edu/~keelr/200/Diane\\_Demelo/diane.pdf](http://www.umsl.edu/~keelr/200/Diane_Demelo/diane.pdf)
- FBI: *Gangs. Anti-Gang Initiatives & Partnerships*. Dostupné ke dni 10.5.2010. [http://www.fbi.gov/about-us/investigate/vc\\_majorthfts/gangs](http://www.fbi.gov/about-us/investigate/vc_majorthfts/gangs)
- Greek, Cecil E. (1999): *Albert K. Cohen. Survey of Criminological Theory*. Criminology and Criminal Justice Department of Florida State University. Dostupné k 4.4.2011. <http://www.criminology.fsu.edu/crimtheory/cohen.htm>
- Hagedorn, John M. (Mai 2008): *Making Sense of Central American Maras*, s. 5-7. Gang Research. <http://www.gangresearch.net/Archives/hagedorn/mara.pdf> Dostupné k 7.12.2010, stránky věnované Hagedornovu dílu a studiu gangů. Relativně stabilní.

- Huhn, Sebastian, Oettler, Anika a Peetz, Peter (2007): "*Discursos de violencia y políticas anti-delincuenciales en Centroamérica*". Hamburg: GIGA German Institute of Global and Area Studies/Institute of Latin American Studies. Red Euro-Latinoamericana de Gobernabilidad para el Desarrollo (ReDGob), V. Reunión Anual, Poitiers/Frankreich, 6.-7. Dezember 2007. <http://www.opalc.org/images/stories/RedGob/peetz.pdf>
- Johnson, Mary Helen (April 2006): *National Policies and the Rise of Transnational Gangs*. Migration Policy Institute. Dostupné k 4.10.2010 <http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?ID=394>
- King Edward VII School, Leicestershire: *5. Functionalist subcultural theories of crime and deviance*. SCY6 – crime and deviance. Learning tables. Overview/timetable of crime and deviance. Studijní materiály ke kurzu. Dostupné k 28.3.2011. <http://learningat.ke7.org.uk/socialsciences/soc-sci/soc/a2/Crime&devianceLT/crime.html>
- Livesey, Chris (2006): *Unit M6: Subcultural Theories*. Deviance and Social Control. <http://www.sociology.org.uk/devtsubc.pdf> Stránky určené k poskytnutí materiálů a podkladů k výuce sociologie, autorka stránek Chris Livesey. Spíše stabilní. Dostupné k 29.3.2011
- Misis, Marcos (Spring 2010): *Subcultural theories*. The University of Southern Mississippi, School of Criminal Justice. Studijní materiály ke kurzu CJ 325. Dostupné ke dni 29.3.2011. <http://www.usm.edu/cj/Syllabi/Misis/Subcultural%20Theories.pdf>
- Organización Panamericana de la Salud (2008): *Las maras y pandillas en Centroamérica*. Sala de Situación de Salud Internacional. Cohorte 2008 – Violencia – Maras-Pandillas. [http://72.249.12.201/wordpress-mu/guatemala/?page\\_id=160](http://72.249.12.201/wordpress-mu/guatemala/?page_id=160)
- Pan American Health Organization (April 2005): *Gang Violence Requires a Preventive Approach*. The Newsletter of the PAHO. Regional Office of the WHO. Dostupné k 5.12.2010 [http://www.ops-oms.org/english/dd/pin/ptoday03\\_apr05.htm](http://www.ops-oms.org/english/dd/pin/ptoday03_apr05.htm)
- Secretaría de Relaciones Exteriores – gobierno de México (aktualizováno 24.1.2011): *SICA – Reuniones ordinarias de jefes de estado y de gobierno del SICA*. <http://www.sre.gob.mx/index.php/sistema-de-la-integracion-centroamericana-sica/532>
- Sullivan, John P. (2009): *Future Conflict: Criminal Insurgencies, Gangs and Intelligence*. Small Wars Journal. <http://smallwarsjournal.com/blog/journal/docs-temp/248-sullivan.pdf>
- Tamayo, Eduardo G. (2005): *Maras: ¿Nueva amenaza internaciónál?* Agencia Latinoamericana de Informacion. America Latina en movimiento. Dostupné k 25.8.2010 <http://alainet.org/active/10276&lang=es>

- U.S. Department of State: *Organization of American States (OAS) – Relevant Resolutions*. Dostupné k 10.5.2011.  
<http://www.state.gov/p/wha/hs/multilateral/oas/res/index.htm>

U všech zdrojů se jedná o zdroje stabilní, není-li uvedeno jinak.

Dostupnost všech zdrojů byla ověřena ke dni 10.5.2010 není-li uvedeno jinak.

### **Filmová/televizní/dokumentární zpracování:**

BBC: *18 with a bullet*. 3dílný televizní dokument

1. Příběh 18. pouličního gangu (18th street gang story)

<http://www.youtube.com/watch?v=EMqVd0PAm4Q&feature=related>

2. Život vraha (Life of a killer)

<http://www.youtube.com/watch?v=Fgkj4S0Pb5E&feature=related>

3. Salvadorský vězeňský příběh (El Salvador prison story)

<http://www.youtube.com/watch?v=qjiNLm89jbo&feature=related>

Documental Discovery Chanel (2007): *Maras – La amenaza regional* – televizní dokument

<http://www.tudiscovery.com/maras/index.shtml>

Programa Ocho en Punto (3.9.2009): *Asesinato del fotoperiodista Christian Poveda* – televizní debata

Poveda Christian (2008): *La Vida Loca* – filmový dokument

Cary Fukunaga (2009): *Sin nombre* - film

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE  
Fakulta sociálních věd  
Institut politologických studií  
Mezinárodní vztahy

PROJEKT MAGISTERSKÉ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Ozbrojené násilí – gangy maras – výzva a hrozba pro národní stát.  
Příklad El Salvadoru, Guatemaly a Hondurasu.

Autorka: Kateřina Líčková

Vedoucí práce: PhDr. et Mgr. Kryštof Kozák, PhD.

Předpokládaný termín dokončení práce: prosinec 2010

V Sokolově dne 07.09.2010

Souhlasím s vedením diplomové práce:

---

**PhDr. et Mgr. Kryštof Kozák, PhD.**

## Vymezení a výběr zvoleného tématu:

Region Střední Ameriky si v průběhu 20. století prošel bolestnou zkušeností vleklých občanských válek, poslední z bojových konfliktů byl formálně ukončen až v roce 1996. Ve státech El Salvador, Guatemala a Honduras jsou i dnes na denním pořádku průvodní jevy občanských válek. Je to zejména všudypřítomné násilí a delikvence. El Salvador drží v regionu Latinské Ameriky smutné prvenství, tím je počet 71 vražd na 100 000 obyvatel (rok 2009). V konečném součtu se jedná o 4365 vražd za rok, průměrně tedy 12 obětí za den. Tento počet je zároveň nejvyšší za posledních deset let. Násilí patří mezi časté formy projevu ekonomické a sociální nerovnosti v regionu. Za velký podíl trestné činnosti jsou zodpovědné gangy mladistvých – španělsky *pandillas juveniles*. Ve státech tzv. severního trojúhelníku, (takto se označují státy El Salvador, Guatemala a Honduras) máme na mysli zejména *maras* – gangy transnacionálního původu, jejichž kořeny najdeme na předměstí Los Angeles. Všechny *maras* jsou *pandillas*, ale ne všechny *pandillas* jsou *maras*. *Maras* představují jeden z nejdůležitějších a nejkomplexnějších problémů, se kterým se potýkají státy severního trojúhelníku zvláště od dob skončení občanských válek. Podle vládních zdrojů těchto tří zemí je počet členů *pandillas* celkově odhadován až na 60 000 (nejvíce v Hondurasu). V celé Střední Americe je pak počet členů odhadován na 70 000. Nevládní organizace dokonce mluví o počtu 200 000. Tématem mé diplomové práce je problematika *maras* – Jak tento jev vznikl? O jakou hrozbu se ve skutečnosti jedná? Jak reagovaly místní vlády?

Toto téma jsem zvolila hned z několika důvodů, a to nejen ze zájmu o tento region. Myslím si, že jde o jev velice zajímavý a komplikovaný, na jehož vzniku se podílela celá řada faktorů. Gangy jsou samozřejmě přítomné i v jiných zemích, ale zde tento fenomén nabírá extrémních rozměrů, kdy je zpochybňována samotná legitimita a monopol státního aparátu na legitimní použití násilí. Dá se říci, že *maras* přerůstají zmíněným státům přes hlavu, vytváří si paralegální systém s vlastními hodnotami, stát jako autoritu vůbec nerespektují (a stát s tím není schopen něco účinně udělat). Roli zde hraje celá řada činitelů. Tato problematika má dimenzi sociální, institucionální, ekonomickou, kulturní, bezpečnostní a nabírá částečně i nadnárodní rozměr. Tuto roli nelze zjednodušovat tak, jak k tomu často dochází v médiích. K jejímu pochopení je nutná znalost historického kontextu a ekonomicko-sociální situace těchto zemí, které si jsou blízké svým vývojem, aplikovanými politikami i současným stavem věci. Díky nástupu autoritativních režimů sdílejí středoamerické státy podobnou historii,

podíváme-li se však na ně hledáčkem aktivity gangů-pandillas, lze je jasně odlišit. Gangy severního trianglu (maras) jsou početnější, formovanější a násilnější. V Nikaragui a Kostarice jsou pandillas více domácího rázu, jsou rozdrobenější a méně násilnické a výše uvedené státy proti nim postupují spíše formou preventivních politik. Např. Nikaragua má poměrně velký počet členů gangů, tito však nejsou příslušníky maras Mara Salvatrucha a Mara 18. Přisuzuje se to nižšímu počtu osob deportovaných z USA, než jak je tomu v případě zemí severního trianglu. Nikaragujci, kteří emigrovali do USA, se usadili zejména v Miami a jiných částech Floridy, Miami má tedy jinou gangovou kulturu než L.A.

Gangy nejsou ve Střední Americe novou záležitostí, která vznikla během občanských válek, počátky gangů můžeme pozorovat již v 50. letech 20. století. Mluvíme-li o maras, máme na mysli dvě „konfederace“ gangů – Mara barrio 18 (v USA má jméno 18tý pouliční gang) a Mara Salvatrucha, pod které spadají lokální gangy v několika zemích. Původně mexický 18tý pouliční gang začal svoji aktivitu v 60. letech na předměstí Los Angeles, kdy přijímal do svých řad hispánské imigranty bez ohledu na rasu či státní příslušnost. Mara Salvatrucha pak byla založena imigranty z El Salvadoru, které vyhnaly občanské války z domovů, a kteří končili v amerických ghettech bez práce a bez zázemí. Protože nebyli pod ochranou žádného gangu, založili si vlastní. Svoji práci soustředím na působení maras ve státech Střední Ameriky – El Salvador, Guatemala, Honduras. Podle FBI mají středoamerické gangy vazby na členy gangů amerických ve více jak 30 státech USA.

Po skončení občanských válek zahájily USA program masivních deportací odsouzených zločinců, které pak přivedli zpět do svých rodných zemí i členy maras. Tyto vlny brutálních mladistvých však nebyly státy schopné absorbovat. Členové maras často neměli k zemi svého původu vztah, do USA přišli jako batolata a angličtina byla jejich rodným jazykem. Bez zázemí a bez práce se vrátili k tomu, co uměli - k životu v gangu. Přinesli americkou gangovou kulturu LA a crack. K maras se také přidali členové ostatních tradičních gangů, ex-guerilloví bojovníci a demobilizovaní vojáci. Migrace během občanských válek měly za následek rozdělení a rozpady rodin, členové maras často pocházejí z neúplných rodin, typická je nepřítomnost otců. Maras jsou zodpovědné za vraždy, napadení, únosy, krádeže, znásilňování, drží také velké množství zbraní a ve velkém konzumují drogy a alkohol. Odhaduje se, že ve Střední Americe se nachází přes 2 miliony nelegálních zbraní, pouze v El Salvadoru se jedná o půl milionu. Aktivity gangů se zároveň podílejí na snížení hrubého domácího produktu regionu. Maras hrají významnou roli v pašování lidí, drog, automobilů

a zbraní z regionu či skrze něj. Cílovou stanicí jsou zejména USA. Maras se vyznačují důmyslnou organizací. Kontrolují částí migračních toků, cizí jim není ani využití nových technologií a informačních systémů.

Význam problému dokazují regionální konference věnované pouze maras. El Salvador, Guatemala a Honduras se nacházejí ve stavu sociální a politické krize. Více jak polovina populace je mladší 24 let, a právě tato skupina obyvatelstva je přítomností gangů silně ohrožena. V regionu panuje obrovská nezaměstnanost a mladí nevidí žádné pozitivní vyhlídky do budoucnosti. Jednoduše řečeno, podmínky chudoby, domácího násilí, nedostatečného vzdělání a nedostatku pracovních příležitostí spolu s nepřítomností rodinného zázemí či zázemí komunity zvětšují šanci, že se mladí uchýlí k životu v gangu.

Byl to honduraský prezident Ricardo Maduro, kdo započal tvrdý boj proti maras. Revize trestního zákoníku ze srpna 2003 označila pouhé členství v gangu jako nelegální a hrozilo za něj odnětí svobody mezi 6 a 12 lety, Maduro požadoval dokonce 20-30 let vězení. El Salvador a Guatemala adoptovaly podobné programy. V El Salvadoru je to Plán tvrdé ruky (Plan Mano Dura) a Plán super tvrdé ruky (Plan Super Mano Dura), v Guatemale Plán Tornado a Plán Escoba, v Hondurasu Nulová tolerance (Cero Tolerancia) a Plán modré svobody (Plan Libertad Azul). Strategie ukázaly, že země severního trojúhelníku preferují represivní opatření. Některým těmto zákonům byla vytýkána protiústavnost (proti Konvenci OSN o právech dítěte). Výsledky, které se dostavily, byly pouze okamžité a krátkodobé. Vládní politiky selhávají a situace se dále zhoršila. Policejní a ozbrojené složky dostaly větší pravomoci, lidé jsou zatýkáni pouze za svůj vzhled či příslušenství k maras, ne za konkrétní zločin. Zadržení často čekají ve vězení bez řádné obžaloby. Mnozí poukazují na potlačování lidských práv, stát nepřišel s jiným typem politiky než je represe. Gangy se dokázaly přizpůsobit nové situaci, staly se nebezpečnějšími, rafinovanějšími a organizovanějšími – změnily oblékání, přemístily se i mimo městské prostředí. Nezdržují se již tolik v ulicích, vyhýbají se tetování, zlepšily způsob komunikace a přišly s novým typem přísunu financí, který předtím nebyl – s vydíráním. Vydírají osoby ve svém sousedství za poskytnutí ochrany – řidiče autobusů, obchodníky... Maras mění svoji dynamiku, reagují na kroky vlády i změnu prostředí, a tak je proto nutné aktualizovat naše chápání tohoto fenoménu. Dalším souvisejícím problémem je otázka věznic, které jsou extrémně přeplněné. Dochází k masakrům, kdy se nejen členové opozičních gangů zabíjejí mezi sebou, ale zabíjejí i ostatní vězně. Tím, že jsou dáni spolu do věznic příslušníci téhož gangu, je docíleno napomáhání

zlepšení struktury, soudružnosti a disciplíny maras. Věznice také slouží jako místo k náboru nových členů a radikalizaci těch stávajících (stávají se více násilnickými). Maras zde získávají napojení na organizovaný zločin, která předtím neměly. Novinářka Ana Arana výstižně uvedla, že věznice slouží jako dokončovací školy pro zločinecké kruhy – „*Prisons act as gangland finishing schools.*“

Na vývoj maras měla jasný vliv změna a zpřísnění imigrační politiky USA po 11. září a dopady neoliberalních politik v regionu (stát se vzdal řady sociálních politik). Každoročně Spojené státy deportují zpět do Střední Ameriky osoby s kriminálním záznamem, americké imigrační zákony však nedovolují americkým úředníkům prozradit kriminální pozadí deportovaných. Nově příchozím není poskytnuta od státu žádná sociální či zprostředkující pomoc.<sup>507</sup> Státní a justiční aparát není zároveň připraven k boji proti kriminální síti. I když členové gang opustí, jejich život je ohrožen. Mohou být zabiti buď policií, která je nerespektuje, členy opozičního gangu, anebo svými bývalými parťáky. Maras přispívají k nejisté bezpečnostní situaci v regionu a jejich působení má výrazný společenský dopad. Tím, že společnost sama zároveň přispívá ke zhoršující se situaci a státy nemají dostatečné kapacity k efektivnímu řešení problému maras, se ocitáme se ve spirále, kdy se společnost a maras ovlivňují navzájem. Díky této skutečnosti je velice obtížné dosáhnout optimálního rozřešení.

### **Časové vymezení a metodologie práce**

Cílem mé diplomové práce je porozumění komplexnosti fenoménu maras a poskytnutí detailní analýzy tohoto fenoménu. Z metodologického hlediska se bude jednat o kritickou analýzu problematiky. Hlavním časovým rámcem je rok 2003 - zavedení prvních protigangových zákonů - do poloviny roku 2010. Při vysvětlování původu maras se budu zabývat i děním v 80. a 90. letech 20.století. Z geografického hlediska je práce výhradně zaměřena na země severního trianglu Střední Ameriky – El Salvador, Guatemala a Honduras, s občasným přesahem do USA. Hlavní výzkumné otázky, na něž budu hledat odpověď: Jak vznikl jev maras a jaké procesy se na tom podílely/jí? Kdo jsou maras? Nakolik napomáhá sociopolitická situace daných zemí

---

<sup>507</sup> Pro srovnání, na prvním místě je ze zemí Střední Ameriky jednoznačně Mexiko s více jak 270 000 vyhoštěnými pro rok 2009, z toho kriminální záznam mělo 38% osob. Guatemala obdržela zpět v roce 2009 přes 30 000 osob, kriminální záznam byl u 21,5%.



k působení maras? O jakém druhu hrozby mluvíme? Jaké jsou vazby maras na organizovaný/transnacionální zločin? Jaké jsou dopady politik, které dané státy přijaly?

Hlavní hypotézy jsou:

- 5) Členové maras – jedná se o sociální skupinu, občany, které stát není schopen začlenit do společnosti, cítí se vyloučení ze společnosti, která jim nenabízí budoucnost (sociální vyloučení)
- 6) Jejich existence souvisí s nefunkčností státu. Například v sociální oblasti stát zcela selhává, v bezpečnostní také – některá území jsou ovládaná pouze maras, nedostatek policistů a jejich nevybavenost, bezzubý justiční systém. Řada zločinů se vůbec nevyšetřuje, věznice jsou přeplněné.... Z těchto důvodů má stát pouze iluzorní kontrolu nad svým teritoriem.
- 7) Medializace maras a diskurs používaný v politických prohlášeních a mediích problematiku zjednodušují a nafukují. Manipulace s informacemi ovlivňuje společenské vnímání maras, kdy je šířen pocit strachu a nejistoty a ospravedlňuje se nárůst vojenské a politické kontroly. Ve skutečnosti v případě maras nejde o největší hrozbu národní bezpečnosti, ani nenesou hlavní váhu v obchodu s drogami.
- 8) Restriktivní politiky mají negativní politické a sociální následky, které situaci zhoršily. Je nutný holistický přístup (např. obnovit politiky sociální asistence, zaručit přístup ke vzdělání, zvážit jakou úlohu hraje násilí ve veřejném životě, vyřešit korupci institucí, politici a média by neměli šířit strach i paniku a nevyužívat situace k sociální kontrole...). Na holistický přístup je však potřeba financí a prostředků, které státy nemají ani neumějí používat.

V práci použiji dva teoretické koncepty. V kapitole věnované vnitřnímu světu maras zařadím teoretickou část - *teorii subkultur* - teorii gangů, tak jak ji prezentovali autoři Cohen, Cloward, Ohlin a Miller. Tyto teorie budou aplikovány na maras. Podíváme se na 3 generace gangů a zařadíme si maras. V kapitole zabývající se napojení maras na *organizovaný zločin* si definujeme a charakterizujeme organizovaný zločin a přesvědčíme se, zda v případě maras můžeme mluvit o subjektech OZ a jaká je jejich transnacionalizace.

## **Předpokládaná osnova práce:**

- I. Úvod
- II. Stať
  1. Původ a vývoj maras v regionu Střední Ameriky
  2. Vnitřní svět maras dnes a teoretické uchopení fenoménu maras
    - 2.1. Mara jako rodina
    - 2.2. Vlastní pravidla a znaky identity
    - 2.3. Organizační struktura a financování
    - 2.4. Kultura násilí
    - 2.5. Definice gangu, Teorie subkultur
    - 2.6. 3 generace gangů
  3. Maras a současná společnost
    - 3.1. Dopady činnosti gangů a vliv maras na současnou společnost
    - 3.2. Vliv současné společnosti na formování maras. Násilná odpověď na sociální vyloučení?
  4. Maras jako národní a regionální hrozba
    - 4.1. Maras a obchod s drogami, zbraněmi, kontrola migračních toků
    - 4.2. Limitovaná transnacionalizace
    - 4.3. Definice a charakteristika organizovaného zločinu. Přeměna maras v organizovaný zločin?
    - 4.4. Maras jako hrozba národní a regionální bezpečnosti
  5. Reakce na maras
    - 5.1. Politická a mediální konstrukce maras
    - 5.2. Vládní politiky
    - 5.3. Následky represivních politiky
    - 5.4. Alternativní přístupy řešení a jejich rizika
    - 5.5. Regionální a mezinárodní spolupráce v boji proti maras
- I. Závěr

## Literatura

### A) Literatura neperiodická

- Alcántara Sáez, Manuel (2008): *Sistemas políticos de América Latina*. Madrid: Tecnos.
- Caffarelli, Constanza (2008): *Tribus urbanas: Cazadores de identidad*. Buenos Aires: Lumen.
- Cano, Francisca (2009): *La "vida loca": pandillas juveniles en El Salvador*. Barcelona: Anthropos.
- Fernández Menéndez, Jorge y Ronquillo Víctor (2009): *De los Maras a los Zetas : los secretos del narcotráfico, de Colombia a Chicago*. México: DeBolsillo.
- Gallego Martínez, Pedro (2008): *La mara al desnudo*. Málaga: Sepha.
- Mesa, Manuela (2009): *Violencia transnacional en Centroamérica: retos y desafíos* en Manuela Mesa (coord). *Crisis y cambio en la sociedad global*, Anuario 2009-2010. Barcelona: Ceipaz/Icaria, s.247-264.
- Muñoz, Isabel (2007): *Maras: la cultura de la violencia*; edición de Publio López Mondéjar. Madrid: Caja Duero.
- Narváz Gutiérrez, Juan Carlos (2007): *Ruta transnacional: a San Salvador por los Ángeles. Espacio de interacción juvenil en un contexto migratorio*. Colección América Latina y el Nuevo Orden Mundial. México: Miguel Ángel Porrúa, UAZ, Instituto Mexicano de la Juventud.
- Pérez Sáinz, Juan Pablo, Andrade – Eekhoff, Katherine, Bastos, Santiago y Herradora, Michael (2004): *Le estructura social ante la globalización: Procesos de Reordenamiento Social en Centroamérica Durante la Década de los 90*. Costa Rica: FLASCO
- Pérez Sáinz, Juan Pablo y Mora Salas, Minor (2007): *La persistencia de la miseria en Centroamérica: una mirada desde la exclusión social*. Costa Rica: Fundación Carolina – FLACSO.
- Scandoglio, Bárbara (2009): *Jóvenes, grupos y violencia: de las tribus urbanas a las bandas latinas*. Barcelona: Icaria.
- Torres Rivas, Edelberto (2007): *La piel de Centroamérica: una visión epidémica de 75 años de su historia*. San José, Costarica: FLASCO.
- Valenzuela Arce, José Manuel, Nateras Domínguez, Alfredo y Reguillo Cruz, Rossana (Coordinadores) (2007): *Las Maras identidades juveniles al límite*. México: El Colef / Universidad Autónoma Metropolitana / Casa Juan Pablos.

## B) Literatura periodická

- Aguilera Peralta, Gabriel: Enfrentar la violencia con “mano dura”: políticas de contención en Centroamérica. *Pensamiento iberoamericano*. 2008, Nº. 2, (Ejemplar dedicado a: (In)Seguridad y violencia en América Latina: un reto para la democracia), s. 124-140.
- Arana, Ana: How the Street Gangs Took Central America. *Foreign Affairs*. Vol. 84, No. 3 (May - Jun., 2005), s. 98-110. Dostupné na: <http://www.panama-guide.com/article.php/20050615221448528>
- Boraz, Steven C. and Thomas C.Bruneau: Are the Maras Overwhelming Governments in Central America? *Military Review*. November-December 2006, s.36-40.
- Cabezas Valencia, Rhina, Gilsanz Blanco, Juncal y Sampayo, Lucía: Cohesión social y educación para la paz: Alternativas de prevención de la violencia infanto-juvenil en El Salvador. *Revista CIDOB d'afers internacionals*. 2008, Nº. 81, s. 91-108.
- Cardenal Izquierdo, Ana Sofia: ¿Son las guerras civiles responsables del crimen en Centroamérica? *Revista CIDOB d'afers internacionals*. 2008, Nº. 81, s. 67-90.
- Cruz, José Miguel: Los factores asociados a las pandillas juveniles en Centroamérica. *ECA: Estudios centroamericanos*. 2005, Nº. 685-686 (Ejemplar dedicado a: Juventud y desarrollo en Centroamérica), s. 1155-1182.
- Falkenburger, Elsa y Thale Geoff: Maras centroamericanas: Políticas públicas y mejores prácticas. *Revista CIDOB d'afers internacionals*. 2008, Nº. 81 (Ejemplar dedicado a: Maras y pandillas juveniles: dos mundos diferentes), s. 45-66.
- Fernández de Castro, Rafael and Santamaría, Gema: Demystifying the maras. *Americas Quarterly*. Fall 2007. s.62-71.
- Gaborit, Mauricio: Los círculos de la violencia: sociedad excluyente y pandillas. *ECA: Estudios centroamericanos*. 2005, Nº. 685-686 (Ejemplar dedicado a: Juventud y desarrollo en Centroamérica), s. 1145-1154.
- Hartnett, Matthew Joseph: En búsqueda de nuevos espacios juveniles: las maras y estrategias de prevención social en El Salvador. *Iberoamerica Global*. 2008, Vol. 1, Nº. 3. s.1-25.
- Huhn, Sebastian und Oettler, Anika: La telaraña de los discursos sobre la violencia en Centroamérica, in: *Iberoamericana*. América Latina - España – Portugal. 2005, Nr. 19, s. 188-193.
- Illescas, Sergio: El corazón de las maras. Saberes – La opinión A Coruña. Nº251, sábado, 26 de septiembre de 2009.

- Jordan, Mary (Friday 17.9.2004): Central Americas's Gang Crisis. Prison Riots Reflect Widening Violence in Poor Nations. Washington Post Foreign Service, San Salvador, s. A01.
- Martel, Roxana: Las maras salvadoreñas: nuevas formas de espanto y control social. *ECA: Estudios centroamericanos*. 2006, Nº. 696, s. 957-979.
- Martín Álvarez, Alberto, Fernández Zubieta, Ana y Villareal Sotelo, Karla: Difusión transnacional de identidades juveniles en la expansión de las maras centroamericanas. *Perfiles latinoamericanos: revista de la Facultad Latinoamericana de Ciencias Sociales*. Sede México. 2007, Nº. 30, s. 101-122.
- Martínez Martínez, Rafael: Maras en América Latina y pandillas en Europa: Ni tan parecidas, ni tan distintas. *Revista CIDOB d'afers internacionals*. 2008, Nº. 81, (Ejemplar dedicado a: Maras y pandillas juveniles: dos mundos diferentes), s.7-15.
- Mesa, Manuela: La cooperación al desarrollo y la violencia transnacional: respuestas y retos pendientes. Pensamiento Iberoamericano, AECI/Fundación Carolina. 2008, Nº 3, s. 95-124.
- Moya Malapeira, David: Intervención pública sobre las pandillas juveniles latinoamericanas. Algunas consideraciones desde el régimen jurídico de extranjería y su aplicación en Cataluña. *CIDOB d'afers internacionals*. 2008, Nº. 81, s. 139-171.
- Peetz, Peter: Zentralamerikas Jugendbanden – „Maras“ in Honduras, El Salvador und Guatemala. *Brennpunkt Lateinamerika*, Institut für Iberoamerika-Kunde Hamburg. 2004, Nr.05-04, s.49-63.
- Reguillo, Rosana: La mara: contingencia y afiliación con el exceso. *Nueva sociedad* 200. Noviembre/Diciembre 2005, s. 70-84.
- Reguillo, Rosana: Las múltiples fronteras de la violencia: jóvenes latinoamericanos entre la precarización y el desencanto. *Pensamiento iberoamericano*. 2008, Nº. 3 (Ejemplar dedicado a: Inclusión y ciudadanía: perspectivas de la juventud en Iberoamérica), s. 205-225.
- Romero Rodríguez, Manuela: La realidad de las pandillas juveniles o "maras". *ECA: Estudios centroamericanos*. 2006, Nº. 696, s. 1029-1032.
- Sauma, Pablo y Monge Guevara, Guillermo: Movilidad social en Centroamérica. *Revista Centroamericana de Ciencias Sociales*. Julio 2008, Vol. V., No. 1, s. 43-83.

## C) Prameny a ostatní zdroje

### On-line periodika:

#### *BBC MUNDO*

- Acosto, Sergio (19.2.2010): ONU critica a Guatemala por la inseguridad. *BBC Mundo*.
- Aparisi, Javier (22.12.2006): EE.UU./El Salvador: más deportaciones. *BBC Mundo, Miami*.  
[http://news.bbc.co.uk/hi/spanish/latin\\_america/newsid\\_6192000/6192019.stm](http://news.bbc.co.uk/hi/spanish/latin_america/newsid_6192000/6192019.stm)
- Lemus, Eric (1.7.2010): El Salvador endurece su estrategia contra las maras. *BBC Mundo, El Salvador*.  
[http://www.bbc.co.uk/mundo/america\\_latina/2010/07/100701\\_el\\_salvador\\_funes\\_pandillas\\_jrg.shtml](http://www.bbc.co.uk/mundo/america_latina/2010/07/100701_el_salvador_funes_pandillas_jrg.shtml)
- Lemus, Eric (25.6.2020): EL Salvador militariza cárceles de alta peligrosidad. *BBC Mundo, EL Salvador*.  
[http://www.bbc.co.uk/mundo/america\\_latina/2010/07/100701\\_el\\_salvador\\_funes\\_pandillas\\_jrg.shtml](http://www.bbc.co.uk/mundo/america_latina/2010/07/100701_el_salvador_funes_pandillas_jrg.shtml)
- Lemus, Eric (2.6. 2010): Las fosas comunes de las maras. *BBC Mundo, El Salvador*.  
[http://www.bbc.co.uk/mundo/america\\_latina/2010/06/100601\\_0351\\_maras\\_fosas\\_ao.shtml](http://www.bbc.co.uk/mundo/america_latina/2010/06/100601_0351_maras_fosas_ao.shtml)
- Lemus, Eric (21.4.2010): Viviendo con miedo en El Salvador. *BBC Mundo, El Salvador*.  
[http://www.bbc.co.uk/mundo/america\\_latina/2010/04/100421\\_1150\\_elsalvador\\_miedo\\_wbm.shtml](http://www.bbc.co.uk/mundo/america_latina/2010/04/100421_1150_elsalvador_miedo_wbm.shtml)
- Lemus, Eric (3.9.2009): La muerte en 90 minutos. *BBC Mundo, San Salvador*.  
[http://www.bbc.co.uk/mundo/america\\_latina/2009/09/090903\\_1136\\_poveda\\_entrevista\\_gtg.shtml](http://www.bbc.co.uk/mundo/america_latina/2009/09/090903_1136_poveda_entrevista_gtg.shtml)
- Lemus, Eric (3.9.2009): Asesinan a documentalista que retrató pandillas. *BBC Mundo, San Salvador*.  
[http://www.bbc.co.uk/mundo/america\\_latina/2009/09/090903\\_0900\\_poveda\\_elsalvador\\_med.shtml](http://www.bbc.co.uk/mundo/america_latina/2009/09/090903_0900_poveda_elsalvador_med.shtml)
- Lemus Eric (17.2.2009): El Salvador: reos de brazos caídos. *BBC Mundo, El Salvador*.  
[http://news.bbc.co.uk/hi/spanish/latin\\_america/newsid\\_7895000/7895939.stm](http://news.bbc.co.uk/hi/spanish/latin_america/newsid_7895000/7895939.stm)
- Mance, Henry (13.7.2009): Bajo el reino carcelario de las “maras”. *BBC*.  
[http://www.bbc.co.uk/mundo/america\\_latina/2009/07/090713\\_1835\\_maras\\_carcel\\_es\\_irm.shtml](http://www.bbc.co.uk/mundo/america_latina/2009/07/090713_1835_maras_carcel_es_irm.shtml)
- Narcia, Elva (2.5.2007): Maras: la cultura de violencia. *BBC Mundo, Madrid*.  
[http://news.bbc.co.uk/hi/spanish/misc/newsid\\_6615000/6615491.stm](http://news.bbc.co.uk/hi/spanish/misc/newsid_6615000/6615491.stm)
- Redacción BBC Mundo (10.9.2009): Arrestos por asesinato de documentalista. *BBC Mundo*.  
[http://www.bbc.co.uk/mundo/america\\_latina/2009/09/090910\\_poveda\\_arrestos.shtml](http://www.bbc.co.uk/mundo/america_latina/2009/09/090910_poveda_arrestos.shtml)

- Redacción BBC Mundo (7.2.2007): Reunión contra “maras” en EE.UU. *BBC Mundo*. [http://news.bbc.co.uk/hi/spanish/latin\\_america/newsid\\_6340000/6340371.stm](http://news.bbc.co.uk/hi/spanish/latin_america/newsid_6340000/6340371.stm)
- BBC Mundo (6.2.2007): Refuerzan lucha contra “maras”. *BBC Mundo*. [http://news.bbc.co.uk/hi/spanish/latin\\_america/newsid\\_6335000/6335083.stm](http://news.bbc.co.uk/hi/spanish/latin_america/newsid_6335000/6335083.stm)
- BBC Mundo (24.2.2005): Maras: combate internacional. *BBC Mundo*. [http://news.bbc.co.uk/hi/spanish/latin\\_america/newsid\\_4295000/4295895.stm](http://news.bbc.co.uk/hi/spanish/latin_america/newsid_4295000/4295895.stm)

*El País:*

- Camarena, S./Elías.J. (3.7.2010): La violencia desborda la frontera. *El País*, México/Guatemala. [http://www.elpais.com/articulo/internacional/violencia/desborda/frontera/elpepiint/20100703elpepiint\\_2/Tes](http://www.elpais.com/articulo/internacional/violencia/desborda/frontera/elpepiint/20100703elpepiint_2/Tes)
- Dalton, Juan José (28.4.2010): Centroamérica, en la encrucijada de la droga – Un representante de la ONU en la zona reclama la coordinación entre los Gobiernos contra el crimen organizado. *El País*, San Salvador. [http://www.elpais.com/articulo/internacional/Centroamerica/encrucijada/droga/elpepuint/20100428elpepuint\\_2/Tes](http://www.elpais.com/articulo/internacional/Centroamerica/encrucijada/droga/elpepuint/20100428elpepuint_2/Tes)
- Villalobos, Joaquín (31.5.2010): Centroamérica y Caribe peligran convertirse en una narco-región. *El País*. [http://www.elpais.com/articulo/internacional/Centroamerica/Caribe/peligran/converteirse/narco-region/elpepuint/20100531elpepuint\\_1/Tes](http://www.elpais.com/articulo/internacional/Centroamerica/Caribe/peligran/converteirse/narco-region/elpepuint/20100531elpepuint_1/Tes)

*Revista Envío digital* – <http://www.envio.org.ni/archivo.es>  
<http://www.envio.org.ni/archivo.en>

- Liebel, Manfred: Pandillas y maras: señas de identidad. *Revista Envío*. Julio 2002, No. 244. <http://www.envio.org.ni/articulo/1161>
- Moreno, Ismael: Masacres en las cárceles: reflejo de una crisis social y política. *Revista Envío*. Enero 2006, No. 286. <http://www.envio.org.ni/articulo/3191>
- Revista “Proceso” de la UCA de El Salvador: El Salvador – Plan “Mano Dura”: violencia estatal contra las maras. *Revista Envío*. Septiembre 2003, No. 258. <http://www.envio.org.ni/articulo/1283>
- Rocha, José Luis: El traído: clave de la continuidad de las pandillas. *Revista Envío*. Julio 2005, No. 280. <http://www.envio.org.ni/articulo/2982>
- Rocha, José Luis: Why No Maras in Nicaragua? *Revista Envío*. Agosto 2006, No. 301 <http://www.envio.org.ni/articulo/3351>
- Rodgers, Dennis: The Gangs of Central America: Major Players and Scapegoats. *Revista Envío*. Diciembre 2007, Nu. 317 <http://www.envio.org.ni/articulo/3704>

Ostatní online periodika:

- Blue, Victor J. (2.4.2006): Gangs without borders. *San Francisco Chronicle*. [http://articles.sfgate.com/2006-04-02/opinion/17289265\\_1\\_mara-salvatrucha-gang-members-central-america](http://articles.sfgate.com/2006-04-02/opinion/17289265_1_mara-salvatrucha-gang-members-central-america)
- Bruneau, Thomas C.: The Maras and National Security in Central America. *Strategic Insights*. Center for Contemporary Conflict. May 2005, Vol. IV, Issue 5. <http://www.nps.edu/Academics/centers/ccc/publications/OnlineJournal/2005/May/bruneauMay05.html>
- Hendricks, Tyche (5.12.2007): San Salvador mayor seeks help with gangs on San Francisco visit. *San Francisco Chronicle*, San Francisco. [http://articles.sfgate.com/2007-12-05/bay-area/17273103\\_1\\_el-salvador-san-salvador-gang-violence](http://articles.sfgate.com/2007-12-05/bay-area/17273103_1_el-salvador-san-salvador-gang-violence)
- Lakshmanan, Indira A.R. (17.4.2006): Gangs roil Central America. *The Boston Globe*, Globe Staff, San Salvador. [http://www.boston.com/news/world/latinamerica/articles/2006/04/17/gangs\\_roil\\_central\\_america/?page=2](http://www.boston.com/news/world/latinamerica/articles/2006/04/17/gangs_roil_central_america/?page=2)

#### **Dokumenty, studie, výzkumy:**

- AECID (Agencia Española de Cooperación Internacional para el Desarrollo) (2007): *Proyecto para prevención de la violencia juvenil en zonas urbanas*.
- Asdi (Agencia Sueca de cooperación internacional para el desarrollo) (2007): *Maras y pandillas, comunidad y policía en Centroamérica*. <http://www.undp.org.gt/data/publicacion/Maras%20y%20pandillas,%20comunidad%20y%20policía%20en%20centro%20américa.pdf>
- Call, Charles. T (2000): *Sustainable development in Central America: The Challenges of Violence, Injustice and Insecurity*. CA 2020: Working paper #8. Hamburg: Institut für Iberoamerika-Kunde. [http://ca2020.fiu.edu/Themes/Charles\\_Call/Call.pdf](http://ca2020.fiu.edu/Themes/Charles_Call/Call.pdf)
- Programa Estado de la Nación (2008): *Estado de la Región en Desarrollo Humano Sostenible. Un informe desde Centroamérica para Centroamérica*. <http://www.estadonacion.or.cr/index.php/biblioteca-virtual/centroamerica> dostupné k 22.8.2010
- Franco, Celinda (30.1.2008): *The MS-13 and 18th Street Gangs: Emerging Transnational Gang Threats?* CRC Report for Congress. Order Code RL34233. <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL34233.pdf>
- Huhn, Sebastian, Oettler, Anika y Peetz, Peter: *Construyendo Inseguridades Aproximaciones a la violencia en Centroamérica desde el análisis del discurso*. GIGA Research Programme: Dynamics of Violence and Security Cooperation. German Institute of Global and Area Studies. Working Papers. November 2006, N°34.f



- Interpeace y Programa POLJUVE (Políticas públicas para prevenir violencia juvenil)(2009): *Violencia Juvenil, Maras y Pandillas en EL Salvador*. Informe para la discusión. Documentos de país. <http://interpeace-lao.org/poljuve/images/articulos/poljuve/bibliografias/informe%20el%20salvador%20final.pdf>
- Interpeace y Programa POLJUVE (2009): *Violencia Juvenil, Maras y Pandillas en Guatemala*. Informe para la discusión. Documentos de país. <http://interpeace-lao.org/poljuve/images/articulos/poljuve/bibliografias/informe%20guatemala%20final.pdf>
- Interpeace y Programa POLJUVE (2009): *Violencia Juvenil, Maras y Pandillas en Honduras*. Informe para la discusión. Documentos de país. <http://interpeace-lao.org/poljuve/images/articulos/poljuve/bibliografias/informe%20honduras%20final.pdf>
- Moser, C. and Winton, A., (2002): *Violence in the Central American Region: Towards an integrated Framework for Violence Reduction*. Overseas Development Institute Working Paper No. 171. London: ODI.
- Ribando, Clare M. (11.1.2010): *Gangs in Central America*. CRS Report for Congress, Order Code RL34112. Congressional Research Service. [http://assets.opencrs.com/rpts/RL34112\\_20100111.pdf](http://assets.opencrs.com/rpts/RL34112_20100111.pdf)
- Rodgers, Dennis and Muggah, Robert and Stevenson, Chris (may 2009): *Gangs of Central America: Causes, Costs, and Interventions*. Small Arms Survey – Occasional Paper 23. Geneva: Graduate Institute of International and Development Studies.
- Rojas Aravena, Francisco (2006): *El Crimen organizado Internacional: Una grave amenaza a la democracia en América Latina y el Caribe*. San José, Costa Rica: El Informe Del Secretario General del FLACSO (Facultad Latinoamericana de Ciencias Sociales).
- Rubio, Mauricio (febrero 2007): *El Sendero hacia las maras: El caso de Honduras*. Serie de Estudios Económicos y Sectoriales, RE2-07-002. Banco interamericano de Desarrollo.
- Rubio, Mauricio (6.10.2006): *Maras, pandillas, pobreza y autocontrol*. Resultados de unas encuestas de auto-reporte de conductas realizadas en Honduras, Nicaragua, Panamá y República Dominicana. Implicaciones para los programas de seguridad y prevención de violencia del BID. <http://idbdocs.iadb.org/wsdocs/getdocument.aspx?docnum=824851>
- Sida – Swedish International Development Cooperation Agency (may 2008): *Maras and Youth Gangs, Community and Police in Central America*. Summary of regional and multidisciplinary study. <http://www.sida.se/Global/About%20Sida/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv%202009/Dokum>

ent/Maras\_and\_Youth\_Gangs,\_Community\_and\_Police\_in\_Central\_America%5B1%5D.pdf

- UNDP (october 2009): *Human Development Report for Central America 2009-2010 – Opening spaces to citizen security and human development*. [http://hdr.undp.org/en/reports/regionalreports/latinamericathecaribbean/Central\\_America\\_RHDR\\_2009-10\\_ES.pdf](http://hdr.undp.org/en/reports/regionalreports/latinamericathecaribbean/Central_America_RHDR_2009-10_ES.pdf)
- UNICEF (febrero 2008): *Prevención, atención y reinserción de adolescentes en riesgo y afectados por la violencia y el fenómeno de las maras en El Salvador*. Propuesta de proyecto para el gobierno de España. El Salvador.
- UNODC (2007): *Crimen y desarrollo en Centroamérica. Atrapados en una Encrucijada*. Oficina de las Naciones Unidas contra las Drogas y el Crimen. [http://www.pnud.or.cr/index.php?option=com\\_docman&task=doc\\_download&gid=117&Itemid=6](http://www.pnud.or.cr/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=117&Itemid=6)
- USAID (April 2006): *Central America and Mexico gang Assessment*. USAID Bureau for Latin American and Caribbean Affairs Office of Regional Sustainable Development. [http://www.usaid.gov/locations/latin\\_america\\_caribbean/democracy/gangs\\_assessment.pdf](http://www.usaid.gov/locations/latin_america_caribbean/democracy/gangs_assessment.pdf)

### Internet

- Albuja, Sebastián e Aguilar, Isabel (23.6.2009): *Gang violence and forced displacement in Central America*. Artículos. POLJUVE. <http://interpeace-lao.org/poljuve/publicaciones-y-producciones/articulos>
- Davy, Megan (April 2006): *The Central American Foreign Born in the United States*. Migration Policy Institute. Dostupné ke dni 4.10.2010 <http://www.migrationinformation.org/USfocus/display.cfm?ID=385#1>
- Dieter Drüssel (25.10.2004): *Strassenbanden von Kalifornien bis Zentralamerika. Zero Tolerance als kontinentaler Angriff*. Zentralamerika-Sekretariat. Zürich. <http://www.materialien.org/worldwide/americas/zas%20maras.pdf> relativně stabilní
- Esteban G. Manrique (25.7.2006): *Un poder paralelo: el crimen organizado en América Latina*. Real Instituto Elcano. ARI N° 84-2006 <http://www.realinstitutoelcano.org/wps/wcm/connect/531ebb804f018801be59fe3170baead1/ARI-84-2006-E.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=531ebb804f018801be59fe3170baead1>
- Johnson, Mary Helen (April 2006): *National Policies and the Rise of Transnational Gangs*. Migration Policy Institute. Dostupné ke dni 4.10.2010 <http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?ID=394>

- Lopez, Sharon (23.3.2009): *Gangs in Central America: The Salvadorian Case*. University for Peace and Conflict.  
[http://www.monitor.upeace.org/archive.cfm?id\\_article=602](http://www.monitor.upeace.org/archive.cfm?id_article=602)
- Peetz, Peter (2007): "*Discursos de violencia y políticas anti-delincuenciales en Centroamérica*", Red Euro-Latinoamericana de Gobernabilidad para el Desarrollo (RedGob), V. Reunión Anual, Poitiers/Frankreich, 6.-7. Dezember 2007.  
<http://www.opalc.org/images/stories/RedGob/peetz.pdf>
- UrgellGarcia, Jordi (2008): *Esquipulas revisited: What can peace negotiation theory and practice learn from Central American peace processes 20 years later?* Paper prepared for presentation at the 2008 IPRA Global Conference, Leuven 15-19.7.2008. Building sustainable futures.  
<http://soc.kuleuven.be/iieb/ipra2008/papers/index.php?action=paperall>

Všechny uvedené internetové odkazy a zdroje jsou aktuální a dostupné ke dni 18.7.2010. U všech zdrojů se jedná o zdroje stabilní, není-li uvedeno jinak.

#### **Filmová/televizní/dokumentární zpracování:**

- Documental Discovery Chanel (2007): *Maras – La amenaza regional* – televizní dokument <http://www.tudiscovery.com/maras/index.shtml>
- BBC: *18 with a bullet*. 3dílný dokument

Příběh 18. pouličního gangu (18th street gang story)

<http://www.youtube.com/watch?v=EMqVd0PAm4Q&feature=related>

Život vraha (Life of a killer)

<http://www.youtube.com/watch?v=Fgkj4S0Pb5E&feature=related>

Salvadorský vězeňský příběh (El Salvador prison story)

<http://www.youtube.com/watch?v=qjiNLm89jbo&feature=related>

- Poveda, Christian (2008): *La Vida Loca* – filmový dokument
- Programa Ocho en Punto (3.9.2009): *Asesinato del fotoperiodista Christian Poveda* – televizní debata
- Fukunaga, Cary (2009): *Sin nombre*- film